

Düşünce ve Kuram Dergisi | SAYI 33

Demokratik Modernite

Üç Aylık Düşünce ve Kuram Dergisi

Yerel Süreli Yayın

Sayı: 33

Ekim-Kasım-Aralık-2020

ISSN: 2147-1703

Roza Yayınları Adına Sahibi

Adnan Kumek

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Ramazan Yurttapan

Editör

Haydar Ergül

Yayın Kurulu

Leyla Atabay

Michael Löwy

Eşber Yağmurdereli

Nasrullah Kuran

Cengiz Çiçek

Fatma Özbay

Dergiye gönderilen yazıların yayınlanıp yayınlanmaması yayın kurulunun kararına bağlıdır.

Roza Yayınevi

İletişim

Kuloğlu Mah. Gazeteci Erol Dernek Sk.
No: 7/3 Beyoğlu/İstanbul
Tel: 0212 243 59 59

www.demokratikmodernite.org
facebook.com/demokratikmodernite1
twitter.com/dmodernite
instagram.com/demokratikmodernite

editor@demokratikmodernite.org
demokratikmodernite@gmail.com

Kapak Tasarımı
Nesimi Aday

İç Mizanpaj
Saliha Aras-Osman Akın

Abonelik Koşulları

Yıllık Abonelik Bedeli: 60 TL
Yurtdışı Abonelik Bedeli: 70 Euro
Türkiye İş Bankası
Yeşilpınar Şubesi / Adnan Kumek
Hesap No: 1289-0083769
IBAN: TR 65 0006 4000 0011 2890 0837 69

Basım Yeri
Ceylan Matbaacılık Reklam Film
Basım Yayın San. Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Davutpaşa Cad. 318 Güven San. Sit.
B Blok Zeytinburnu, İstanbul
Tel: 0 212 613 10 79

İçindekiler

4 **Editör**

6 **Varlık, Hakikat ve Kürt Gerçeği**
Ali Fırat

14 **İnsanlık Kaybettiği Yerde Kazanmalıdır**
Selahattin Çetin

21 **Direnişin Sınırları: Hukuk ya da Meşruiyet**
Prof.Dr. Mahmoud Patel

26 **Toplumsal Adalet Temsili Olarak Kawayê Hesinkar**
Savaş Dede

31 **Cezaevinde Direnişin Önemi ve Anlamı**
Kariane Westrheim

39 **Direnişin Tarihsel Kökleri ve Günümüze Yansımaları**
Nesimi Aday

48 **Direnmenin Meşruiyeti ve Bedeli**
Ramazan Morkoç

54 **İmralı Kayalıklarına Çivilenen Hakikat!**
Nasrullah Kuran

60 **Meşruluğun Kaynağı: Ahlaki ve Politik Toplum**
Emran Emekçi

68 **Halklar, Etnisiteler ve Ulus-Devlet**
Ali Kalık

71 **Toplumun Meşru Yönetimi İktidar ve Devlet Değildir**
Nimet Sevim

79 **Özgür İnsan Direnme Hakkından Vazgeçmeyen İnsandır**
Heja Zerya

86 **Direnişin Estetiği; Direnişe Dönüşen Sanat, Sanata Dönüşen Direniş**
Zülfikar Tunç

90 **Genel Anlamda Zindan, Zindancılık ve Direniş**
Fuat Kav

100 **Hangi Meşruiyet?**
Kenan Avcı

105 **Küresel Sisteme Karşı Küresel Direniş Arayışları**
Nilüfer Koç

112 **Ulus-Devlet Hukuku, Özgürlük Karşıtlığı Üzerine Kurgulanmıştır**
Süleyman Aslan

118 **Hayır'ı Anlamak**
Mehmet Erbey

125 **Tarihte Son Sözü Hep Direnenler Söyler, Neden?**
Hatip Dicle

Kavram Sapmasına Karşı Direniş

Editör

Siyaset ve sosyal bilimlerin en meşakkatli kavramlarından biri hiç kuşkusuz ‘’meşruiyet”tir. Devletler ve onların yönetici erkleri tarafından halklar çoğu kez tahrif edilmiş ve otorite tarafından ontolojik bağlamlarından koparılmıştır.

Devlet meşruiyetini kalıcı kılmak için, asker, polis şiddetinin en gelişkin halini uygularken, halkın çoğunluktan kaynaklı meşruiyetini de yasalarla boyunduruk altına almayı amaçlar. Otorite iktidarını toplumsal kabul zeminine oturtmak için halkın onayına ihtiyaç duyar ve meşruiyet hakkını da zorla olduğu gibi ‘rıza’ ile üretir. Hatta otoritesini rıza üretimi üzerine bina ettiğinde daha uzun verimli bir ömrü olur.

Siyaset alanını yönetimsel güç enstrümanı olarak kullanmayı kendine hak gördüğü ve çoğunlukla iğdiş ettiği ‘meşruiyet’ hali, halk için ise tam tersi çok yaşamsal bir manayla içselleşebilir.

‘Meşruiyet’ en çok kirletilen, saptırılan, dejenere edilen bir kavram olmuştur. Haklı ve haksız elinde tuttuğu güce göre kavramda anlam değişimi yaratabilir. Meşruiyet, totaliter iktidarlar tarafından muğlaklaştırılıp neyin doğru, neyin yanlış olduğu bulanıklığına maruz bırakılıyor.

Beş bin yıldır iktidar-devlet yapıları, toplumsal varlıkları bozma, tasfiye etmeye çalışmışlardır. Tasfiye zeminine kavramların kirletilmesi; eğilip-bükülmesi, yanlışa doğru, doğruya yanlış dedirtme güç odaklarının en çok başvurdukları bir yöntem olmuştur.

Egemenlerin iktidarlarını korumak ve kendi sınıf çıkarlarını güvenceye almak için çokça zihin bulanıklığı yaptıkları biliniyor. Bu sosyal ‘bulanıklığı’ da kavramlar üzerinden yapıyorlar. Çünkü kavramları, toplumsal değer kırımları için kullanacak aparatlara sahipler. Basın ve benzeri birçok kurum ve kuruluş çok kere değer kırım ve toplumsal erozyon için kullanıldı. Egemenler, kavramlar aracılığıyla yalanı üretirken, ezilenlerin de kavramları hakkaniyetine kavuşturmaları sorumluluğu vardır.

Hiçbir kavram aniden ortaya çıkmamıştır. Toplumun ihtiyaçlarına göre kavramlaştırma gelişir, zamanla toplum içine yayılarak birlikte düşünmenin pratiğine dönüşür. Kavramlaşma olmayınca birlik de olmaz.

Ezilenlerin sürekli yakınmaları çare olamaz, olmuyor da. Zira egemenlerin inşa ettiği kavramlarla düşünüyorlar. Tavır ve davranışlar da önemli oranda egemenlerin etki sahası içinde gelişiyor. Bu da ezilenlerin aleyhine yön sapmasına yol açıyor. Toplumun inşa ettiği kavramların, otoritenin etki alanından kurtarılması, güncel ile buruşturulması görevi sistem muhaliflerinin önünde duruyor.

Bu yüzden 33. sayımızın dosya konusu “Direnişin Meşruiyeti” oldu.

Meşruiyet nedir, hangi hallerde ona ulaşmak için direnmek gerekir?

Esas olan nedir, hangi önceliklere göre belirlenebilir? Devlet mi, toplum mu, hangisi meşrudur?

Bu arayış bizi varlık sorusuna götürdü. Evren devasa bir varlıktır. Onun bir oluşum zamanı vardır. Ancak bu zaman net olarak bilinmemektedir. Evren içinde irili ufaklı çok sayıda varlık bulunmaktadır. Her varlığın oluşum amacı vardır, amaç için yaşar, direnir ve mücadele eder.

Dolayısıyla asıl belirleyici olan, varlığın yaşayabilmesidir. Çünkü bütün varlıklar birbirini koşullar ve var eder. İşte toplum da bütün bu varlıkların içinde varoluşunu örgütler.

Daha ortada devlet yokken, toplumsal varlık vardır. Toplumsal varlığın oluşum tarihi, milyonlarca yıl önceye gider. Ancak devletin oluşum tarihi, sadece beş bin yıldır. Toplumsal varlık ise milyonlarca yıl düşünsel, yaşamsal anlamda kendisini var etmiştir. Devlet ise öncelikli olarak kavramları kirleterek kendini var ediyor.

O halde meşruiyet kavramının aslı nedir? Meşruiyet, toplumun norm ve ölçülerinin hakkaniyetle vücut bulmuş halidir. Yani toplumsal ahlak kurallarıdır. Dolayısıyla esas olan, meşru olan ahlaki-politik toplumdur.

Toplum milyonlarca yıl devletsiz yaşadı, devletsiz de yaşayabilir. Ama devletin türetilmiş yapısallığı komünal yaşamı imhaya götürmeye çalışıyor.

Devlet ve iktidar tarih boyunca, baskıcı yönetimlerini sürdürebilmek için yığınlara karşı şiddet kullanmıştır. Devletin yapısallığı var oldukça ne ekosistem, ne kadın, ne de erkek özgür olabilir. Dolaysıyla devletten toplumsal varlığa yönelen her türlü şiddetin (ideolojik, kavramsal, psikolojik vb.) hemen her türüne karşı direnme meşrudur.

Bu perspektifle bakıldığında, Kürt toplumsal varlığı asırlardır baskı altındadır. Ülkeleri işgal ve istila edilen Kürtler büyük direnişler gösterdiler. Özellikle son yüzyılda dörde parçalanan ülkeleri klasik sömürgeciliği de aşan bir yöntemle sömürülmüş ve imhaya tabi tutulmuştur.

Kürtleri varlık ve yokluk arasında gidip gelen bir olguya dönüştürmek isteyen düşmanları, onları kendi toplumsal değerlerinden, kimliklerinden utanır kıldılar. Adeta Kürt demek, Kürt olmak küfürle özdeş kılındı. Buna rağmen milyonlarca Kürt kendi toplumsal varlığını inşa etmek için büyük emek ve çaba göstermeye devam ediyor.

Bilindiği gibi Kuzey Mezopotamya ilk yerleşik yaşamın başladığı ve neolitik devrimin gerçekleştiği bir yerdir. Köklü bir tarih ve geçmiş söz konusudur. Ancak 20. Yüzyılda bu varlık tarihten silinmek istendi. Dolayısıyla Kürt varlığının yeniden tarih sahnesine çıkışı, direnen yerkürenin en meşru fenomenidir.

Hiçbir direnme bu düzeyde meşru addedilemez demek, abartı olmasa gerek. Adeta Kürt'ün şahsında insanlık yok edilme çizgisine getirilmiştir. Bu açıdan Kürt'ün son elli yıllık direnmesi, tarihi kavramlarını yeniden keşfetmesi, ortak bir düşünceye ulaşmasını sağlamıştır.

Bu elli yılın ilk otuz yılı diriliş ile geçmiştir. Ve son yirmi yılı ise varlığını, başta egemenliği altında tutan devletler olmak üzere ilgili çevrelere kabul ettirme, halklarla buluşma ve bu zeminde çözümü gerçekleştirme direnmesi biçiminde geçmiştir. İçinden geçilen sürecin özellikleri hesaba katıldığında, bir varlık olarak kabulü için çözümü zamana dayatmaktadır. Bunun kavramlaştırması ise Kürt veya Kürdistan sorununun çözümü olmaktadır.

Sonuç olarak bu dosyamızda, meşruiyet, direniş gibi toplumsal hakikatin ifadesi olması gereken kavramları tartışmaya açtık. Kapitalist modernitenin, kendi sınıfsal çıkarları için tahrif ettiği, hakkaniyetinden kopardığı 'meşruiyet' kavramını, ezilen ve sömürülen halkların direniş geleneği içinde yeniden üretme çabasına girdik.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Varlık, Hakikat ve Kürt Gerçeği

Ali Fırat

Varlık kavramının kendisi, halen en çok merak konusu olan felsefi kavramların başında gelmektedir. Bunun yanı başındaki ikiz kavram ise zamandır. İkisi birbirinden ayrılamaz. Varlık nasıl zamansız olarak düşünülemezse; zaman da varlık olmadan olmayandır. Zaman, tamamen varlıkla ilgilidir. İkisi arasındaki ilişki, en çok oluş kavramıyla bağlantılıdır. Varlık ve zaman, oluşla gerçekleşir. Zaman, varlıkta oluşa zorlar. Daha doğrusu varlığın sürmesi, Oluşla mümkündür. Oluş halindeki varlıktan bahsettiğimizde zaman doğmuş demektir. Oluş varsa, örneğin bir yerde iki farklı çiçek mevcutsa, orada varlık ve zaman var demektir. Oluşun olmaması, hem varlığın hem de zamanın yokluğu anlamına gelir. Oluş, varlığın farklılaşma, formlaşma halidir. Oluşum halinde olmayan varlık, olmayan varlıktır, olmayan zamandır. Oluşma, farklılaşma hali, potansiyel haldeki bilinçtir. Farklılaşma, belki de bilince giden yücelişin ilk adımıdır. Varlık, zamanla oluşup farklılaştı mı, bilince ilk adımını atıyor demektir. Ne kadar oluşum, form, biçim (hepsi aynı anlamdadır) varsa o kadar bilinç var demektir. Evrensel anlamda bilinç, farklılık; kategorik olarak bilinç ise, farklılaşmadaki tüm bilinçlerin genel evrensel halidir. Fakat formlardaki sonsuzluk, bilinç hallerinin de sonsuzluğu anlamına gelir. Ne kadar farklı form varsa, o kadar farklı bilinç vardır.

Kültürel Tarih ile Demokrasi İlişkisi

Varlık ile zaman arasındaki ilişki oluş yani değişim olarak tezahür eder. Mekân ve zaman ancak Varoluşla mümkündür. Değişim, varlık (mekân) ile zamanın mevcudiyetinin doğal bir sonucudur. varlık ve zamanın olması için değişim şarttır. Değişim, varlık ve zamanın kanıtıdır. Değişimin olabilmesi için değişmeyen bir şeyin olması gerekir. Değişim, değişmeyene göredir. Değişmeyen ise, hep aynı kalandır. Değişmeyen, asli varlıktır, öz olarak varlıktır, varoluşun kaynaklandığı ve baki kalan özdür. Kültürel toplum, uygar toplumdan daha kalıcı olup, toplumun aslını, varlığını oluşturur. Kültürel olarak güçlü oluşmuş bir toplumun varlığı, kalıcılıkta şanslıdır. Uygarlıklar ve devletler, hızlı ve çoklu bir değişime tabi oldukları halde; Kültürler, çok sınırlı bir değişime şans tanırlar. Toplumların en uzun süre tarihi olan Kültürel tarih, uygarlık ve modernite süreçlerini de kapsamına alır. Fakat kısa süre uygarlık ve modernite kültürü, Kültürün evrensel tarihini kapsamına almaz. Uygarlık ve modernite döneminin temel kategorileri olan devlet ve ulus, Kültürel tarihin ancak bir bölümü olabilir. Kültürel evrenselliği kapsayacak yetenekten yoksundur. Kürtlerin, uygarlık ve ulus tarihlerinde pek yer bulmaması, tarihsiz oldukları anlamına gelmez. Kültürel tarih bağlamında yaklaştığımızda Kürtlerin, binlerce yıllık başat bir tarihe sahip olduklarını görürüz. Bu kültürün temel niteliği, kabile ve aşiret formlarını güçlü yaşaması, tarım ve hayvancılık ekonomisinde devrimsel bir rol oynamasıdır. Verimli Hilal Kültürü, İnsanlık tarihinde ne kadar rol oynamışsa, Kürtlerin, halkların kültürel tarihindeki rolleri de ona denktir. Tarihte Mezolitik ve Neolitik dönemlerin (M.Ö. 15000-3000) merkezî kültürüdür. Çin'den ve Hint'ten Avrupa'ya kadar tüm Neolitik toplum kültürlerini beslemiştir. Kültürel yayılmanın izlerini, hem genetik hem de etimolojik yöntemlerle bu alanlarda tespit edebilmekteyiz. Yaklaşık olarak ve tespit edilebildiği kadarıyla Verimli Hilal merkezli on iki bin yıllık bir kültürel önderlik söz konusudur. insanlık tarihinde

hiçbir kültürün, bu denli uzun ve kapsamlı, güneş gibi aydınlatıcı, ısıtıcı ve besleyici bir rol oynadığına tanık değiliz. Varsa da rolleri sınırlı ve yüzeyseldir. M.Ö. 3000'lerde başladığı tespit edilebilen Sümer Uygarlığı ile Mısır, Hint ve Çin Uygarlıklarını, Verimli Hilal'deki köklerinden kopuk düşünmek, mümkün değildir. Sadece temel uygarlıkların oluşumunda değil, binlerce yıl sürdürülmelerinde de Verimli Hilal Kültürünün, ana kaynak rolünü oynadığı tartışmasızdır. Uygarlık kültürleri ancak neolitik kültürün verimli ortamında gelişebilirler. Kendi başlarına sıfırdan başlayan inşa yetenekleri yoktur. Verimli Hilal'deki Mezopotamya neolitiği, neredeyse tek başına İlkçağ Uygarlığına (M.Ö. 3000-M.S. 500) beşiklik etmiştir. Mezopotamya merkezli uygarlık da dünya uygarlıklarının belli başlı olanlarına, M.Ö. 3.000'den M.Ö. 300 yıllarına dek, merkezlik yapmıştır. ABD'nin daha yüzyılı bile bulmamış hegemonyasıyla karşılaştırırsak, aralarındaki muazzam farkı daha iyi kavramış oluruz. Kürt neolitiğinin bu tarihsel rolü önemlidir. Merkezî uygarlık sisteminin (beş bin yıllık bir sistem), Mezopotamya kökenliliği ve üç bin yıllık merkezî önderliğinde yaşanması, neolitik kültürün öneminin daha iyi kavranmasını mümkün kılar. Kültürleri ve uygarlıkları, halkların adıyla belirlemek abartma olabilir dolayısıyla doğru bir yöntem olmayabilir. Fakat en azından prototip aşamasındaki rollerinden bahsetmek doğrudur. Tarihi sadece tanınmış bazı imparatorluklar ve hanedanlıklarla tanımış olmamız, gerçeğin ifadesi için yeterli değildir. Yine tanınmış bazı kavimlerle tanımlamak da çok yetersizdir. Hele tanınmış modernite uluslarını, tarihin taşıyıcı gücü olarak tanımlamak, tarihte en büyük tahrifatın yapılması anlamına gelir. Tikel-evrensel bağını kurmayan, daha çok ideolojik hegemonyalardan miras kalan bu tarihsel zeminler aşıldığında, daha doğru bir insancıl toplumsal tarihle karşılaşırız. Tarihsiz bırakılan halklar ve emekçilerin tarihini, ancak bu yöntemle inşa edebiliriz.

Kültürel tarih ile demokrasi ilişkisi, sosyolojide pek işlenmeyen bir konudur. Asıl demokratik kriter, uygar olmakla değil uygarlık karşıtlığıyla bağlantılıdır. Bir toplumun uygarlık güçlerine karşı gösterdiği direnç, en önemli demokratik kriterdir. Liberalizm ise, bunun tersini iddia eder. Demokrasi için uygarlaşmayı şart koşar. Uygarlaşmamış kültürlerin özünde güçlü bir demokratik gelenek vardır. Devlet formunun antitezi olarak var olan yönetimler, demokratiktir ve bu özellikleriyle güçlü bir demokratik gelenek oluştururlar. Kent surlarının gerisinde sınıflaşmaya karşı direnen ve günümüze kadar devam eden kabile ve aşiret toplulukları, dinsel ve mezhepsel cemaatler, devletsiz halklar ve uluslar, demokrasinin temel güçleridir. Sistematik olarak anti-uygarlık, demokratikliktir. Marksizm'in ve liberal ideolojilerin demokrasiyi kent, sınıf ve devlet bağlamında kavramlaştırmaları ve kurumlaştırmaları, büyük bir çarpıtmadır. Kent, sınıf ve devlet kapsamına alınan demokratik sistem, iğdiş edilmiş, demokratik kültürünün içeriği boşaltılmış, hâkim kent ve sınıfın devlet egemenliği altına alınarak boşa çıkarılmıştır. Uygarlık, esas olarak demokratik kültürün zıddı olarak gelişen bir sistemdir.

Elli yıllık mücadelenin otuz yılı, Kürtler açısından sadece Varlık Sorunu için verildi

Söz konusu Kürtler olunca varlık, oluş ve bilinç kavramları, hayli aydınlatıcı olacaktır. Kürtleri varlık, oluş ve bilinç halinde tanıtlamaya çalışmak, konunun köklü kavranmasının temelidir. Yakın döneme kadar belki de çoğu toplum ve devlet kesimi açısından Kürtlerin varlığı, tartışmalı bir konuydu. Kürtler, varlıklarını kanıtlamak için belki de kapitalist modernite bağlamında son iki yüz yılda hiçbir toplumsal varlığın yaşamadığı şiddette, içerik ve biçimde baskılar, inkârlar ve imhalar yaşadılar. Kendilerine kültürel ve fiziki soykırımlar uygulandı. Ana mekânlarında gerek fiziki parçalama gerekse kültürel (zihnen) parçalama ve yok sayma için her tür zor ve ideolojik araç devreye sokuldu. Denilebilir ki, kapitalist modernitenin soykırıma varana dek uygulanmayan hiçbir baskı ve talan mekanizması kalmadı. Kürtlük, bu açıdan benzeri olmayan bir olgudur. Yahudiler, yaşadıkları soykırım için 'benzeri olmayan', 'biricik' kavramını özenle kullanırlar. Kürtler için sadece uğradıkları soykırım açısından değil, varlık olmaktan çıkaran diğer tüm

uygulamalar nedeniyle 'biricik halk' veya 'toplumsal varlık' tabirini kullanmak yerinde olacaktır.

Elli yıllık mücadelenin otuz yılı, Kürtler açısından sadece varlık sorunu için verildi. Bu mücadele, bir anlamda, Kürtler var mı yok mu sorusunu netleştirme mücadelesiydi. Taraflardan biri, intiharvari biçimde 'Kürtler vardır' derken, karşı taraf, 'yoktur' diyordu. Daha da ötesi ve utanılası olan, son otuz yıldan önceki altmış yılda da Kürt entelektüelliği açısından temel meselenin, Kürtlerin varlığını kanıtlama uğraşı olmasıydı. Şüphesiz bir birey ve toplum için kendi varlığını tartışmak, çok tehlikeli ve alçakça bir konumu ifade eder ki, bu da yaşam ve ölüm arasındaki ince bir çizgiye işaret eder. Tarihte hiçbir Toplumsal varlık, bu duruma düşürülmemiş veya çok az sayıda Toplumsal varlık, bu tür bir vahşete maruz kalmıştır. Kürtler kadar hiçbir toplumsal Varlık, kendiliklerinden utanır ve inkârı kabul eder hale getirilmemiş veya çok az sayıda toplumsal Varlık, böylesi bir aşağılanmayı yaşamıştır. Kürt olmak demek öz vatanı olmayan, hiç para etmeyen, parasız kalmakla özdeş olan, yoğunca işsiz kalan, her ücrete çalışan, sürekli yaşam kavgası veren, kültürel ihtiyacını unutan, maddi ihtiyaçlarının temini için korkunç çabalayan, Nan'ın (ekmeğin) anayurdunda (Neolitik Tarım Devriminin Anayurdu) Nan'sız kalan topluluk kalıntısı benzeri bir şey olmak demektir.

Varlık, Varoluş Olarak Kürtler

Son araştırmalar, bugünkü insanların atası sayılan Homo Sapienslerin, yaklaşık son üç yüz bin yıllık tarihlerinde yükselişe geçip hâkim tür haline gelişlerinin, Verimli Hilal'de (Kürtlerin çoğunlukta yaşadıkları bugünkü Kürdistan'ın merkezinde yer aldığı coğrafyada) gerçekleştiğini göstermektedir. İnsan türünün tespit edilen üç milyon yılı aşkın tarihlerindeki Homo Sapiens Aşaması, simgesel dilin doğuşuna denk gelmektedir. Simgesel Dilin gelişimiyle öne geçen Homo Sapiens Devrimi, Verimli Hilal'deki tarihe daha köklü yaklaşmayı gerektirmektedir. Homo Sapiens Devriminin bu alanda yoğunlaştığı, gen araştırmalarıyla da kanıtlanmaktadır. Son Buzul Dönemi'nin yirmi bin yıl öncesinde sona ermesiyle buzulların geriye çekilmesi, Neolitik Tarım Devrimi'ni mümkün kılmıştır. Coğrafyanın bitki ve hayvan zenginliğiyle Homo Sapiens'in düşünce gücü birleşince, insanlık tarihinin en köklü devrimi olan Tarım-Köy Toplumuna geçiş, Verimli Hilal'de büyük gelişmelere yol açmıştır.

Tarım ve Köy Devrimi ile dil ve düşüncede yaşanan sıçrama, o döneme dek eşi görülmemiş bir toplumsal biçimlenişe yol açmıştır. Hâkim dil-kültür grubu olan Hint-Avrupa (bu unvan yanlış olarak verilmiştir; Aryen Dil-Kültür Grubu demek daha doğrudur) toplulukları oluşmuştur. Bugünkü Kürtlerin kökenini, Hint-Avrupa topluluklarının Kök Hücresi olarak tanımlamak mümkündür. Kürt Dili ve Kültürü üzerindeki araştırmalar, bu gerçekliği ortaya çıkarmaktadır. Hem yaşam coğrafyası hem de tarihi, bu gerçekliği daha da doğrulamaktadır. Son kazılarla kalıntılarına ulaşılan ve geçmişi on iki bin yıl öncesine kadar giden en eski kabile ve din merkezi olduğu keşfedilen Göbeklitepe, mevcut kültürün gücünü kanıtlayan önemli bir örnektir. Dünyanın hiçbir yerinde böylesine eski bir örneğe rastlanmamıştır. Göbeklitepe'deki dinsel merkez, kendi döneminde binlerce yıl göçmenlik ve yerleşikliği iç içe yaşayan kabilelerin Kâbe'si durumundadır. Özelde Urfa'da, genelde Kürtlerde din duygusunun halen güçlü olmasında, bu gerçekliğin payı küçümsenemez. Sümer Şehir Uygarlığından binlerce yıl önce oluşmuş ve binlerce yıl sürmüş güçlü bir kültürün varlığıyla tanışmaktayız. Dikilitaşlarda ilk harf ve hiyeroglif öncesi yazı örnekleriyle karşılaşmaktayız. On iki bin yıl öncesinde o taşları yontmak ve simgesel dili, hiyeroglif benzeri yazıya dönüştürmek, tarihsel değeri büyük bir aşamadır. Önemli olan, toplumsal tarihte etkileri halen süren çok büyük bir kültür aşamasının varlığıdır. Bu kültürel merkezin izleri, Kürtlerde halen yoğun biçimde yaşanıyor ve bu halk, halen bu coğrafyanın en eski yerleşik halkı olarak varlığını sürdürüyorsa, bu durumda Kürt gerçekliğinin oluşumunu, bu kültüre dayandırmak kaçınılmazdır…

Yaklaşık sekiz bin yıl önce kabile toplumu, Toros-Zagros coğrafyasında belirginleşmeye başlamıştır. Bu, öylesine otantik bir kültürdür ki, sanki kendini bir yandan ilk büyük Kâbe'siyle diğer yandan ilk evrensel müzik kültürü, davulu, zurnası ve kavalıyla

ilan eder gibidir. Zurna ve kaval, bu kültürün sanatsal ifadesidir. Din merkezi, onun düşünsel ifadesidir. Kürt gerçekliği, hem bu büyük tarihsel aşamanın bir ürünüdür hem de bu kültürde çakılı kalmanın güçlü belirtilerini taşımaktadır. Bir kültürel kabileler halkı olarak kalmaktaki ısrarı, salt uygarlık güçlerine karşı savunma durumunda kalmasıyla izah edilemez. Kültürün kendisi çok derin köklere sahip olmazsa ya kendisi bizzat uygarlaşır ya da oluşumuna yataklık ettiği uygarlıklar içinde erir. Bu biçimde eriyen binlerce kabile toplumuna tanıklık etmekteyiz. Kürtler, bu yönüyle, örneği olmayan bir halk topluluğudur. Bir toplum, tarihsel bir devrimi köklü olarak yaşamışsa, sosyolojik bir hakikat olarak o toplumun, kendi içinde ikinci bir büyük ve farklı devrime önderlik etmesi zordur. Yaşadığı öz devrimin, kendi zihniyet ve kurumsal dünyasını tamamıyla işgal etmesi, bunda rol oynar. Başka bir devrim, başka bir zihniyet ve kurumsallık gerektirir. Bu devrim de ancak güçlü kültür merkezine nazaran çevre teşkil eden ikincil kültürler içinde mümkündür.

Sapiens devriminin değil, yaklaşık on dört bin yıllık tarım devriminin de yerleşik Kürt kültüründe kalıcı etkiler oluşturduğunu göstermektedir. Genetik haritalar, hem Homo Sapiens türün hem de tarım devriminin, bu kültür merkezinden çevresine ve dünyaya yayıldığını kanıtlamaktadır…

Kürtlerin, kendi varlıklarını halen kültürel karakterleriyle korumaları, dayandıkları tarihsel kültürün gücünden ileri gelir. Kültürel yaşamı, uygarlık yaşamına tercih etmeleri, basit bir gericilik veya ilkellikle izah edilemez. Yaşadıkları kültür, bir kent, sınıf ve devlet kültürü değildir; kendi içinde otoriterleşmeye, sınıflaşmaya yer vermeyen ve Kabile demokrasisinde ısrar eden bir kültürdür. Kürtlerin kolay zapturapt altına alınamamaları, bu kültürel demokrasileriyle ilgilidir. Herhangi tikel bir toplumu düşünürken devletli, sınıflı ve ulusal olmasını, gerçekliğinin asli özelliklerinden saymaktayız. Bu özellikleri kapsamayan toplumları, toplumdan saymamak gibi idealist tutumlara sıkça düşmekteyiz. Kentli, sınıflı ve devletli bir toplum yaşamının, erdem değil, düşüş olduğu kanıtlanmıştır. Kürtler, klan toplumunun aşılmasından itibaren başlayan ve uygar toplumun gelişmesine kadar süren evrensel tarihin ve toplumun tüm evrelerinde başat rol oynayan Kabile Toplumunun temsilcisidir. Kabile kültürünün inşa edilmesinde ve sürdürülmesindeki başat unsurdur. Kabileyi, çağdışı ve dönemi kapanmış bir toplumsal olgu saymak yanlıştır. İnsanlığın temel formu kabiledir ve hiçbir zaman aşılmaz. Biçim ve içerik değiştirebilir ama toplumsal olgudan tamamen dışlanması mümkün değildir.

Bugünkü Kürtlerin kökenini, Hint-Avrupa topluluklarının Kök Hücresi olarak tanımlamak mümkündür

Yazılı Tarihten itibaren Sümer uygar toplumuyla ilişkilerinde Kürtlerin prototipine sıkça rastlamaktayız. Sümerler, dayandıkları ana kaynaklar olmaları itibariyle Kuzey ve Doğu'daki dağlık bölge halkına halen de anlam ifade eden Kurti, Batı'daki kabile halklarına ise Amoritler genellemesiyle karşılık verirlerdi. Kurti kelimesinin sözcük anlamı, 'Dağlı Halk'tır. Kürt deyince günümüzde de 'dağlılık', temel bir özellik olarak çağrışım yapmaktadır. Aslında Sümer döneminin Kurti'leriyle günümüz Kürti'leri arasında belki de 'u' harfi üzerindeki iki nokta farkı kadar bir fark vardır. Binlerce yıllık kabile kültürlü Kürtler, Kürt halkı içinde halen ağır basan, kabile Kürtleridir. Şehirlisi, ovalısı, sınıf ayrışması yaşayanı, devlet işbirlikçisi, devlet karşıtı olanı bolca vardır. Ama ana gövde Kürtlük, soyunu güçlü yaşayan Kürtlük, geleneksel Kabile özellikleri ağır basan Kürtlüktür, ana kabilesel Kürtlüktür. Şehirli, egemen sınıflı ve devletli Kürt, çoğunlukla ve geleneksel olarak Kürtlükten kopmuş, asimilasyona yatmış Geçiş Kürtlüğünü ifade eder. Gılgameş Destanı'ndaki ilk şehirli işbirlikçi Kurti olan Enkidu, belki de tüm şehirli, sınıflı ve iktidar işbirlikçisi Kurti'lerin ilk atasıdır. Destandaki Humbaba, Dağ Kurti'sidir. Enkidu, ihanet ettiği Humbaba'yı öldürmesi için Gılgameş'e âdeta yalvarır. Günümüzdeki işbirlikçi Kürti'yi ne de yaman çağrıştırıyor! Demek ki ikisi arasındaki fark, 'u' harfi üzerindeki noktalar kadar olabilir derken pek de haksız sayılmayız…

Kürt kültürünün, uygarlıklar karşısındaki konumunu değerlendirirken, yukarıda tanımlamaya çalıştığımız diyalektik bağı hep göz önünde tutmak gerekir. Sümer uygarlık kültürüne karşı Kurtilerin hep direniş halinde olduklarını gözlemlemekteyiz. Bunu özellikle Dağ Tanrıçası Ninhursag'ın söz konusu edilen mitolojik anlatılarından izlemek mümkündür.

Başka bir devrim, başka bir zihniyet ve kurumsallık gerektirir

Gılgameş Destanı özünde Sümer uygarlaşmasına karşı direnen Kurtilerin, özgürlük ve varlıklarını koruma mücadelesini ifade eder. Kurtilerin içine sızan uygarlık, direnişle karşılaşsa da kendi zihniyet ve kurumsal temellerini de atar. Uygarlık kültürü genelde olduğu gibi pazar etrafında kentlerin kuruluşuyla Neolitik toplumu etkisi altına alır. Somut olarak M.Ö. 4300'lerden itibaren Aşağı Mezopotamya kökenli El Ubeyd Kültürünün Yukarı Mezopotamya Kültürünü etkilediğini tespit edebilmekteyiz. El Ubeyd Kültürü, güçlü hanedanlar etrafında oluşan hiyerarşik toplumla daha önceki kabile kültüründen ayrışır. Daha eşitlikçi kabile kültürü ile sınıflaşmaya başlayan hiyerarşik kültür arasındaki ilişki ve çelişkiler, Hurrilerin oluşumunda önemli rol oynar. Hurriler de tıpkı Kurtiler gibi aynı kökenden (Sümercede 'Kur' ve 'Ur' kelimeleri 'Dağ' ve 'Tepe' anlamındadır) gelmektedir. Toros-Zagros sistemindeki dağ ve tepeliklerde yoğunlaşan toplum adları, her iki kelimeden türetilen aynı toplulukları ifade etmektedir. Kabileyle iç içe gelişen hanedan kültürü, Kürtlerin geleneksel kültürünün önemli bir parçası haline gelir. Asurluların M.Ö. 1200'lerde yükselen gücü karşısında Hurrilerin, uygarlık gücü olarak dağıldıkları, döndükleri eski kabile kültürünü uzun süre yaşadıkları anlaşılmaktadır. Nairi Konfederasyonu (M.Ö. 1200-850; Nairi Asurcada Nehir, Su Halkı anlamına gelmektedir) adıyla gevşek kabile birlikleri halinde yaşadıkları tespit edilebilmektedir. Ünlü Urartu Krallığı (M.Ö. 850-600), geleneksel Aşağı ve Yukarı Mezopotamya kültürleri arasındaki ilişki ve çelişkilerden doğan diğer önemli bir örnektir. Muhtemelen Hurri kökenliliği de bulunan ve bugünkü Ermenilerin o dönemdeki temsilcileri olan kültürel öğelerin sentezinden oluşan Urartu Kültürü, dönemin hegemonik gücü olan Asur İmparatorluğu'na karşı koyabilen, ayakta kalan ve zaman zaman Asurluları gerileten tek güçtür. Kürt ve Ermeni kültürü başta olmak üzere, bölgenin tüm kültürel zihniyet ve yapılanmalarında güçlü bir etkiye sahiptir. Zagroslardan Asur'a karşı yaklaşık üç yüz yıllık bir direnmeden sonra M.Ö. 612'de Asur'un başkenti Ninova'yı yakıp yıkan Med (Asurluların Hurrilere taktığı bir ad olsa gerek) Konfederasyonu, bir imparatorluğa dönüşür. Kısa süren imparatorluk döneminin ardından, hanedan entrikaları sonucunda M.Ö. 550'lerde Fars Akhamenit soyundan kralların eline geçtikten sonra da bu imparatorluğun en etkili kültürünü yine Med Kültürü oluşturmaktadır…

Gerçek Kürtlük ile Sahte Kürtlük Biçimindeki Ayrışma

Uygar Toplumun ilk iki bin yılında proto-Kürtlerin, uygarlıkla ilişkileri çok yoğun olmuştur. İki yönlü bir ilişki, tüm gelişmelere damgasını vurmuştur. İlk yönüyle uygarlık kültürünün baskıcı ve sömürücü kent, sınıf ve devlet unsurlarıyla hep çatışmalı olmuşlardır. Bazen sömürü ve baskının merkezlerini istila etmeye kadar varan hamleler (Babil'in fethi, Ninova'nın yıkılışı) yaparken, güçleri yetmeyince de çoğu zaman dağların fethedilmez doruklarına çekilerek (Zagrosların güney eteklerinden Dersim'e kadar benzer lehçeleri konuşan Hewrami ve Zaza-Kurmanc kültürü, bu gelişmelerle yakından bağlantılıdır) Varlıklarını korumaya, bağımsız ve özgür yaşamdan vazgeçmemeye özen göstermişlerdir. Bu kültürün izleri, bugün bile oldukça etkilidir. Dağ Kürtleri denilen kesim, esas olarak bu hat üzerinde yaklaşık beş bin yıl boyunca yaşayan Hurri kökenli kabilelerdir. Hurrice bazı kelimelerin kökeniyle Kirmanckî ve Hewramcanın birçok kelimesinin çakışması, bu gerçekliği yeterince izah etmektedir. Uygarlık kültürüyle ilişkilerinde ikinci yön, geliştirilen ilişkileri olumlu değerlendirip benimseme ve özümseme temelinde olmuştur. Kürt kültüründe uygarlığın bu yansımaları, kentli,

sınıflı ve devletli zihniyet ve kurumların oluşması biçiminde olmuştur. Birçok örnekte karşılaştığımız "yenemiyorsan benzeş ve öyle yen" kuralı burada bir kez daha karşımıza çıkmaktadır. Guti, Mitanni, Hitit, Urartu, Med, Pers ve Sasani örnekleri, kendilerine saldıran uygarlık güçlerine karşı, kendilerini bizzat uygarlık olarak inşa edip benzeşerek yenmeyi ve ayakta kalmayı ifade etmektedir.

Proto-Kürtler açısından İslâmiyet'e kadar gelen iki bin yıllık İkinci uygarlık aşaması, kendi kentlerini inşa ettikleri, egemen sınıflarının oluştuğu ve devletlerini kurdukları dönemdir. Daha çok dağ eteklerinde ve ovalık alanlarda oluşan bu kültürün, karma bir özelliği hâkimdir: Benzeşmeye çalıştıkları uygarlıkların dil ve kültürlerini yaşayan yönetici aristokrasi ile alt sınıfları oluşturan ve kendi öz dil ve kültürlerini yaşayan kesimler. Kürt coğrafyasının ağır etkisi altında oluşan bu kültürün ikili karakteri, çok az değişerek günümüze kadar varlığını sürdürecektir. Gerek dağ ve ova kültürü biçimindeki 'ikili ayrışma' gerekse ova-kent kültüründeki sınıfsal ikili ayrışma, bu kültürün temel karakteristik özelliğidir. Üst tabaka, yabancı işgalci ve fetihçi sömürgenlere karşı hep muazzam bir uyum gücü gösterip kendi öz kabile-halk kültürünü işe yaramaz saymış, ikinci plana atıp iç ilişkilerinde çok sınırlı ölçüde kullanmakla yetinmiştir. İçinde rol oynadığı veya bizzat kurduğu uygarlıklara kendi dil ve kültürünü egemen kılmak için çaba göstermemiş veya çok az göstermiştir. Gutilerden Eyyubilere kadar bu hep böyledir. Kentli ve devletli bu egemen zümre, belki de hiçbir toplumda olmadığı kadar geleneksel Kürt kültürel varlığına karşı olumsuz rol oynamıştır. Yabancı dil ve kültürler içinde erimeye götüren yüksek sınıfsal ve ailesel çıkarlar, şüphesiz bu olumsuzlukta belirleyici olmuştur. Kendi içine kapanan Dağ Kürti'sinin ve alt tabakanın çoğunlukla değişmeyen kabile ve aile kültürü, binlerce yıl varlığını ancak içine kapanarak erimeden günümüze kadar taşıyabilmiştir. Bu iki kültürel kesim arasında dağlar kadar bir uçurumun oluşması, Gerçek Kürtlük ile sahte Kürtlük biçiminde köklü bir ayrışmaya yol açmıştır. Kapitalist modernite döneminde neden güçlü bir milliyetçi Kürt burjuvazisinin oluşmadığının kökeninde, bu tarihsel gerçeklik yatar.

Neolitik dönemde ve İlkçağlarda çok güçlü yaşanmış bir proto-Kürt kültürel olgusundan bahsetmek gerekir. Birer tarihsel olgu olan toplumsal gerçeklikler, bu çağlarda kendilerini tam farklılaştırıp kimlik kazanmış halk veya kavim gerçeklikleri biçiminde sunamazlardı. Henüz bu aşamaya gelinmemişti. Halk veya kavimsellik açısından Neolitik Dönem ve ilkçağların görünümü, kabile, aşiret ve hanedan birlikleri biçimindedir. Dinsel ve mezhepsel birlikler de henüz tam anlamıyla oluşmamışlardır.

Neolitik Çağ, kabilenin görkemli çağıdır

Kabile, aşiret ve hanedan bilinç biçimleri, bu dönemin en gelişmiş toplumsal bilinç biçimleridir. Neolitik Çağ, Kabilenin Görkemli Çağıdır. Her kabile, bir totemle temsil edilir. Totem, kabilenin kimliğidir. Urfa'da Göbeklitepe'deki tapınak, muhtemelen en güçlü kabilenin din-tanrı merkezidir; yörenin en güçlü kabilelerinin ortak dinî merkezidir. Dikilitaşlardaki hiyeroglif benzeri işaretler, her bir kabilenin soy kütüğü olarak da okunabilir. Piramit, Ziggurat ve Kâbe'nin yani İlkçağın temel iki uygarlığı olan Mısır ve Sümer uygarlıklarıyla, Ortaçağın İslâm uygarlığının din merkezlerinin, tanrı evlerinin ilk örneği, prototipidir. Bu nedenle, tarihsel önemi büyüktür. Hz. İbrahim'in Urfa'dan çıkış yapması ve üç Tek Tanrılı dine atalık etmesi, tesadüfi veya rastgele bir olgu değildir. Tespit edilebildiği kadarıyla en az on iki bin yıllık geçmişi olan Urfa yöresindeki Dinsel merkez kültürünün bir sonucudur. Sadece Göbeklitepe'deki tapınak sistemi, belki de o çağın tespit edilebildiği kadarıyla üç bin yıllık dinsel Kâbe'si rolünü oynamıştır. Harran'ın da benzer rolünden bahsedilebilir. Muhtemelen henüz keşfedilmemiş birçok merkez vardır. Siverek'te Newala Çori'deki tapınak kültürü de on bir bin yıl öncesine kadar gidebilmektedir. Neolitik dönem kabilelerinin her birisinin, genellikle bir hayvanı kendilerine totem seçtiklerini biliyoruz. Totem, kabilenin bir nevi soyadı, kimliğidir derken, kabile bilincinin bir nevi ilk biçimlerini de tanımlamış oluyoruz. Nasıl bugünkü ulus-devletler, bayraklarıyla kendilerini temsil edip

kimliklendiriyorlarsa; kabile birliklerinin totemleri de aynı anlamı ifade etmektedir. Nasıl BM'deki bayrak sayısı kadar ulus-devlet temsil ediliyorsa, tapınak merkezlerindeki totemlerle de dönemin güçlü ve nam salmış kabileleri temsil edilmektedir. Aralarındaki fark, özde değil hacimleriyle ilgilidir.

Toplumsal kimliğe kazınmış yasalar, kolay kolay silinmez ve etkisini yitirmez

Totemin belli bir tabu, tapınma özelliği taşıdığını biliyoruz. Toteme tapınma, kabilenin kendini kutsallaştırma, yüceltme, böylelikle uzun vadeli güvenceli bir yaşama kavuşturma arzusunu ifade etmektedir. Ölüm sonrası yaşam inancı, atalara duyulan büyük bağlılığın sonucudur. Varlıkları, onlarla özdeştir. Atalarına saygıları ve bağlılıkları, kendilerini ölüm sonrasındaki bir sonsuz yaşam inancına götürmektedir. Daha sonraki Tek tanrılı dinler, bu kabile inancının, din ve tanrı anlayışının gelişmiş biçimidir. Urfa ve yöresindeki neolitik dönem ve uygarlık Çağlarının kabile kültürünü çözümlemek, yaklaşık on beş bin yıllık bir tarihi bulunan bu kültürün, neden bu denli direngen ve kalıcı olduğunu ortaya koyabilecektir. Halen çok güçlü olan dinsel duygular ile aile ve namus anlayışlarının kökeninde de bu en eski kabile kültürünün kolay silinmez izleri bulunmaktadır. Namus ve kan davasının halen çok güçlü olan varlığı da yine bu kültürel toplum gerçeğinin bir sonucudur. Toplumsal kimliğe kazınmış yasalar, kolay kolay silinmez ve etkisini yitirmez. Kabilenin kültürel varlığının doğurduğu duygu ve düşünce dünyası, asla küçümsenemez. Halen insanlığı ayakta tutan bilinç, bu kültürel varlığın derin izlerini taşımaktadır. Sanat, bilgi, felsefe, din ve mitolojiyle dile getirilen, duyumsanan belli başlı tüm bilinç biçimlerinin kaynağında, kabile kültürü vardır. Kabile kültürünü dile, duyguya getirmeyen hiçbir mitoloji, din, felsefe ve sanat ekolü yoktur. Mitolojik, dinsel, felsefi ve sanatsal farklılıkları derinliğine araştırdığımızda, her bir farklılığın temelinde kabilesel varlığı görürüz. Daha sonraki kavim ve ulus bilinçleri, çoklu kabile birliklerine dayalı olarak geliştirilen Kabile Bilinçlerinin türevleridir. Örneğin tarihte en çok karşımıza çıkan İbrahimî dinlerin, bu dinlerin mezhepleri ve tarikatlarının, en son dinsel milliyetçilik olarak uluslaşmalarının temelinde İbrani kabilesi yatmaktadır. Bu dinler, mezhepler ve uluslar ortaya çıkmadan önce, gerçekliklerinin potansiyel gücü, İbrani kabilesinin Verimli Hilal ve Mısır uygarlıkları arasındaki dolaşımından kaynaklanır. İbrahimî devrimin temelinde, Urfa yöresindeki tapınak merkezinde biriktirilen kabile totemleri olan putları kırıp, yerine daha iyi kavramsallaştırılmış bir kabile inancını yerleştirmesi yatmaktadır. İsevilik, İbrahimî dini, yoksullaşmış kabileler ve köle döküntüleri adına dönüştürmüştür. Hz. Muhammed'in önderlik ettiği din olan İslâmiyet ise, aynı şeyi Bizanslılar ve Sasaniler arasında sıkışan ve başta Arap kabile dünyası olmak üzere benzer yaşamları olan diğer kabileler dünyası için gerçekleştirmiştir. Yoksullaşmış kabileler ve sığınacak vicdan arayan köleler yığını olmadan Hıristiyanlığı, yoksul Arap kabileleri olmadan da İslâm'ın çıkışını düşünemeyiz. Hıristiyan cemaati ve İslâmi Ümmet, kabileler ve kabilelerden kopmuş avare insanlarla işsiz köleler ve kaçak askerlerin ortak inanç temelinde oluşturdukları yeni bilinç toplumlarıdır. Burada kabileyi aşan, sınıf temeli gelişmiş bulunan yeni bir toplum ve onun yeni inançları söz konusudur. Fakat bu yeni toplum koşullarında da kabile, çok az değişikliğe tabi kıldığı varlığını, güçlü bir biçimde sürdürmektedir. Söz konusu olan, krize girmiş kabile toplumunun yeni bir ideolojik ve toplumsal yapılanma temelinde dönüşümüdür; kabilenin kendi öz birimi içinde bulamadığı çözümü, dışarıda kabile demokrasisinin inkârı temelinde vücut bulan şehir, sınıf ve devlet kültürünün gelişimi içinde bulmaya çalışmasıdır.

Kültür; İlerleme ve Gelişmeyi Temsil Eden Asıl Güçtür

Kabile Çağında, sayıları artan ve hacimleri büyüyen kabilelerin krize girmeleri söz konusudur. Kriz döneminde farklı anlayışlara sahip iki kesim belirir: Birincisi, yoksul kabile tabanı bölünerek ve özgürlüğünde ısrar ederek yaşamak isterken; ikinci

kesim olan kabile hiyerarşisi ise, hâkim hanedan olarak kabilenin yoksullaştırılmış tabanından kopup, genellikle uygarlık dini dediğimiz ideolojik çıkışlarla, kendini yeni devlet toplumu olarak örgütler. Eski kabile kültürü, uygarlık kültürüne yenik düşmüştür. Bu dönüşümle iç içe olan gelişme, kentleşme, sınıflaşma ve devletleşmedir. Uygarlığın, kabile kültür krizine bulduğu temel çözüm budur. Tarihte çokça tartışılan ve Marksistlerin de paylaştığı düşünce, bu dönüşümün ileriye doğru atılan dev bir adım olduğudur! Uygarlaşma hep ilerleme ve üstün yaşam biçimi sayılmıştır! Marks ve Engels, bu dönüşüme tarihsel materyalizm perspektifiyle yasal bir zorunluluk atfetmişler, tarihin ileriye yönelik dev bir adımı olarak değerlendirmişlerdir! Ben, bu anlayışı eleştiriyorum. Kabile toplumunda yaşanan krizin zorunlu bir aşaması olarak değerlendirilemez. Yaşanan şey, hiyerarşik unsurların sınıfsal tercihidir. Kabile demokrasisi, özgürlüğü ve eşitliğinin geriletilmesi pahasına sağlanan bir değişim (gelişme diyemiyorum) olduğu için, göreli olarak muazzam bir gerileme, insanlık için bir düşüş adımıdır. Tarih, hep egemen zümrelerin ideolojik bakışlarıyla kodlandığından, bu değişime zorunlu, ilerletici hatta devrimci gelişme diyoruz! Doğrusu, bunun zorunlu olmayan ya da zorunluluğu bulunmayan gerici, düşürücü ve devrim karşıtı bir adım olduğudur. Tarihin anlatılmayan diğer yüzü olan, kendi hiyerarşik hanedan elitlerinin ihanetine karşı hep mücadele eden, Kabilenin demokratik, özgür ve eşitlikçi yapısında ve bilincinde ısrar eden Kültür, ilerleme ve gelişmeyi temsil eden asıl güçtür. Tarihin, bu kültür tarafından bilimsel olarak sistematik biçimde ifade edilmemesi, bir eksiklik olabilir. Ama bu gerçeklik, böylesi bir tarihin mevcut olmadığını göstermez; tersine yazılmadığını, yazılsa bile bastırıldığını ve propagandasının güçlü yapılmadığını gösterir. Egemen zümrenin, İdeolojik tekeller ve sömürü tekellerinin geliştirdikleri uygarlık; krize çözüm olmamış; kendini hep toplumun sırtında kanser uru gibi büyüten kentleşme, sınıflaşma ve iktidarlaşmayla günümüze doğru gelindiğinde en büyük kriz kaynağına dönüşmüştür. İnsanlık eğer yaşayacaksa, tarihsel kriz toplumuna karşı kabile çağındaki demokratik, özgür ve eşitlikçi kültürü, uygarlık tarihi boyunca zihinsel ve kurumsal alanda yaşanan olumlu gelişmeler temelinde yeniden yaşamsal kılarak bunu başaracaktır. Proto-Kürtlerin, neolitik kültür ve Antikçağ kültüründen kalan en değerli mirası olan Kültürel Varlığı, demokratik modernite bilinciyle bütünleştiğinde, günümüz Ortadoğu krizinden çıkışta tarihine ve kimliğine uygun bir gelişmenin sahibi olabilecektir.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

İnsanlık, Kaybettiği Yerde Kazanmalıdır

Selahattin Çetin

Ortadoğu'da son yüz yılda yaşananların dış etkenlerle bağı çok güçlüdür. Kuşkusuz iç nedenler, çelişkiler de mevcut çatışmalara ve olayların gelişimine yol açıyor ama dış etkenler, küresel düzeydeki çelişki ve çatışmalar da Ortadoğu'da yaşanan olaylar üzerinde büyük etki yapıyor. Yaşanan olayları dış çerçeve büyük ölçüde etkiliyor gibi görünüyor, ama onun da Ortadoğu için ne kadar dış olup olmadığı tartışılabilir. Nihayetinde etkileyici olan kapitalist modernite zihniyeti ve siyasetidir. Bunun da iktidarcı ve devletçi sistemin son modernitesi olduğu değerlendirilirse her ne kadar kapitalist modernite Avrupa merkezli gelişmiş, Ortadoğu'ya da dıştan gelen bir etken gibi görünse de iktidarcı-devletçi sistemle bağlı olması onu bir yerde Ortadoğu için iç bir etken haline getirebiliyor. Dolayısıyla kapitalist modernite gelişimini, Ortadoğu için çok yabancı dış bir etken olarak yalnız başına görmek mümkün olmuyor. Bir yanı dış etken gibi görünüyor ama işin özünde iç etken olma gerçeği de var. Bunu da gözden ırak tutmamak, tali boyutta ele almamak lazım.

Bununla bağlantılı olarak Ortadoğu'da yaşanan olayları, güncel çelişki ve çatışmaları iktidarcı-devletçi sistemin beş bin yıllık tarihsel gelişimiyle bağlantılı olarak ele almak gerekmektedir. Kapitalist modernite sisteminin küresel hegemonik bir güç haline gelme özelliğiyle bağlantılandırıp birlikte değerlendirmek en doğru ve gerçekçi yaklaşım gibi gözüküyor. Bu da bir yanıyla iktidar ve devlet gerçeğini doğru ve yeterli anlama gereğini ortaya çıkartıyor diğer yanıyla kapitalist modernite sistemini, onun temel karakterini, hegemonik hale gelme özelliklerini doğru ve yeterli anlamayı gerektiriyor. İktidar ve devlet gerçeğinin tekelci karakteri, merkeziliği, çevre merkez ilişkisi aslında yayılmacı ve hegemonik özelliği hep anlaşılmaya, değerlendirilmeye çalışılıyor. Daha somut olarak, Hollanda-İngiltere eksenli olarak ortaya çıkan kapitalist gelişmenin de Avrupa'ya, oradan bütün dünyaya, Ortadoğu'ya nasıl sürekli bir yayılma eğilimi gösterdiği, o zamana kadar var olan iktidar ve devlet sisteminin hegemonik yapısının çok daha ötesine geçerek kendisini küresel bir sistem haline getirdiği bilinmektedir. Bunun da yoğun bir çelişki ve çatışma içerisinde geçtiği, baskı ve sömürüye dayandığı bir gerçektir. Söz konusu çelişki ve çatışmanın yayılma eğiliminin dünyayı ele geçirme tutumunun uzun süre çeşitli bölgelerdeki talanlar, soygunlar, çatışmalar biçiminde devam etmesi ardından 20. Yüzyılın ilk çeyreğinde bir dünya savaşı düzeyine ulaştığı da bir gerçektir. 20. Yüzyıl, dünya savaşları yüzyılı oluyor. Bu savaşların askeri bakımdan yoğunlukları hesaba katılarak 'Birinci Dünya Savaşı, İkinci Dünya Savaşı, 3. Dünya Savaşı' diye sürelere ayrılarak isimlendiriliyorlar. Her savaş için belli bir zaman dilimi belirlemesi yapılıyor. Onun dışında en azından küresel düzeyde ve aynı şiddette olmayan bir çelişki ve çatışma durumunun yaşandığı, nispeten ateşkesli, hatta barışlı denen süreçlerin yaşandığı belirtiliyor.

Bugünkü durumu doğru anlamak açısından öncelikle bu durumun daha iyi değerlendirilmesi, doğru anlaşılması gereklidir. 'Bu savaşlar neye dayanarak, nereden kaynaklanarak ortaya çıkıyor ve yaşanıyorlar, böyle bir savaş durumu nasıl aşılacak?' Belirtilen çerçevede insan bilinci şimdiye kadar belli bir formülasyon geliştirdi. 19. Yüzyılın sonunda 20. Yüzyılın başında kapitalizm gerçeği üzerinde önemli bir yoğunlaşma ve tartışma yaşandı. Artan yayılmacılık, militaristleşme bu temelde yoğunlaşan

çelişki ve çatışma durumu insanlığı böyle bir anlam derinliği kazanmaya götürdü. Bu temelde kapitalizm gerçeği daha doğru, derin anlaşılmaya çalışıldı, kapitalizme ilişkin aşamalar kondu. Sermaye sistemi olarak değerlendirildiği için 'sermaye birikim dönemi' denildi. 'Sermayenin sistem kazanma, egemen hale gelme dönemi' denildi. Hegemonik hale gelme, küresel bir durum kazanma dönemine de 'emperyalizm aşaması' denildi ve kapitalizmin son aşaması olarak da tanımlandı. Kapitalizmin mutlaka aşılacağı, sosyalizmin gelişeceği, insanlığın varlığı ve özgürlüğünün buna bağlı olduğu değerlendirildi.

Bu temelde Birinci Dünya Savaşı anlaşılmaya, kapitalizmin yarattığı sorunları ve çelişkileri aşma temelinde arayışlara girildi. Bu çabanın da Ekim 1917'de Rusya'da devrime yol açtığı biliniyor. Ekim Devrimiyle birlikte kapitalizmin yayılmacılığı, hegemonik yapısı, iç çelişkilerinin çatışmaya dönüşme durumu yeni bir özellik kazandı. Sermaye sistemi, kendisi için ciddi bir tehdit ve tehlike olarak Ekim Rus Devriminin hedeflediklerini gördü. Böylece kendi iç çelişki ve çatışmalarını biraz hafifleterek ya da ikincil plana iterek söz konusu tehlikeli gelişmeye karşı mücadeleyi birincil plana aldı. Aslında savaş olmayan dönem olarak bu süreçler değerlendirildi. Belki kapitalist sistemin iç çelişki ve çatışmalarının bir dünya savaşına yol açma durumu söz konusu değildi, ama kapitalizmin onu aşmak isteyen sosyalizme karşı mücadelesi savaş düzeyindedir. Bu savaş belki tümüyle askeri boyutta olmadı; ideolojik-siyasi, istihbarat boyutu öne çıktı, fakat tüm bunlar da bir savaşı ifade ediyordu. Ekim Devrimini daha doğuş aşamasında boğmak için bir saldırı yürütüldü. Bu başarılamayınca Almanya'daki Hitler faşizmi öncülüğünde Sovyet sistemini yıkmak için büyük bir savaş verildi ve buna da İkinci Dünya Savaşı denildi.

Kapitalizmin Barış Yapabilme Özelliği Var mı?

3. Dünya Savaşı denilen süreç ise 1990 başında Sovyet sisteminin çöküşü ardından başlayan ve gelişen süreç olarak değerlendiriliyor. Ortadoğu'da gelişen olaylar tamamen kapitalizmin iç çelişki ve çatışmalarından kaynaklanan olaylar oluyor. Kesinlikle Ortadoğu'daki çelişki ve çatışmalar bunu belirlemiyor, onlar da birer etken ama onları yönlendiren kesinlikle küresel kapitalist sistemin çelişki ve çatışmaları olarak gerçekleşiyor.

Buradan yola çıkarak 'kapitalizm emperyalist aşamada dönem dönem krizlere giriyor, dönem dönem krizden çıkıyor, onu krizden çıkaracak etkenler oluyor' gibi değerlendirmeler yapıldı. Böylece bunalım dönemleri tanımlandı: Birinci, ikinci, üçüncü bunalım dönemi, bunalım dönemlerinin karakteri, onların süreleri. Sonuçta İkinci Dünya Savaşından ardından yeni sömürgecilik adı altında özellikle 1960'tan itibaren yaşanan kriz ve kaostan çıkış için herhangi bir şey görülmeyince, bu sefer değerlendirme olarak üçüncü bunalım döneminin genelliği ve sürekliliği biçiminde bir tanım getirildi. Bunların hepsi yaşanan olayları anlamak için insan zihninin ortaya çıkardığı kalıplardı.

Kapitalizmin iç yapısından kaynaklanan sorunlar bir etkendir fakat belirleyici olan onu aşmaya dönük ideolojik-politik mücadeledir

Peki gerçeğin bütünlüğü nasıldı, gerçekten kapitalizm kendi iç yapısıyla krizlerini, bunalımını hafifletti mi yoksa başka etkenlerle mi oldu? 20. Yüzyıl tarihine bakıldığında krizin, kaosun, bunalımın hafiflediği denilen dönemin aslında sosyalist devrimci gelişmelerin güçlü olduğu, ilerde olduğu, kapitalist sermaye düzenini yok etmekle tehdit ettiği dönemlerde ortaya çıktığı görülüyor. O halde şu tartışılır oluyor: Kapitalist bunalımın hafiflediği dönem diye tanımlanan dönem kapitalizmin iç karakterinden mi kaynaklanıyor yoksa kapitalizme karşı mücadele mi buna yol açıyor? Aslında ikincisinin daha doğru olduğu değerlendirilebilir. Evet krizin, kaosun, bunalımın hafiflediği dönemler yaşanmış ama buna kapitalizmin iç yapısından ziyade kapitalizmi aşmaya çalışan ideolojik-politik gelişmeler, sosyalist ideoloji temelinde yürütülen mücadeleler yol açmıştır. Kapitalizmin iç yapısından kaynaklanan sorunlar bir etkendir fakat belirleyici olan onu aşmaya dönük ideolojik-politik mücadeledir.

Ekim Devrimi gelişmeseydi, Birinci Dünya Savaşı'nın öncülüğünü yapan Alman-İngiliz savaşının kendilerini de dünyayı da nereye götüreceği aslında tam belli değildi. Dolayısıyla bunalımı hafifleten kapitalizm karşıtı gelişmeler oluyor. Rus devrimcileri, savaşı sona erdiren güç olarak Ekim Devrimini dünya barışının güvencesi olarak ifade ettiler. Aslında küresel bir savaşı, silahlı çatışma düzeyinde belirtilen duruma getirdiler, ama bölgesel ve yerel savaşları önleyemediler. Silahlı çatışmanın yerini aynı şiddette ideolojik-siyasi mücadele aldı ve onu ortadan kaldıramadılar. Nitekim Sovyetler Birliği'nin çözülüşüyle birlikte küresel kapitalist sistem kendi iç çelişki ve çatışmaları temelinde yeni bir dünya savaşı içerisine girdi. Genelde son otuz yıl '3. Dünya Savaşı Dönemi' olarak değerlendiriliyor.

3. Dünya Savaşı'nın özelliklerine bakıldığında, kapitalizmin kendi iç gücüyle kriz ve kaostan çıkma özelliği yoktur

Bu noktada şunu netleştirmek gerekiyor: Kapitalizmin savaş ve barış konusunda temel karakteri nedir? Barış yapabilme özelliği var mı? İç çelişkilerinden doğan krizi, kaosu, bunalımı aşma gücü var mı? Yarattığı sorunları iktidar ve devlet sisteminden alarak geliştirdiği, ağırlaştırdığı sorunları çözme kabiliyeti, gücü, karakteri var mı, yok mu? Böyle bir karakterinin olmadığı rahatlıkla belirtilebilir. O halde 3. Dünya Savaşı'nın özelliklerine bakıldığında, kapitalizmin kendi iç gücüyle kriz ve kaostan çıkma özelliği yoktur. Zaten kapitalizm sürekli bir çelişki çatışma durumu oluyor, krizi ve kaosu ifade ediyor, o da savaşa yol açıyor. Eğer bu savaşı şimdiye kadar hafifleten etkenler olduysa bunlar kapitalizmin iç yapısından kaynaklanmadı, antikapitalist mücadeleler bu duruma yol açtı. Demek ki, antikapitalist mücadeleler çok daha güçlü ve örgütlü olsaymış, hamleler yapabilseymiş kapitalizm tümden aşılabilirmiş.

Bütün bunlardan şu sonuçlar çıkartılabilir: Bir; 20. Yüzyıl boyunca kapitalizmin sürüp gitmesine onu aşacak devrimlerin gelişmemesi yol açtı. İki; çeşitli dönemlerde kapitalist krizin, kaosun biraz hafiflemesine kapitalizm karşıtı gelişen reel sosyalist devrimler yol açtı, kapitalizm kendi iç yapısıyla gerçekleştiremedi. Üç; 1917 Ekim'inde Rusya'da başlayan devrim bir dünya devrimi haline gelebilirdi. Dört; kapitalizm aslında sürekli kriz, kaos, çelişki ve çatışma demektir. Eğer karşı bir mücadeleyle aşılmazsa insanlığı sürekli çatışma ve savaş içerisinde tutar, kendi varlığını ve egemenliğini çatışma ve savaşla sürdürür. Bu çatışma ve savaştan çıkma, onu aşma kabiliyeti, özelliği yoktur. İç karakteri böyledir. Onun kapitalizm boyutu, endüstriyalizm boyutu, ulus-devlet boyutu, ulus-devlet milliyetçilikleri, azami kâr yasası, teknik gelişmenin yerküreyi aşırı kullanma durumu bunlara yol açıyor.

'3. Dünya Savaşı neden bitmiyor? Acaba bu savaştan dünyayı kim çıkartacak?' biçiminde beklenti ve tartışmalar var. Bu da kapitalizm gerçeğini doğru ve yeterli anlamamaya götürüyor. Ondan dolayı antikapitalist mücadeleyi doğru ve yeterli bir biçimde yürütememe durumu ortaya çıkabiliyor. Özellikle kapitalizm karşıtı cephede bu tür beklentilerin olması antikapitalist mücadeleyi düşünce, teori, taktikte zayıf ve parçalı kılabiliyor. Bu zayıflıkların aşılabilmesi için her şeyden önce kapitalizmin insanlık açısından nasıl büyük bir tehdit ve tehlike olduğunun anlaşılmasına ihtiyaç var.

Kapitalist hegemonya savaşı denen savaşların ana karakteri nedir? Kuşkusuz birçok etken bunda rol oynuyor ama ana karakter olarak temel hedef daha çok azami kâr elde etmeyi amaçlayan sömürü oluyor. Böyle bir sömürüyü gerçekleştirebilmek için de somut çatışma durumu, enerji kaynakları ve yolları üzerinde gerçekleşiyor. Belki her şeyi sadece buraya bağlamak ve bununla izah etmek yeterli olmayabilir, fakat bütün diğer etkenler içerisinde enerji kaynaklarının ve yollarının denetiminin belirleyici olduğu somut olarak görülebiliyor. Daha çok sömürü, daha çok egemen olabilmek için bu gerekiyor. Aslında biraz iyi incelendiğinde görülüyor ki Birinci Dünya Savaşı'ndan bu yana savaşların temel çıkış noktası burası oluyor.

Bunun yol açtığı büyük kavgalar ve savaşlar var. Birinci Dünya Savaşı'yla bunun doruk noktaya çıktığını, dünyanın belli başlı kapitalist tekellerinin,

merkezlerinin kendi içlerinde kutuplaşarak dünyaya hakim olma savaşına giriştikleri görülebiliyor. Birinci Dünya Savaşı bu temelde İngiltere-Fransa-Rusya ittifakıyla; Almanya-Osmanlı-Macaristan ittifakı arasında süren bir savaş oldu. Çeşitli güçler ittifak yaptılarsa da yerküreye hakim olmak isteyen iki temel merkez vardı, onlar da İngiltere ve Almanya oluyordu. İngiliz sermayesiyle Alman sermayesi bu temelde büyük bir egemenlik kavgası içerisine girdiler ve böylelikle dünyaya hükmetme kavgasını Birinci Dünya Savaşında sürdürdüler. Kim birinci planda olacaktı ve küresel hegemonik kapitalist sistemi kim şekillendirecekti, daha büyük sömürü kaynaklarına ve ticaret yollarına kim sahip olacaktı. Bunun kavgasını verdiler.

Savaşın temel alanı Ortadoğu oldu. O zamana kadar küresel düzeyde yürütülen mücadele ile dünyayı ele geçirmişlerdi. Sahip olamadıkları, hükmedemedikleri, paylaşamadıkları alan toplumsallığın ve tekelci uygarlığın gelişme merkezi olan yine en büyük enerji kaynaklarına sahip olan Ortadoğu'ydu. Dolayısıyla Birinci Dünya Savaşı esas olarak Ortadoğu'yu ele geçirme savaşı biçiminde sürdü. Bununla iki şey amaçlanıyordu. Bir, Ortadoğu'da bulunan büyük enerji kaynaklarına kimin sahip olacağı savaşıydı. İki, ticaret yollarını, enerji nakil hatlarını kimin denetleyeceği, kimin elinde tutacağı savaşıydı. Birinci ve İkinci Dünya Savaşının temel karakterinin bunlar olduğu net olarak görülebiliyor. 3.Dünya Savaşı'nın da temel karakterinin esas olarak böyle olduğu görülmektedir. Bir ideolojik mücadele ve düşük yoğunluklu silahlı çatışma sürüyor, ama onun gerisinde nasıl bir enerji kavgasının olduğu gün gibi ortadadır. Mevcut enerji kaynaklarını ele geçirme, yeni enerji kaynaklarını bulma, enerji yollarını, nakil hatlarını denetim altına alma amaçlı bir savaş ve çatışma oluyor.

Toplumsallık İnsanlığın Temel Karakteridir

İki tür mücadeleyi birbirinden ayırmak daha doğru bir yaklaşım olabilir. İktidarcı-devletçi sistemin çelişki ve çatışmalarından kaynaklanan savaşlarla; iktidar ve devlet sistemine, kapitalist modernite düzenine karşıt olan, ondan zarar gören, onu aşmak isteyen, ezilenlerin, sömürülenlerin, kadınların, gençlerin, işçilerin, emekçilerin, halkların özgürlük ve demokrasi mücadelelerini birbirinden ayrı tutmak gerekiyor. Kuşkusuz belirtilen iki kesim iç içe oldukları için birbirini besleyip geliştirebiliyorlar, bundan kaynaklı keskin bir biçimde ayrı ayrı yerlere belki konulamazlar ama bunların amaçları, karakterleri ayrıdır, iç içe olmalarına rağmen aynı değillerdir. Dolayısıyla dünya savaşı bir sömürü, yağma ve talan savaşıdır; tüm halklara ve ezilenlere karşı bir savaştır. Sermaye tekellerinin daha fazla kâr elde etme, daha çok kaynağa sahip olma, kendini daha çok büyütme savaşıdır. Böyle bir sisteme karşı özgürlük, demokrasi, eşitlik mücadelesi farklıdır.

Toplumsallık başından beri insanlığın temel karakteridir. Yaşamı daha güçlü ve anlamlı kılmak için paylaşımcı, dayanışmacı, özgürlük, eşitlik, demokrasi mücadelesi yürütülüyor. İktidar ve devlet sistemlerine karşı demokratik toplumu, demokratik yaşamı koruma, sürdürme, geliştirme mücadelesi olarak ortaya çıkıyor. Beş bin yıldır bu temelde yaşanan bir mücadele var. Başat olan mücadele budur. Dikkat edilirse bu mücadelenin de küresel karakteri var, tüm insanlığı ilgilendiriyor, iktidar ve devlet sisteminin ortaya çıktığı her yerde bu mücadele yaşanıyor.

İktidar ve devlet sisteminin, kapitalist modernite düzenin daha fazla kâr elde edebilmek için geliştirmek istediği savaşlara elbette ideolojik boyut da kazandırmaya çalışıyorlar. Bu anlamda milliyetçilik, dincilik, cinsiyetçilik, iktidarcılık eğilimlerini; kapitalizm karşıtı özgürlük ve demokrasi hareketlerini zayıflatabilmek, ezilenleri, kadınları, gençleri, işçi ve emekçileri aldatabilmek, bilinçlerini saptırabilmek için çok daha fazla geliştirme çabası içerisinde oldukları görülüyor. Dolayısıyla bilinçlenip örgütlenerek iktidar ve devlet sistemine, kapitalist modernite düzenine karşı daha örgütlü, planlı mücadele vermelerinin önü alınmak isteniyor. Böyle bir ideolojik içeriği de var. Yaşanan olayların ideolojik boyutlarını, ekonomik boyutlarını, siyasi ve askeri boyutlarını birbirine çok fazla karıştırmamak önemlidir. Olayları doğru anlayabilmek, olabilecekleri daha gerçekçi doğruya yakın kestirebilmek için buna kesinlikle ihtiyaç var. Çünkü Toplum, farklılıkların birliğinden ortaya çıkmış bir kavramdır. Toplum, bu farklılıkların yaratmış olduğu zenginliklerin bir bileşkesidir. Toplumsal gelişme bu farklılıkların yaratmış olduğu

zenginliklerin sonucu olarak ortaya çıkar ve sürekli o sonuç üzerinde kendisini oluşturarak kendi varlığını güvenceye alır ve akıcılık sağlayabilir.

Zihniyet temelinde tekleştirilmiş bir topluluk; daha iyi yönetilebilir, daha iyi kontrol edilebilir, çıkarlar temelinde daha iyi sevk edilebilir, daha iyi savaştırılabilir. Böylesi köle gibi daha iyi çalıştırılabilecek, sömürülebilecek bir topluluktur. Onun için homojen toplum yaratmanın temel esasları, toplumu sömürmek için yapılır. Toplumu homojen hale getirmek, toplumsal erdemleri ortadan kaldırmak anlamına da gelir. Yaratmış olduğu homojenliği yeni kavramlarla ifade ederek toplumu kendisine bağlamanın çabası içerisinde olunur.

Toplumların oluşum karakteri çokludur, tekil toplum yoktur

Peki homojen toplum nasıl bir toplumdur? Tarih boyunca kendi çokluk karakteriyle yaratmış olduğu bütün zenginliklerin ve farklılıkların zihniyet olarak, uygulama olarak ortadan kaldırılması demektir. İnsanlığın tarih boyunca yaratmış olduğu toplumsallaşmayla ilgili bütün oluşumları ve erdemleri ortadan kaldırmak anlamına gelir. Topluluklarda en doğal haliyle ortaya çıkmış toplumsal varoluşun çoğulcu karakterleri ortadan kalkınca içi boşalmış bir toplum ortaya çıkar. Kendi tarihsel oluşumlarından arınmış, içi oldukça boşaltılmış, tarihsel ve toplumsal vicdanından büyük ölçüde koparılmış, daha çok yapay kavramlarla bir arada tutulan suni bir toplum meydana gelir. Giderek kapitalizmi, ulus-devleti, endüstriyalizmi benimseyen ve ona sevdalanan toplum ancak homojenleşmiş bir toplum yapısının gerçekleşmesiyle mümkün olabilir. Bu da milliyetçiliğe, devletçiliğe sevdalanarak homojenleşmiş halinin varlık esaslarını savunur.

Günümüzde bir toplum kendisini sömüren bir sisteme sevdalanıyor ve onu benimsiyorsa; bu, o toplumun homojenleşmiş halinin bir sonucudur. Artık kendisini var eden temel değerlerden kopmuştur, bunun yerine modernitenin değerleriyle donatılmış bir toplum söz konusudur. Devlete, milliyetçiliğe sevdalanmakta buradan ileri gelir. Dikkat edilirse kapitalizmin tarihinde, faşizmin belirgin olarak ortaya çıktığı yerlerde, toplumların homojen toplum olma özelliği çok gelişkindir.Homojen olma özelliği taşımayan hiçbir topluluğun faşizmi kabul etmesi mümkün değildir. Faşizm, ancak homojen toplumun kazanmış olduğu tekil özelliklerin bir ifadesi olarak ortaya çıkar.

Toplumların oluşum karakteri çokludur, tekil toplum yoktur. Neden bu kadar zenginleşmiş bir toplum söz konusuyken homojen bir topluma ihtiyaç duyulur, bunun ne gibi bir yararı olabilir? Tekleşme mi, yoksa toplumun çoğulcu karakteri mi çok daha güçlü bir toplumsal yapı ortaya çıkartabilir? Çoğulcu olunmadan toplum olunmuyor, toplum zaten çoğulculuk demektir, toplum sözcüğünün etimolojik olarak derinliğine bakıldığı zaman çoğulculuğu ifade eder, tekli bir karaktere sahip değildir.

Ulus-devlet oluşumunda homojen hale getirilmiş bir toplum, ulus-devletin ilkelerine hizmet temelinde her şeyi yapma karakterine bürünür. Bu zihniyet yapılanması da faşizme götürebilir. Tarihte en büyük faşist patlama olarak Almanya'daki Hitler faşizmine bakıldığı zaman, faşizme mesafeli yaklaşanların tümünü ortadan kaldırarak tarih boyunca hiçbir dönemde olmadığı kadar barbarlığın yapılması, önemli bir veridir. Bu da homojen toplumun yaratmış olduğu bir sonuç olmaktadır.

Bunları uygarlığın kendi iflasının bir gelişmesi olarak da ele almak mümkündür. Kapitalist modernitenin, ulus-devlet yapılanmasının yaratmış olduğu bir zihniyet söz konusudur. Bundan nasıl kurtulunacak? Hem yurttaş olarak devlete kölelik bağlarıyla tabi olmak var hem de sınırları çizilmiş, sürekli bir yerde hegemonya altında tutularak sömürünün yaratmış olduğu toplumsal sorunları en acımasız bir biçimde yaşamaya mahkum olma durumu var. Dahası iradesi teslim alınmış, homojen toplum yaratımları temelinde zihniyeti çarpıtılmış bir birey söz konusudur. Artık ulus-devletin zorla dayatmaları temelinde değil, bireyde içselleştirilmiş devletin tüm istemlerini gönüllüce yerine getiren, o istemleri en radikal bir biçimde savunarak kontrolü kaybetme hali içerisine girme durumu var. Bu da kendisine egemen olan ulus-devlet zihniyetinden kaynağını alıyor. Günlük olarak

onu kendi çıkarları temelde kullanmasının zihniyet yapılanması, toplumda ve bireyde kendisini bu şekilde ifade ediyor.

Kapitalizmin ulus-devlet memurculuğu değil bireyin özgürleşmesine, aslında bireyin tükendiği yere işaret eder. Devletleştiği, iktidarlaştığı dolayısıyla devlet ve iktidarın kölesi haline geldiği nokta olmaktadır. Kendisi devlet ve iktidarın kölesidir, bu da birey olmanın bitişidir. Orada bir gölge olma, kölenin ötesine geçme, daha ağır bir duruma düşme var. Bu aynı zamanda ahlaki ve özgürlükler açısından birey ve toplumun çöküşü anlamına da geliyor. Kapitalist modernite, toplumsal varoluşun temel çoğulcu bütün özelliklerini ortadan kaldırarak günlük olarak güdüleriyle hareket eden toplumlar yaratarak kendi ömrünü uzatmaya çalışıyor. Elbette homojen toplum kendiliğinden oluşmuyor. Bireylerin devlete bağlı yurttaşlar olarak terbiye edilmesiyle oluşuyor. Ulus-devletin tüm kurumları yurttaş yetiştirmenin çok önemli merkezleridirler. Belirlenen çerçevede iyi bir yurttaş olmanın davranışları içerisine girilmemişse, ıslah edilmenin tüm kurumları oluşturularak her şeyin ona hizmet etmesi hedefleniyor. Bu temelde homojen toplumun yaratılması kapitalist modernitenin, ulus-devlet sisteminin kendisine temel aldığı bir çalışma sahasıdır.

Liberalizm, bireyi toplumsal varoluştan oldukça uzaklaştırıyor. Birey, çok soyut sanal değerlere bağımlı hale getirilerek gerçek anlamda değerlerin ne olduğunun bilincine varmadan körü körüne kapitalist modernitenin yaratmış olduğu zihniyeti savunarak onun bir mekaniği haline getiriliyor. Bu da bireyin ölümü anlamına geliyor. Liberalizm, bireyin insan olma özelliklerini oldukça budayarak adeta ayaklanmış bütün güdüleriyle teslim alınıp devlete bağlama hali oluyor.

Toplum kırımın en tehlikeli hali zihniyet kırımı oluyor. Zihniyet karımı ise toplumu ve bireyi alıklaştırma, daraltma, sürüleştirme, güdülebilir hale getirme oluyor. Bunun sonucunda toplumları kendi gerçeklerini göremez, çıkarlarını anlayamaz, kendileri için öngöremez, ona göre kendini örgütleyip eyleme geçemez hale getiriyor. Kapitalist modernite sistemi, onun ulus-devlet düzeni psikolojik savaş kapsamında toplum kırım olarak tüm insanlığa bunu dayatıyor. Esas olarak medya üzerinden 24 saat bir propaganda bombardımanı var, ki bu da zihniyet kırımına hizmet ediyor. İktidar ve devlet sistemi, kapitalist modernite düzeni insanlığı, kadınları, gençleri, halkları bu düzeye getirerek onlar üzerinde daha derin sömürü yapabilir, onları daha kolay yönetebilir, bu temelde de kendi baskı ve sömürü düzenini, egemenliğini daha uzun vadeli kılabilir hale gelmek istiyor.

Burada şu gözüküyor: Aslında esas korkulacak şeyler şimdi açığa çıkmıştır. Bu kadar baskı ve sömürüden de öteye insanın analitik zekasının ortaya çıkardığı araçlar öyle bir düzeye gelmiştir ki, yeryüzündeki insanları da yok etmeye, yer küreyi de yaşanmaz hale getirmeye fazlasıyla yetecek düzeydedir. Bunun için kıyamet kapıda denilebilir, aslında insanlığın kıyamet günlerini yaşadığı rahatlıkla söylenebilir, çünkü yerküreyi onlarca kez yok edebilecek araçlar birkaç kişinin elinde bulunuyor, öyle ki bir düğmeye basılsa kıyamet kopabilir, hem insanlığın, hem yerkürenin kaderi birkaç kişinin eline geçmiş durumdadır. Bunu ciddiye alarak mücadele içerisine girip özgür ve demokratik yaşam ortamına, bilincine, zihniyetine, siyasetine ulaşmak gerekiyor.

Sonuç olarak şunlar belirtilebilir: ABD öncülüğündeki küresel sermaye sistemi 'Büyük Ortadoğu Projesi' adı altındaki planlı saldırısını eğer başarıya götürürse, bunun sonucu Ortadoğu'nun siyasi coğrafyasının daha çok parçalanması, Ortadoğu halklarının daha çok güçten düşürülmesi, dolayısıyla daha parçalı, küçük hale getirilmiş ve zayıf düşürülmüş iktidar ve devlet güçlerinin küresel sermaye sistemine daha çok muhtaç kılınması, Ortadoğu zenginlikleri üzerinde küresel kapitalizmin daha çok egemenlik kurup daha derinden ve yoğun sömürü yapması olacaktır. Bu da sistem içi çelişki ve çatışmalarla birlikte, küresel sermaye sisteminin zenginlikleri üzerinde daha çok egemenlik kurma ve Ortadoğu'nun tarihsel toplum gücünü parçalayıp zayıflatma saldırısına karşı, Ortadoğu halklarının kendi varlıklarını ve özgürlüklerini korumak ve geliştirmek üzere yürütecekleri özgürlük ve demokrasi mücadelelerini daha çok öne çıkartacaktır. Zaten hem Ortadoğu'da hem de küresel düzeyde bu yönlü önemli bir gelişmenin yaşanmakta olduğu görülmektedir. Özellikle ABD ve Avrupa'nın 'Demokrasi getireceği' biçimindeki yanılgılı beklenti aşıldıkça Ortadoğu halklarının özgürlük ve demokrasi mücadeleleri daha fazla gelişecektir.

Kapitalist sistemin emperyalist saldırılarıyla; Ortadoğu'nun bağımsız-özgür olma, tarihsel güç kaynağına ve iradesine sahip çıkma bilinci ve kültürü arasındaki çelişki ve çatışma daha çok öne çıkacaktır. Küresel kapitalist sistem saldırılarına karşı, Ortadoğu halklarının varlık ve özgürlük dirençleri, demokratik toplum olma gerçekleri daha çok belirginlik kazanacaktır. Açık ki bu durum tarihi öneme sahiptir. Kesinlikle küresel sermaye sisteminin Ortadoğu'yu daha çok bölüp-parçalayarak kendine bağımlı kılıp daha derinden sömürüsüne fırsat vermeyecek bir zihniyet ve siyaseti Ortadoğu'da daha çok öne çıkartıp geliştirme gereği vardır.

Mevcut gelişmeler, sistem içi çatışmalar kadar, sisteme karşı halkların özgürlük ve demokrasi mücadelelerini de öne çıkartmaktadır

3. Dünya Savaşı çerçevesinde sistem içi çelişki ve çatışmaların geldiği düzey, iktidar ve devlet sistemine ve kapitalist saldırıya karşı bölge halklarının özgürlük ve demokrasi bilinçlerini, örgütlülüklerini ve mücadelelerini daha çok öne çıkartmalarını, gündemleştirmelerini ve geliştirmelerini gerektirmektedir. İşgal ve sömürüye karşı, bağımsızlık ve özgürlük mücadelelerinin, kaynakların paylaşımına karşı demokratik toplum ve birlik siyasetinin öne çıkartılması önemli olacaktır. Bu da içinde bulunduğumuz süreçte Demokratik Ortadoğu Konfederalizmi zihniyetinin ve siyasetinin öne çıkarılmasını, bu temelde her türlü bölünme, parçalanma ve yeniden paylaşıma karşı mücadele edilmesini gerektirmektedir. Ancak Demokratik Özerkliğe dayalı Demokratik Ortadoğu Konfederalizmi çizgisi bölge haklarının çıkarını koruyabilir ve küresel sermayenin Ortadoğu'yu daha çok egemenlik altına alıp derinden sömürme siyaseti ile bölgesel güçlerin bu sömürüden pay alma yaklaşımlarını boşa çıkartabilir.

Kısaca mevcut gelişmeler, sistem içi çatışmalar kadar, sisteme karşı halkların özgürlük ve demokrasi mücadelelerini de öne çıkartmaktadır. Bu da Ortadoğu'nun tüm özgürlükçü ve demokratik güçlerine, aydınlarına ve siyasetçilerine önemli görev ve sorumluluklar yüklemektedir.

Benzer şekilde, etkisi iyice zayıflamış olan BM'ye karşı da küresel düzeyde 'Dünya Demokrasi Kongresi' hedefini öne çıkartmanın, sistem karşıtı tüm güçleri içine alacak şekilde geliştirmeye çalışmanın büyük önem arz ettiği görülmektedir. Küresel düzeyde ırkçılığa ve köleciliğe karşı kitle eylemlerinin başta Amerika olmak üzere her alanda güçlü bir biçimde gelişmesi, kadın özgürlük mücadelesinin küresel düzeyde son derece etkili bir hareket haline gelmesi, yine ekolojik bilincin ve bu temelde her türlü gerici-faşist zihniyet ve siyasete karşı demokrasi mücadelelerinin her alanda gelişmesi bunun mümkün olduğunu göstermektedir. Mevcut 3. Dünya Savaşından insanlığı çıkartabilmek ve mücadeleyi doğuran kapitalizme karşı demokratik dünyayı var edebilmek için, her alanda demokratik konfederalizm hareketlerini geliştirmek ve bütün sistem karşıtı güçlerin kendi renkleriyle içinde yer alabilecekleri demokrasi ortak paydası temelinde Dünya Demokrasi Kongresi hedefi doğrultusunda çalışmak önemli olacaktır.

İnsanlık kaybettiği yerde kazanmalıdır. Mezopotamya coğrafyası barışla buluşmadıkça diğer kıtaların huzura ermesinin zor olduğunu tarih somut olarak göstermiştir. Tarihin tüm büyük savaşları bu coğrafyada ya da bu coğrafyadan kaynaklı yaşanmıştır. Çünkü insanlığın doğal dengesi ve barışı bu coğrafyada bozulmuştur. Toplumsal dinamiklere dayalı, sahte ve manipülatif iktidar oyunlarından arındırılmış gerçek ve özlü demokrasi bu topraklarla buluşturulmadığı sürece sorunun köklü çözümü mümkün gözükmüyor. Ancak toplumun kendisini örgütleyip demokratik irade ve kurumlaşmasını yaşamsallaştırdıkça, ulus-devletlerin bin bir maskeyle örtbas ettikleri gerçekler açığa çıkacaktır.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Direnişin Sınırları: Hukuk ya da Meşruiyet

Prof.Dr. Mahmoud Patel*

"Direniş" sözcüğü uzun bir entelektüel geçmişe sahiptir ve iddiama göre pek çok iç içe geçmiş anlam ve yöntemi barındıracak şekilde kullanılagelmiştir. Direniş, tarihsel olarak, yapısal siyasi değişime dair yetersiz bir düşünme tarzı olmuştur. Yirminci yüzyılın ikinci yarısında, antropoloji bu kelimeye neredeyse takıntılıydı. K. Sivaramakrishnan'ın belirttiği gibi 1960'larda küresel sermayenin Güney Amerika ve Güneydoğu Asya'daki uzak topluluklara yayılarak adaletsizlikler yarattığı ancak Marksist tarih okumasının öngördüğü şekilde sınıfsal ayaklanmaları körüklemediği bir zamanda direniş, hayli popüler bir araştırma konusu haline geldi. Antropologlar bu eksikliği genel bir Marksist tarih yorumundan vazgeçmeden açıklamaya çalıştılar. Bunun sonucunda ise yüzler, James Scott'ın etnografya temelli teorilerinin öncülüğünü yaptığı "direniş çalışmaları" alanına doğru çevrildi. Scott, 1970'lerde ve 1980'lerde yayınlanmış ve etki yaratmış bir dizi kitapta, köylülerin silahlanarak değil de ayak direyerek kapitalizme nasıl "direndiklerini" inceledi. "Zayıfların silahı" küçük itaatsizlik eylemleriydi-kimi zaman bir gün fazladan hastalık izni, kimi zaman vasat eforla geçen bir hafta. Böyle bir çerçeve aracılığıyla antropologlar, sınıf ilişkilerini tarihsel materyalist terimlerle düşünmeye devam edebilirlerdi. Direniş çalışmaları bazı güçlü metinler üretti ve diğer alanların yanı sıra medeniyet çalışmalarını da etkiledi. Ancak, sınıf darlığının ötesinde bir siyaset tasavvur edemediği anda kendi sınırlarına ulaştı. Direniş her zaman hegemon, efendi veya patron tarafından belirlenen şartlarda gerçekleşiyordu. Direnişçinin, her zaman kurallarını kapitalizm ve temsilcilerinin belirlediği ve hatta sabitlediği bir oyunun içerisinde bulunduğu anlaşıldı. Ortodoks Marksist bir görüş içerisinde aksi nasıl mümkün olabilir ki?Audra Simpson, Mohawk Interruptus: Political Life Across the Borders of Settler States (Kesintiye Uğratılan Mohawk: Yerleşimci Devletlerin Sınır Boylarında Politik Hayat, 2014) adlı monografisinde, yüzleri reddiye kavramına çevirmeyi önererek zor durumdaki direniş çalışmaları alanına yardım elini uzattı. Simpson için reddiye-direniş gibi-bir devlet ya da başka bir egemen güç karşısındaki dik başlı bir duruşu işaret eder. Ancak direnişin aksine reddiye, ezen ve ezilen arasındaki en temel angajman kurallarını reddetmek anlamına gelir. Bu ise farklı bir oyunda ısrar etmek anlamına gelir. Simpson'ın etnografik örneğinde Kahnawà:ke Kızılderilileri, yerleşimci devletlerin Mohawk kabileleriyle yaptığı bazı asırlık toprak anlaşmalarına saygı göstermemeleri sebebiyle hem Kana'da hem de Amerika Birleşik Devletleri'nin egemenliğini reddediyorlar. Bu nedenle, Kahnawà:ke halkı, ABD tarafından verilen pasaportları uluslararası sınır geçişlerinde göstermeyi reddedebiliyor ve bu belgelerin zaten hiçbir geçerliliği olmadığı konusunda ısrar edebiliyordu. Bu tutum, farklı bir egemenin gerçekliğine bağlılık olarak görülerek sakıncalı bulunabilir. Ancak bu tür eylemler yeni birleşme olanakları da sunar. Reddedenler, daha sonra başkalarının da katılabileceği yeni siyasi örgütlenme biçimlerine giden yolu işaret ederler. Reddiyenin açılış taktiği, insanların politik olarak bir araya gelmenin alternatif yolları hakkında düşünmeye, bu alternatifi o an her nasıl bir sistem engelliyor olursa olsun bunun karşısında yer almaya başlayabilmelerini sağlamaktır. Simpson reddiyeyi, direniş çalışmalarının nihayetinde karşı karşıya kaldığı, yerli halkı oyunun kurallarının güçlü olan tarafından belirlendiği aynı tuzağa düşüren liberalizmin varsayımsal kabul lütfuna bir alternatif olarak önerir. Reddetme eylemleriyle yerli

halk (örneğin) yerleşimci devletlerden kendilerine görünürlük bahşetmeleri talebine tamamen son verir.

Yakın geçmişte Simpson, reddiye üzerine mevcut siyasi moment bağlamında da yazılar yazdı. Mevcut rejimin etik ve dürüstlüğü sahtelikle ele geçirmesiyle harekete geçen insanların kendi görüşlerine göre 'gerçeklerin' nerede yattığını-köken hikayelerinin nerede olduğunu ve bu hikayelerin gücünün ne olduğunu-işaret etmeye başladıkları anlarda, seçim anlarında Simpson'ın "rıza dümeni" dediği şey tüm çıplaklığıyla ortaya çıktı. Bu ikili hamleler aynı zamanda hem reddiyeyi yaratan hem de reddiyenin yarattığı koşullardır. Diğer bir deyişle mevcut yönetimin gerçeği olağanüstü bir biçimde küçümsemesi, yalnızca bazı kutsanmış, hatta kurucu nitelikteki yalanların daha beceriksiz bir biçimde tekrar söylenmesinden ibarettir: Yerli halk topraklarının gasp edilmesine rıza göstermiş, Afrikalı-Amerikalılar, Kürtler gayret ederlerse mimlenmekten kurtulabilirmiş, kadınlar kendi vücutları üzerinde tam yetkiye sahipmiş, ekonomik fırsat eşit olarak dağıtılmış vesaire... Erdoğan, Trump, Modi, Netanyahu ve Bolsonaro tarafından söylenen bu yalanların deşifre edilmesi bize onların durumsallıklarını hatırlatabilir ve bunların reddini temel alan bir politika inşa etmemiz için zemin hazırlayabilir.

Edimsellik ve Meşruiyet

J.L. Austin, dilin edimsel ve betimsel boyutları arasındaki ayrımı işaret ederek edimsellik çalışmalarını başlattı. Betimsellerin doğru ya da yanlış olduğunu, edimsellerin ise kendi olaylarını örneklendirerek somutlaştırdığını ve bu nedenle kabul edilen göndergesellik koşulları içinde doğru ya da yanlış olduğunun söylenemeyeceğini öne sürdü. Eleştirel Uluslararası İlişkilerin en güçlü jestlerinden biri, devletin edimsellik boyutunu vurgulayarak devlet egemenliğini doğal olmaktan çıkarmasıdır. Bu, Uluslararası İlişkiler teorisinin yeni bir çerçeveye oturmasıyla sonuçlandı. Edimsellik kavramı, özellikle teori ile pratik arasındaki sınıra meydan okuyarak disiplinin metodolojik temellerini ve kavramsal protokollerini sorgular. Cynthia Weber, 'Edimsel Devletler' adlı makalesinde şöyle der: 'egemen ulus-devletler önceden verili özneler değil, süreç içerisinde oluşan öznelerdir ve süreçteki tüm özneler (bireysel veya kolektif olsunlar) edimsel olarak hükmedilen pratiklerin ontolojik neticeleridir.' Judith Butler'ın çalışmasından yola çıkarak devletlerin söylemsel olarak inşa edildiğini ve bunun, devletin ve dört bileşeninin-otorite, toprak, nüfus ve tanınma-'doğal' ve 'söylem öncesi' olarak kabul edilmesiyle sağlandığını öne sürer.

Edimsellik çalışmaları meşrulaştırma sorunlarıyla her zaman ilgilendiyse de bunlar hiçbir zaman tam olarak tartışmanın merkezine gelmedi. Bunun nedeni, edimsellik ve meşruiyet arasındaki eklemlenmenin dayandığı, edimselliğin 'hukuki gücü' ile ilgili yapısal bir zorluk olabilir. Aslında, edimsel kendini meşrulaştırma sürecinin her iki 'tarafında'da bulur: Hem her zaman meşrulaştırılması şarttır ('başarısının' veya 'gerçekleşmesinin' koşulu budur) hem de meşrulaştırmayı kendisi yapar (çünkü hukuki değeri olan bir söz üretir). Edimsellik bir kurma ve koruma ilkesidir, dolayısıyla meşruiyetin esasa ve usule dair temsilleri arasındaki sınırı bulanıklaştırır. Bu çift taraflılık, meşruiyetin kökenini yayan totolojik bir döngüselliği ima ediyor gibi görünmektedir. Meşruiyet sorunu şunlarla ilgilidir: (1) denetim altındaki edimsel beyan-örneğin devlet egemenliğinin şu ya da bu uygulama veya söylemi; (2) bahsi geçen uygulama veya söylemi meşrulaştırdığı varsayılan veya olanaklı kılan edimsel anlaşmaların meşruiyeti; (3) bu edimsellik-meşruiyet hususlarına değer biçilmesine aracılık eden yorum modellerin meşruiyeti. Bu analitik düzeylerin her biri, aynı anda veya sırayla, edimsel veya betimsel, meşrulaştıran veya meşrulaştırılan bir araç olarak tasavvur edilebilir ve bu, edimsel olarak ontolojizasyon veya özselleştirme, meşruiyetin mevcut yapılarının geçerli kılınması riskiyle birlikte tüm olası kafa karışıklıklarına, birleşmelere yol açar. Bir edimseli teorik veya eleştirel değerlendirme açısından izole ederken öncelikle edimseli 'başarılı' veya 'başarısız' kılan ve bu 'başarı' hakkında eleştirel düşünmeyi sağlayan bağlamsal geleneklerin varlığını ve meşruluğunu her zaman (en azından geçici olarak) varsaymak gerekir. Bu yorumlama çabası tamamen tarafsız olamayacak ya da yalnızca teorik bir betimsel kılığına girerek tarafsızmış gibi görünebilecek edimsel bir seçimi içerir. Edimsel meşruiyetin bu şekilde sorunsallaştırılması egemenliği de doğrudan ilgilendirir, zira egemen güç kendisini meşruiyet ve

hukukun tartışmasız temeli olarak sunar. Ancak, edimseller gibi, tekil egemen kararlar (en azından prensipte hür iradeyle, kendi kendine belirlenmiş olarak görülen) yorumlara veya değerlendirmelere bağlı olarak meşrulaştıran-meşrulaştırılan ayrımın her iki tarafına da yerleştirilebilir. Tüm şiddetiyle edimsel egemenliğin mantığı, edimsellerin kendilerini kusursuz bir çemberin, kendine hak gördüğü bir gücü kullanma ve güç kullanarak kendini haklı çıkarma totolojik döngüsünün içine kapatmalarını gerektirir. Dolayısıyla 'başarılı' edimsel kavramı, bu çemberin daha hayalî açılış anında derhal kapanmasına olanak sağlayacaktır. O anda edimsel güçtür, meşruiyettir, benliktir, edimseldir vs. - Derrida'ya göre "edimsel totoloji veya a priori sentez". Bu totolojik konum, akla mutlak bir kendi üzerine kapanma hâlini getirir; kendini meşrulaştırma söylemini üretmek için nihai olarak yalnızca kendisine güvenen ve böylece kendini dayatan bir ani şiddet eylemi fantezisini konsolide eden bir edimsel iktidarın kendini yegane yetkili kılma hakkı:

'Başarılı' bir devrim, bir devletin 'başarıyla' kurulması ('isabetli edimsel konuşma eyleminden' söz etmekle aşağı yukarı aynı anlamda) önceden üretmeye mahkum olduğu gerçeği, yani ürettiği şiddeti okumak, bu şiddetin gerekliliğini ve her şeyden önce meşruiyetini anlamlandırmak için uygun yorum modellerini sonradan [après coup] üretecektir. Bahsedilen yorum modeli ise Derrida tarafından ortaya konduğu ve Kuzeydoğu Suriye'de (Rojava ve Afrin) Türkiye, ABD, Rusya ve diğer işgalcilerin yaptığı gibi, kendini meşru ilan etme söylemidir. Dolayısıyla argümanın ağırlığını 'başarı' terimi taşır. Epistemik risk, bu "yorumbilgisel çemberin" başka bir edimselin otoritesi aracılığıyla onaylanıp kapatılarak egemenin kendini dayatma fantezisinin geçerli kılınmasıdır. Bu ontolojik döngüselliği akredite ederken, kişi, görünüşte betimsel bir şekilde, ancak her zaman bazı edimsel yorumlar üzerinden (pratik çıkarımlar ile birlikte), egemen edimselin ve kendi kendini meşrulaştırmasının 'başarısını' hayata geçirir. Egemenlikler, edimsel ve betimsel olanın a priori birleşmesi üzerinden ilerler, çünkü bu durum, sanki gerçekten 'kendi' anlatısının ürünüymüş gibi, egemenliğin 'kendi' edimsel iktidarıyla eşitlenmesi sonucunu doğurur.

Edimselin kendi kendini meşrulaştıran boyutunu vurgulamamın nedeni, kendini meşrulaştırma veya "kendini haklı çıkarma" (Selbstrechtfertigung) kavramının Max Weber'in tahakküm sosyolojisinde belirleyici bir rol oynamasıdır. Gerçekten de Weber, siyaseti ve devleti, meşruiyet kazandıkları ve bunu sürdürdükleri oranda tahakküm yapıları (Herrschaftstrukturen) olarak tanımlar: "Her tahakkümün (kelimenin teknik anlamıyla) kesintisiz uygulaması her zaman kendi meşruiyet ilkelerine başvurarak kendini haklı çıkarmaya şiddetle ihtiyaç duyar." Weber'e göre meşruiyet ihtiyacı tüm iktidar veya güç (Macht) gösterileri için geçerli "evrensel bir gerçektir." Meşruiyet, iktidarın "ampirik yapılarını" etkileyerek onu tahakküme (Herrschaft) dönüştürür. Bu çerçevede meşrulaştırma, bir ek destek mantığına göre işler: Kendini meşrulaştırma, üstünlük 'efsanesi' inşa ederek iktidar yapılarına temel düzeyde katkıda bulunur, ancak Weber'e göre yalnızca hâlihazırda var olan 'üstünlükleri' meşrulaştırdığı için düzenin birincil olmayan bir özelliği olarak tanımlanır. İktidar, başat iktidar olarak, üstün hakimiyet, üstünlüğün kendisi, zaten var olan özne, kendi 'efsanesini' yaratan kuvvetli bir kendini dayatma, kendi kendini meşrulaştırma söylemi olarak kabul edilir. Önce güç gelir, zira gerçek bir kendini dayatmanın (baskın özne: bir birey veya bir grup birey) olgusal üstünlüğü sadece kendi güçlü konumunu haklı çıkarmaya ihtiyaç duyar ve bunu yalnızca gücü yettiği için yapar. Bunu yapma gücüne sahiptir çünkü kendisi olma ve dolayısıyla kendini haklı çıkarma gücüne sahiptir. İktidar, kendi kendinin kökenidir, kendi içinde bulunur, "söylem öncesi" bir benliktir. Cynthia Weber'in de dediği gibi iktidar, kendine meşruiyet üretebileceği bir alandır ve bu meşruiyet yalnızca ek bir destek niteliği taşır.

Zorba Ölür Hükmü Sona Erer; Direnişçi Ölür Hükmü Başlar!

Abdullah Öcalan'ın tutsaklığı ve siyaset felsefesi yolumuzu aydınlatmaya devam ediyor, tıpkı bir mumun başkalarına, eylemcilere, kuramcılara, devrimcilere ve işçi sınıfına ışık tutmak için yanması gibi. Türk hükümeti tarafından hapsedilmesi, toplumsal rahatsızlığın siyasi eyleme dönüşmesine yardımcı olan bir katalizör görevi gördü. Neo-liberal

Türk Devleti derin ve açık bir kriz içinde. Kişisel çıkar ve sermayenin ihtiyaçlarına hizmet eden liderlik ahlaki ölçütlere göre iflas halinde. Mevcut kriz o kadar ciddi ki, sıklıkla kapitalizmin en korkunç kriziyle, 1930'larda üretim tarzının tam da varoluşuna soru işareti koyan Büyük Buhran ile benzeştiriliyor. Soren Kierkegaard, "zorba ölür ve hükmü sona erer, direnişçi ölür ve hükmü başlar" demişti. Türkiye'de kaç kişi rejim tarafından infaz edildi ve gerek fiziksel gerek psikolojik olarak yaralandı? Sırf Kürt olduğu ve her şeyden önce insan olduğu için bölgede binlerce kişi yerinden edildi. Öcalan gerek geçmişi gerekse bugünüyle gerçek bir eylemcidir. Emperyalizme ve ırkçılığa lafını sakınmadan itiraz etti. Geliştirdiği Demokratik Konfederalizm düşüncesi, Devletlerin ön plana çıkardığı mevcut hegemonik duruma çözüm sunan radikal bir alternatiftir. Tüm ilerici kişi ve örgütlenmelerle ilişki kurdu. İnançlar arası ilişkiler, kadınların güçlendirilmesi ve sivil kurumların inşası ve güçlendirilmesi ile derinlemesine uğraştı. Rojava projesine ilham vermiş, Ortadoğu ve ötesinde ezilenler için ilerici entelektüel ve pratik alternatifleri ateşlemiş uluslararası bir figürdür.Bu durumda Türkiye'nin, destekçilerinin ve NATO'daki ortaklarının Abdullah Öcalan'ı önemli bir siyasi tehdit olarak görmesine şaşmamak gerek. Öcalan tam anlamıyla vicdanlı bir insan olarak ilkelerine daima sadık kalmıştır.

Gücünü sahte bir meşruiyetten alan bir hukukla çerçevelenmiş küreselleşme ve serbest ticaret, en güçlü özlemlerimizi, adil, özgür ve dürüst olma irademizi ele geçirdi. Ticaret yasalarıyla şirketlere haklar ve mutlak sorumsuzluk imtiyazı verildi. Bu iflas, on yıldan uzun süre önce, en ileri kapitalist devletlerde bir dizi amiral gemisi finans kurumunun kendi içine patlamasıyla başladı ve bugün de bir dizi zayıf kapitalist devletin ekonomik kırımıyla sürüyor. Üçüncü Dünya'daki milyonların geçim kaynağı yok edildi ve ticaret anlaşmaları, teknokrat ve şirketlere, piyasanın düzenlenmesinin sınırları konusunda keyfi karar alma ayrıcalığı tanıyor. Abdullah Öcalan'ın fedakârlığı ve daha iyiye olan inancı, bu zorlu bağlamlarda, bireyler ve yönetimleri altındaki insanların sürekli sömürülmesine yol açan sözde post-faşist dönem ve eski post-kolonyal kurtarıcılar tarafından sürdürülen ilkesizliği gözler önüne sermektedir.

Kapitalizmin mevcut krizinin ne beklenmedik ne de kısa vadeli bir sapma olmadığını söylemeye bile gerek yok. Yüzyıldan fazla bir süredir, bir üretim tarzı olarak kapitalizm tarihsel bir gerileme halindedir, üretim ilişkileri ve üretim güçleri arasında sürekli derinleşen bir çelişki tarafından sarsılmıştır, zira ilki, ikincisinin gelişmesinin önünde giderek yükselen bir engel haline gelmiştir. Son üç yıldır kapitalizmin kalbini acımasızca tahrip eden aşırı üretim, en azından son otuz yıldır kendi bileşimini kemiriyor. 1970'lerin başından beri, neo-liberalizme dönüşen uluslararası kapitalizm, yolunu kaybetmiş bir sarhoş gibi krizden krize savrulmuştur. Elbette, mevcut krizin konjonktürel olmadığı muhakkak. Bu kriz, üretim tarzının yapısal çekirdeğine varan iflasın son patlamasıdır.Eski Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa uydularındaki kapitalist restorasyonlara eşlik eden zafer havası buharlaştı. Bunun yerine, endüstrinin kaptanlarının, finansın efendilerinin ve en büyük kapitalist ekonomilerin malî yöneticilerinin krizin mengenesinden kurtulmak için çil yavrusu gibi dağıldıklarını görüyoruz. Başarısız finansal kurumları desteklemek ve temerrüde düşen ulusal ekonomileri kurtarmak için yıllardır süren kapitalist çabaları finanse edeninse kamu parası olması sürpriz olmamalı. Hem kapitalist ekonominin patlayan sektörlerine kullandırılan milyarlarca dolarlık kamu geliri açısından hem de zorunlu olarak katlanmaları beklenen kemer sıkma yılları açısından, sistemi kurtarmanın ekonomik ağırlığı Türkiye ve dünyanın sıradan çalışan erkek ve kadınlarının sırtlarına yüklendi.

Büyük Buhran ve ardından çıkan Dünya Savaşı'nın kapitalist üretim tarzının eşi görülmemiş bir krizin içine yuvarlanışını hızlandırdığı bir dönemde yazan Schumpeter, genel bir "kapitalizme düşmanlık atmosferi" tespit etmiş ve şu uyarıda bulunmuştu: Kamu aklı kapitalizmden o kadar sıkılmıştır ki, o ve bütün eserlerinin mahkûm edilmesi kaçınılmaz bir sonuç haline gelmiştir. Mevcut kriz, yerel olanı en azından aynı düzendeki küresel ölçeğe yansıttı.Bugün de, o günkü gibi, kapitalist sınıfın alaycı ve skandal aşırılıklarının bedelinin, kelimenin tam anlamıyla kendilerine ödettirildiğinin farkına vardıkça sıradan vatandaş veya halkın kapitalizme karşı yaşadığı hayal kırıklığı aşikârdır. Geleneksel burjuva ekonomisinin de krizin maddi temelini kavrayamadığı ortaya çıkmıştır.

Hem Keynesçilik hem de Parasalcılık, kapitalist üretim tarzının kalbini parçalayan patlayıcı çelişkiler karşısında felç oldu. Kriz, neo-liberalizmin ve serbest piyasanın tanrılaştırılmasının yetersizliğini ortaya çıkardıkça Abdullah Öcalan gibi idollere ilgi arttı. Neo-liberal Türkiye'nin şiddetli bir eleştirisine duyulan ihtiyaç hem gerekli hem de acildir ve buna eşlik edecek davranışla birleştirilmelidir: Eylem! Abdullah Öcalan ve sokaklarda, hapishanelerde ve toplumda günlük Türk saldırganlığıyla karşı karşıya kalan diğer pek çok kişinin davranışlarında örneklendiği gibi. Abdullah Öcalan, Türkiye güçlerinin mantığa aykırı olmasına ve faşist sermayeye hizmet etmesine rağmen, eğitim ve örnek davranışa dayalı ilkeli eylem ile farklı sınıf, ırk, statü ve dini inançlara sahip toplulukları harekete geçirdi.

Mevcut kriz, hukuk formunun sorgulanmasını da gündeme getirdi. Hukuk, Türkiye'nin düzenleyici yapısının çok önemli bir unsurudur ve üretim tarzının toplumsal üretim ilişkilerinin yeniden üretimine önemli katkı sağlar. Hukukun üstünlüğü, Türk neo-liberal projesinin görünen yüzüdür ve liberal özgürlük ve eşitlik ideallerinin simgesi olarak kabul edilir. Bu, insan hakları kültürüyle de birleştiğinde, herkes için adalete giden yol olduğu varsayılır. Ne komedi! Bunun yerine Türk hegemonyasına hizmet ediyor.

Buna karşın neo-liberalizmin genişleyen krizi, giderek daha fazla sayıda neo-liberal devletin, çözülme eğilimlerini durdurma çabasının bir parçası olarak otoriterliği daha fazla benimsemesiyle, hukukun üstünlüğünü ciddi bir baskı altına aldı. Bir normlar sistemi olarak idealist hukuk kavramına olduğu gibi bağlı olan liberal hukuk, sivil özgürlüklere yapılan saldırıdan yakınabilir ve buna karşı çıkabilir, ancak maddi temelini kavrayamaz. Mevcut krizin en göze çarpan iki unsuru, yani gelişmiş kapitalist dünyada "terörle mücadeleye" eşlik eden yaygın militarizm ve küresel kapitalizmin yapısına içkin olan ve Türkiye'de günbegün ortaya çıkan alenî yolsuzluklar için hemen hemen aynı şey söylenebilir. Her ikisi de açıkça hukuka aykırıdır, ancak takibatlar cezasızlıkla sonuçlanmaktadır; liberal hukuk yasal ilişkiler ile kapitalist ilişkiler arasındaki yakınlığı kavrayacak analitik kaynaklardan yoksun olduğu için boşa düşmektedir. Burjuva ekonomisi gibi liberal hukukta da durum aynıdır: Abdullah Öcalan'ın güçlü örneğinden, genel olarak kapitalizmin ve özel olarak da mevcut konjonktürün insafsız yasal boyutunu anlamlandırmak için faydalanmak hiç bu kadar güçlü bir ihtiyaç olmamıştı.

Abdullah Öcalan örneğinde lider-eylemci-kuramcı çerçevesinin ötesine geçerek vizyoner olmak, liderlik ve halk için ahlaki berraklığın sesi olma görevine sahip olan daha geniş bir topluluğa örnek olmak anlamına gelir. Örgün eğitimi ve topluluklar içerisindeki deneyimleri ona, özellikle baskı ve ıstırap bağlamında, bazılarımızın bilgelikle sesimizi yükseltmemiz, sağlam ve cesurca hareket etmemiz ve ezilenlere ve ailelerine elimizden gelen her türlü desteği vermemiz gerektiğini öğretmişti. Belki bu eğitime sahip herkes bunu yapamaz, ama bazıları yapıyor-ve bunu yapanlar zulümle taraf olmamak zorunda. Türk hükümeti tarafından hapsedilmesi, o dönemde toplumsal rahatsızlıkların siyasi eylemlere dönüşmesini sağlayan bir katalizör görevi görmüştü. Umalım ki Abdullah Öcalan'ın tutukluluk hâli bu görevi gerek günümüzde gerek gelecekte yerine getirmeyi sürdürür.

* **İngilizceden Çeviren: Oğul Köseoğlu, Selami Bulut**

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Toplumsal Adalet Temsili Olarak Kawayê Hesinkar

Savaş Dede

"Car caran j'bo xweda, ketim li Kerbela

Car caran j'bo însan, ketim çarmixa Îsa

Yek caran hember Dehaq, bûm Hesinkar Kawa

Îro ser Zagrosan, bûm miraca însan"[1]

Sanayii Devriminden bu güne geçen sürecin, post-modern karşı çıkışa rağmen hala "bilim çağı" olduğunu iddia etmek mümkündür. Bilimin insan hayatını kolaylaştırdığı açık olsa da iktidarın onu araçsallaştırması ve tekeline alması bilimi bir tahakküm aracına dönüştürmüştür. Russell'a göre iktidar ile bilim ilişkisinin geldiği noktada artık "ister savaşta, isterse barış zamanı endüstrisinde bilimin gerekliliğini ve bilimsiz bir ulusun zengin de iktidarlı da olamayacağını"[2] kabul etmek gerekir.

Bilim ile iktidar arasındaki bu ilişki, özellikle siyaset, sosyoloji, tarih gibi disiplinlerde "sosyal bilimsel bilgi"nin de iktidarın tekeline girmesine neden olur. Devlet ve büyük kapitalist oluşumlar dışında geniş çaplı bilimsel araştırmaları finanse etmek pek mümkün olmadığı için bilime ulaşma ve onu kullanma imkanlarında bir eşitlikten bahsetmek de anlamsızdır[3]. Modern ulus-devlet çağında insan ilişkilerini anlamaya dair çabalarda mitlerin bu kadar dışlanmasının bir nedeni de bilimden farklı olarak, mitsel bilginin iktidarın kontrol edemeyeceği ölçüde toplumsal hayat içerisine yayılmış olmasıdır. Elbette mitsel düşünce ve bilgi de iktidara aracılık etmiştir ve etmektedir. Öte yandan epistemolojik olarak bilim ve miti kıyaslamak da aşırıya kaçmak olur. Fakat bilimin teknoloji ve diğer bileşenleri nedeniyle "ötekinin argüman ya da aracı" olması çok zordur ve gerektirdiği bu bileşenler nedeniyle belli bir güç ve sermaye birikimiyle kontrol edilebilir bir olguya dönüşmüştür.

Adorno ve Horkheimer bilim-iktidar ilişkisini şöyle tarih ederler:

"Erk olan bilgi ne mahlukatın köleleştirilmesinde ne de dünyanın efendilerine itaatte engel tanır. Burjuva iktisadının fabrika ve savaş alanındaki tüm hedeflerinde olduğu gibi, kökenleri ne olursa olsun bütün girişimcilerin de emrine amadedir bu bilgi."

"Bu durumda radyo daha incelikle tasarlanmış bir matbaa, bombardıman uçağı sahra topunun daha etkili bir biçimi, radar da daha güvenilir bir pusuladır."[4]

Bundan dolayı ötekileştirilen, baskı altına alınan kesimlerin siyasi iradeleri temsilcisi oldukları halkın kültüründe pasif olarak varlığını devam ettiren mitsel bilgiyi kolaylıkla siyasal mücadelelerinin bir parçası haline getirebilmektedirler. Tabii ki bir hakikat iddiası olarak değil ama bir siyasi argüman ya da araç olarak[5] mitler, Eliade'nin de ifade ettiği gibi "sürekli başvurulacak olan yaşayan bir gerçek" konumundadırlar.[6] Mitlerin nasıl bir direniş

---

1 **Gün oldu hak için, düştüm Kerbelaya**
Gün oldu insan için, İsa'nın çarmıhına
An geldi Dehhaq'a karşı Kawa
Bugün insanın miracıyım,
Zagroslarda ..

2 **Bertrand Russel,** *Power, A New Social Analysis* **(London: Routledge, 2004), s. 111.**

3 **Augusto Forti, 'Giriş', içinde:** *Bilim ve İktidar***, düz: Federico Mayor; Augusto Forti (Ankara: TÜBİTAK, 2008). 1–10 (s. 3).**

4 **Theodor W. Adorno; Max Horkheimer,** *Aydınlanmanın Diyalektiği* **(İstanbul: Kabalcı, 2014), s. 20.**

5 **Henry Tudor,** *Political Myth* **(London: Macmillian Press, 1972).**

6 **Mircea Eliade,** *Mitlerin Özellikleri (Çev. S. Rifat)* **(İstanbul: Alfa, 2017), s. 34.**

hareketinin parçası olabileceğine dair en iyi örnek ise, coğrafyamız için Kawa mitidir.

Peki, Kawa Kimdir?

"Fars edebiyatının ünlü temsilcisi Firdewsi'nin Şahnames'inde[7] bahsettiği Kaway Ahenger/ Kawayê Hesinkar, kimdir?" Bu soruya çok farklı türden cevap verilebilir[8]. Hatta "İranlı bir şairin bahsettiği böyle bir kahraman, tabii ki İranlıdır, Farstır" diye kestirip atmak da mümkündür. Fakat Şahname'deki diğer kahramanların hikayeleriyle kıyaslandığında sorunun cevabının o kadar kolay olmadığı daha doğrusu sıradan bir cevabı olmadığı anlaşılır. Çünkü Firdewsi, Kawa'yı Şahname'deki diğer kahramanlardan çok farklı bir şekilde ele almaktadır: Diğer tüm önemli kahramanlar, geleneksel kodlarla (aile, güç, nesep) bilinip meşhur olmasına rağmen Kawa'nın kökeni hakkında Şahname'de hiçbir bilgi bulunmamaktadır. Sonuç olarak "Kawa kimdir?" sorusundan ziyade "O, neyi temsil eder?" sorusu daha anlamlı olmaktadır.

Bir imge ya da sembol olarak Kawa'nın Şahname'deki hikayesi, kendisi Cemşid'den çok sonradan ortaya çıksa da, Cemşid'in tahta çıkmasıyla başlar. Cemşid'in tahta çıkması da yine aslında insanlık tarihi açısından bir momenti temsil eder. Zira Firdewsî'ye göre Cemşid "tüm iyi ve kötü ruhlara ve kuşlar dahil tüm canlılara" hükmetmektedir[9]. Bu durum, tıpkı dini kitaplardaki anlatımıyla "iyinin ve kötünün kontrol altında olduğu döneme" yani seçme, değerlendirme hakkı henüz olmayan veya bu kapasitesini kullanamayan "ilk insanlar" Havva ve Adem'in "ilk günahı işleme"den hemen önceki durumuna benzemektedir. Tevrat ve Kur'an da hikayeleri bir yönüyle benzer olan Adem'e, tanrı tarafından "her şeyin ismi" öğretildiği yazmaktadır. Bu durumun, insanlık tarihinde uygarlık adı verilen dönüşüme denk geldiği iddia edilebilir. Çünkü toplumsal insan için gerekli kurum ve araçların oluşturulmaya başlandığı dönemdir bu. Adem'in hikayesine benzer şekilde Cemşid de ham madde işlemeye başlamış ve en önemlisi de demirden zırh ve silah yapmıştır. Eliade'nin deyimiyle "demirin uygarlaştırıcı rolü"[10] aynı zamanda, bir sınıf olması tartışmalı olsa da, emekçi kesimin varlığına yani iktidar ile emek arasındaki çatışmanın ilk nüvelerine işaret etmektedir[11].

Toplumsal yaşama dair belli çatışma ve çelişkiler ortaya çıkmaya başlasa da Cemşid dönemi hala tam olarak bugünkü anlamıyla toplumsal yaşama denk gelmemekte henüz "ideal" bir yönetim varlık göstermektedir. Cemşid ile Feridun arasındaki geçiş, Tevrat'ta anlatılan Adem ile Nuh arasındaki sürece benzemektedir. Adem, insana dair tüm soyut "değerler"in ortaya çıktığı, Nuh ise bunların toplumsal yaşama sirayet ettiği dönemi temsil etmektedir. Başka deyişle toplumsal insan tarihinin dini anlatıda Nuh ve Şahname'de Feridun'la başladığı iddia edilebilir. Çünkü kurumsallığın çoğu biçimine bu iki kişiden sonra rastlamak artık mümkündür.

Adem, insana dair tüm soyut "değerler"in ortaya çıktığı, Nuh ise bunların toplumsal yaşama sirayet ettiği dönemi temsil etmektedir

Kawa da Feridun döneminin kahramanıdır. Firdewsî'nin oluşturduğu ideal tabloya bakarsak Cemşid'in ilk dönemlerinde, mücadele edilecek bir kötülük bulunmamakta, adil bir toplum düzeni içerisinde yaşanılmaktadır. Fakat Cemşid aynı zamanda modern sosyolojide işbölümü olarak bilinen mesleki sınıflandırmaya giden, hatta "mesleği dua ve ibadet olan" kişileri ayırarak dağdaki meskenlere yerleştirmiş kişi olarak da tasvir edilmektedir. Buradan da anlaşıldığı üzere Cemşid'in saltanatının ileriki dönemlerinde iş bölümü ve buna bağlı çatışmalar da yavaş yavaş ortaya çıkmaya başlamıştır.

7 **Aksi belirtilmediği sürece Şahname'ye ait tüm alıntı ve atıflar şu kaynağa aittir: Abolqasem Ferdowsi,** *Shahnameh : The Persian Book of Kings (Çev.D. Davis)* **(New York: Penguin, 2016).**

8 **Abdullah Öcalan,** *Sümer Rahip Devletinden Demokratik Uygarlığa: AİHM Savunmaları, Cilt 2* **(Köln: Mezopotamya, 2001), s. 61. Aslında Kawa'yı anlatan birçok kaynak bulunmaktadır. Burada Şahname'nin temel kaynak olarak seçilmesinin nedeni, "kahramanlar kitabı" olan Şahneme'de, Kawa'nın özgün anlatımıdır.**

9 **Veya "tekrar hüküm altına almıştır".**

10 **Mircea Eliade,** *Demirciler ve Simyacılar (Çev. M. E. Özcan)* **(İstanbul: Kabalcı, 2003), s. 99–103.**

11 **Havva-Adem hikayesinin uygarlık kavramı ile ilişkisinin daha detaylı analizi için bkz:Abdullah Öcalan,** *Sümer Rahip Devletinden Demokratik Uygarlığa: AİHM Savunmaları, Cilt 1* **(Köln: Mezopotamya, 2001), s. 48.**

İdeal bir düzen kurduğu anlatılan Cemşid, her sınırsız iktidarın yaşadığı iç çelişkiyi yaşamaya başlamış, kendini sınırsız ve rakipsiz görmeye başladığı gibi saray ve tahtını da kimsenin maddi ve fiziki olarak ulaşamayacağı bir şekilde yeniden yapılandırmıştır[12]. Bu durum da sermayenin ve gücün belli bir kişi veya kesimde yoğunlaşması ve fakat bu güç odağının kendi içerisinde çelişkilerle buhran yaşamasını temsil etmektedir. Ki bunun sonucunda Cemşid'in saltanatı son bulmuş ve çok daha katı iktidar algısına sahip biri olan Kral Dehhaq "ülke"yi[13] yönetmeye başlamıştır.

Cemşid ile başlayıp Dehhaq ile zirveye ulaşan bu tasvir, direniş hareketlerinin de diyalektik olarak varlık bulduğu iktidar olgusudur. Direnişin varlık ve anlam kazanmasını sağlayan iktidar, Dehhaq'ın omuzlarındaki yılanların insan beyni yemeye başlamasıyla yani aslında İşler'in de ifade ettiği gibi[14] hafızayı ve düşünceyi yok etmeye çalışmasıyla zirveye çıkmıştır. Firdews'i'nin bu anlatısı, günümüzde yazılı materyallerin gücü sayesinde bir nevi çaresizliğe düşen baskıcı rejimlerin, neden fiziksel yapılara yönelmiş olduğunu, mezarlar başta olmak üzere belli mekanlara yapılan saldırı ve tarihi yerleri dönüştürme eylemlerini anlamak açısından da önemlidir.

Ulus-Devlet ve Tanımlı Bir Halk Kavramı

Kawa'nın Dehhaq ile ilk karşılaşması, sarayın önünde adalet arayan bir "baba"nın belirmesiyle ortaya çıkmaktadır. İktidar ve toplum arasındaki ilişkiye dair bir metafor olan bu karşılaşma ancak Kawa'nın kalan tek oğlunun da askerlerce alınmaya çalışılmasıyla mümkün olmuştur.[15] Metaforun temsil ettiği anlam, toplumsal isyanın ancak belli bir yoğunluktan sonra ortaya çıkabilmesidir. Bu tasvir, Kawa karakterini mistik olmaktan çıkarıp daha rasyonel kılmaktadır. İktidarın sınırsızlığa ulaşmış pervasız gücünün çok basit bir sarsıntıyla nasıl yerle bir olacağına dair bu hikaye, bir virüsüsün alt üst ettiği günümüz gündelik yaşamı içerisinde daha kolay anlaşılabilmektedir. Benzer şekilde Kawa da saraydan çıktıktan sonra etrafına toplanan halkla birlikte Feridun'a gider ve Dehhaq'ta temsil bulan iktidar, Kawa öncülüğündeki halk sayesinde son bulur.

Şahname'deki Kawa karakteri, sadece adaletsizliğin toplumsal olarak da dayanılmaz noktaya ulaştığı bir anda ortaya çıkan bir simge değildir. Toplumsal insanın ve onun yarattığı siyasal kurumların varlığını sürdürebilmesi anlamında, Kawa'nın bayrağını (Ala Kawa) taşımak önemli bir meşruiyet göstergesi olarak Şahname'de tekrar önümüze çıkacaktır. Dolayısıyla Kawa, aslında toplumsal örgütlenme içerisinde ortaya çıkan iktidar olgusunun bir antitezi durumundadır ve bu nedenle de iktidar kavramıyla olan sürekli ilişkisi/çatışkısı bakımından ele alınmalıdır.

Kawa mitinin bir diğer özelliği, Vali'nin de ifade ettiği gibi[16] onun modern dönemdeki direniş olgusuna denk gelen yapısı ve ırkçı-milliyetçi ideolojiye olan mesafesidir. Bir önceki paragrafla da ilişkili olarak aslında Kawa, özellikle II. Dünya Savaşı sonunda ideal anlamını yitirmiş milliyetçi devlet algısının yani bir önceki paragrafla birleştirmek gerekirse ırk temelli iktidar algısının karşısında toplumsal yaşamın sürdürülmesi için zorunlu olan adaleti temsil etmektedir ve bu anlamıyla da "bilinçli halk" kavramına çok daha yakındır.

Kawa hikayesi, zulüm ve direniş arasındaki diyalektik ilişki açısından çok önemli bir göstergedir. Gerek tarihsel, gerek imgesel ve gerekse olgusal olarak da Ortadoğu "gerçekliği"ne en yakın mitolojik

12 Necipoğlu'nun Topkapı özelinde gösterdiği gibi bu durum aynı zamanda bir "yönetme tekniği"dir. Gülru Necipoğlu, *Yüzyılda Topkapı Sarayı: Mimarî, Tören ve İktidar (Çev. R. Sezer)* **(İstanbul: YKY, 2007). Fakat soyutlanan iktidar, kendini üzerinde kurduğu gerçeklikten yani halktan uzaklaştığı oranda da çelişkilerin onu yıkıma götürmesi süreci hızlanmaktadır.**

13 Her ne kadar bu ülke İran olarak isimlendirilse de mitolojik anlatıya uygun olarak aslında muhayyel bir yer, hatta "tüm cihan" olduğu söylenebilir.

14 Yazar İkram İşler bu tespitini kendisiyle Tora Ziman 'u Çanda Kurdî'nin kuruluş çalıştayında (11-12.01.2020) yaptığımız bir sohbette dile getirmiştir.

15 Arjen Arî'nin şu dizeleri, Dehhaq'ı kişi olmaktan ziyade iktidar olgusu ya da mantığı olarak tasvir etmek için oldukça güzel bir örnektir:

"Fermandar hene ferman hê hene

Zilm hê didome, hê zilmdar hene!

Ew zilmkar tene Azhî Dehaq e?

Bipeyiv dîrok, navê wan bang ke!"

Arjen Arî, Destana Kawa û Azhî Dehaq (İstanbul: Evrensel, 2011), s. 36.

16 Shahab Vali, 'Kawa, Kürtlerin Kurucu Mitinin Kahramanıdır (Vecdi Demir'in Röportajı)', *Kürt Tarihi*, **35 (2019), 6–11 (s. 11).**

anlatılardan biri olduğu söylenebilir. Menşei olarak da bu coğrafyanın ürünü olan mit, günümüz direniş hareketlerini anlamak açısından oldukça önemlidir. Toplumsal yaşamın sürdürülebilmesi için gerekli örgütlenme, güç ve sermayenin belli bir kesimin elinde birikmesiyle, paradoksal olarak iktidar olgusunu yaratmaktadır. Başka deyişle toplumsallık, diyalektik olarak onu çatışmaya sürükleyecek iktidar çelişkisini de barındırdığı için sosyal yaşam iktidar olgusuyla bir nevi çatışmalı olarak varlığını sürdürmek zorunda kalmaktadır. Toplumsallığın örgütlenme zorunluluğunun çelişkili olarak doğurduğu iktidar olgusunun vardığı "en mükemmel form"un modern çağla birlikte ortaya çıkan devlet olduğu iddia edilebilir. Kavram çok gerilere götürülse ve çok fazla tanımı olsa da burada Brancourt'un tanımıyla devlet "belli bir toprak ve belli bir halk üzerinde gücü kullanan aygıt" anlamında kullanılmıştır ve onun da ifade ettiği gibi bu anlamıyla ilk kullanan Machiavelli'dir[17].

Kawa, aslında toplumsal örgütlenme içerisinde ortaya çıkan iktidar olgusunun bir antitezi durumundadır ve bu nedenle de iktidar kavramıyla olan sürekli ilişkisi/çatışkısı bakımından ele alınmalıdır

Aygıt, sınıfsal ayrım referanslı bir kavramdır. Belli bir toprak parçası ise, en azından bu çalışmada, 1648'de oluşmaya başlayan kamu hukukunun 1945 ve sonrasındaki Birleşmiş Milletler düzeni olarak tüm dünyada, egemen devletlerce kabul edilen sınır kavramına atıftır. Bu ilk iki kavram görece daha net olmasına rağmen belli bir halk kavramı oldukça tartışmalı daha açık ifadeyle ulus-devlet mantığının bir kurgusudur.

Belli bir toprak parçası üzerinde egemenlik kuran ulus-devlet, egemenliğine aldığı halkların tümünü tanımlı bir halk kavramı içerisinde eritmeye, yani zorunlu veya gönüllü asimilasyonla homojenleştirmeye çalışır. Tanımlı halk kavramı ırksal bir kimliğe vurgu yapılmadan oluşturulabilse de ulus-devlet çoğunlukla belli bir ırka referansla oluşturulmaktadır.

Yani sonuç olarak devlet iktidarı, belli bir toprak parçası üzerinde yaşayan bir veya birden fazla halkı kendi sınırları içerisindekileri zorunlu veya gönüllü asimilasyonla dönüştürmeye odaklanan, sınırları dışında kalanlara karşı gerek işbirliği gerekse tekil inisiyatif ile saldırgan bir politika izleyerek kontrol altında tutmaya çalışan bir güç odağı ve aygıtı olarak da tanımlanabilir. Bu tanımdan hareketle devlet iktidarının belli bir sınıfı ve çoğunlukla da belli halkları dışlayarak ya da baskı altına alarak egemenliğini sürdürdüğü sonucuna varılabilir. Bu nedenle de, en azından Orta Doğu coğrafyası için, devlet, sosyolojik olmaktan çok politik bir olgu veya kavramdır.[18]

Yukarıda da belirtildiği gibi Kawa miti, diğer mitlerden farklı olarak çağdaş zamana uygun ve modern devlet iktidarı karşısındaki bir mit olarak ele alınabilir. Başka deyişle Kawa mitinin talep ettiği toplumsal adalet, modern ulus-devletin yarattığı siyasal ve hukuksal tahribatları ortadan kaldırmaya ve adaleti sürdürmeye yöneliktir. Çünkü herhangi bir ırksal iddia içermeden, emekten ve adaletten yana olan Kawa başkaldırısı, modern Dehhaq'ın yani en somut haliyle devletlerin ırkçı-milliyetçi işgal ve sömürülerine karşı yapılmış isyanı temsil etmektedir. Bu biçimiyle de Kürtler, özellikle son 200 yıldır karşı karşıya kaldıkları muamele nedeniyle Kawa'nın öncülük ettiği hareketin aynısına sarılmak durumunda kalmışlardır.

Osmanlı'da merkezileşme hareketleri başlayıncaya kadar görece daha özerk durumda olan Kürdistan coğrafyası savaş sonrası düzende net bir şekilde işgal ve sömürü rejimiyle yönetilmeye başlanmıştır. Özellikle Türkiye'de yaşayan Kürtler Lozan'ın azınlıkları din temelinde tanımlanması nedeniyle azınlık statüsü dahi elde edememiş, bu yönüyle kapsanarak yani Türk kabul edilerek bir dışlanmaya ve asimilasyona maruz kalmışlardır.

Ulus-devlet şiddetinin farklı türlerine maruz kalan Kürt halkı, bu deneyimi ve yakın tarihte tam bağımsız bir devlet iktidarına sahip olmamanın da etkisiyle,

17 **Jean-Pierre Brancourt, 'Estat'lardan Devlete Bir Sözcüğün Evrimi', içinde:** *Devlet Kuramı*, **düzenleyen: Cemal Bali Akal (Dost Kitabevi, 2013).177–92 (s. 179).**

18 **Abdullah Öcalan,** *Devlet* **(Abdullah Öcalan Sosyal Bilimler Akademisi, 2007), s. 157.**

devlet kurumuna karşı temkinli olmuştur. Dönüşen uluslararası siyasetin yarattığı koşullar gereği kendini yeniden yapılandıran Kürt hareketi, sorunu millet veya ırk temelli çözmek yerine hak temelinde çözmeyi tercih etmiştir.

Sonuç Olarak

Egemenlik ile bağımsızlık arasındaki ince çizginin aşılması riski veya ikisinin aynı görülüp toptan reddi gibi, çelişkilere her zaman gebe olan Orta Doğu coğrafyasında devlet kurumunun reddi kadar sorunları devlet aracılığıyla çözme fikri de bir siyasal hareket için büyük riskler taşımaktadır ve nihayetinde temsil ettiği halkın daha ağır bedeller ödemesine neden olabilecek potansiyelleri barındırmaktadır.

Konunun bu kısmı tartışmalı olsa da yukarıda anlatılan iktidar-halk ilişkisi ve modern ulus-devlet, Kawa'yı doğrudan Kürtler için kurucu bir mit haline getirmiştir. Bu tespiti yapan Vali'nin de ifade ettiği gibi[19] Kawa, onu Şahname'deki diğer kahramanlardan ayıran özellikleri ve özellikle Türkiye'deki Kürt siyasi hareketinin ideolojik tutumu bakımından kurucu mit olmaya en uygun kahramandır. Bunun bir sebebi elbetteki Kawa'nın Kürt halk edebiyatındaki yeridir fakat en önemli etken Kürtlerin iktidarla olan ilişkisi ve ona yaklaşımlarıdır.

Osmanlıdaki merkezileşme hareketleriyle net olarak açığa çıksa da, Dimdim Efsanesinin[20] ortaya çıkmasına neden olan Kasr-ı Şirin ile başlayan[21] Kürtleri iktidar odakları arasında bölme ve kontrol altında tutma planı, I.Dünya savaşı sonrası düzende en somut haline ulaşmış ve Kürtler, çoğunluğu dört ulus-devlet arasında olmak üzere bölünerek parçalanmışlardır.

Kürt halkı, savaş sonrasında ama özellikle 1960'lardan bugüne bu dört farklı ülkede farklı yöntemlerle mücadele etse de, mücadelesinin ortak sebebi Kawa'nın isyanına sebep olan sosyal adalet talebidir ve adaletin sağlanmasına en büyük engel de bu ulus-devletlerdir. Ulus-devlet iktidarları, sadece Kürdistan'da değil, tüm Orta Doğu ve Kafkasya'da hem birbirleriyle çatışma halindedir hem de çatışmalar arttıkça, arkasına aldığı popülist rüzgarla öncelikle kendi ötekileri ve tüm toplum üzerindeki baskısını arttırmaktadır. Bugün Akdeniz'den Karabağ'a; Ukrayna'dan Suriye'ye kadar yayılan savaş hali, belki de bir dünya savaşına dönüşmek için "bir veliahtın öldürülmesi" ya da tıpkı Nazi saldırganlığının artık örtülemez hale geldiği 1 Eylül 1939 saldırısı gibi "küçük" bir kıvılcımı beklemektedir.

Ama ulus-devletin geldiği noktada savaş ne kadar kaçınılmaz görünse de direniş ve barış da o kadar güçlü bir seçenek olarak karşımızda durmaktadır. Üstelik iktidar, baskı altına aldığı halkları o kadar yoğun bir sömürüye tabii tutmaktadır ki tıpkı Kawa'nın yaptığı gibi sosyal adaletin ve barışın tesisi için isyan ve direniş tek insani seçenek olarak karşımızda durmaktadır. Hozan Comerd'in girişteki dörtlüğü de hep savaş ve çatışmayla anılan Orta Doğu'nun aslında ne kadar kadim bir direniş geleneğine sahip olduğunu çok çarpıcı bir şekilde bize göstermektedir.

Kaynakça

- **Arî, Arjen, Destana Kawa û Azhî Dehaq (İstanbul: Evrensel, 2011)**
- **Brancourt, Jean-Pierre, 'Estat'lardan Devlete Bir Sözcüğün Evrimi', içinde: Devlet Kuramı, düzenleyen: Cemal Bali Akal (Dost Kitabevi, 2013). 177–92**
- **Eliade, Mircea, Demirciler ve Simyacılar (Çev. M. E. Özcan) (İstanbul: Kabalcı, 2003)**
- **———, Mitlerin Özellikleri (Çev. S. Rifat) (İstanbul: Alfa, 2017)**
- **Ferdowsi, Abolqasem, Shahnameh : The Persian Book of Kings (Çev.D. Davis) (New York: Penguin, 2016)**
- **Forti, Augusto, 'Giriş', içinde: Bilim ve İktidar, düzenleyen: Federico Mayor; Augusto Forti (Ankara: TÜBİTAK, 2008). 1–10**
- **Necipoğlu, Gülru, Yüzyılda Topkapı Sarayı: Mimarî, Tören ve İktidar (Çev. R. Sezer) (İstanbul: YKY, 2007)**
- **Öcalan, Abdullah, Devlet (? Abdullah Öcalan Sosyal Bilimler Akademisi, 2007)**
- **———, Sümer Rahip Devletinden Demokratik Uygarlığa: AİHM Savunmaları, Cilt 1 (Köln: Mezopotamya, 2001)**
- **———, Sümer Rahip Devletinden Demokratik Uygarlığa: AİHM Savunmaları, Cilt 2 (Köln: Mezopotamya, 2001)**
- **Russel, Bertrand, Power, A New Social Analysis (London: Routledge, 2004)**
- **Theodor W. Adorno; Max Horkheimer, Aydınlanmanın Diyalektiği (İstanbul: Kabalcı, 2014)**
- **Tudor, Henry, Political Myth (London: Macmillian Press, 1972)**
- **Vali, Shahab, 'Kawa, Kürtlerin Kurucu Mitinin Kahramanıdır (Vecdi Demir'in Röportajı)', Kürt Tarihi, 35 (2019). 6–11**

İçindekiler İçin Tıklayınız...

19 Vali.

20 Ki efsanenin başkahramanı olan kale komutanı Xanoyê Çengzêrîn geldiği toplumsal sınıf kurmaya çalıştığı düzen açısından kendi döneminin Kawasını temsil etmektedir.

21 Bu süreç başka bir bakış açısıyla Şah İsmail-Yavuz Selim arasındaki mücadele ile de başlatılabilir.

Cezaevinde Direnişin Önemi ve Anlamı

Kariane Westrheim*

Özet

Bu makale Türkiye hapishanelerinde bulunan, büyük çoğunluğu Kürdistan İşçi Partisi (PKK) ile bağlantılı olmakla suçlanan Kürt siyasi mahkumlara odaklanmaktadır. Tartışmaya açılan temel sorular şunlardır: "Mücadelenin geneli için direniş ne kadar önemlidir?" ve "Görünüşte anlam içermeyen hapishane koşullarında siyasi mahkumlar nasıl anlam yaratır?" Kürt siyasi mahkumlar arasında yapılmış olan (Westrheim, 2008)[1] kalitatif bir mülakat çalışması ve araştırma literatürünün de ortaya koyduğu üzere, cezaevinde yapılan eğitim ve benzeri diğer etkinlikler, mahkumların kişisel gelişiminin güçlenmesine katkıda bulunarak bilinç, direnç ve anlam inşa etmek, mahkumların kolektif birliğini ve mücadelenin genelini güçlendirmek için önemli araçlar oluşturur.

Giriş

1978 yılının Kasım ayında bir grup Kürt öğrenci, Lice kırsalındaki Fis köyünde Kürdistan İşçi Partisi'ni (PKK) kurdu. Marmara Denizi'nde bulunan İmralı Adası'nda müebbet hapis yatmakta olan Abdullah Öcalan, partinin ilk Genel Sekreteri oldu. Parti, Türkiye'de Kürtlerin Türklerden gördüğü baskı ve zulüm, Kürt illerinde kesintisiz sürdürülen asimilasyon politikası, takip ve gözetlemeler, zorla kaybetmeler, cinayetler ve askeri müdahalelere tepki olarak kurulmuştu. 1984 ile 1999 yılları arasında PKK'nin Türkiye'ye karşı yürüttüğü savaşın sonuçları,[2] Kürt nüfus için felaket olmuştur. Bu sonuçlardan birisi de çoğunluğu PKK ile ilişkili olmakla suçlanan muazzam sayılara ulaşan siyasî mahkumlardır. 1980 yılında Türkiye'de yapılan askerî darbe sonucunda siyasî sol neredeyse ortadan kaldırılmışsa da zulüm ve tutuklama dalgaları 1980 ve 1990'larda da sürmüş, hatta günümüze kadar gelmiştir (Westrheim, 2008).

PKK'nin kuruluşundan bu yana eğitim faaliyetleri, partinin politik ve ideolojik programının önemli bir parçası ve cezaevinde direnişin bir yolu olagelmiştir. Buna ek olarak, eğitim hapishanede günlük hayata da anlam katmaktadır (Westrheim, 2008). Tüm zamanların en önemli siyasi tutsaklarından biri olan PKK lideri Abdullah Öcalan, tarihsel, ideolojik ve politik açıdan eğitim ve yenilik için önemli bir itici güç olmuş ve partinin kuruluşundan bu yana bir dizi toplumsal dönüşüme öncülük yapmıştır.

Öcalan'ın 1999 yılında yakalanıp hapsedilmesinden bu yana PKK 2000'li yıllarda köklü bir dönüşüm geçirdi. Bu dönemde PKK, örgütlenme, ideoloji ve siyasi-askeri mücadelesini kapsamlı bir şekilde yeniden yapılandırdı ve rotasını radikal demokrasi projesine doğru çevirdi (Akkaya ve Jongerden, 2012). PKK ve Öcalan'ın en büyük başarıları arasında, İmralı Cezaevinde PKK'nin geçmişteki görüşlerini yeniden gözden geçirerek ortaya sürdüğü kadın özgürlüğü ve Demokratik Toplum Hareketi olarak bilinen KCK bulunmaktadır. Öcalan'ın yeni fikirleri, kapitalist moderniteye alternatif olarak devletsiz bir demokrasi önerisiyle "Demokratik Konfederalizm" kavramı altında sunuldu. Temel unsurları ise kadın özgürlüğü, toplumsal cinsiyet, etnik dinsel eşitlik, ekoloji ve en alt seviyelerin makro düzeydeki karar alma süreçlerinde

---

1 Westrheim, K. (2008). Politik Eğitim Mekanı Olarak Cezaevi: PKK üyeleri ve sempatizanlarının anlatımıyla cezaevinden eğitim deneyimleri (Prison as Site for Political Education: Educational experiences from prison narrated by members and sympathisers of the PKK). Eleştirel Eğitim Politika Çalışmaları Dergisi Cilt 6, Sayı 1, s 1-18. http://www.jceps.com/print.php?articleID=120 12.02.2009

2 Çoğu bilim insanı, 30 bin kişinin öldürüldüğünü, 4 bin köyün yakıldığını, 3 milyon kişinin evlerinden ve topraklarından sürüldüğünü ve 20 bin kişinin siyasi nedenlerle hapse atıldığını tahmin ediyor.

yer aldığı doğrudan demokrasidir. (Omrani, 2015).[3] Cezaevinde uygulanan tecridin, yalnızlaştırmanın, avukat ve aile temaslarının engellenmesinin getirdiği insanlık dışı koşullara rağmen Öcalan en önemli yazılı eserlerinden bazılarını tam da bu şartlar altında yazmıştır. Yazıları, Kürt hareketinin çok ötesinde halklara harekete geçmeleri için motivasyon kaynağı oldu. Aşağıdan yukarıya örgütlenen bir hayattan politik düzeye kadar Kürtler, tüm Ortadoğu'ya fayda sağlayacağına inandıkları bir geleceği inşa etmeye başladılar. Öcalan'ın fikirleri siyasi mahkumların hapishane hayatında anlam üretmeleri bakımından da büyük bir anlam taşıyordu. Öcalan'ın fikirleri gelecek için umut, direniş için motivasyon kaynağı oldu.

Siyaset bilimciler, hukukçular, tarihçiler ve antropologlar (McDowell, 2000; Romano, 2006; Beyaz, 2000; Özcan, 2006; Gunter, 1990; Green, 2002) yetmişli yıllardan günümüze Türkiye'de zulüm, baskı ve hapishane koşulları ile ilgili dikkate değer çalışmalar yürütmüştür. 1980'lerde siyasi mahkumlara yönelik işkence ve kötü muamele, eski belediye başkanı ve siyasetçi Mehdi Zana tarafından da ayrıntılı olarak anlatılmıştır (Zana, 1997). Eski tutuklu Milletvekili Leyla Zana (1999), başlangıçta siyasi bir mahkum olarak kişisel gelişiminin Kürt özgürlük mücadelesinin gelişimiyle nasıl eş anlamlı hale geldiğini ortaya koymuştur. Buna ek olarak, İnsan Hakları örgütleri; Uluslararası Af Örgütü, İnsan Hakları İzleme Örgütü ve Norveç Helsinki Komitesi düzenli olarak raporlar hazırlayarak Türk cezaevlerindeki koşulların tespit edilmesine katkı sunmuştur. Daha önceki kaynaklar ya Türkçe ya da Kürtçe olduklarından geniş kitlelere ulaşamamıştır. Ancak, son 15 yıldır önemli bir değişiklik yaşanmıştır. Kürt gençleri yüksek öğrenim görmeye başlamış, hatta pek çoğu doktora derecelerini tamamlamıştır. Dünya çapında büyük bir Kürt diasporası olduğundan Kürt gençleri birkaç dile hakimdir. Bunun sonucu olarak Kürt olmayanlar, Kürt halkı ve yaşadıkları ülkelerdeki siyasi durum hakkındaki kaynaklara çok daha fazla erişime kavuşmuştur.

3 **Yazar Zaynar Omrani, Kurdish Question (Kürt Sorunu) içerisinde yayınlanmıştır, 4 Ekim 2015. Https://mesopotamia.coop/introduction-to-the-political-and-social-structures-of-democratic-autonomy-in-rojava/ adresinde yeniden yayınlanmıştır (15 Eylül 2020 tarihinde erişildi)**

Siyasi Mahkumlar Kimlerdir?

Zamanının dünyaca ünlü siyasi mahkumlarından Nelson Mandela, bir zamanlar bir toplumun vicdanını test etmenin en iyi yolunun söz konusu toplumun mahkumlara, özellikle de siyasi mahkumlara nasıl davrandığına bakmak olduğunu söylemiştir (2003). Geoffrey Bould (1991/2005) hapishane yazıları antolojisinde, siyasi mahkumların, devlet otoritesine meydan okudukları, fikirleri ve faaliyetleri hükümet tarafından tehdit olarak algılandığı için esaret altında tutulan kişiler olduğunu belirtir (2005, p. xvii).

İtalyan Marksist filozof, gazeteci, dilbilimci, yazar ve siyasetçi Antonio Gramsci, 1926 yılında siyasi nedenlerden dolayı hapse atılmış, 1936 yılındaysa ağır sağlık sorunları nedeniyle serbest bırakılmıştır. Gramsci hapishanede eğitim faaliyetleri organize etmiş ve hatta tutulduğu Ustica adasında bir hapishane okulu (scuola dei confinati) kurmuştur (Borg ve Mayo, 2002, p. 93; Westrheim, 2008).

Devletler, mahkumlara tecrit yoluyla yalnızlık hissi aşılamayı ve morallerini bozmayı elzem görür. Mahkûmlar ne kadar tecrit edildilerse kendilerini o kadar terk edilmiş hissederler. Buna iyi bir örnek, daha sonra milletvekili olan İrlanda Cumhuriyet Ordusu (IRA) aktivisti Bobby Sands'dir. 66 gün süren açlık grevi sonrasında 27 yaşındayken hapishanede hayatını kaybetmiştir. Sands, artık dışarıdaki halkın onu desteklemediğini, eski destekçilerinin ona sırtlarını döndüğünü ve yalnız bırakıldığını hapishane yönetiminin kendisine söylediğini yazmıştır (Sands 1998, p. xx). Siyasi mahkûmlar için, dışarıdaki parti arkadaşlarının veya mücadelelerine katılanların dayanışma duygusu, cezaevinde "hayatta kalma" iradesini korumak ve hapsedilmenin kendileri ve mücadeleleri için önemli olduğu duygusunu sürdürmek için mutlak bir gerekliliktir. Çok sayıda tanınmış siyasi mahkûm, cezaevi memurlarının yanı sıra devlet temsilcilerinin sık sık onları ziyaret ederek aynı moral bozucu tutumu sergilediklerini ifade etmiştir.

Kieran McEvoy'un Avukatlar, Çatışma ve Geçiş projesi (2015) için hazırladığı, Kuzey İrlanda'daki siyasi mahkumlar, direniş ve yasalar raporunda bahsettiği gibi bir diğer demoralizasyon aracı da kriminalize etmedir. "Kriminalize etmek, cezaevlerini özellikle

IRA'yı çökertmek için bir alan olarak kullanma çabasıydı," der. "Bu yöntem, mahkumları suçlu (p.vi) olarak tanımlayarak siyasi amaçlara sahip insanlar olduklarını kabul etmeyi reddeder." Bir strateji, bu mahkumları muhalif (siyasi) gruplar ve adi suçlularla zorla bir arada tutmak ve mahkumları çalışmaya, hapishane üniforması giymeye zorlamak ve 'sıradan' hapis cezasının diğer tuzaklarını zorla kabul ettirmeye çalışmaktır. Bu ise doğrudan mahkumların battaniye eylemleri, yıkanmama eylemleri ve açlık grevi stratejilerine yol açmıştır" (2015, s. iv). Bu strateji, Türk cezaevlerinde sadece siyasi mahkumları kriminalize etmek için değil, aynı zamanda mahkumların ailelerini, arkadaşlarını ve politik müttefiklerini de kriminalize etmek için de sıklıkla kullanılmaktadır.

Bir diğer örnek olarak Kürt hareketiyle çarpıcı benzerliklere sahip, apartheid karşıtı bir hareket olan Afrika Ulusal Kongresi (ANC) verilebilir. ANC'li siyasetçi 'Mac' Maharaj (1978), Robben adasında Nelson Mandela ile birlikte on iki yıl geçirmiştir. Maharaj'ın ifadesiyle, devletin amaçlarından biri siyasi mahkumları sessizleştirmek için tecrit etmekti. Amaçları, ileri gelen siyasi liderlerin halkı devletin çıkarlarını tehdit edebilecek fikirlerle beslemesine engel olmaktı (1978, s. 179-80) (Westrheim, 2008).

Eğitim unsuru

PKK tarihinde, Mandela ve Maharaj gibi, bilgileri ve takipçilerine fikir verme yolları ile mücadelenin siyasi sembolleri haline gelmiş çok sayıda mahkum örneği vardır. Öcalan gibi Mandela (2003) da takipçilerine eğitimin önemini vurguladı. Ona göre mahkumların cezaevinde gerçekleştirdikleri çoğu faaliyetin güçlü eğitimsel yönleri vardı:

> *"Mücadelede Robben Adası 'Üniversite' olarak biliniyordu. Bu, kitaplardan öğrendiklerimiz yüzünden değildi [...]. Robben Adası'nın 'Üniversite' olarak anılmasının nedeni birbirimizden öğrendiklerimizdi. Kendi profesörlerimizle, kendi müfredatımızla ve kendi derslerimizle kendi fakültemiz olduk (Mandela 2003, s. 556)."*

Genç siyasi mahkumlar genellikle tarihsel bilgi ve eğitimden yoksun olduklarından, eğitimli ANC üyeleri onlara Mandela'nın (2003) "Sokratik tarz" dediği yöntemle eğitim sunmaya başladılar. Belirli bir lider etrafında gruplar halinde toplanarak, fikirler ve teoriler açıklanır, tartışılır, görüşülürdü (age, s. 454). Bu model, Brezilyalı eğitimci ve akademisyen Paulo Freire'nin (1972) kültürel çevreler[4] olarak adlandırdığı, toplumsal iktidar yapılarının ortaya çıkarıldığı ve toplumun okur yazarlık edindiği, öz bilince kavuştuğu ve gelecek gelişiminin sorumluluğunu üslendiği modele hayli benzer. Bu, PKK'nın köylerdeki insanları ziyaret ettikleri ilk aşamalarındaki uygulamadan farklı değildir: Bu ziyaretlerin amacı onları yeni kurulan partiye katılmaya ikna etmek değil, halkın topluma ve dünyaya yeni yollarla bakmasını sağlayacak bir bilinçlendirme sürecine katkıda bulunmaktı (Westrheim, 2008, 2010).

Ancak, cezaevindeki faaliyetler cezaevi dışındaki çalışmalarla kimi yönlerden bağlantılı olmasaydı çok az başarı elde edilebilirdi. ANC'nin ve Kürt hareketinin tarihinde, siyasal eğitim ve direniş için bazı temel alanlar var gibi görünmektedir. Bu alanlar eşit derecede önemlidir ve bir parti ofisi, hapishane, sokak, diaspora toplulukları ve Kürtler örneğinde-gerillaların ilk askeri ve ideolojik eğitimlerini gördükleri dağ kampları olabilir. PKK için hapishaneler, tüm özgürlük hareketinin gelişimi ve bilginin inşası açısından önemli görünmektedir.

Siyasi Eğitim ve Farkındalık: Direnişin Temeli

Pek çok siyasi mahkum-mevcut örnekte HDP temsilcileri-hapishanede geçirdikleri süreleri yazmak ve yazılarını hapishane dışındaki takipçilerine iletmek için kullanmaktadır. Hatta bazıları önemli edebi eserler de vermektedir. HDP Eşbaşkanı Selahattin Demirtaş, yakın tarihli kitabı Seher'de (2018) istemsiz bir şekilde siyasi bir gösteriye karışan Nazan'ın hikayesini anlatır. Yaralanıp hastaneye kaldırılır ve ardından birkaç eylemciyle birlikte tutuklanır. Uzun lafın kısası, çok zor şartlar altında ve eğitimsiz büyüyen yoksul bir genç kadınken, kısa süren cezaevi hayatı Nazan'ın kendi toplumsal statüsü ve Kürtlerin siyasi durumunun farkına varmasını sağlar. Öykünün sonunda Nazan kendi hâli hakkında şunları düşünür:

4 **Öğretmen okuryazarlık sürecinde kolaylaştırıcı rolünü oynadığında, sınıfın yerini kültürel bir çevre alır.**

"Ben babamın kızıyım. Mustang hayalleri eski, paslı bir belediye otobüsünün altında ezilen bir adamın kızı. Hapishaneye düşen, işçi bir kadınım. Hayatım boyunca bir kez bile bir eyleme katılmadım. Burada mahallemi tamamen farklı bir şekilde görmeye başladım. Hapiste uzun süre kalmış olmasam da bu altı ay kendimi tanımama yetti. Burada öğrendiğim önemli bir ders oldu: Cesaret ve kararlılıkla yürürseniz, bazen bir arabadan daha hızlı gidebilirsiniz. Benim adım Temizlikçi Nazan – dikkat et Ankara, ben geliyorum." (Demirtaş, 2018, s. 62).

Nazan'ın hikayesi, sebepsiz yere Türk hapishanelerinde siyasi tutuklu olarak bulunan, ancak diğer siyasi tutukluların kolektifiyle kendi geçmişleri hakkında bir şeyler öğrenen, cehaleti ve bilinçsizliği geçmişte bırakarak bunları Kürt halkının durumu hakkında bilgi ve farkındalığa dönüştürmeyi öğrenen birçok Kürt'e bir tanıklık niteliğindedir.

Hapishane koğuşlarında neler olur? Hapishanede olmak, mahkumların siyasi inançlarını azaltmaktan ziyade genellikle güçlendirir. PKK ile bağlantılı birçok mahkum, yoksul köylü veya işçi sınıfından geliyorken kimi diğerleri ise yüksek öğrenim görmüştü veya siyasi görevlerde bulunmuşlardı. Sert cezaevi koşullarına rağmen birçoğu aynı anda eğitim alma fırsatı buldu. Daha önce eğitimi olmayanlar, çoğu hayatlarında ilk kez olmak üzere, ciddiye alınma deneyimini yaşadılar. Daha sonra serbest bırakılanların pek çoğu ya dağa gitti (Westrheim, 2010) ya da Kürt topluluklarında çalışma yürüten vefakar üyeler oldular. Bağlılık, adanmışlık ve kimliğe yönelik güçlü bir aidiyet duygusu, tüm siyasi hareketlerde can alıcı unsurlardır.

Türkiye'deki cezaevleri, 1990'larda kısmen öz örgütlenme sahibi koğuşlarken, 2000 yılından sonra eğitim faaliyeti için sınırlı imkân bulunan tecrit hücrelerine dönüşmüştür. Green'e (2002) göre pek çok koğuşta yasadışı silahlı bir siyasi gruba üye olmaktan mahkum olan kişiler bulunuyordu, koğuşta neler olduğundan haberdar olsalar dahi hapishane personeli normalde koğuşlarda bulunmuyordu. Mahkum grupları, gündelik hayatlarını örgütleyerek siyasi tartışma ve eğitim oturumlarını düzenliyorlardı. Koğuş, özellikle siyasi örgütlerin üyesi olanlar için mahkumlar, örgütlenme ve yakın bir topluluk duygusu arasındaki bağların kurulmasını kolaylaştırdı (2002, s. 98). PKK ile bağlantılı eski siyasi tutuklular arasında yapılan bir araştırmada (Westrheim, 2008) eski tutuklular cezaevinde, duvarların dışındakinden oldukça farklı, kendine özgü bir atmosfer içerisinde hissettiklerini söylüyorlardı. Eski tutuklulardan biri şöyle diyordu:

"Benim koğuşumda en fazla 180 mahkum vardı. O hapishanede kaldığım süre boyunca binlerce mahkumun gelip gittiğini gördüm. Buna rağmen tutuklular arasındaki atmosferin ne kadar dostane ve saygılı olduğu dikkate değerdi."

Bugün dahi Türk yetkililer, açık cezaevi koğuşlarının terör ve suç örgütlerinin büyümesini teşvik etmesinden ve terör eğitimi merkezleri haline gelmesinden korku duymaktadır (Green, 2002, s. 98). Bu nedenle öz örgütlenme içerisindeki cezaevleri, Türkiye'nin siyasi[5] tutukluları 'rehabilite etmek' için F-tipi adı verilen cezaevlerinde siyasi mahkumların tecrit edilmeye başlandığı 2000 yılından bu yana köklü bir değişim geçirmiştir. Küçük gruplar hâlinde tecrit, siyasi mahkumların diğer birkaç mahkumla paylaştığı hücrelerinde kaldığı ve uzun süreler boyunca etkinlikler, gerekli egzersizler veya eğitim programları için çok az olanağın bulunduğu veya hiç imkanın olmadığı bir rejimdir. Bu aynı zamanda mahkumlar arasında topluluk oluşturma ve dayanışma olasılığını da sınırlamaktadır. Çalışmaya katılan eski mahkumlardan biri mahkumların birbirlerine nasıl mesaj yazdıklarını ve bunları gizlice hücreden hücreye nasıl gönderdiklerini anlatmıştır. Cezaevi personeli, mahkumlar arasındaki iletişimi ve dolayısıyla her türlü eğitim faaliyetini engellemek için ellerinden geleni yapmıştır (Westrheim, 2008).

Hapishanedeki kimi siyasi mahkumlar için eğitim faaliyetleri, geçmişle bugün arasında köprü olmuştur. Tutukluluk süreçleri boyunca hayata, politik duruma ve kendi gelişimlerine dair yeni perspektifler edinmişlerdir. Nazan gibi bazı kadınlar içinse cezaevi, toplumsal cinsiyet bakımından adeta yeniden doğuş olmuştur. Hapishaneler hâlâ mahkumların

5 1999 yılında Adalet Bakanlığı, Terörle Mücadele Yasası (1991) uyarınca ceza almış mahkumlar için küçük gruplar hâlinde tecrit (F tipi cezaevleri) uygulamalarını başlatmıştır. Bu mahkumların çoğu PKK ile bağlantılı oldukları için ceza almıştır. Mahkumlar tecrit edildikçe, eğitim faaliyetleri yürütme fırsatlarını kaybettiler. Koğuşların daha küçük hücrelerle değiştirilmesi süreci başladığından beri Türk hapishanelerinde açlık grevleri ve ölümlerle sonuçlanan büyük protestolar ve çatışmalar olmuş ve bunlar sayesinde uluslararası dikkatler üzerlerine yönelmiştir (Green 2002).

kişisel gelişimleri üzerinde derin etkisi olan ve Kürt hareketinin genel mücadelesine önemli katkılarda bulunan önemli eğitim alanlarıdır. Görüşme yapılan eski siyasi mahkumlar (Westrheim, 2008) cezaevindeki siyasi eğitimin Kürt toplulukları ve Diaspora için sahip olduğu önemli rolü vurgulamaktadır. Şu alıntı, bu hususu aydınlatmaya yardımcı olabilir:

> *Diğer siyasi mahkumlarla yaşamak ve birlikte eğitim görmek dünyaya ve Kürt halkına, kendi halkıma karşı tutumumu değiştirdi. PKK'nin bir parçası olmak sizi güçlendirir, size güven, güç verir, sizi cesaretlendirir ve risk almaya istekli yapar. Hapse girmeden önce, hapiste ve sonrasında çok korkunç şeyler yaşadım. Artık hiçbir şeyden korkmuyorum.*

Bu alıntı, cezaevinde kalmanın, son derece korkunç ve zor da olsa, siyasi mahkumların hayatlarına anlam kattığını ve onları duvarların dışındakilerin anlayamadığı bir şekilde güçlendirdiğini açıkça göstermektedir.

Türkiye'de ki Siyasi Mahkumlar

Middle East Eye'a (MacDonald, 2020)[6] göre Türkiye'nin cezaevi nüfusu 2016 Temmuz darbe girişiminden bu yana büyük ölçüde arttı. Ocak 2019 itibarıyla cezaevlerinde terör veya darbe girişimiyle bağlantılı olduğu iddiasıyla 30 bin 947 kişi bulunuyordu. Bunların büyük çoğunluğu Kürtlerdi. Dış dünya sadece Abdullah Öcalan, Selahattin Demirtaş, Figen Yüksekdağ ve diğer Kürt siyasetçiler ve liderler gibi en önemli mahkumları tanırken, binlerce tutuklu Kürt Türkiye'deki çeşitli cezaevlerinde unutulmuş durumda, isimsiz kalmaktadır.

Türkiye'nin, akademisyenler ve öğrenciler de dahil olmak üzere muhalif isimlere yönelik zulüm ve baskı dolu uzun bir geçmişi vardır. En az 70 bin öğrencinin Türk cezaevlerinde hapsedildiği tahmin ediliyor. 1994 yılında, Kürt bir coğrafya öğrencisi olan İlhan Çomak, İstanbul Üniversitesi'nde Türkiye hükümetinin Kürtlere yönelik muamelesine karşı düzenlenen barışçıl bir gösteriye katıldığında tutuklandı. PKK ile siyasi bağlantılara sahip olmakla suçlanarak müebbet hapis cezasına çarptırıldı. Çomak 26 yıldır hapiste.[7] Hayli erken bir zamandan beri şiirler yazmaya başladı, zaman içerisinde Pen International bu şiirlerin farkına vardı ve şimdi tahliye talebiyle yürütülen uluslararası bir kampanya bulunuyor. Çomak'ın yazdıkları hapishane duvarlarının dışında tanınmasını sağlamakla kalmadı, daha da önemlisi bu katlanılmaz, sonu gelmez cezaya dayanabilmesini sağladı. Bu da yetkililerin onun iradesini kırma girişimlerine karşı direnmekten vazgeçmeyeceğinin açık bir işareti oldu.

Zulüm, işkence, öldürülme ve hapsedilme, tarih boyunca Kürtlerin peşini bırakmamıştır (McDowell, 2000; Romano, 2006). Bould (2005), baskıcı rejimlerde insan gruplarının ve hatta Kürtlerin örneğinde olduğu gibi bütün bir halkın, devlet tarafından meşru gösterilen bir şiddetten mağdur olabileceğini ileri sürer. Totaliter rejimlerde ise birey sürekli korku içinde yaşarken tüm toplum hapsedilir (age, s. xvii). Türkiye, Kürdistan'da daha sıkı bir rejimin gelmesini sağlayan 12 Eylül 1980 askeri darbesine kadar uzanan ağır bir yaygın şiddet ve işkence mirasına sahip. White'a göre (2000, s. 148) PKK özellikle askeri baskılar nedeniyle ağır bir darbe aldı. Bu toplu tutuklama dalgasında aralarında PKK merkez komitesi üyelerinin de yer aldığı, PKK üyesi olduğundan şüphelenen yaklaşık 1790 kişi yakalandı. Bu sayı, diğer tekil Kürt gruplarından önemli ölçüde yüksekti (Mc Dowell, 2003, s.420). Hapishane koşulları o zamanlar o kadar sertti ki pek çok siyasi mahkum uzun süreli açlık grevleri ve intihar eylemleri gerçekleştirdi (Kutschera, 1994). Eski siyasi mahkumlar yıllarca maruz kaldıkları işkence ve dehşeti ayrıntılı olarak anlatmıştır (Zana 1997). Yalnızca Diyarbakır cezaevinde 1981-1984 yılları arasında 32 mahkumun hayatını kaybettiği resmi olarak kabul edilirken resmi olmayan kaynaklar bu sayının birkaç katı şeklinde tahminlerde bulunmaktadır (McDowell, 1984, s. 425)[8]. Askeri darbenin ardından Diyarbakır cezaevinde PKK tarafından örgütlenen bazı direniş biçimleri, kendini feda etme olgusuyla diğer Türk ve Kürt muhalefetinden farklıydı (Özcan, 2006, s. 195-96)[9].

Şehitlik anlatıları PKK tarihi boyunca sürmüştür. Bunun ilk örneklerinden biri, 1982 yılında hücresinde

6 **Yazar Alexander MacDonald, Middle East Eye, 12 Haziran 2020. Erişim tarihi 20 Eylül 2020.**

7 **BIA News Net, 04.04.18; Welt, 31.05.16**

8 **Diyarbakır (Kürtçesi Amed) Türkiye'de Kürtlerin başkentidir.**

9 **Abdullah Öcalan'ın 1999 yılında Kenya'da kaçırılmasının ardından yüzden fazla parti kadrosu fedai eylem koymuştur.. Pek çoğu yanarak ölmüştür.**

kendini asan Mazlum Doğan'dı. Birkaç hafta sonra ise 'Dörtler'; Mahmut Zengin, Ferhat Kurtay, Eşref Anyik ve Necmi Öner el ele kendilerini yakmıştır. Yoldaşları alevleri söndürmeye çalışırken dörtler söndürülmeyi reddediyor, yananın 'özgürlük ateşi' olduğunda ısrar ediyorlardı (Kutschera, 1994, p. 13).

Birçok tutuklu PKK kadrosu, televizyonlara çıkıp itirafçı olmaktansa hapishanede intihar etmeyi tercih etti (Romano, 2006, p. 72) ve bu ilk şehitler ileriki yıllarda birçok PKK taraftarına ve siyasi mahkuma örnek oldu.

HDP'nin dış ilişkiler eş sözcüleri 25 Eylül 2020 kadar yakın tarihli bir bildiride Halkların Demokratik Partisi'ne (HDP) yönelik bir saldırıyla 82 tutuklamanın gerçekleştiğini bildirdiler. 2015 yılından bu yana 16 bin HDP üyesi ve yöneticisi gözaltına alınmış, 5000'den fazla HDP'li tutuklanarak cezaevlerine gönderilmiştir. Önceki eşbaşkanlar Selahattin Demirtaş ve Figen Yüksekdağ, milletvekilleri, düzinelerce seçilmiş belediye başkanı ve sayısız üye ve yönetici şimdiden demir parmaklıklar ardında. Hükümet, ilk seçimlerde HDP'nin Türkiye'nin demokratik geleceği için önemli bir siyasi rol oynayacağı (ve bunun aynı zamanda AKP-MHP ittifakının çöküşü anlamına geleceği) düşüncesiyle HDP'den korkuyor. Kürdistan'da Barış Kampanyası[10] verilerine göre (PIK 27.09.20), tutuklanan 82 kişi, cinayet, cinayete teşebbüs, hırsızlık, mülke zarar verme, yağmalama, Türk bayrağını yakma ve 326 güvenlik görevlisi ile 435 yurttaşı yaralama suçlamalarıyla karşılaşmıştır. Yukarıda belirtildiği gibi, siyasi tutukluları kriminalize etmek, tutukluları gerçekte oldukları gibi kabul etmeyerek morallerini kırmanın bir yoludur.

Bu gibi kitlesel tutuklamaların partinin siyasi yollarla mücadeleye devam etme iradesini kıracağı varsayılsa bile, dış ilişkiler eş sözcüleri Feleknas Uca ve Hişyar Özsoy, hükümetin hukuka aykırı saldırıları karşısında diz çökmeyeceklerini, hapishane içinde ve dışında özgürlük, adalet ve onur için mücadele etmeyi sürdüreceklerini ifade etmiştir. Tutuklanan akademisyenler, göstericiler ve gençler ile Erdoğan'ın en yeni stratejisi olarak kadınlara yönelik zulüm, tutuklama ve cinayetler bu rakamlara dahil değildir.

COVID-19 salgınının patlak vermesinden sonra Erdoğan 90 bin tutuklu adi suçluyu serbest bırakırken siyasi tutuklular cezaevinde kalmıştır. Bu yolla Türkiye devleti, cezaevlerinin varlık amacının devletin belirli düşmanlarını cezalandırmak olduğunun altını çizmiştir. Cinayet ve hırsızlıkla kişilerin haklarını ihlal edenler daha az tehlikeli olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye'deki toplam hapishane nüfusu 300 bin civarındayken Erdoğan'ın bir numaralı devlet düşmanı olarak gördüğü PKK ile bağlantılı terör suçlamasıyla tutulanların sayısı ise 50 bindir. Terör suçlamalarıyla tutuklananlar arasında Türkiye'nin Kürt yanlısı siyasi partisi HDP'nin eski eş genel başkanı Selahattin Demirtaş, tanınmış gazeteci ve yazar Ahmet Altan, hayırsever iş adamı Osman Kavala da bulunmaktadır. Kısacası Erdoğan rejimi, rejimin siyasi tehdit olarak gördüğü gruplarla ilişkili olmak dışında herhangi bir suç işlememiş olan, aralarında akademisyenler, gazeteciler, siyasetçiler ve devlet memurları da bulunan on binlerce kişiyi cezaevinde tutmaktadır.[11]

Direniş Yolları

McEvoy'a (2015) göre bir topluluk olarak siyasi mahkumlar, adi suçlardan ceza almış mahkumlardan hayli farklıdır. Aralarındaki önemli bir fark, siyasi mahkumların eylemliliklerinin sadece günlük hapishane hayatıyla baş etmekten öteye gitmesidir. Ya kendileri ya da koğuş arkadaşlarından bazıları daha önceden de cezaevi deneyimine sahiptir. Örgütsel, askeri ve entelektüel becerilere de sahip olabilirler. Farklılıklar içeren bu uzun deneyim direnişin stratejik ve koordineli planlaması içerisinde mahkumları daha da güçlendirmekte ve onları cezaevi dışındaki, geniş çaplı direnişten fayda sağlamaya uygun bir konuma getirmektedir. Yetkililer, siyasi mahkumların hapsedilmesini bir ceza, cezaevlerini ise psikolojik ve fiziksel olarak kolayca ezilebilecekleri bir kontrol ve disiplin yeri olarak görürken mahkumlar ise cezaevini bir direniş alanı ve ek bir mücadele alanı olarak görmektedir. Bu yolla genellikle cezaevi yöneticilerinin kontrol ve gözetiminin etkinliğini azaltmayı başarırlar. Çoğu durumda siyasi tutukluları destekleyen siyasi gruplar, hevesli avukatlar ve elbette yardımlarına

10 https://www.peaceinkurdistancampaign.com/peace-in-kurdistan-condemns-the-attack-on-the-hdp/

11 The Conversation (23 Nisan 2020) https://theconversation.com/turkey-releasing-murderers-but-not-political-opponents-from-prison-amid-coronavirus-pandemic-136466 (15 Eylül 2020 tarihinde erişildi)

güvenip çağrıda bulunabilecekleri örgütler vardır (McEvoy, 2015, s. 8-10).

Siyasi tutukluların çoğu, cezaevi dışındaki bir kolektif örgütle, bir siyasi partiye, örgüte, siyasi harekete veya aktivist gruplarıyla ilişki içerisindedir. Cezaevi içerisinde kolektif siyasi yapıyı yeniden düzenlemek ve bu yapıyı cezaevi koşullarına uyarlamak büyük önem taşımaktadır. McEvoy (2015, s. 9), Buntman'ın (2003) Robben Adası'ndaki siyasi ANC mahkumlarının Apartheid'a karşı direnişlerini nasıl örgütlediklerini aktarmıştır. Hem ANC hem de IRA "hapis cezalarının 'komünal' doğasına vurgu yapmıştır. Örneğin, kaynakların ortak kullanımıyla sosyalist eğilimlerini uygulamaya koymuşlardır." Bu ise, daha önce de belirtildiği gibi, Kürt siyasi tutukluların hapishanedeki yaşamı eski deneyimlere ve dışarıdaki güvenilir ağlara dayanarak nasıl organize ettiklerini ve bu şekilde mücadele için olduğu kadar mahkumların statüsü ve saygısı bakımından da ne denli büyük önem kazandıklarını ortaya koymaktadır.

Dramatik bir direniş biçimi, "siyasi, etnik ve toplumsal çatışmalarda iyi bilinen bir direniş stratejisi" olan açlık grevleridir. İngiltere'deki tarihi süfrajetlerden öğrencilere, pasifistlerden insan hakları aktivistlerine ve savaş karşıtı eylemler yapan gazilere kadar (…). Bununla birlikte örgütlü ölüm eylemleri daha çok siyasi motivasyonlu mahkumlarla ilişkilendirilmektedir. Güney Afrika, İsrail ve Filistin, eski Sovyetler Birliği, Batı Almanya ve Türkiye'de (…), siyasi tutuklular uzun zamandan beri açlık grevine başvuruyor. (McEvoy, 2015, s. 16). Türkiye'den bir örnek, 7 Kasım 2018 tarihinde açlık grevine başlayan HDP'li Kürt Milletvekili Leyla Güven'in etkili direnişidir. O dönemde parlamentoya seçilmesine rağmen yasadışı olarak cezaevinde tutulan Güven, açlık grevine başlamıştı. Siyasi mahkumlar için en önemli kaynaklardan biri, güçlü ve çoğu zaman baskıcı bir rejim karşısında kitlelerin sempatisini toplama potansiyelleridir. Dünyanın dört bir yanından binlerce tutuklu ve onlarca eylemci, Güven ile ve Kürtlerin mücadelesiyle dayanışma sergileyerek Abdullah Öcalan'a yönelik tecridin kaldırılması talebiyle açlık grevine başladı. Bunlardan on dördü, Strasbourg'da açlık grevine başlayan tanınmış Kürt aktivistlerdi. Söz konusu açlık grevcilerinin çoğu, eylemlerini ölüm orucuna çevirdi.[12]

Türkiye, siyasi mahkumlara yönelik kötü muamelenin yanı sıra korkunç hapishane koşulları bakımından da karanlık bir geçmişe sahiptir. 2002-2003 döneminde 107 tutuklu açlık grevinde öldü, ancak cezaevlerindeki bu olaylara rağmen siyasi çatışmalar önemli bir değişiklik olmadan sürmekteydi (McEvoy, 2015, s. 13). Türkiye'de ve tabii ki diğer baskıcı devletlerde siyasi tutuklu olmak, hem psikolojik hem de fiziksel işkenceyle karşılaşmak ve bu zorluklara göğüs germek zorunda olmak anlamına gelir. Bu şekilde açlık grevlerinde beden, sembolik bir mücadele alanı haline gelir. Diğer bir deyişle, açlık grevindeki Leyla Güven ve diğer siyasi tutukluların bedenleri, yetkililerinin başvurduğu zorla besleme pratikleriyle, birer mücadele alanı haline gelmiştir.

Cezaevi içerisindeki kolektif ve örgütlü toplantılar, açlık grevleri, dış dünyaya yazılan mektup ve mesajlar, siyasi ve ideolojik eğitim faaliyetleri ile cezaevi yazıları, siyasi tutukluların cezaevi rejimine ve yetkililere karşı çıkmak için kullandıkları güçlü direniş stratejileridir. Bunlar yalnızca baskıcı sisteme karşı etkili tepki eylemleri olmakla kalmayıp aynı zamanda siyasi eylemleri ve düşünceleri yüzünden kendilerine dayatılan dört duvar arasında mahkumlara anlam yaratma imkânı sağlayan eylemlerdir.

Sonuç: Direnişin Anlamı

İçerideki Mücadele: ABD'de Cezaevleri, Siyasi Tutuklular ve Kitle Hareketleri (Struggle Within: Prisons, Political Prisoners and Mass Movements in the United States, Berger, 2014) kitabına yazdığı incelemede, Angela Y. Davies şöyle demiştir:

> *"Siyasi tutuklular meselesi bireysel bir mesele değil, topluluk direnişinin derin ve kalıcı bağlarıyla ilgilidir. Hapishaneler, çağdaş özgürlük mücadelelerinin merkezinde yer almaktadır." Her bir siyasi tutuklu, kökleri bir hareketin veya belirli bir topluluğun kolektif tarihine dayanan güçlü bir tanıktır. Bu ise, bir kişinin siyasi tutuklu olarak hapsedilmesinin, devletin faaliyetlerini kendine tehdit olarak gördüğü anlamına geldiği gerçeğine işaret etmektedir. Rejime karşı direniş ve muhalefet, mahkumun halkı adına devlet tacizinin pasif bir izleyicisi olmayı reddetmesi anlamına gelir."*

12 ANF News 26 Mayıs 2019 https://anfenglish.com/news/leyla-gueven-200-days-on-hunger-strike-35212

Bu sözler, inandıkları yüzünden hapsedilen insanlar ile onları destekleyen dış toplum arasındaki bağlantının ne kadar güçlü olduğunu gösterir. Bu şekilde hapishane, insanlık dışı olan her şeyin bir tezahürü haline gelirken siyasi tutuklular ise insaniliğin somut tecessümü hâline gelir ki bunu hiçbir despotik sistem kıramaz. Hapishane, kırılmaz bir direnişin, umudun ve özgürlüğün sembolü haline gelir.

Her türden tutuklulardan bahsederken dahi Ugelvik (2014) çok önemli bir noktaya işaret etmektedir: Pek çok "tutuklu, kendilerini devlet iktidarının pasif nesnelerine değil, çeşitli yöntemlerle hapishane rejiminin aktif muhaliflerine dönüştürür (...)."

Bu bizlere, Türk yetkililerin PKK ile bağlantılı gördükleri Kürt özgürlük hareketinin muhalefetini bastırma ve desteği ortadan kaldırma girişimlerinin boşuna olduğunu göstermektedir. Siyasi tutukluların hapsedilmesi ve Kürtlere yönelik kesintisiz zulüm, yalnızca bağlılığı güçlendirirken en önemlisi, hapishane bir disiplin arenasından çok bir eğitim ve bilinçlendirme kurumu işlevini görecektir.

Angela Davies'in sözleriyle, topluluk direnişi ile siyasi mahkumlar arasındaki derin ve kalıcı bağlar var olduğu sürece hapishaneler çağdaş özgürlük mücadeleleri için birer alan olmaya devam edecektir. Siyasi mahkumların tutukluluklarına anlam katması ancak bu şekilde, toplulukları ile aralarındaki neredeyse organik ilişki yoluyla mümkün olmaktadır.

Kaynakça

- Akkaya, A. H. ve Jongerden, J. (2012). Reassembling the Political: The PKK and the project of Radical Democracy (Politik Olanı Tekrar Birleştirmek: PKK ve Radikal Demokrasi projesi). European Journal of Turkish Studies (Avrupa Türk Araştırmaları Dergisi) 14. https://doi.org/10.4000/ejts.4615 (10 Eylül 2020 tarihinde erişildi) 14.
- Berger, D. (2014). İçerideki Mücadele: ABD'de Cezaevleri, Siyasi Mahkumlar ve Kitle Hareketleri. Montreal ve Oakland: PM Press/ Kersplebedeb
- Borg, C. ve Mayo, P. (2002). Gramsci ve Üniteryen Ekol: Paradokslar ve Olasılıklar (Gramsci and the Unitarian School: Paradoxes and Possibilities). In C. Borg, J. Buttigieg ve P. Mayo (Ed.). Gramsci ve Eğitim. Lanham, boulder, New York, Oxford: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Bould, G. (ed.) (2005). Rehberim Vicdan (Conscience be my Guide). Hapishane Yazıları Antolojisi. Londra, New York: Zed Books.
- Buntman, B. (2003) Robben Adası ve Apartheid Karşısında Tutukluların Direnişi (Robben Island and Prisoner Resistance to Apartheid). Cambridge: Cambridge University Press.
- Demirtaş, S. (2018). Seher (Dawn). Londra, New York: Hogarth
- Freire, P. (1972). Ezilenlerin Pedagojisi (Pedagogy of the Oppressed). Londra: Penguin.
- Green, P. (2002). Türkiye hapishaneleri, açlık grevleri ve Avrupa'nın hapishane reformu hamlesi (Turkish jails, hunger strikes and the European drive for prison reform). Ceza ve toplum (Punishment and society) Sayı 4(1): 97-101. Londra, Thousand Oaks, CA ve New Delhi: SAGE Publications.
- Gunter, M. (1990). Türkiye'deki Kürtler: Siyasi bir İkilem (The Kurds in Turkey: A Political Dilemma). Boulder, CO: Westview Press.
- Kutschera, C. (1994). Çılgın Bağımsızlık Düşleri: Türkiye'deki Kürtler ve PKK, (Mad Dreams of Independence: The Kurds in Turkey and the PKK) Middle East Report, No. 189, Kürtlerin Tecrübesi (The Kurdish Experience, Temmuz – Ağustos 1994), 12-15.
- Maharaj, S. R. 'Mac' (1978). Nelson Mandela içerisinde Robben Adası, Hayatım mücadele (The struggle is my life). Londra: Güney Afrika için Uluslararası Savunma ve Yardım Fonu, s. 179-180.
- Mandela, N. (2003). Özgürlüğe Uzun Yürüyüş (Long Walk to Freedom). Londra: Abacus.
- McDowell, D. (2000). Kürtlerin Modern Tarihi (A Modern History of the Kurds). New York, NY: Taurus & Co Ltd.
- McEvoy, K. (2015). Avukatlar, Çatışma ve Geçiş (Lawyers, Conflict & Transition). Kuzey İrlanda'da Siyasi Mahkumlar, Direniş ve Hukuk: Filistinli Aktivistler İçin Bir Makale (Political Prisoners, Resistance and the Law in Northern Ireland: A Paper for Palestinian Activists, Nisan 2015). 22 Eylül 2020 tarihinde https://lawyersconflictandtransition.org/themainevent/wp-content/uploads/2015/04/POLITICAL-PRISONERS-RESISTANCE-AND-THE-LAW-ENGLISH-APRIL-2015.pdf adresinden erişildi.
- Omrani, Z. (2015). Rojava'da Demokratik Özerkliğin politik ve toplumsal yapılarına giriş (Introduction to the political and social structures of Democratic Autonomy in Rojava.) Kurdish Question (Kurdish Question), 4 Ekim 2015. 10 Eylül 2020 tarihinde https://mesopotamia.coop/introduction-to-the-political-and-social-structures-of-democratic-autonomy-in-rojava/ adresinden erişildi.
- Özcan, A. K. (2006). Türkiye Kürtleri (Turkey's Kurds). PKK ve Abdullah Öcalan üzerine kuramsal bir analiz (A theoretical analysis of the PKK and Abdullah Ocalan). Londra ve New York: Routledge.
- Romano, D. (2006). Kürt Milliyetçi Hareketi (The Kurdish Nationalist Movement). Fırsat, Mobilizasyon ve Kimlik (Opportunity, Mobilization and Identity). New York: Cambridge University Press.
- Sands, B. (1998). Hapishaneden Yazılar (Writings from Prison) (Önsöz, Gerry Adams). Dublin: Mercier Press.
- Ugelvik, T. (2014). Hapishanede İktidar ve Direniş - Ceza yatmak, özgür olmak (Power and Resistance in Prison - Doing time, doing freedom). Londra, New York ve Şanghay: Palgrave Macmillan.
- Westrheim, K. (2010) Dağları Seçmek: Alternatif bilgi projesi olarak PKK (Choosing the Mountains: the PKK as alternative knowledge project). Politika, Kültür ve Sosyalleşme (Politics, Culture and Socialization), Cilt. 2, Sayı 2, 2010, s. 99-122.
- Westrheim, K. (2008): Politik Eğitim Mekanı Olarak Cezaevi: PKK üyeleri ve sempatizanlarının anlatımıyla cezaevinden eğitim deneyimleri (Prison as Site for Political Education: Educational experiences from prison narrated by members and sympathisers of the PKK). Eleştirel Eğitim Politika Çalışmaları Dergisi (Journal for Critical Education Policy Studies), 6 (1). http://www.jceps.com/
- White, P. (2000). İlkel isyancılar mı Modernleştiren Devrimciler mi? (Primitive rebels or Revolutionary Modernizers?) Türkiye'de Kürt Ulusal Hareketi (The Kurdish National Movement in Turkey). Londra, New York: Zed Books.
- Zana, L. (1999). Cezaevinden Yazılar (Writings from Prison) Cambridge, MA: Blue Crane Books, İnsan Hakları ve Demokrasi Serisi.
- Zana, M. (1997). Holle Nr. 5. Türk Hapishanesinden Günlükler (Tagebuch aus einem turkishen Gefangnis). (No. 5. Göttingen: Verlag die Werkstatt.

**İngilizceden Çeviren: Oğul Köseoğlu*

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Direnişin Tarihsel Kökleri ve Günümüze Yansımaları

Nesimi Aday

"Zalimin talim ettiği yola minnet eylemem"

Seyyid Nesîmî

Doğada olan hemen her şey zıtlarıyla vardır. Gecenin zıddı gündüzdür. Dişi, erkeğin varlık nedenidir. Doğru, yanlışla anlam bulur. İyiliğin karşısında kötülük vardır. Zulüm isyanı, isyan direnişi, direniş devrimi doğurur. Tez ve antitezin ortaklığı diyalektiği yaratır. Akıl yaşamı besler, bilgi aklı.

İnsan bilgisi ve algısı oranında dünyayı algılar. Bilgisi dışındaki şey'leri masala içerik yapar, totemlerle açıklar. Vikingler ayı ve güneşi yiyen Skoll ve Hati isimli kurtların kıyamete sebep olacağına inanır, ayı ve güneşi kurtarmak için gürültü çıkarırlarmış. Bir çok 'eski dünya' insanı, dünyanın gölgesine giren ay'ı kurtarmak veya ayın gölgesinde kalan güneşi kurtarmak için teneke çalıp, silah patlatırmış.

Gökbilimcilerin, evreni, gözlem ve deney sonuçlarıyla açıklamaya başlaması, bir zamanlar gerçekle eşdeğer tutulan mitolojik hikayeleri masallaştıracak, çocukların eğlencesi mertebesine düşürecekti. Teleskop bulununca teneke gürültüsü kesilecek, 'güneşi hapseden' cinler unutulacaktı. Güneşin tutulmasını doğal nedenlerle açıklayan Thales, büyücülerin oluşturduğu mitleri itibar kaybına uğratacaktı.

Yıldırım Tanrısının ömrü, paratonerin bulan Benjamin Franklin'e kadar sürmüş olmalı. İnsan aklının sınırlarını zorladıkça gerçeğe daha fazla yaklaştığını görüyor artık. Aklın ve sezginin olanaklarını kullanan bilim, büyük patlama (Big bang) deneyleri yapıp, 'Tanrı parçacığını' (CERN deneyleri) bulmaya uğraşıyor. Bilim yaratıcı gücün varoluşunu deneyimlerken, metafizik görünmeyenin hayalini 'dinler' üzerinden update (güncelleme) etmeye devam ediyor.

Platon, mağara alegorisinde, deney için mağaranın karanlığına konulan insanların bir süre sonra yanılsama ve gerçeklik ikilemi ile karşı karşıya kaldıklarını anlatır. Uzun süre karanlıkta kalan deneklerin hayal güçlerini de kullanarak, gölgelerin illüzyonunu gerçek kabul ettiklerini, bir süre sonra aydınlığa çıkarılan bir deneğin, mağarada gördüğü şeylerin illüzyon olduğunu anlayıp, diğer deneklere anlatması ve onların buna inanmamasına değinir ve doğada olan her şeyin kusurlu olduğunu savlar.

Platon ideasını bunun üzerine kurar. Gerçek bilgiye idea ile varılacağını söyler. Ama ışık maddidir. Karanlığın saklamak gibi bir marifeti varken, ışığın da aydınlatmak gibi bir maddi özelliği var. Hayat, zıtlar ve paradokslarla anlam kazanıyor.

Bu makalede iç içe geçmiş gnostik anlatıların tarihsel uğraklarına dokunup, başkaldırı ve direniş pratikleriyle politikleşen halk önderlerinin ve yığınlarının, dünden bugüne olan süreğine kısaca değinildi. Yunan ve Doğu mitolojisinden anlatılarla zenginleştirilen makalede, esasta Mazdeklerden, Karmatilere, Hallac-ı Mansur'dan Pir Sultan'a 'Enel Hak' itirazına içerik oluşturma gayreti gösterildi. Bu içerikler Mazlum Doğan'ın bedensel direnişi ve 'Gezi Direnişi' gibi günümüz 'isyan hareketleriyle' içselleştirildi.

Nuh'un Gemisine İtiraz Eden Oğlu Ham

Dinsel metinlere göre, Nuh'un oğullarından Ham (Kenan), Tanrı tarafından babasına, babasından da

ailesine tanınan ayrıcalıktan yararlanmak istememiş, babasının tüm ısrarlarına rağmen gemiye alınamayan diğer tüm insanlarla aynı sonu tercih etmiş. Nuh ve seçilmiş canlılar ise Ağrı Dağında (Kuran-ı Kerim'e göre Cudi dağı) yeni bir yaşamın ilk adımlarını atacaklardı.

Ham, Tanrının ailesine bahşettiği elitist ayrıcalığa itiraz etmişti. Dinler tarihi Ham'ın babası Nuh'a ve Tanrının insanlara reva gördüğü şiddete direnip direnmediğinden bahsetmez. Bundan kaynaklı, 'kurtuluş' gemisine binmeyen Ham'ın başkaldırısını direniş boyutuna taşıyıp taşımadığını bilemiyoruz. Çünkü din ve onu varoluşunu besleyen mistik anlatı ve metinler, insana tanrı önünde boyun eğdirmiştir hep. İnsanları hizaya sokmak için gönderilen peygamberlere kul olmak makul ve makbul karşılanmış, bu makul davranışın mükafatı olarak da cennet vaat edilmiştir. Aksi davranış gösterenlere cehennem ateşi reva görülmüş, itiraz edenlerin akıbeti de bir melek olan Şeytanın (Lucifer, İblis) akıbetinden farklı olmamıştır.

Mitler tarihinde benzer meseller çoktur. Yunan mitolojisi isyan, savaş ve direniş anlatılarıyla doludur. Makale içeriğimize uygun olacağı için, ilk sivil itaatsizlerden Prometheus'un hikayesini alıntılayalım; Başta Tanrı Zeus olmak üzere bir çok Yunan tanrısı birleşip Tanrı Titanları (Devler) yenene dek onların hükümdarlığı sürermiş dünyada. Titanlarla bu savaşta yenilip dünyayı terk etmeden hemen önce iki Titan dünyada evlenmiş, güçlü ve zeki dört çocuk sahibi olmuş.

Bu Titan çocuklar büyüyünce, Zeus'un egemenliğini kabul etmemiş. Zeus da bu isyankar Titanlardan ilki olan Atlas'ı dünyayı omuzlarında taşımaya mahkûm etmiş, bir diğer kardeşi Menoitios'u da korkunç yeraltı ülkesine göndermiş. Üçüncüsü olan Epimetheus'tan kurtulmak için, içinde bin bir kötülük olan sihirli kutu sahibi Pandora ile evlendirmiş. Dördüncü Titan Prometheus, aklını kullanmış, günümüz kavramlaşmasıyla siyaset yapmış ve Zeus'la dost olup, Olympos'taki ölümsüz tanrılar katına çıkmış. Tanrıların güvenini kazandıktan sonra 'bilgi ateşini' narteks çiçeğini kullanarak 'çalmış' ve insanlara ulaştırmış.

Ateşin çalındığını öğrenen Zeus, Prometheus'u, Kafkas Dağları'na götürerek onu büyük bir kayaya zincirle germiş, her gün bir kartal gönderip karaciğerini yedirmiş. Kartalın yediği karaciğer kendini onarıp tamamlandığında, kartal yeniden gelip yemiş. Bu işkencenin 30. yılında, Zeus'un 'gizli oğlu' Herakles (Roma mitolojisinde Herkül) çıkagelip Prometheus'u kurtarmış. Prometheus'un acıyla geçen o 30 yıl boyunca hiç umudunu yitirmediği rivayet edilir.

Olympos Tanrılarının elindeki en büyük baskı aracını aklını kullanarak alan Prometheus, böylece insanlar için bir kurtuluş gerekçesi de yaratmıştı. Bir çeşit sivil itaatsizlik yaparak, hem ailesinin öcünü almış hem de baskı altında olan insanlara yeni ve aydınlık bir yol açmıştı. Tanrıların güç kullanarak sürdürdüğü aldatıcı ve yalanla örülü düzeni o 'ihtiyatlı ve yanıltıcı hürmet' gösterisiyle bozmuştu.

J.C. Scott, Malaylılar'ın efendi-köle ilişkisini 'ihtiyatlı ve yanıltıcı hürmet ilişkileri' diye tanımlar. Ona göre ''İktidar karşısında güçsüzün ikiyüzlülük etmesi, pek de şaşırtıcı bir durum değildir.''[1]

Scott'un ezen-ezilen ilişkisi üzerinden tarif ettiği bu olgusal durum, köle-efendi ilişkisi dışındaki, ezen-ezilen, sömürülen ilişkisinde 'siyaset yapmak' olarak da okunabilir.

Şiddet karşısında, şiddetsiz kalmanın da bir mücadele biçimi olduğunu tarihe not düşen Mahatma Gandi, halkına yapılan zulme karşı, insanca yaşamanın olanaklarını, sivil itaatsizlik yöntemiyle aşmıştı. Gandi, 'Pasif direniş' olarak da kavramlaşan "Sessiz Direniş" metoduyla Hindistan'ı sömürgecilikten kurtarmıştı.

Bu tür direnme biçimlerinde görüldüğü üzere, egemenlerin (ve Tanrıların) her türlü baskı ve zulümüne karşı, ezilenlerin karşı çıkışları meşrudur.

Dağların Özgür Halkı Kürtler ve Direniş

Doğa, insan dahil tüm canlıların hayatta kalması, kendilerini koruması için, özel yetiler bahşetmiştir. Su, kitli kaldığı doğal ortamında her zaman bir çatlak yaratmıştır. Doğanın bu öğretici olanaklarını izleyen canlılar da kendi yaşam gayeleri için onlardan yararlanmışlardır.

1 James C. Scott: Tahakküm ve Direniş Sanatları, Ayrıntı Yay.

Mitik anlatılara göre zalim Kral Dehak'ın zulmünden kaçan Kürtler dağları mesken tutmuş ve Demirci Kawa'nın yaktığı kurtuluş ateşine dağlarda yeni bir günün (Newroz) ateşini yakarak karşılık vermiştir.

Halk ozanı Dadaloğlu, bin yıllar sonra, yeni zalim kralların zulmüne karşı ''Ferman padişahın, dağlar bizimdir" diyecekti.

Ksenofon'un, M.Ö. 400 yılında yazdığı Anabasis / Onbinlerin Dönüşü'nü isimli kitabına Kyros, (Kuroş/ Kiroş-k) abisi Artakserkses'i tahtan indirmek için babası Kral Dara'nın egemenliği altında olan şehir devletlerden paralı asker toplayıp çıkılan seferin günlüğünü tutmuş.

Yaşanan kanlı savaşın sonunda Kyros abisi tarafından öldürülür, komutansız kalan Yunanlı askerler ise savaşarak geri çekilirler. Yunanlı askerlerin komutanlarından Ksenofon, geri çekilirken Kürtlerle (Kardukhlar) arasında çıkan savaşı ve onların dağ başlarında gösterdiği amansız direnişi hayranlıkla anlatır.

Dicle'nin yükselen sularını geçemeyen Yunanlı askerler, Dicle'nin kaynağına doğru yürüyüp dağlık Kardukia'dan geçmek zorunda kalırlar. İnanılmaz zorlu bu yolculukta büyük bir direnişle karşılaşırlar. Ksenofon'dan dinleyelim: "Kardukh ülkesini aştıkları yedi gün boyunca, tek bir gün bile savaşsız geçmemişti ve başlarına gelen felâketler, Kral ile Tissaphernes'in yüzünden gelenlerin tümünden fazlaydı."[2]

Yani Asya'nın en büyük savaşına katılan Yunanlı askerler, dağları kendilerine doğal koruma alanı seçen, kaya ve taşları kendileri için kullanışlı birer silaha çeviren Kürtlerin direnişi karşısında çaresiz kalmış.

Kitapta anlaşılacağı üzere Kürtler aslında topraklarını savunuyorlar. Çünkü köylerden geçen ordu yağma yaptıktan sonra, evleri de ateşe veriyormuş. Kürtlerin bu kahramanca meşru direnişine tanık olan nice seyyah seyahatnamelerine bunu konu etmiştir. Arşivler bu tür anlatıların örnekleriyle doludur. Dağların çocukları Kürtlerin yaşadığı toprakların jeopolitik konumu, günümüzde de olduğu gibi, onları sayısız savaş ve direnişin odağı haline getirmiştir.

İnsanın, mitolojik anlatılardan maddi tarihe kadar biriken çok hikayesi var. Mitlerde zaman mefhumu soyut iken, modern tarihte anlatılan olay ya da kişilerin tarihleri yaklaşık olarak da olsa somuttur. Materyalizm, ilişkilerin kendiliğinden değil, somut etkileşim sonucu oluştuğunu, olguların temelinde maddenin olduğunu söyler. Platon'un kusurlu gölge yanılsamasının aksine, ışığın ve renk pigmentlerinin göz retinasında düşürdüğü piksellerin, algıda oluşturduğu illüzyonu madde ile deneyimler.

Tarihsel Direnişin Günümüze Etkileri

Sınıflı toplumlardaki üretim ve tüketim ilişkileri arasındaki makasın açılması, beraberinde toplumsal isyan ve direnişleri de getirmiştir. Emek sömürüsü tandanslı isyanlara, zulme uğrayan yoksullar, halk tabiriyle 'baldırı çıplaklar' öncülük ediyordu. Mülksüzler ve emek sömürüsüne uğrayanlar, tarih boyunca birer direniş imalatçısı gibi başkaldırmaktan çekinmemişlerdi. Sosyalist `terminolojiyle 'zincirlerinden başka kaybedecek şeyleri yoktu' zaten.

Bu yönüyle Anadolu'da yaklaşık 300 yıl süren Celali İsyanları, yoksul halk kitlelerinin merkezi otoriteye karşı yaptığı en büyük meşru müdafaa olarak tarihteki yerini almıştı. Ama Celali başkaldırısının aktörlerinin ekseri kısmının, baş kaldırma ve baş koyma inancı taşıdıkları çok konuşulmaz. Bu isyanlarda, benzerlerinin aksine, normatif olmayan bazı olgular motor gücü oluşturuyordu oysa. Çünkü orada sınıfsal (mülksüzler) bir tavırın akabinde, 'bir asa bir hırka' önermesi çerçevesinde yaşayan, örgütlenen Hakyolu (Ehli Haq, Enel Haq) felsefi inancının aktörleri başat rol üstlenmişti.

İtiraz, isyanın karesidir, direnişin çarpanlarıyla çoğalır. Evet'in içsel kabulünün yorgunluğu karşısında, hayır'ın domine ettiği dışsal içerik ile özgürlükçü değer yaratabilir. Haklılığa duyulan inanç başkaldırıya meşruiyet kazandırır. Ezilen ve sömürülenin başkaldırısına öncülük eden Prometheus, Zaloğlu Rüstem, Spartaküs, Hasan Sabah, Şeyh Bedreddin, Ned Kelly gibi kült karakter öncelikle 'hayır' hakkının meşruiyetiyle hak savaşlarına başlamışlardı. Babai ve Celali İsyanlarında olduğu gibi geniş halk kitlelerinin katılımı, isyanın direnişe çarpan etkisiyle olmuştur.

2 Kesenofon, Anabasis, Sosyal Yay, Sf.119

Baba İlyas ve Baba İshak (Babai Ayaklanması, 1240) halk ayaklanmalarında görüldüğü gibi binlerce yoksul halk, gündelik hayatının parçası olan üretim araçlarını (kazma, kürek gibi) birer silah olarak kullanıp, haksızlığa uğradığı Anadolu Selçuklu ordusunu çok kere yenilgiye uğratmıştı. Şayet Frenk askerlerinin üstün savaş ordusu devreye girmese, ayağı yalın, başı açık halk zümreleri merkezi despotik otoritenin yerleşik düzenini alt etmeye devam edecekti. Yoksun halk kitlelerinin, inançlı direniş fedaileri askeri örgütlenme tarzını oluşturabilseydi, yaratılan halk devrimi korunabilecek ve toplumsal-kamusal ayakları oluşacak, benzer zulüm yaşayan halklar için model oluşturabilecekti.

Mazdekler, Arap Baharı ve Direniş Biçimleri

Halk hareketleri haklılığın meşruiyeti üzerinden büyürler. Surinam kıyısındaki tarım çiftliklerinde çalışan 'yerliler' Hollandalı sömürgecilere karşı direnişin aparatı olarak saçlarını kullanıyorlardı. Selvanın içinde dalgalanan ve sarı renk üzerinde siyah bir aslanın olduğu yerlilerin bayrağı altında özgür bir yaşamın tohumları böyle ekilmişti.

Köleler çiftliklerden firar etmeden önce 'çaldıkları' buğday, pirinç, mısır, balkabağı çekirdeklerini gür saçlarının içine saklayıp, sömürge askerlerinden kaçırıyorlardı. Surinamlılar, orman içindeki cangıla vardıklarında saçlarını silkeleyip, tohumları toprağın bereketine bırakıp, kendisi için üretim yapmanın mutluluğuna erişiyorlardı. Orman içlerinde gizlice yaptıkları tarımdan elde ettikleri gelirle de silah alıp sömürgecilere karşı direnişi örgütlemişlerdi.[3]

Mazdekler, Babekiler, Babailer, Celaliler, Şeyh Bedreddin gibi halk hareketlerinin günümüz yansımaları ise 2011 yılında Tunus'ta başlayan ''Arap Baharı", İspanya'da ''İndignados", Yunanistan'da ''Aganaktismenoi", Amerika'da ''Occupy" ve Türkiye'de ''Gezi Direnişi" şekline görüldü. Elbette aradan geçen bin yıldan fazla bir zaman diliminin olgusal içeriği ile değerlendirmemeli. Bu isyan ve direnişlerin benzerliği üzerine cümle kurarken, kendi alt metinleri üzerinden okuma yapılmalı. Ama Galeano'nun hikaye ettiği Surinam örneğinde olduğu gibi özgürlük, ekmek, inanç gibi ortak noktaların isyan ve direniş motivasyonu oluşturduğu malum.

Geçmişteki ayaklanmalar çoğunlukla, siyasal ve inançsal önermeleri olan birer öncünün motivasyonuyla start alıyorken, günümüzde ise daha çok toplumsal sıkışmışlığın 'kendinden' dışa vurmuş hali olarak görülüyor.

Toplumsal değişim fenomenlerinin birikimi ve kavrayışı her çağın kendi normlarını yaratmasını sağlıyor elbet. Mesela, tarihte rastladığımız 'baldırı çıplaklar' ayaklanmalarının aksine, günümüzdeki ayaklanmalarda 'beyaz yakalılar' olarak tarif edilen ve görece iyi ekonomik koşullarda yaşayan heterojen kesimler öncülük etmişti. Ama Babailer ve Celaliler örneğinde olduğu gibi görece daha gevşek örgütlenme içinde olan günümüz 'isyancıların' başkaldırısı ve direnişi daha erken sönümlendi. Örneğin Hürremi Babek Başkaldırısı 30 yıl sürmüş, Abbasi Halifeliğinin çöküşünü hızlandırmıştı. Yine Celali Başkaldırıları yaklaşık 300 yıl sürmüştü. Bu başkaldırı ve direnişlerin örgütlenme, inanç ve irade dayanaklarının toplumsal meşruiyet zemini üzerine oturmasından kaynaklı uzun erimli olmasını sağlamıştı.[4]

"Enel Hak" deyip, Tanrının insanda, insanın da başta dört element olmak üzere evrendeki ve doğadaki tüm var olan şey'lerin bir bileşkesi olduğunu, 'varlıkta birlik'in olgusal gerekçeleri, bilge olan insana (İnsan-ı Kamil) görünür olduğu savıyla itiraz eden hakikat yolcularının, siyasal ve örgütsel yetki ve sadakatine sahip olamayan günümüz isyancılarının, direnişin meşruiyetini o kadar güçlü bir 'inançla' savunamadıkları söylenebilir.

Bu yığınların ideolojik dayanaklarının görece zayıflığı ve süreci göğüsleyecek örgütsel yapıdan yoksun olmaları, toplumsal düzlemde bir gelecek tasarımı yapmaları önünde büyük engele dönüşecekti.

3 **Aktaran; Eduardo Galeano, Ateş Anıları, Sel Yay.**

4 **Celali İsyanları konusunda en geniş çalışmayı yapan Mustafa Akdağ 'Kızılbaş Türkmenler kökenli' yoksulların Osmanlı vergi sisteminin yarattığı yoksulluğa bağlar ki bu 'isyan' içinde yer alan Türk-Kürt Kızılbaş (Alevi) tarikat ve ocak pirlerinin önderliğini görmemek olur. Kızılbaş pirlerin Osmanlı İmparatorluğunun can yakıcı vergi sitemi dışında da sorunları vardı. Bunları görmemek meselenin tarihsel bağlamlarını anlamamak olur. Sünni ulemanın Kızılbaşların katlını vacip gören bir Osmanlı devlet sisteminin içinde olmasının, ayaklanmalarla ilişkisini kurmamak bir araştırmacı için büyük eksikliktir. (Mustafa Akdağ: Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası-Celali İsyanları. YKY, 5. Baskı 2019)**

Alain Badiou ve Slavoj Zizek 'kapitalist parlamentarizm rejiminden faydalanan mali ve sömürgeci oligarşinin sınırsız gücüne karşı halkın ayaklanmasına tanıklık ettiğimizi' söylerler. Ama dağınık olan ve güçlü bir örgütlenmeden yoksun bu 'titrek, kararsız ve sahici hiddete sahip protestocuların isyana sadakati örgütleyecek düşünce üretmediği' belirlemesi de yaparlar.[5]

Üstte izah edildiği gibi ideoloji ve yapı'yla bağları zayıf olan bu 'titrek' kesimlerin başarılı olma şansı zayıftı. İsyana sadakatli olmaları ve alanda başarı göstermeleri; Neoliberal ekonomi politiğin sosyal düzende yarattığı yıkımları ve kapitalist üretim ilişkilerinden kaynaklı sınıfsal çelişkileri anlam dünyalarında alternatif bir sistem modeli yaratmalarına yetmemişti.

Diğer taraftan ise manifestoları ve 'peygamberleri' gereksiz bulan Antoni Negri ve Michael Hardt, ''Duyuru''[6] isimli kitaplarında, üstte okuduklarımızın aksine, bu yatay hareketlerin başlangıç aşamasında bile 'bir kurucu sürece temel oluşturabilecek bir dizi anayasal ilke tedarik ediyor' diyerek, meselenin başka türlü de okunacağını söylüyorlar.

Hiyerarşi olmadan karar verme ve kolektif katılımı mümkün kılan bu yapıların gelecek tasarımında alacakları yerini bugünden önemsiyorlar. Bu sava göre günümüz insanı yatay ilişki ağı içerisinde, geçmişin aksine daha özgür bir örgütlenme ile oyun kurucu olabilecektir.

Bu görüşün maddi temelleri Hakyolu (Ehli Haq) Aleviliğinde mevcut aslında. Mesela Mazdekiler, Babekiler, Karmatiler gibi 'şark komünistleri' tam da bu dünya görüşüne sahiptiler. Ne şah var, ne tac, ne de klasik anlamda devlet. Ortakçı bir yaşamın yol haritası, yaratılan devrimi ayakta tutmaya yetiyordu. Bu komünal yaşam sisteminin bir de varacağı ütopyası vardı; Rıza Şehri.

Alevi yol erkânına göre 'yol cümleden uludur', çünkü sözden çok eylem başat kılınmıştır. Ancak sözün önemi de hiç bir zaman ötelenmemiştir. Onlara gökten ne vahi inmiş ne de peygamber gönderilmiştir. Saz, 'telli kurandır' ki daha çok söze eşlik edilmiştir. Tüm yaşam kolektif örgütlenmiş, ilişkiler yatay kurulmuş ve hiyerarşi[7] ortadan kaldırılmıştır. Hallacı Mansur'un ve Nesimi'nin 'Enel Hak' (Tanrı benim / Tanrı insandadır) itirazı, varlıkta birliğin en popüler mottolarıdır.

Dersim'de Meşru Direnişin Bir Örneği Olarak; Demenan Aşireti

İnsanların ve toplulukların çeşitli isyan ve direniş biçimleri vardır. Bu 'biçimler' toplumsal, siyasal ve jeopolitik şartlara göre farklılık gösterir. Yüksek dağlara sahip olanlar ile engebesiz arazilerde yaşayan insanların direniş biçimleri, coğrafi avantaj ve dezavantajlara göre şekillenir. Kentleşmeye kadar topografyanın isyan ve direniş pratiklerindeki özgül ağırlığı bir hayli kıymetli olmuştur.

Osmanlı bakiyesi üzerine ulus devlet kuran Jön Türkler, devletleşme sürecini tamamladıktan sonra, ''Türk'' etnisitesi dışındakileri köle[8] olarak görmeye başlamışlardı. Kurtuluş Savaşında yan yana savaştıkları halkların, kendilerini, yeni kimliğe yani Türklüğe tahvil etmesi isteniyordu. Bu siyasetten kaynaklı başta Kürtler olmak üzere diğer etnik gruplarda rahatsızlıklar baş göstermişti. Kemalistlerin, 'muasır medeniyet seviyesi' olarak kodladıkları bu asimilasyoncu yaklaşım, Kürtler dışındaki kimlikleri büyük oranda elimine edecekti.

Kurulduğu günden beri çalkantılı bir siyasal iklime sahip olan Türkiye'nin normalleşmemesinin bir nedeni de bu tekçi yapıda ısrar etmesidir. Yaklaşık her 10 yılda bir yaşadığı-yaşatıldığı toplumsal çalkantıları bu optikten görmek hiç de yanlış olmaz. Bu bağlam üzerine Türkiye'de yaşanan çok sayıda direniş örneği verilebilir.

24 temmuz 1923'te İsviçre'nin Lozan kentinde kuruluş senedini alan Türkiye Cumhuriyeti, birlikte 'kazandığı' toprakların yönetimini tek bir etnik grubun (Türklerin) ve o gruba dayattığı bir sistem (Kemalist ideoloji) yönetimine tahvil edince sık sık

5 Radikal Demokrasi - Kitlenin Biyopolitikası, Halkın Hegemonyası, KÜY Yay. Sf 10-11

6 Özet; Antoni Negri - Michael Hardt, Duyuru, Ayrıntı Yay.

7 Hiyerarşi için Muhammed Mustafa (Hz. Muhammed) ve Kırklar Cemi meseline bakılabilir, anonim.

8 1930 yılında Adalet Bakanı olan Mahmut Esat Bozkur; 'Öz Türk olmayanların Türk vatanında bir hakkı vardır, o da hizmetçi olmak, köle olmaktır' demiştir.

kırılmalar yaşadı. İlk direnişi ulusal ve kültürel hakları inkar edilen Kürtler[9] verdi.

Kürtler 1921 Koçgiri Halk Hareketi, 1925 Şeyh Said Başkaldırısı, 1926 Kocan (Çemişgezek) Direnişi, 1926-30 Ağrı Dağı Direnişleri, 1930 Zilan Katliamı ve 1930 Pülümür Direnişinden sonra sessizliğe gömülecek, bu sessizlik 1935 Tunceli Kanununa kadar sürecekti.

Dersim, Osmanlı İmparatorluğundan, Türkiye Cumhuriyetine kadar merkezi otoriteye boyun eğmeyen tek otonom merkez olarak kalmıştı. Devletin hazırladığı layihalardan birinde 40 bin Alevi'yi katleden Yavuz Sultan Selim kast edilerek ''Eğer Yavuz'un kılıcı Dersim dağlarının içine girmiş olsaydı Dersim bugün bu minvalde olmazdı" denilerek hedef gösterilmişti. Çünkü bir çok sefer gibi, o dönem Trabzon valisi olan Yavuz'un seferi de başarılı olamamıştı. Osmanlı devlet adamlarının atfedilen şu ünlü söz o 'sel seferleri' sürecinde söylenmiş olmalı; ''Dersim'e sefer, olur zafer olmaz." Doğruydu zafer olunamıyordu. Çünkü her seferinde çok güçlü bir direnişle karşılaşıyorlardı. Nihayetine Dersim'e 'girememenin' öfkesini biriktiren Osmanlı bakiyesi Türkiye Cumhuriyeti, ulus devlet paradigmasına direnç gösteren Dersim'i 'tedip ve tenkil' etmek için 1935 yılında, ile özel, 2885 sayılı ''Tunceli Kanunu" çıkarmış,[10] askeri hazırlıklarını tamamladıktan sonra, 1937 yılında başlayıp, 1938'de pik yapacağı ve dünyada eşi benzeri az bulunan bir soykırıma imza atmıştı.

Dersimliler, devletin bu son hazırlığının diğer 'sel seferlerine' benzemediğini, bu kez çok daha organize ve güçlü geldiklerini görmüş, yaptıkları toplantılarda çoğunlukla, hükümetle (Dersimliler, devlete hokımet-hükümet diyordu) anlaşma yolu aramıştı. Ama karşılarına çıkan ittihatçı aktörler, hile ve aldatmalarla dolu bir müzakere sonucunda çoğu Dersim aşiretini 'oyuna' getirmişti.

Sözlü kültür geleneğinin başat olduğu bu sosyal iklimde, verilen söze hürmet edilir, gereği en müşkül durumlarda bile yerine getirilirdi. Ama öyle olmadı. Sözün itibarının da itimadının da kıymetsiz olacağı bir çağın kapısının aralandığını canlarıyla tecrübe edeceklerdi. Oysa Kocanlı (Qocan)İdare İbrahim 1925'lerde, 'Osmanlının bulanık çeşmesinden su içilmez' diyerek, yapılan ve yapılacak olan hilelere işaret etmişti. Bu hile ve yalanlardan nasibini alanlardan biri de Dersimin namlı lideri Seyid Rıza olmuştu ki son sözleri de buna delildir. Asılmadan kısa bir süre önce Mustafa Kemal'in yüzüne karşı ''Senin yalan ve hilelerinle baş edemedim bu bana dert oldu, ben de senin önünde diz çökmedim bu da sana dert olsun" diyecek, kendisine dayatılan tahakkümü darağacına yürüyerek cevaplayacaktı.

Dersim'de, Alişêr ve Zarife gibi Koçgiri direniş önderlerinin katledilmesi, Seyid Rıza'nın hile ile yakalanıp, bir çok önemli diğer liderlerle birlikte asılması, kırılmalara yol açmıştı. Devletten yana tavır alanlar ile tarafsız kaldığını beyan edenler silahlarını götürüp teslim etmişti. Ama Demenan ve Haydaran aşiretleri 'Osmanlının bulanık çeşmesinden su içilmeyeceği' tecrübesiyle silahlarını teslim etmeyecek ve Munzur Dağlarını direniş mevziisi haline getirecekti.

Devletin kendilerini topraklarından söküp atacağını komşu aşiretlerin başına gelenlerden ve daha öncesinde de birlikte yaşadıkları Ermenilerin başına gelenlerden deneyimlemişlerdi. Bu Doğu Dersim aşiretleri, Rus işgalime karşı yurtlarını savunmuş ve devletten madalya da almışlardı. Bu kez de ellerinden madalya aldıkları ordu komutanlarına karşı topraklarını korumak için savaşıyorlardı.

Dersim 1938 yılında bir insan mezbelesine dönmüşken 'düşman' ile işbirliği yapan veya seyirci kalan aşiretler vardı. Munzur Çayının kan kızıl aktığını görüp 'bize bir şey olmaz' diye direnişe destek vermeyenler, direniş odaklarının kırılmasından sonra, çoğunlukla aynı akıbete uğrayacaktı.

Dersimli halk ozanı Weliyê Wuşenê Yîmamî, Demenanlıların topluca katledildiği Laç Deresi katliamı için yaktığı ''Hawa Derê Laçi" ağıtında, milisliğe soyunan veya 'tarafsız' kalan aşiretlere ''Ordu işimizi bitirince yarın sıra size gelecek - sizin haliniz tıpkı Ermenilerinki gibi olacak" diyerek, avazıyla tarihe not düşmüştü.

Demenanlılar ve Haydaranlılar bütün yiğitliklerine rağmen, yaşam alanlarını koruyamamış, büyük ordulara karşı direnmiş ve tanıkların anlattıklarına göre kahramanca ölmüşlerdi. Ozan Weliyê Wuşenê Yîmamî'nin dizlerinde, Demenanlı savaşçı İvısê Sey Kali, Laç Deresi mevzilerinden, etrafını saran asker komutanına seslenip şöyle diyecekti: "Zalim, sen üç

9 Kürtler, Lozan Anlaşmasından sonra 1925 Şeyh Said İsyanı ile başlattıkları direnişlerini, Genel Kurmay belgelerine göre 29. İsyan olan PKK başkaldırısına kadar devam etti. Dünya genelindeki nüfusu 40 milyon civarında tahmin edilen Kürtlerin meşru direnişleri sadece Türkiye'de değil benzeri problemler yaşadıkları İran, Irak ve Suriye'de de sürmektedir hala.

10 Detaylı bilgi için; İsmail Beşikçi, Tunceli Kanunu (1935) ve Dersim Jenosidi Bilim Yöntemi Türkiye'deki Uygulama – 4, İsmail Beşikçi Vakfı Yay.

tabur asker sürmüşsün üzerimize - Allah'ın izniyle bu kez ordunla dövüşeceğim - "Zalim to hire tawur esker onto ma serde - Haq ke dest bıdo nafae ordiye tode danopêro - Allah da bilir ki biz savaşıp, yedi ceddimizin öcünü aldık, bu dağlarda ölmek, hem keyiftir, hem de saltanattır bize - Haq zono ma dapêro, hefê xuyo hawt bedelu gureto, na kora mare merdene, hem kefo, hem saltanato."[11]

Derisi Yüzülen Seyyid Nesimi ve Pir Mazlum Doğan'ın Direnişi

Kişisel veya toplumsal hak arama ve bu hakları elde etmek için insan bedeninin bir direniş enstrümanı olarak kullanılması oldukça sarsıcı. Hz. Hüseyin'in, Yezid'e karşı başlattığı ve ''Hüseyni duruş" olarak kavramlaşan Kerbela direnişi ve katliamı tarihin en trajik vakalarından biri. Fırat Nehri kıyısında susuzluk ile sınanan Ehl-i Beytin gösterdiği iradi duruş, mazlumların ve direnenlerin tarihinde gurur verici bir hatırat olarak iz baraktı.

Alevilikte direniş kültürü Mazdeklerden, Karmatilere, Şeyh Bedreddin'den Pir Sultan'a bağlanan bir yol izlenir. Bu serüvenli yolculuk ''Yol bir, sürek bin bir" mottosuyla ifade bulur. Bu bin bir sürek içinde Kerbela Katliamı, Dersim Soykırımı, Sivas Madımak aydın kırımı ve Gazi Katliamı gibi insan ve değer kırımlar örnek verilebilir.

Alevi (ve Şia) tarihinin en ünlü direnişçileri hiç kuşkusuz İsmaililer'in Alamut Kalesi'nde yetiştirdiği propagandacı ve ihtilalci dâîlerdir. Hasan Sabbah ile anılan bu 'dava' insanları, muktedirlere karşı cesaretle savaşmalarıyla nam salmışlardı. Felsefi birikimini Mazdek geleneğinin Nizârî İsmaili kolundan alan Alamut'un suikastçı (Assassian) fedaileri, haksızın karşısında hakkın tarafında olmayı düstur edinmişlerdi. Bu sosyoloji içinde yetişen dâîlerin, devrimlerini yaşatmak için feda yolculuklarına çıktığı biliniyor. Cenneti bu dünyada yaşamış olmanın gerçeğiyle hareket eden fedailer, ölümü yok oluş olarak görmediklerinden, devr-i daim (cennet de cehennem de bu dünyadadır, insan sadece don değiştirir) inancıyla cesaret biriktirip ihtilal yapıyorlardı. Direniş ve savaş motivasyonlarını ortakçı yaşam felsefesinden almışlardı.

11 Hewa Derê Laçi ağıdı kayıdı için Sılo Qız ve çeşitli sanatçıların müzik albümlerine bakılabilir.

Onlar iddia edildiği gibi 'yalancı cennet' vaadi ve 'haşhaş' ile domine olan birer ölüm makinesi değildi. Ebû Müslim Horasani gibi gözü pek birer fedai olmalarının olgusal karşılığı vardı. Evreni ve varoluşu esas alan, insan ve Tanrı ilişkisine ontolojik yorum getiren, bu yorumdan Enel Hak'a ulaşan, üretim ve tüketim ilişkilerini ortaklaştıran, hiyerarşik yönetim biçimlerini reddeden bir sosyal düzene; Alevi literatürü ile ifade edersek Rıza Şehri[12] ütopyasına sahiplerdi. Bu ütopik 'şehrin' yapısal harcını da bugünden hayatlarına çağırıp; Mazdek'te birikip, Şeyh Bedreddin'de cümleleşen 'yârin yanağından gayrı her şeyin ortak olduğu' bir sistemi kurmak istiyorlardı. Aslında çok kere kurmuşlardı da. Karmatilerin 930 yılında Bahreyn'de kurduğu ortakçı devlet bunun en popüler örneği.

Yaşanan başkaldırı, idamlar ve suikastların ideolojik birikiminin Zerdüştî gelenekten ve Mazdekî toplumsallığından alındığına dair çokça bilgi olmasına rağmen çoğunlukla suikastlar ön planda tutulmuştur. Hallac-ı Mansur, Şehabeddin Sühreverdi ve Seyyid Nesimi'nin idamları olmak üzere, çoğu Hakyolu geleneği sürdürücülerinin köklü bir felsefi birikimi olan öğreti içre başkaldırıp direndikleri ya anlatılmaz ya da üstünkörü anlatılır. Ama bu başkaldırı ve direnişin mirası Alevi 'isyan' geleneğinin sözlü aktarımında itibarlı bir konum kaplamaktadır hala. Tüm inançkırım politikalarına rağmen 'gönül kalsın yol kalmasın' düsturu korunmuştur.

İzleri Manheizm ve Zerdüştlüğe (iyi ve kötü temelli) dayanan Hakyolu (Ehli Hak) inancı ve onun yol sürdürücülerinin, dogmatik inançlar karşısında gösterdiği direniş kültürü, Hz. Muhammed'in ölümünden sonra ailesinin (Ehl-i Beyt) hak mücadelesine de imge düşürmüştü. Muhammed Peygamberin ailesine, daha çok iktidar paylaşımı (halifelik hakkının gaspı) nedeniyle yapılan zulüm, İslam halifeliğine karşı yürütülen uzun erimli bir savaşın kapılarını da aralamıştı.

''Teberdar" lakabıyla ünlenen Ebû Müslim Horasani'ye atfedilen mesellerden birinde, Muhammed Peygamber, Ebû Müslim'in rüyasına girip, ailesinin

12 Nesimi Aday, Ahlaki-Politik Topluma Doğru; Rıza Şehri ve Aleviler, D. Modernite S. 25)

öcünü alması gerektiğini söyler.[13] Bu rüyanın direnişe etkisi bilinmez ama Ebu Müslim, yoksul köylülerden oluşturduğu ve siyah bir sancakla yürüdüğü bu yolda, Emevi Devletinin yıkılışına büyük etki etmiş ve kendi sonunu da getiren Abbasi devletinin kuruluşuna da büyük katkı sağlamıştı.

800'lü yıllarda Abbasi saltanatına 23 yıl direnen ve isyanıyla halifeliğin çöküşünü hızlandıran Hürremi (Xorem) Babek de, Horasani gibi halifeliğe ve onun egemenliğine itiraz etmiş, bu uğurda vahşice katledilmişti.

Babek, Hâlife Mü'tasım emriyle, işkence edilerek öldürülürken "Benim destanım öyle bir destandır ki, ne Babek'le başlamıştır, ne de Babek'le bitecektir. Ama siz özgürlüğün ne olduğunu bilemezsiniz, o benim secdegâhımdır, öldürmekle yok edemezsiniz" diyerek başkaldırısını da direnişini de bu son sözlerle 'onurlandırmıştı'.

Enel Hak geleneğinin günümüz taşıyıcıları olan Hakyolu Aleviliğinin yol erkanını yürüten Baba Mansur Ocağı evlatlarından olan Pir Mazlum Doğan[14] da bu başkaldırı geleneğinin çağdaş versiyonlarından birini 21 Mart 1982'de üç kibrit çöpü ile gerçekleştirmişti.

Hallac-ı Mansur, Sühraverdi, Babek, Nesimi gibi yol erenlerinin, karanlığı aydınlatan ışığı Mazlum şahsında devrimci direniş geleneğinin sınırlarının genişlemesini sağlayacaktı. Çağdaş Kawa olarak bilinen Mazlum Doğan, insan aklının sınırlarını zorlayacak boyutta cereyan eden işkenceler karşısında, 'isyan ahlakını' siyasi bir meydan okumaya dönüştürmüş ''Berxwedan jiyane – Direnmek yaşamaktır" diyerek, yaptığı feda eylemini direnmenin de yaşamak olduğunu söylemişti. Mazlum, kurucu olma vasfının sorumluluğuyla inisiyatif alıp, en zorba koşullarda bile bir çıkış yolunun bulunacağını acı bir sonla tecrübe etmişti.

Kötülüğün sıradanlaştığı[15] Diyarbakır Cezaevi işkencelerine karşı, tutsak devrimcilerin direnç noktalarının kırılmaya başladığı bir ortamda sürece müdahale edip, dayatılan 'teslimiyete' itiraz etmişti. Sonrasında ''Mazlumlaşmak" olarak kavramlaşan bu feda olma hali, Kürt siyasal hinterlandında benzer 'sıkışmışlıklarda' kendini güncelleyecekti. Mazlum'un feda direnişinin, yarattığı karanlıktan çıkış umudu, Kürt politikleşmesi için bir direniş sözleşmesi etkisi yaratmıştı. Mazlum Doğan'ın, politik Kürt gençleri şahsında dayatılan Kürt toplumsallaşmasına yönelik saldırıları beden ateşiyle söndürme eyleminin benzeri, 17 Mayıs 1982'de, yine Diyarbakır Cezaevinde 'dörtler' olarak bilinen Necmi Öner, Eşref Anyık, Mahmut Zengin, Ferhat Kurtay tarafından yapıldı. Bu iki eylemden sonra, Kürt politik hayatına dayatılan teslimiyet işlevsiz hale gelmişti.

Devrimciler tarih boyunca kamusal bilinci geliştirmek ve halka yapılan zulme karşı sessiz yığınları harekete geçirme mücadelesi vermiş, direniş örgütlemişlerdi. İslam Halifesi emriyle dersi yüzülen Nesimi ''Har içinde biten gonca güle minnet eylemem" demiş, inandığı ve savunduğu 'varlıkta birlik' felsefesinin itirazı olan 'Enel Hak' nidasıyla etkisi yüzyıllar boy sürecek bir direniş geleneğinin yapısına harç taşımıştı.

Hallac-ı Mansur'dan Mazlum Doğan'a, zulüm görenlerin direniş fenomeni geçmişten günümüze çok kez tekrarlanmıştır. Yaşamı motive eden hayatta kalma güdüsünün tüm korumacılığına karşın, politikleşmiş iradenin gücü ile gerçekleşen fedailik geleneği, zamanın sayfalarında dünden bugüne balkıyor.

ÖZEL AÇIKLAMALAR

Hallac-ı Mansur (Ö.27 Mart 922)

Hallacı Mansur, İran'ın Tur şehrinde doğdu. Zerdüşti bir dedenin torunu olan Hallac'ın babasının Müslüman olduğu rivayet edilir. Asıl adı Hüseyin olan Mansur, Abbasi Halifesi Muktedir Bi'llah'ın zındıklık suçlamalarına

13 İrene Melikoff, Ebû Müslim, Elips Kitap

14 Mazlum Doğan, Baba Mansur Ocağı evlatlarından olduğu için doğal ''pir" olma vasfına sahiptir. Diyarbakır zindanlarında yaşanan zulmata karşı direnişin ateşini üç kibritle yakmıştı. Yakılan üç dal kibrit, Alevi ritüellerindeki en başat ibadet yapma enstrümanı olan çıra (şerağ) olarak düşünülmüş olmalı. Çıra; üç yağlı bez parçasıyla tutuşturulur. Alevilerdeki üç rakamının kutsiyeti Hurufilere dayanır. Allah, Muhammed, Ali olarak bilinse de kökleri, ''üçler", ''beşler", ''yediler", ''kırklar" gibi arkaik temellere dayandığı görüşü yaygındır.

15 Hannah Arendt: Kötülüğün Sıradanlığı, Metis Yay.

dayanarak 922 yılında Bağdat'ta idam edildi. Halife Muktedir Bi'llah'ın emriyle, idamdan önce bin değnek vurulmuş, taşlanmış, (dostu Şıbli gül atmış) el, ayak ve başı kesilmiş, başı Bağdat ve Horasan'da 'sergilenmiş', cesedi yakılıp, külleri Dicle'ye serpilmişti. Hallac'ın küller nehre dökünce, suların kabardığı, taşan suların Bağdat'ı basması üzerine hırkasının Dicle'nin üzerine örtüldüğü ve suların dindiği rivayet edilir.

Şehabettin Sühraverdi (1154 – 1191)

Zerdüştü bir Kürt alim olan Sühraverdi, Eflatunculuğa dayanan kendi felsefesi olan İşrâkîliği (İşrak; doğu-aydınlık-ışık) yaratmıştır. O da Zerdüştler gibi düalisttir ve döngüye inanır. Müslümanlar bu yüzden onu ret ederler. Selahattin Eyyübi'nin kendisine büyük hürmet ettiği söylenir. Ancak Selahattin'i iktidara taşıyan fakihler, yeni şeyler söyleyen ve Hallac-ı Mansur'dan beslenen bu zatın İslam akidesine ters şeyler söylediği gerekçesiyle, Selahattin'in vali olan oğlu al Malik al Zahir'i ona karşı kışkırtır ve öldürtürler. Ölüm şekli tam olarak bilinmiyor

Seyyid Nesimi (1369 – 1417)

Asıl adı Ali İmameddin olan ve ''Nesimi" mahlasını Hurufiliğin kurucusu Fazlullah'tan alan şair, Hallac-ı Mansur'un ''Enel Hak" izleğini sürdürüp, 'Tanrı'nın insan yüzünde tecelli ettiğini' söyledi.

''Bende sığar iki cihân ben bu cihâna sığmazam

Cevher-i lâmekân benim kevn ü mekâna sığmazam

Kevn ü mekândır âyetim zâta gider bidâyetim

Sen bu nişân ile beni bil ki nişâne sığmazam"

(İki cihan -dünya ve ahiret- benim içime sığar, ancak ben bu dünyaya sığmam

Mekansızlık cevheri bende, ben bu aleme sığmam

Bütün varlıklar ve mekan benim delilimdir

Başlangıcım varlık sahibi olan Zat'la başlar

Sen beni bu işaretle tanı, ama bil ki ben bu işarete de sığmam.)

Yaşadığı Halep'te, ulemanın görüşlerini İslam'a aykırı bulmasından dolayı, Mısır Çerkes kölemen hükümdarı Muayyed Şeyh'in onayını ve Emir Yeşbek'in emriyle derisi yüzülerek öldürüldü. Cesedi Halep'te 7 gün boyunca 'sergilendi'.

Şeyh Bedreddin (1359 - 1420)

Torunu Hafız Halil'in yazdığı Menakıbname'ye göre, Şeyh Bedreddin'in atası Abdülaziz, Dimetoka savaşında hayatını kaybeder. Franz Babinger'e göre II. İzzeddin Keykavus'un kardeşi Abdülaziz'in, Musevi asıllı hanımından olan İsrail adındaki oğlu, Dimetokakalesi Rum Beyi'nin kızı olan Melek Hatun ile evlenir ve bu evlilikten Şeyh Bedreddin doğar.

Şeyh Bedreddin eğitim çağına gelince Bursa kadısı Koca Mahmud efendiden matematik ve astronomi dersi alır. Konya'da Allame Feyzullah'dan ders aldıktan sonra eğitim için Suriye ve Kahire'ye gider. Kahire'de Hüseyin Ahlati'den de tasavvuf okur. Rivayete göre Ahlati ile tanışınca kitaplarını Nil kıyısında yakıp, Vahded-i Vücud felsefesini savunmaya başlar. Daha sonra Tebriz ve Kazvin'e gidip Batınî öğretiyi içselleştirir. Bedreddin'in bu sürede Hallac-ı Mansur, Sühreverdi Maktul gibi alimlerin fikirlerinden de esinlendiği söylenir.''

Ay ve güneş herkesin lambasıdır, hava herkesin havasıdır, su herkesin suyudur. Ekmek neden herkesin ekmeği değildir?" diyen Bedreddin, Mazdekî geleneği sürdürür. Yoksul köylüleri, yol erkanı olan dervişlerin etrafında toplayarak Osmanlı İmparatorluğunun yönetim koşullarına ve onun Sünni İslam anlayışına, Börklüce Mustafa ile Karaburun Yarımadasında isyan edince, 18 Aralık 1420'de Serez'de idam edilir.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Direnmenin Meşruiyeti ve Bedeli

Ramazan Morkoç

Kapitalizm insanlığı, doğayı sömürüp-yağmalayarak toplumsal sorunları her geçen gün ağırlaştırmaktadır. Uygulamalarıyla sömürü, baskı, işsizlik, yoksulluk, faşizm ve savaş üretmektedir. Hiçbir sorunu çözemediği gibi sürekli yenilerini eklemektedir. Yarattığı bu sonuçlarla insanlığı ve canlı yaşamı yok oluşa sürüklemektedir. Sistem gelişip, güçlendikçe, özellikle tekel aşamasından itibaren kötülük üreten karekterini derinleştirmiştir. Banka sermayesi ile sanayi sermayesinin kaynaşmasından doğan finans kapital süreci ise kapitalizmi kötülük üretmede zirveleştirmiştir. Bu süreçten itibaren dünya tekellerce bölünerek parsellenmiştir. Parselenen yeryüzünde sömürgecilik ve yayılımcılığa, her geçen gün derinleştirilen sömürü sistemi eklenmiştir. Bunun sonucu insanlığın beden ve ruhen tahaküm altına alınması, tüm kaynakların talanı, birbirini izleyerek sistemin yıkıcılığını dayanılmaz düzeye taşımıştır. Bilim ve teknikte gelişmelerin hızlanması bu gerçekliği değiştirmemiş, aksine mekanik üretimden tam otomasyona geçiş hızlandırıldıkça emek gücü ölümcül darbe alarak işsizler ordusu büyümüş, sefalet yaygınlaşmıştır. İnsan üreten, yaratan bir varlık olma özelliği önemli oranda yitirerek, sadece bir tüketim nesnesine dönüşmüştür. Sonrasında sistemin çözümlenemez çelişkileri devrevi krizler biçiminde bir-birini besleyerek, ekonomik, siyasal, sosyal bunalımları derinleştirip, sürekli̇leşen savaş ve yıkımlara neden olmuştur. Kapitalizmin bu yapısal sorunları 20 Yüzyıl başında dünya çapında krize dönüşerek Rusya'da devrimle sonuçlanmıştır. Fakat reel sosyalist deneyim yaratığı gelişmelere rağmen insanlığın ihtiyaçlarına cevap olamamış, yeni sorunlar üreterek, yozlaşıp çözülmüştür.

Güncelde kapitalist sistemin sürdürülemezliği ve insanlığın kronikleşen sorunları, her zamankinden daha fazla derinleşmiştir. Bu durum yeryüzünü bir kaos arenasına dönüştürerek, farklı amaç, hedef ve araçlara dayalı mücadeleleri tetiklemektedir. Fakat bu mücadelelerde amaç-araç ve metodoloji diyalektiği doğru kurulmadığında, iç dinamiklere dayalı rahatsızlıklar dışsal müdahalelerle manipüle edilmekte, köklü değişim yaratmamakta, kapitalist sistem bu duruma dayanarak kendini yeniden üretmektedir. Sistem, sorunların üstesinden gelmek ve varlığını güvenceye almak için yeryüzünü, tüm canlı hayatı yok edecek nükleer-biyolojik silahların çöplüğüne dönüştürmektedir. Kitle imha silahlarına dayalı oluşturduğu dehşet dengesini, devasa propaganda araçları ve faaliyetleri ile tamamlamaktadır. Böylece bilinçleri köreltip, çelişkileri çarpıklaştırarak, kendisine yönelmesi gereken itirazları hayali düşmanlara yöneltmektedir. Tüm uğraşlarına rağmen bastırıp yok edemediği mücadeleleri ise içeriksizleştirme, amaç-hedef, strateji ve metodoloji sorunları ile boğuntuya getirerek istediği sınırlar içinde tutmakta, ya da saptırmayı hedeflemektedir. Bu noktada kat ettiği mesafe sınırsızdır. Yeryüzünün en yoksul alanları olan Somali, Afganistan, Yemen, Suriye, Sudan, Etiyopya, Nijerya, Pakistan vb. yerlerde yaşananlar sistemin kat etiği mesafenin göstergeleridir. Bu anlamda zor kullanma, propaganda aygıtını çalıştırma ve çelişkileri saptırma birbirini besleyerek sisteminin kendini yenileme diyalektiğini oluşturmaktadır. Bu özelliği ile kapitalizm, nasıl olmayacağını, yaşanmayacağını kanıtlamıştır. Bir nehirde iki kez yıkanılmaz özdeyişinde ifade edildiği gibi bu zeminde farklı bir sonuç çıkmaz. Aynı sistem içinde değişik isim, renk, yöntem ve araçlarla farklı sonuç alma şansı yoktur.

Buna karşı Sovyet devrimi büyük bedeller pahasına eski sistemi yıkmıştır. Fakat geleceğin örülmesinde başarılı olamamış, sadece bir deneyim-tecrübe olarak halkların hafızasına kazınmıştır. Bu nedenle reel sosyalist deney günceldeki mücadelelerde ancak nasıl yapılacağı konusunda bir zemin işlevi görebilmektedir. Daha fazla katkı sunması mümkün değildir. Bu anlamda mücadelelerde paradigma, yöntem ve araçların yenilenmesine ihtiyaç vardır. Kuşkusuz, toplumsal mücadelelerde geçmiş deneyler yok sayılarak gelecek kurulamaz. Geçmiş deney, tecrübe ve birikimler ancak yeni ütopyalarla buluşturulup, güncele cevap olabilecek araç ve yöntemlerle pratikleştirildiği oranda mücadelelerde rol oynayabilirler.

Aynı sistem içinde değişik isim, renk, yöntem ve araçlarla farklı sonuç alma şansı yoktur

Mevcut sorunlara rağmen halklar, Kürdistan'dan, Chipas'a, Gezi direnişinden, Latin Amerika, Asya'nın birçok merkezine kadar sistemi ve uygulamalarını kabul etmemektedirler. Tarihsel direniş birikimine dayanarak, yaşadıkları cendereden kurtulma arayışındadırlar. Asya, Afrika ve Latin Amerika'da mücadeleler her geçen gün katlanarak büyümektedir. Din-mezhep, ekonomik talepler, iktidarların değişimi vb. biçimde de olsa direnişler yaygınlaşmaktadır. Gelişen direnişler deney ve tecrübeleri ile birbirinden öğrenmekte, öğretmektedirler. Direk ya da dolaylı ilişkilerle ciddi bir etkileşim halindedirler. Direnişlerde öncülük ve programatik sorunların olması bu gerçeği değiştirmemektedir. Henüz insanlığın ihtiyaçlarına cevap olan ve her yünüyle süreklileşen mücadele biçimi ve araçları ortaya çıkmasa da yeniyi yaratma arayış ve çabası devam etmektedir. Dünyanın dört bir yanında isyanlar, iç savaşlar ve direnişler birbirini takip etmektedir. Halklar özgürlük ve insanca yaşam uğruna her zamankinden daha fazla bedel ödemektedirler. Bu mücadelelerde temel sorun amaç-hedef, strateji ve taktiğin doğru belirlenmemesi, süreklilik ve bütünsellik kazanmamasıdır. Tarihsel mücadele birikiminin güçlü bir eleştiri süzgecinden geçirilmemesi, yeni paradigma, güncellenmiş araç ve yöntemlerle buluşturulmamasıdır. Bu nedenle mücadelelerin dayandığı ideolojik zemin, örgütlenme biçimi, başvurulan yöntem ve araçlar sonuç almayı önlemekte, hatta Yemen, Irak, Afganistan vb. örneklerde olduğu gibi kör döğüşe dönüşerek, çürütücü sonuçlara yol açmaktadır. Bu ve benzeri örneklerde, kapitalizm ve sömürgeci uygulamalara karşı gelişen direniş-isyanlar öncü, kuram, örgütlenme, yöntem ve araç sorunlarından dolayı sistemin kendini yeniden ürettiği, yenilediği zemine dönüşmektedir. Bu nedenle kapitalizmden kesin kopuş sağlamayan, ideolojik, felsefik ve programatik olarak ondan beslenen, yöntem ve araç olarak yenilenmeyen mücadeleler başarıdan çok çürütücü sonuçlar yaratmaktadır. Bu durum liberalizmin beyinleri uyuşturan, yürekleri çoraklaştıran saldırıları ve ihtiyaçlara cevap olmayan örgütsel modeller ile birleşince halkların mücadelesinde yön kaybı ve sisteme eklemlenme yaşanmaktadır. İdeolojik bozulma, tanımsızlaşma, örgütsel modellere, başvurulan yöntem-araçlara zıddına dönüşme biçiminde yansımakta ve geniş kitlelerin mücadelesini sonuçsuz kılmaktadır. Böylece geniş halk kitlelerinin kapitalizm karşıtı itirazları, rahatsızlıkları içeriğinden boşaltılarak, saptırılarak sistem içileşmekte, farklı renk ve tondaki sistem içi muhalefete mahkûm hale gelmektedir. Geçmişte olduğu gibi, güncelde de sistem içi mücadelelerin halkların sorunlarını çözme şansı yoktur. Bu tarzdaki muhalefetin temel işlevi halkların yükselen itirazlarını, tepkilerini kontrol etmek, yönetilir hale getirip sistem içileştirmektir. Bu amaçla kurulan siyasi partiler, sendikalar, sivil toplum kuruluşları yeryüzünü kaplamıştır. Tümünün ortak noktası ya fikir babalığını Bernstein vb. lerinin yaptığı sosyal demokrasinin kademeli iyileştirme teorileri, bunlara denk pansuman çabalarıdır ya kaynağını Kautsky'nin, ultra tekel oluşunca kapitalist sistem kendiliğinde çözülür önermesi ile insanlığa mücedelesizliği, 'kaderine' razı olmayı öneren teslimiyet reçeteleridir ya da liberalizmin mülkiyet, yaşam ve çalışma özgürlüğünü esas alan sistem içi önermelerdir. Özellikle liberalizm bu önerme ile insanların daha fazla birbirinin bedenine basarak, birbirini

yağmalayıp felakete uğratarak çıkış önermektedir. Bu önermelerin sorunları çözme şansı yoktur. Yaptıkları-yapabilecekleri bilinçleri bulandırarak rıza üretmek, sisteme meşruiyet sağlamak, beklenti yaratarak sorunları ötelemek ve sistemin ömrünü uzatmaktır.

Mücadele Sınırlılığı Egemen Sisteme Hapseder

Bu nedenlerden dolayı tüm çelişki ve açmazlarına rağmen doğru amaç-araçlarla, köklü, keskin ve süreklileşen mücadele olmadığı yerde sistem kendini yeniden üreterek varlığını sürdürmektedir. Doğru amaç, hedef, program, strateji ve taktiğe dayanan mücadele olmadan sistem kendiliğinden çözülmez. Böyle bir seçenek aramak, beklemek, dönüp-dolaşıp yeniden aynı yerdeki çelişkiler yumağında boğulmaktır. Bu konuda tarihsel gelişim diyalektiğinin öğrettiği ve güncelin emrettiği doğru amaç, program, araç ve yöntemlerle her şeyi yeni baştan düzenleyecek kesintisiz bir mücadelenin yürütülmesidir. Zorunluluğun yasasına göre davranma, hareket etme ve mücadele etmedir. En nihayetinde rahatsızlığın olduğu her yerde halklar direnip mücadele etmektedirler. Sorun direnişlerin az olması, mücadelelerin zayıf kalması, az bedel ödenmesi değildir. Temel sıkıntı var olan rahatsızlıkların doğru bir öncülüğe kavuşmaması, gerçekçi bir amaç-hedef, strateji ve taktikle bütünleşmemesidir. Halen halkların mücadelesinde kaynağını burada alan birçok sorun birbirini tetiklemekte ve mücadelelere ölümcül zararlar vermektedir. Halkların bölgesel, yerel düzeyde boy veren itirazlarının ve rahatsızlıklarının sistem tarafından ulusal, dinsel, mezhepsel karşıtlık vb. biçimde istismar edilmesine neden olmaktadır. Bu durum tahrip edici olmanın yanı sıra boy veren mücadeleler için ciddi meşruiyet sorunları da yaratmaktadır.

Doğası gereği her birey ve toplum daha iyi koşullarda yaşamak ister. Bu istem doğrultusunda mücadele eder. Mücadele sürecinde değişik araçlar kullanır. Bu nedenle amaca ulaşmak için mücadelede kullanılan araç, yol ve yöntemlerin doğru belirlenmesi, sınırların net çizilmesi ne zaman ne kadar, nereye kadar ve ne ölçüde sorularının doğru cevaplandırılması son derece önemlidir. Dini otoriteler meşruiyetin kaynağını Tanrıya dayandırırlar. Allah ve peygamber adına otoritelerini meşrulaştırırlar. Tanrı ve peygambere dayandırılan meşruiyet geliştirildikçe, pratikte buna yaslanma gelişir. Egemenlerin yüzlerce yıllık meşruiyet dayanağı böyle şekillenmiştir. Fakat reform ve rönesans ve aydınlanma ile bu alanda köklü değişim yaşanmıştır. Tanrı, peygamber ve dini kurumlar yerini, güç merkezli meşruiyet arayışına bırakmıştır. Makyavel'in ‘yalın gücün İktidarı’ formülasyonu başka bir dayanağa gerek duymadan meşruiyetin kaynağı haline gelmiştir. Böylece devletin varlığı, uygulamaları ve meşruiyeti dünyevi bir zemine oturtulmuştur. Bunun sonucu dine dayanan meşruiyet yerini zora ve güce dayalı olmaya bırakmıştır. Egemenler değişik biçimde ifade etseler de esas olarak Makyavel’in formüle ettiği ‘amaç aracı meşru kılar’ biçimindeki önermede ortaklaşır ve meşruiyetlerini buna dayandırırlar. Buna karşı halklar, amacın araçları belirlediği ve amaç-araç uyumuna dayalı zemin üzerinde meşruiyet inşa etmişlerdir. Meşruiyeti mücadele referanslarında aramışlardır.

Özgürlük için halkın hareketlenmesi, örgütlülüğü ve isyan etmesi kadar, egemenlerin meşruiyet yitimi ... zorunluluktur

Mücadelenin, dün-bugün-yarın bütünlüğün de meşruiyet üretmeye çalışmışlardır. Bu durum amaç, araç, yöntem ilişkilerini ve birbirini belirlemesini zorunlu hale getirmiştir. Her otorite gibi özgürlük için savaşanlarda, sosyal-siyasal haklılığını geliştirmek, bunu geniş kitlelere kabul ettirmek için değerler sistemi, vicdan ve adalet duygusunun sınırlarını belirlediği meşruiyete ihtiyaç duyarlar. Bu çerçevede kitlelerin davranışlarını şekillendirir, onları isyana yönlendirirler. Bu nedenle mücadele öncelikle egemenlerin oluşturduğu meşruiyet zeminin ortadan kaldırılması ile başlar. Sistemin meşruiyet zemininin sorgulanması, uygulamalarının toplum bilincinde ve vicdanında kabul görmemesi geniş kitlelerdeki rahatsızlığı itiraza dönüştürür. Bu itiraz

yeni meşruiyet zemini ile buluştuğu oranda halk en radikal eylemleri meşru kabul ederek katılmaya başlar. Böylece halk mücadelesi, sistemin meşruiyet kaybının yarattığı alanları doldurur. Bu anlamda özgürlük için halkın hareketlenmesi, örgütlülüğü ve isyan etmesi kadar, egemenlerin meşruiyet yitimi de zorunluluktur.

Sömürü ve baskı koşullarında halkların direnişi meşrudur, sınırlandırılamaz temel haktır. Öncünün ideolojik-programatik konumu ve dayandığı paradigma bu gerçeği değiştirmez. Nasıl ki, kölelerin isyanları gelecek önermesinden yoksun oldukları için haklılık ve meşruiyetlerinden bir şey kaybetmiyorsa, ilk işçi hareketlerinin makina kırıcılığını aşmaması onların mücadelesini haksız ve değersiz kılmıyorsa, güncelde halkların itirazları ve mücadeleleri araç-yöntem vb. göre ele alınıp değerlendirilemez, mahkûm edilemez. Mücadelelerin amaç-araç ve metodoloji boyutunda meşruluğunun zemini, yalnızca değerler sistemi ve bunlara bağlılıktır. Bunun dışında, meşruluk aramak, dış etkenlere dayandırmak, egemenlerin kabul sınırlarına hapsetmek beyhude bir çabadır. Ama, fakat, lakinlerle sulandırmak, sınırlandırmak ise sömürü ve baskıyı kadere dönüştürmek, meşrulaştırmaktır. Devrimci mücadele meşruiyetini halkların sömürü, yasak ve baskıya karşı daha iyi bir dünyada özgür yaşama arayışında alır. Bu nedenle mücadelenin meşruiyeti sadece faşizmin, sömürgeciliğin varlığına ve uygulamalarına indirgenemez. Salt faşizmin varlığına dayandırılan bir mücadele ve meşruiyet, bağrında kapitalizmin ve sömürgeciliğin kabulünü ve sistem içileşmeyi barındırır. Sistem içi mücadele çıkış gerekçesi ne olursa olsun her zaman, kırıntı düzeydeki sistem içi kazanımlara kayma riskini taşır. Bu durum ise yasallık sınırları ile meşruiyetin yer değiştirmesine ve yasal sınırlarda kalmanın amaç haline gelmesine, mücadelenin prangalarına dönüşür. Mücadelenin sınırlandırılmasını, egemenlerin oluşturduğu alana hapis olmasını kaçınılmaz kılar.

Meşruiyeti halkın daha iyi ve özgür yaşama isteğine değil, faşizmin varlığına dayandırmak nasıl yetersizse, her koşulda halkın kabul ölçülerine ve hassasiyetlerine endekslemekte yanlıştır. Mücadele edenler halkın hassasiyetlerine dikkat etmek ya da egemenlerin kara propagandasına maruz kalmamak adına ütopya, düşünce, eylemlerinden taviz verip, toplumsal gerilikleri kutsayarak değişim gücü haline gelemezler. Dünyayı değiştirmek istiyenler amaç, strateji ve taktiklerini halkın onayına göre belirledikleri anda öncü olmaktan çıkıp, var olana eklemlenirler. Bu yaklaşım ise özcülüğün reddi, bedel ödemekten kaçınmadır.

Özgürlük ve İnsanca Yaşam Kendiliğinden Gelişemez

Direniş, mücadele ve savaş hayatın her yönü ile olağanüstü koşullarda sürdürülmesidir. Bu koşullarda özgürlüğü isteyenler hiçbir bedelden kaçınmazlar. Fakat toplumlar yekpare değildir. Toplum içinde özgürlük için savaşan ve bedel ödeyenlerin yanısıra bedel ödemekten kaçınanlar kuşkusuz olacaktır. Bunlar kimse zarar görmesin, yerleşim alanları yıkılmasın, tutuklanma olmasın, para gitmesin, rahatım bozulmasın demekte bile sakınca görmeyeceklerdir. Bu koşullarda, insanı öğüten düzen sürgit devam etsin, kölelik kadere dönüşsün diyenler bile olacaktır. Düzenin sivil ya da askeri propagandistleri bunları dilendirecekleri gibi, orada direk, dolaylı beslenenlerde bunu söyleyecek ve söylemektedirler. Sistem, bu zemine dayanarak mücadele cephesinde yaşanan kimi gerilemeleri kullanıp, kararsız düşenlerden başlayarak mücadeleyi boğmak, direnenlerin iradesini kırmak ister. Toplum içinde kararsız düşüp, yalpalayanlar ise kaosu sonlandırma ve daha fazla yıkımı önleme bahanesi ile bu koroya katılırlar. Fakat insanlar daha iyi bir dünyada, daha mutlu ve özgür yaşamak istedikleri anda bedel ödemeyi de göze almak durumundadırlar. Özgürlük ve insanca yaşam kendiliğinden gelişemez. Başkaları tarafında bağışlanmaz, yağmur gibi gökten düşmez. Öncülerin tutkulu istemi, gücü ve feda ruhu da tek başına bunu gerçekleştirmeye yetmez. Tutku ile isteyenler ve bu amaçla bedel ödemeyi göze alanlar ancak örgütlü halk gerçekliğini yaratarak ve savaşarak bunu gerçekleştirirler. Özgürlük tıpkı halkların Nazizm belasından kurtulmak için 40 milyon insan kaybı, binlerce yerleşim alanının yıkımını göze alması örneğinde olduğu gibi büyük bedelle sağlanır. Bunun dışında bir arayış ya hak dilenciliğine ya da kötülüğü gören ama güç

getiremediği için hayata küsen dervişliğe götürür. Bu nedenle, moleküllerin birleşmesinden atomun oluşumu gibi, özgürlük isteyenler, farklılıklarına rağmen her koşulda bir araya gelmek, örgütlenmek ve örgütlü mücadele yürütmek zorundadırlar. Nasıl ki mücadele için düşünen, sorgulayan ve eylem yapan devrimciler zorunluysa, mücadelenin zaferi için de daha fazla örgütlülüğe ve halkın örgütlü mücadelesine ihtiyaç vardır. Bu ihtiyaç giderildiği oranda halk mücadelesinin önünde hiçbir güç duramaz.

Dış etkenlerle, politik dengelerle mücadelenin başarıya ulaşma şansı yoktur. Bu tür durumlar ancak gelişim için katkı sunarlar. Başarı için iç dinamiklerin harekete geçirilmesi, direnişlerin geliştirilmesi ve bedel ödemekten kaçınılmaması şarttır. Böyle ele alındığında mücadelenin meşruiyet alanı genişler. Bu gerçeklik göz ardı edildiğinde ise meşruiyet alanı daralır. Daralmanın bıraktığı alanlar boş kalmaz. Farklı güçler, dinamikler mutlaka o alanı doldurur. Böylece mücadele sınırlandırılıp, saptırılır. Liberalizmden beslenen hümanizminin bu alana sızması ise tamamlayıcı işlev görür "İnsan yaşamının önemi, her şeyin insan için olması, insan hayatından daha değerli bir şey yoktur" tarzında bilinçleri körelten sahte hümanist duyarlılık, devrimci mücadeleyi ve kullanılan mücadele yöntemlerini önemli oranda sınırlandırır. Usül, esasın önüne geçerek, her türlü mücadele araç ve yöntemi sorunlu olarak damgalanır. Harekete geçirilen propaganda aygıtı ile halklara teslimiyet dışında bir seçenek bırakılmaz. Oysa sömürü, baskı ve yasakların olduğu yerde direnmek, orada yaşayan insanların en meşru hakkıdır. Bu direnişin meşruluğu, başvurulan yöntemler ve araçlarında amaca uygunluğunu zorunlu kılar. Bunun dışındaki hiçbir sınırlamayı kabul etmez. Devrimciler amaçla çelişmediği sürece hiçbir araç ve yöntemi ret etmezler. Şiddette bunlardan biridir. Mücadele sürecinde zorunlu olarak başvurulan şiddeti sınıflı uygarlığın bir ürünü olarak görür, egemenlerin örgütlü zor aygıtı olan devletin ürettiği şiddete karşı zorunlu olarak kullanırlar. Kapitalist sistem, devlet aygıtı olarak örgütlenmiş zora dayanarak ayakta kalmaktadır. İhtiyaç duyduğunda sınır tanımayan biçimde zora başvurmaktadır. Bu nedenle halkların buna karşı mücadelesi ve kullandığı araçlar meşrudur. Temel ilke amacın yüceliğine göre araç ve yöntem seçilmesidir. Buna dikkat edildiği sürece kullanılan araç veya yöntemin yanlışlıkları, eksiklikleri ve uygulama hataları olsa da direnişi gayri meşru kılmaz. En fazla eleştiri konusu yapılabilir. Ki, devrimciler tarihin hiçbir döneminde şiddeti idealize etmemişlerdir. Böyle yapan zaten devrimci özünü kaybeder, karşıtına dönüşür. Her zeminde şiddeti, mücadelede amaca ulaşmak için gerekli, ama tarihsel bakımdan geçici bir araç ve yöntem olarak ele almışlardır.

Sömürü, baskı ve yasakların olduğu yerde direnmek, orada yaşayan insanların en meşru hakkıdır

Halkın esenliği ve özgürlüğü için mücadele edenler hiçbir zaman planlayarak, tasarlayarak doğrudan sivilleri hedef almamışlardır. Mücadele sürecinde yaşanan kaçınılmaz sonuçlar bu gerçekliği değiştirmez, mücadelenin meşruiyetine halel getirmez. Ne var ki, bu ilkesel duruş ve hassasiyet ne devrimcileri sistemin kara propagandasından korur, ne de kendilerine yönelen saldırıların dozajını azaltır. Aksine devrimcilerin savaşta direk taraf olmayanların zarar görmemesi yönündeki hassasiyeti bir süre sonra gittikçe mücadele edenlerin prangalarına ve sistemin faşist propaganda aygıtını üzerinde inşa ettiği temel zemin haline gelir. Kuşkusuz devrimciler, 'amaca giden her yol mübahtır' demezler. Bu yaklaşımı ilkesel olarak red ederler. Fakat buna rağmen amaca giden yolda her şey mühendislik hesap-kitap işi ile örülmemiştir. Keskin mücadele sürecinin kimi zaman kaçınılmaz sonuçları büyük acılara yol açabilmektedir. İlkesel tutuma ve gösterilen tüm özene rağmen kıran kırana mücadele içinde siviller, sivil yerleşim alanları ve doğada zarar görmektedir. Özgürlük için gidilip uzayda mücadele edilmeyeceğine göre, direniş ülkede, halkın bağrında yürütülecektir. Bu da öncü gibi halkın da, sivilin de, doğanın da zarar görmesini kaçınılmaz kılmaktadır. Bu devrimci mücadelenin kaçınılmaz sonucudur. Bu nedenle hedefi sömürgecilik olan hiçbir

eylem sonuçları üzerinden değerlendirilemez. Sonuç ne olursa olsun, orada esas hedef sömürgeciliktir.

Mücadelede sivillerin zarar gördüğü, direnişlerin itibarlar kaybına yol açtığı iddiası saptırma ve kara propagandadır. Zaten sömürgeciler, devrimcileri karalamak için hiçbir zaman gerçek verilere ihtiyaç duymazlar. Tarihin çöplüğü devrimciler aleyhine uydurdukları dayanaksız, gerçeklerden uzak iddialarla doludur. Devrimcilerin yıkıcı, eşkıya, terörist ilan edilmeleri için, hiçbir zaman gerçek ve bilimsel verilere ihtiyaç duymazlar. İstedikleri an cephanesi çamur olan kara propaganda araçlarını çalıştırırlar.

Devrimci halk savaşında sömürgeciliğin ülkeyi boydan boya hapishaneye çevirmesi, tüm halkı bir rehine haline getirmesi bir yana bırakılarak, 'demokratikleşme olacakken bu savaşta nerede çıktı' söylemi ve propagandası tamda bu kapsamdadır. Böylece yaşanan sorunların, çekilen acıların kaynağı olarak sömürgeciler bir yana bırakılır ve direnenler suçlanır. Sömürgecilerin geliştirdiği bu teori liberaller, dönek solcular ve işbirlikçi Kürtler nezdinde güçlü bir karşılık bularak, yıllarca bıkmadan ve usanmadan dilendirilmiştir. Böylece cellat unutularak kurban ile uğraşılmıştır. Geniş kitlelerde ikirciklik, tereddüt yaratılmak istenmiştir. Neden ve sonuç yer değiştirerek direnişe katılım zayıflaması hedeflenmiştir. Aynı durum kopyalama yöntemi ile birebir öz yönetim direnişlerinde yaşanmıştır. Soykırım planları belgeleri ile ortaya saçılmasına ve en acımasız biçimde pratikleşmesine rağmen sömürgeciler değil, direnenler suçlanmıştır. Yüz yıllık sömürgeci yasak, baskı, asimilasyon ve kıyımlar unutularak, saldırı ve yıkımların sebebi olarak hendek direnişleri gösterilmiştir. Bu temelde yapılan propaganda her çevrede kitleleri etkilemiştir. Bu etki sadece karşı cephe ile sınırlı kalmamış, mücadele cephesine de sirayet ederek, yasallık ile meşruiyeti karıştıranları karşı cepheye savurmuştur.

Egemenler kitlelerden mutlak itaat beklerler. Hiçbir itirazı, direnişi kabul etmez, ezmek isterler. Çoğu zaman zor aygıtına dayanarak bunu gerçekleştirirler. Fakat hedef küçültmek, direnenleri parça parça yutmak için en başta devrimcileri, onların kullandıkları araç, metotları tartışmaya açarak meşruiyet sorunu üretirler. Böylece devrimcilerin geniş kitlerden soyutlanmasını, yalnızlaşmasını amaçlarlar. Mücadele edenleri 'şeytanlaştırmak' için temel silahları kara propagandadır. Bu propagandanın gıdası kimi zaman din dışı, kafir-zındık olmaktır. Kimi zaman komünist-anarşist, eşkıya olarak tanımlanmaktır. Güncelde ise tüm bunların yerini alan sihirli kavram terördür. Yok etme, tahrip etme anlamındaki terör kavramı egemenlerin her itiraz ve itaatsizliğe karşı kullandığı sihirli değnektir. Bu yolla kendi sınırsız şiddet kullanımını meşrulaştırırken, itiraz eden, direnenleri ise gayri meşru ilan edip şeytanlaştırmaktadır. Özellikle mücadelelerin keskinleştiği anlarda terör kavramı direnenleri yanlızlaştırma, halk kitlelerinden tecrit etme amaçlı kullanıldığı kadar, kararsız ve yalpalayanları karşı cepheye çekmek içinde kullanılmaktadır.

Mevcut durumda kapitalizmin dünya genelinde yarattığı sorunların en ağır ve tahripkâr düzeyini sömürgecilik üretmektedir. Bunun en çarpıcı örneği Kürdistan'dır. Kürdistan'da sömürgecilik düşünce, ifade ve örgütlenme özgürlüğünün kırıntılarına bile izin vermemektedir. Ülke boydan boya bir kışlaya dönüştürülmüştür. Sömürgeci cellatlar, umutların yok edilmesinden ve şehirlerin enkazından kendilerine gelecek inşa etmeye çalışıyorlar. Sicil defterlerine yeni bir soykırımı daha kazımanın uğraşındalar. Bu amaçla cellat yığını orduları ile özgürlük için çarpan her yüreği öldürmek, düşünen her aklı yok etmek, konuşan her dili susturmak, hayır diyen her iradeyi kırarak; kentlerin yıkıntıları-direnenlerin bedenleri üzerinden zenginliklerine zenginlik katmak istiyorlar. Fanon'unun deyimi ile "Bizler sömürgeciliğin, sömürgeciyi kelimenin tam anlamıyla nasıl barbarlaştırdığı, onu nasıl vahşileştirdiği, nasıl alçalttığı, onda bastırılmış içgüdüleri nasıl uyandırdığı, onu aç gözlülüğe, şiddete, ırk düşmanlığına ve ahlakî rölativizme nasıl ittiği'ne tanıklık ediyoruz. Bu tablo karşısında sömürgecilerden nefret etmek, onlara karşı her yol ve araçla mücadele etmek bir tercih değil, insanlık ve onur borcudur. Sömürgecilerin kan-kıyım ve talana dayanan bu alçaklık şölenlerini hüsrana uğratmak ise insan olmanın temel ölçütüdür.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

İmralı Kayalıklarına Çivilenen Hakikat!

Nasrullah Kuran

> ***Gerektiğinde, varlıkları söz konusu olduğunda, özgürlük ve onurlarını yitirmekle karşı karşıya kaldıklarında halkların direnmeleri kaçınılmaz olur. Direniş dışında hiçbir yöntem varlıklarını, özgürlüklerini ve onurlarını korumaya götürmez. Kürdistan'da direnmek, özgürlükten ve kurtuluştan önce varoluş yöntemiydi.***
>
> **Öcalan**

Kimileri Machiavelli gibi her ne kadar direnişi hukuki bir kavram olarak nitelendirse de, özünde direniş yaşama mahsustur ve yaşam iddiasında bulunan tüm varlıkların ortak çabası, yokluk karşısında varlık bulma iradesi ve öz savunması olarak karşımıza çıkar.

Yaşama gücünü taşıyan her varlık bu güce sahip olma bilinciyle hareket ettiğinde kendine yöneltilen saldırıları karşılayabilme, direnç göstererek boşa çıkarabilme ve direnişi örgütleyebilme yeteneğini gösterir. Bu nedenledir ki direniş, canlılık ve yaşam belirtisi gösteren her varlığın varoluş gücü ve oluşum kaynağıdır. İnsan bahsinden hareketle değerlendirdiğimizde özü, toplumsal örgütlülüğe, ahlaki ve politik insana, özgürlüğe dayanır. Ahlaki-politik toplum bilinci, onun özgürlük anlayışı ve bunun için örgütlenme olmaksızın hakiki manada direnişten söz etmek mümkün değildir.

Çünkü insan denen varlığın oluşumu özgürlükten, özgürlük için ahlaki politik bilincine erişmekten ve bunun için direnmekten, direnişi örgütlemekten geçer. Zira bir toplum için direniş, kendisi hakkındaki düşünce eylem gücünü koruması, saldırılar karşısında öz değerlerini savunabilmesidir. Dolayısıyla direniş, var olma, varlığını anlamlandırma ve kendi varlığında sürmenin dolaysız ve biricik çabasıdır. Toplumsal politik bir varlık olarak insanı ve insansal varoluşun örgütlü ahlaki ve politik ifadesi olarak toplum gerçeğini, bu sebeple direnişsiz düşünebilmek güçtür. Direniş gösteremeyen, Öcalan'ın demesiyle "kendi hakkında düşünce ve eylem gücünü yitiren toplum, kendi için varlık olmaktan çıkmış dolayısıyla gelişimi kesintiye uğratılmış olan toplumdur. Ortak aklın işlemediği, politikanın ve ahlakın özgürleştirici özelliğinin yitirildiği böylesi bir durumda yaşanan toplumsal kötürümdür, felçtir. Zira bir toplum ancak felç edildiğinde direniş gösteremez hale gelir.

Toplumsal felç, toplumsal bünyeyi meydana getiren örgütsel ağların ve beyni oluşturan ideolojik yönetim gücünün işlevsizleştirmesi ve işlemez hale gelmesi durumudur. Toplumun düşünce ve hareketten, teori ve pratikten düşerek ağları arasında bağ ve bağlam oluşturumaz, birlik ve eylem üretemez hale gelmesidir. Toplumsal yaşamın sekteye uğratıldığı bu türden anları toplumsal bilinç, "ölü toprağının serpildiği anlar" olarak değerlendirilir. Yanı sıra, toplumun kendi zamanını yaşayamaması anlamına gelir. Peki "kendi için varlık" olamayanın zamanı kendinin edebilmesi mümkün müdür? Tarihsel toplum bilinçliliğinin bu soruya verdiği yanıt, bunun mümkün olamayacağı yönündedir. Kendi için varlık olamayan, başkaları için varlık olma özelliği sergiler ve haliyle başkalarının zamanını yaşar. Varlık, var olma fiiline anlam ve biçim kazandırmak ve bu doğrultuda zamanı kendinin kılmak istiyorsa, kendi özünü kavramak ve ona sahip çıkmak, yani direnmek zorundadır. Böylesi bir sahiplenme sayesindedir ki varlık zamanın kendisi haline gelir ve kendi için varlık olma yolunda bilinç ve form kazanır. Bütün

toplumsal, ulusal ve bireysel gerçekleşmelerin şeysi bu çerçevede hayat bulmuştur. Bunun dışında kalan tek bir varlık bulma ve özgürleştirme hali yoktur. Toplumun kendi doğasına göre hareket ettiği ve tamamen kendi zihinsel etkinliğiyle tercihte bulunduğu bu türden bilinç ve form bulma anları ancak direnişle varlık bulmuştur ve biz bunu özgürlük ve özgünce oluş anları olarak tanımlıyoruz.

Kendi için varlık olamayan, başkaları için varlık olma özelliği sergiler ve haliyle başkalarının zamanını yaşar

Özgürlük, yani öz'ün kendi değerleri temelinde herhangi bir baskıya maruz kalmaksızın kendini sürdürebilmesi ve güçleşmesi olayı olduğuna göre, direnişi bu oluşan meşru yaşam gücü ve enerjisi biçiminde bir yoruma kavuşturmak daha doğrudur. Devlet ve iktidar aygıtlarının "yasallık" kılıfları karşısında direnişi, daha otantik, daha köklü ve daha tarihsel-toplumsal bir aidiyete ve meşruiyete sahiptir. Meşruluğunu tarihsel ve toplumsal yaşamın kendisinden, varoluşun çoklu ve özerk karakterinden alır. Yasallık ise, iktidar ve devletçe üretilmiş sınıfsal tahakküme ve bu tahakkümün sömürüye dayalı kemirgen karakterinin cezai kurallarla güvence altına alınmasına dayanır. Neticede toplum, insan ihtiyaçlarının bir gereği, devletse kusurlarının bir ürünü olarak açığa çıkmıştır. Toplum, ortak yaşamı, iyi, doğru ve güzel olana ulaşma ereğini tanımlarken, devlet bir avuç sömürgen bürokratın ve hakim tekellerin topluma uyguladığı şiddeti ve mutlak kötülüğü tanımlar.

Her ne kadar Machiavelli, bozuma ve yozlaşmaya uğrayan bir devlet için başvurulacak en iyi yol "kurucu ilkelere geri dönmektir" dese ve yeniden kurma hareketi üzerinden başlangıç ilkelerini canlandırarak çürümenin önüne geçilebileceğini belirtse de, bu, iktidar ve devlet gerçekleşmeleri açısından yerine getirilmesi oldukça zor bir reçetedir. Tarihsel ve güncel realitede "kurucu ilkelere dönüş", yaşamı güncel gerçeklikle ilişki içerisinde yeniden kurmayı gerektirir. Ancak tarihsel ve güncel anlamda bunu başarabilmiş tek bir iktidar ve devlet örneği bulunmamaktadır. Örneğin; güncel Türkiye zemininde kısmi bir didişme içerisinde görünen Beyaz Türk ulusçuluğu ile Yeşil Türk ulusçuluğu da karşılıklı kurucu ilkelerine dönüş tutumundan söz etmektedirler. Fakat her ikisinde de kurucu ilkelerden anladığı farklı bir dünya tasavvurudur. Biri kurucu ilkelere dönüşten medeniyet, Kemalist düzen anlayışına dönüşü anlarken, diğeri "Yeni Osmanlıcılık" fikriyatı temelinde eski hegemen Osmanlı rüyaları görmektedirler. Biri sol model olarak M.Kemal'i belirlerken, diğeri Ertuğrul veya Osman figürleri üzerinden tarihi çarpıtma pahasına da olsa, olmayan bir tarih ve olmayan kişilikler kavgasına sarılmaktadır. Red ve inkarın, örgütlü yalan ve imalatın kurucu ilkeleri belirsizleştirdiği böylesi koşullarda, haliyle hiçbiri yaşamı güncel gerçeklikle bağ içerisinde yeniden kurma basireti gösteremeyecektir. Çünkü her iki rejimde tarihin çarpıtılması, toplumun baskı altına alınması ve homojenleştirilmesi üzerinden kendilerini kurgulamışlardır. Yaşadıkları ideolojik iflas da bu tarihsel ve köksüzlükten almaktadır.

Yaşamı güncel gerçeklikle ilişki içerisinde yeniden inşa etme çabası ise, devrimci demokratik bir çaba ve eylemdir. Özgürleşme ve özgür oluşma bilinciyle iradeleşen direniş içerisindeki politik insanın süreçlere uyguladığı düşünsel ve eylemsel müdahaleler esas kurucu rolü oynar. Direniş burada hem düşünsel hem de eylemseldir. Direnişin düşünsel yönünü kavram ve kuram üzerinden yürütülen teknik mücadele oluşturur. Eylemsel yön ise, teorisinin ideolojik-politik, taktik örgütlülük ile topluma mal edilmesi ve amaç ihtiyaç stratejisi doğrultusunda harekete geçirilmesidir. Her ikisinin bütünlüklü ve birbirini tamamlar içerikte gelişmesi direnişin niteliğini ve sonuç yaratma düzeyini belirler. Diğer taraftan direniş kollektif bir muhtevaya sahiptir ve tüm topluma yayılmayı, toplumu bir araya getirmeyi ve toplumsal yaşamı yeniden kurmayı amaçlar. Direnişi anlamlandıran veya anlamsızlaştıran temel öğe, bu örgütlenme ve örgütleme ilkesinin gereklerini yerine getirip getirmemesiyle ilişkilidir. Direniş, eğer örgütleniyor ve örgütlüyorsa, yeni topluma yayılıyor ve yeni bağlamlar oluşturup

buna stratejik bir düzen ve akışkanlık içerisinde süreklilik kazandırabiliyorsa, bu anlamlı bir varoluş mücadelesinin yürütüldüğü, özgürlük ve kurtuluşu da garantilediği anlamına gelir. Yok eğer bunun aksi söz konusuysa yani direniş olan bir çekirdek yapı ve alanla sınırlı kalıyor, ahlaki-politik ve demokratik toplum inşalarıyla bütünleştirilemiyorsa, o direniş anlam ve değer üretemiyor ve bu nedenle kendi kendine oluşturduğu sınırlara çakılıp kalıyor demektir. Bu tarzdaki direnişler bir tür kendi kendini tüketme mekanizması gibi işler ve hep aynı kısır döngü içerisinde devinmekten kaynaklı aşınma ve çözülmeyi yaşamaktan kurtulamazlar. Daha çok mücadele kültürünü ve bileşenlerini öğütme işlevi görürler.

Politik Direniş Zihin Esnekliğini ve Savaşçılığı Gerektirir!

Kendi burada oluşuna bağlı olsun da bir yere fırlatılmış, bırakılmış olsan da içinde bulunduğun durum sana yabancı olsa da burada olmakla suçu üzerine almış olsun, dünya sana yabancı ve düşmanca da olsa, bilinmeyen bir alınyazının elinde de olsan, bütün bunlara karşın, yine de kendine ait olmaya, yenilmeye bırakma. Sıkı dur. Alınyazısını, ölümün bile söz konusu olsa, kendi eline al. Göçüp gitmeye mahkumsan, o zamanda kendi ölümünle bir kahraman olarak öl. Böylece kararlılık insanın güçlükler içinde de kendi eline aldığı ve kahramanca üstesinden geldiği son bir duraktır.

Ortadoğu toplumlarının yaşamında bir yer tutan sabır kavramının direniş kavramıyla benzer bir içerikte dayanma ve yılmaksızın mukavemet aşamasında kullanılması dikkat çekicidir. Sabır dileyen ya da telkin eden toplumsal kültür, uygarlığın çarpıttığı biçimiyle başına gelenleri sineye çekme, rıza ve teslimiyet gösterme, boyun eğme tutumunu değil, tersine buna bağlı dayanma ve direnç gösterme gücünü sergilemeye çağırmaktadır. Bu bağlamda kadercilik toplumun bir tercihi olarak değil, başta Emevi iktidarı olmak üzere dini iktidarlarına alet etmek isteyen tüm siyasi projelerin topluma giydirmek istediği bir tercih olarak şekillenmiştir. Bu kesimler, topluma yaşattıkları baskı, zulüm ve adaletsizlik durumlarını mukadderat karşısında yapılması gerekeni ise "ilahi adalet gününü, mahşeri bekleme" biçiminde vaaz ederken, Kuran'ın Şura Suresi, " Kim zulme uğradıktan sonra kendini savunursa, böyle birisine söylenecek bir şey yoktur" der ve H.z Muhammed, "Bir toplumda zayıflar güçlülerin karşısına dikilip dili sürçmeksizin haklarını istemedikçe, o toplumun kutsiyete varıp pak olması; kusur, ayıp ve kötülüklerden kurtulabilmesi mümkün olmayacaktır" değerlendirmesinde bulunur.

Demek ki iyinin kötü karşısında haklılığı ve hak arayışı doğal, meşru ve olması gerekendir. Kutsallık ve arınma, kusur ve ayıptan kurtulma, kendini savunabilmekten, hakları için direniş gösterebilmekten geçmektir. Diğer dinlerde de bu böyledir. Zerdüşt'ten Musa'ya, İsa'dan Muhammed'e kadar uzanan bütün önderliksel çıkışlar, iyinin kötü karşısındaki direnişi toplumunu savunma bilinci, ahlakı ve eylemi olarak vücut bulurlar. Hepsinin ortak çağrısı şudur; İyinin ve kötünün savaşında erdem, sadece iyinin yardımında bulunmak değil, onunla birlikte mücadele etmek ve direnişin kendisi haline gelebilmektir. Ahlaki ve politik her direniş böylesi bir bütünlüklü karakter sergilerken, mücadeleyi yaşamın tüm alanlarına yapmaya özen gösterir. Yaşamı kavramsal, kuramsal ve kurumsal olarak yeniden kurup üretirken, bütün bu mecralarda ideolojik-politik ve örgütsel bir mücadele yürütür. Bilimi, felsefeyi, sanatı, sosyolojiyi ve savunma sanatını içeren bu mücadeleyle yeni bir etik ve estetik anlayış meydana getirir. Kavramların yeniden anlamlandırılıp yaşama işleyiş kazandıran kurumlar oluşturur. Toplumsal devrimler, esasta bu gelişme şeysinin açığa çıkardığı yaratıcı ve bütünlüklü mücadelenin bir sonucu ve sentezidirler.

İnsanın ahlaki ve politik bir varlık olarak direniş mücadelesiyle özgürlüğe doğru sağladığı etik ve estetik gelişim bir bilgelik düzeyi açığa çıkardığı gibi güçlü bir politik özne haline de getirir. Önderliksel gerçekleşmeler doğrultu kazandıran ve onları tarih sahnesine çıkaran da bu zemindeki komple direniş bilinci ve ahlakıdır. Sosyalizm ve ulusal kurtuluş mücadelelerinde bir Lenin'in, Mao'nun, Ho Chi Minh'in, Castro'nun ve Öcalan'nın tarih önünde farklı zaman ve mekanlarda yer alsalar da, benzer bilgelik, direniş bilinci ve ahlakını sergilediklerini belirtmek gerekir. Bu tablo içerisinde Öcalan'ı baskın bir öğe olarak öne çıkaran yeni özellik ise,

adeta tüm bu direniş önderlerinin bir sentezi ve daha zorlu koşulların zorlu önderliği olma vasfını, varlık bulduğu tüm zaman ve koşullarda bilgelikle sürdürebilmesidir. Bunun en somut göstergesi Öcalan'ın İmralı Adasındaki duruşudur. İmralı Adası Öcalan'nın bir mutlak tecrit, izolasyon ve psikolojik özel savaş yöntemlerinin her daim devrede tutulduğu bir taktik savaşları alanı haline getirilmiş ve tüm ön savaşlar bu sahada yürütülmüştür. Amaç, Öcalan'ın ruhsal ve düşünsel yapısının akamete uğratılması, zayıf düşürülmesi ve telkinlere açık hale getirilerek teslim alınmasıdır. İmralı'nın koşulları her ne kadar tam bir yoksunlaştırma üzerinden kurgulanmışsa da, direniş bilinci ve ahlakıyla bilgelik vasfını edinmiş olan Öcalan'ın buna ruhta, duyguda ve düşüncede mutlak direnişle karşılık vermesi, günümüze kadar taşırılmak sürdürülen mücadelenin özünü oluşturmaktadır.

İyinin kötü karşısında haklılığı ve hak arayışı doğal, meşru ve olması gerekendir

İnsan varlığı, özellikle de politiklik kazanmış insan varlığı söz konusu olduğunda, şartlar ne olursa olsun onu direniş potansiyelinden tümüyle koparamaz ve bütünüyle yoksunlaştıramazsınız. Direniş bir potansiyel enerji olarak varlığını korur ve politik öznenin bilgelik anlayışına, onun tarzına göre biçim ve yöntem kazanır. Bununla birlikte esaret ve kuşatma koşullarında kendi sözünü söyleyebilmek, dünyayı buna göre adlandırabilmek ve değiştirme mücadelesine girişmek her politik öznenin boşanabileceği, güç getirebileceği bir iş değildir. Bunun için bir de ruhunu ve bilincini koruyacak söz ve eylem haline gelebilmek vardır. Ruhunuz, bilinciniz ve yüreğiniz eksikse, karşıtlarınızın sizi çekmek istedikleri bireysel edinimler zeminine ve geriye düşme, halklar adına söz söyleme ve eylemde bulunma etkinizi yitirme riskini hep taşınırsınız. Nitekim, ruhu, bilinci ve yüreği eksik olanlar ya da her üçü arasındaki ince dengeyi kuramayanlar, tarih sahnesinde yer bulsalar da kaybetmekten kurtulamamışlardır. Öcalan tam da bu noktada zoru başarabilen ve o ince dengeyi sağlayabilen önder konumundadır. Devrimci ahlak ve bilinç sahibi her kişi bilir ki devrimci özgürleşme, Gordion Düğümü misali düğümlenmiş tarihsel ve toplumsal çelişkileri çözmeniz durumunda mümkün hale gelir. Çelişkileri açığa çıkarmak, tanımlamak ise sadece bir boyutunu tanımlar. Tamamlayıcı diğer boyut ise, " Nasıl Yaşamalı?" sorusuna varlığın özgürleşme eylemi olan örgütleme modeliyle vereceğiniz cevaptır. Sizi başarı yoluna koyacak olan da, ideolojiyi örgütlenmeyle buluşturacak olan bu politik adımdır.

Öcalan'ın zoru başarma gücünün kaynağı, bu politik adımı her şart altında atabilmesi ve süreçleri kendi politik amaçları lehine tüketebilmesidir. Direniş felsefesi katı, statik ve mekanik olmaktan çok, esnek, yapıcı ve etkileyen ve etkilenen ilişkisine açık bir dinamizmi barındırır. Düşünce yapısının hızlı ve akışkan özelliğinin yanı sıra olay ve olguları çok yönlü ele alıp değerlendirebilme kabiliyeti, süreçler ne kadar aleyhine olursa olsun bir yerinden yakalayıp dahil olma imkanı bulduğunda, etkide bulunarak süreci lehine dönüştürme imkanı yaşatmaktadır. Nitekim; politik özne ve politik esneklik konusunda yapmış olduğu şu değerlendirmeler, yöntem ve tarzına ilişkin önemli ipuçları vermektedir. "… politikada kesinlik diye bir şey yoktur. Daima başlangıç diye bir şey vardır. Kendini kesinliklere bağladın mı, kendi kendini kıskıvrak bağlamış olursun. Bu durumda da hareket kabiliyetin kalmaz. Bu nedenle ufku çok net görsen bile, önüne bir bulut kümesi koyup belirsizleştirecek ve öyle okumaya çalışacaksın. Flulaştırıp öyle çözmeye çabalayacaksın. Bu seni daha çok yoğunlaşmaya, çözmeye yöneltir. Sonuçta yorulacaksın, ama gerçeği çok boyutlu görme ve değerlendirme imkanın olur. Düşünce gücüne esneklik kazandırırsın. Politikada kesinlik katılığa, katılık da donmaya, durağanlığa yol açar. Bu da eşittir: Politika, inancı da içine alan akli bir faaliyettir. Hiçbir şey politika çalışması kadar zihin esnekliğini, yaratıcılığı ve savaşçılığı gerektirmiyor. Dogmatizmin ağır tahribatı, zihni melekeleri zayıflatması ve statik hale getirmesidir. Mücadele tarzınızda açığa çıkan sonuçlar bu dogmatizmin ürünüdür. Ortadoğu'da en ucuz şey ağır tahribatı altında yaşadığımızdan payımıza düşen az olmuyor. Ortadoğu'da en ucuz şey ölümdür değil mi? Neden, çünkü yaşam anlamını kaybetmiştir. Evet, bir tarafta

ölüm aşılmış ama diğer taraftan yaşam inşa edilemiyor. Esas olan ölmek, feda olmak değil, yaşamayı ve yaşatmayı başarmaktır. Evet, ölüm yenilmiş gibi görünse de yaşamda kazanılmamıştır. Yaşam ihtiyacı da ölüm zorunluluğu da birbirine karışmış haldedir. Bu da dogmatizmin eseri oluyor."

Öcalan'la Sosyalizme Yeni Bir Soluk

Öcalan'ın direniş felsefesinde kapsayıcılık ve ittifak inşası politik eylemin örgütlendirilmesinde başlıca yer tutar. Çünkü sığ ve sekter bir dogmatizmin üretmekten çok tükettiğini, kapsayıcılık ve ittifak stratejisinin ise gerçek ve sonuç yaratıcı bir gelişmenin tetikleyicisi olduğunu iyi bilir. Bu yönüyle Öcalan ve Gramsci arasında çarpıcı bir benzerlik söz konusudur. Örneğin 1928-1929 yıllarında Komintern ortak cephe politikasını terk edip kapitalizmin dengesizleştiğini ve sosyal demokrasinin gericileşerek ve İKP'nin de bu yaklaşımı devreye koyması gerektiğini, aksi takdirde faşizmin güç kazanacağını belirtir. Diğer İKP'li tutsaklar Gramsci'nin bu pozisyonunu olumsuzlar ve tepki gösterirler. İKP, Kominterinin perspektifini pratikleştirir ve Gramsci tecrit edilir. Ancak gelişmeler şaşmaz bir biçimde Gramsci'yi doğrular. Mussolini parçalanmış sol karşısında başarı elde eden ve iktidarını tahkim eder. Öcalan'da 2008'den başlayarak, fırsat bulduğu her zeminde demokratik bir birliğin, cephenin Türkiye'nin dönüşümünde oynayacağı hale işaret etti ve bunun gerçekleşmemesi durumunda ya darbe mekaniğinin devreye gireceğini ya da Erdoğan'ın kendi hegemonyasını ilan edeceği uyarılarında bulundu. 2012'de Erdoğan'ın Ergenekon ile uzlaşma olasılığının güçlendiğini gördüğünde, Erdoğan'in tümden teslim olmasının önüne geçmek için belirli girişimlerde bulundu ve bilinen 2012-2014 arası süreç gelişti. 2015 seçimlerine giderken, Türkiye'nin siyaset sahnesinde demokrasi mücadelesi yürüten politik özneler, hala esasta yaşananların farkında değillerdi ve Öcalan'in çabalarını anlamdırmaktan ziyade, sürece adeta Erdoğan'ın ürkmesini ve Ergenekon ile ittifak etmesini kolaylaştıracak slogan ve argümanlarla, toptancı bir reddiye ile yüklendiler. Sonuç, Öcalan'a giden tüm yolların kapatılması ve günümüzde sıkışmış da olsa kendini sürdürmekte olan faşizm oldu.

Öcalan'da ifadesini bulan direniş diyalektiğinin özü, kaba ve anlık alışılmış reflekslere, tekrarlara değil, her daim açığa çıkmış, oluşumun neyi amaçladığını anlamaya ve ona mutlaka yeni ve farklı bir yanıt oluşturmaya dönüktür. Direnişi kurucu politikanın enerjik yayılımı ve inşa eylemi tarzında kurarken, sergilediği devrimci esneklik sayesinde kendisini yeni ve farklı olana genişlemesine ve derinlemesine uygulayabilme kabiliyetini gösterir ve yeni bir politik paradigma haline getirir. Apocu direniş, ya da Apoculuk biçiminde algıladığımız olgu tam da budur. Bu bağlamda pratiğiyle tarih yapan ve tarihte kendisini yaratan insan olmak reber ya da önderde bu anlam yoğunluğu derinliğine yaşayan, an ve anlam ilişkisini doğru kurarak eyleme geçen oluş halindeki varlıktan, varlığı varlık yapan bilinçten başka bir şey değildir. Tarihsel toplum geleneği çizgisinde gelişen demokratik modernite militanlığı bu bilincin cisimleşmiş, vücut bulmuş halidir. Prometheus'un baş tanrı Zeus'a ve onun sistemine başkaldırmasıyla ve ateş simgesi altında bilgiyi, aydınlanmayı, doğruluğu ve açıklığı insanlara taşınmasıyla başlayan bu yürüyüş, bugün "Maskesiz Tanrılar ve Çıplak Krallar Çağı"nda Öcalan'ın başkaldırısı ve yürüyüşüyle sürdürülmektedir. Öcalan'ın sosyalizme yeni bir soluk kazandıran ve çıkış yaptıran paradigmasal öğretisinde ve önderliksel yürüyüşünün her anında bu Prometheusvari yürüyüşü gözlemlemek mümkün. Bugün Öcalan, Prometheus sözcüğünün Yunancadaki "hızlı düşünen, ileriyi gören" anlamını da üstlenmiştir. Goethe'nin, "O ne tanrı, ne tiran, ne de insandır. O isyankâr insanın ölümsüz bir örneği ve inançlarının doğrulayıcısıdır; yeryüzünün asıl yerlisi, tanrı karşıtı olarak görünen dünyanın efendisidir" tarzındaki Prometheus yorumunuda. Haliyle kaçınılmaz bir biçimde özgün fakat cezalı ve zincire vurulmuş vurgusu da Öcalan'ı pasif etmektedir. Prometheus'un çaldığı ateş Öcalan'ın elinde yeni sosyalizm bilinciyle insanlığı aydınlatır. Hakikat ve özgürlük meşalesine dönüşmüştür. Zamanımızın maskesiz tanrılarınca İmralı kayalıklarına zincirlenmesi ve mutlak tecritle cezalandırılması da bu nedenledir.

Buna rağmen zamanımızın Maskesiz Tanrıları ve onların Çıplak Kralları oldukça öfkeliler. Çünkü Öcalan'ı teslim almak bir yana, Öcalan'la hegemonik uygarlık sistemi ve onu ayakta tutan Avrupa merkezli tarih, bilim, felsefe ve sosyolojiler, liberal

siyaset anlayışının toplum ve insanlık karşıtlıkları sorgulanarak deşifre edilmiş, demokratik modernite kuramıyla yeni bir alternatif demokratik sistem üretilmiştir. Demokratik modernite kuramının örgütlü ve dinamik bir güç olarak Ortadoğu coğrafyasına gösterdiği varoluşsal etkinlikle bu öfke daha da perçinlenmiş görünüyor. Bu nedenle hegemonik uygarlık sisteminin BM, AB, AİHM gibi kurumlarının insanlık değerleri, adalet ve demokrasi temelinde tutum geliştirmelerini beklemek, her türlü yanılgıya kapıyı açık tutmak anlamına gelecektir. Öcalan'ın bu yönlü bir beklentisi yoktur. Çünkü çözümlemeleri ile hegemonik uygarlık sisteminin ayakları altındaki halıyı çektiğinin farkındadır. Diğer bir öfke nedeni ise, Öcalan'ın devlet ve iktidar eksenli sosyalizm anlayışlarına son vermiş olmasıdır.

Prometheus'un çaldığı ateş Öcalan'ın elinde yeni sosyalizm bilinciyle insanlığı aydınlatır

Klasik Marksizmin 19. Yüzyıl teorisiyle at başı giden devlet ve iktidar odaklı çözümler yaşamdan çok yıkım ve devlet çarkına bağımlılık, esaret getirmiştir. Tıkanmış olan bu oyunu 21. yüzyılda da sürdürmek uygarlık sisteminin yarattığı kısır döngüye mühimmat taşımaktan başka bir işe yaramayacaktı. Maske her ne kadar Kapital'i Hegel'in baş aşağı duran felsefesini ayakları üzerine dikme amaçlı geliştirdiğini belirtse de, özünde Hegel'in devlet felsefesini aşamamıştır.

Öcalan'ın belirttiği gibi, "Marks'ın ve Marksistlerin iyi niyetlerinden kuşku duyulamaz. Ancak iktidar-devlet ve emek-değer inşaları devlet kapitalizmi olarak sisteme liberal kapitalizmden daha fazla hizmet etmiştir. Yalnız başına Çin ve Sovyet deneyimleri bile bu gerçekliği kanıtlamaya kafidir. Sağ Hegelizm Avrupa ve Alman ulus devletçiliğini doğururken, sol Hegelizm ise Sovyet Rusya ve Çin başta olmak üzere çevre ulus-devletçiklerini doğurmuşlardır. Sonuçta her ikisi de kapitalizmin ulus-devletçiliği ile bütünleşmişlerse herhalde temeldeki Hegelyan felsefe ile bağları bu konuda inkar edilemez. Çok sarsıntı geçirmiş olsa da, halen güncel olarak yaşamında Hegel'in devlet felsefesidir. Marks'ın kapitalizmi yine kapitalist modernitenin resmi ideolojisi olan Pozitivizmle çözümlemeye çalışması, içerisine düşülen diğer bir açmazı oluşturur. Marks'ın yaptığı gibi sol Hegelcilik yapmayı sürdürmek, çok karşıt gibi görünse de özünde kapitalizmin liberal sol bir versiyonu olarak sistem işleyişinin tamamlayıcısı rolünü devam ettirmek anlamına gelecektir.

K. Marks'ın düştüğü hataya düşmemek için Öcalan, Hegelyan felsefenin sağ ve sol varyantlarını içeren uygarlık sistemini eleştirmekle işe başlar. Hegemonik uygarlık sisteminin değil, tarihsel toplumun yarattığı demokratik uygarlığın tüm ideolojik siyasi programlarıyla stratejik uygarlık felsefesini yapmayı varlık sebebi sayar. Demokratik modernite kuramı ya da Demokrasi Prensi, bu çabanın en somut biçimde vücut bulmuş hali olarak açığa çıkar. Bu anlamda Öcalan'ın demokratik modernite kuramını aynı zamanda hem felsefik hem de pratik boyutta Marksizmin aşılması ve sosyalizmin yeniden inşası biçiminde okumak yerinde bir yaklaşım olacaktır.

Öcalan, " Özgür, fakat yine de cezalı ve zincire vurulmuş" halde İmralı kayalıklarına zincirlenmiş olsa da varoluşumuzun içeriği ve yansıması olmaya devam etmektedir. O, insanlığın ortak kaderine ait hepimizin katlanması gereken yükün en büyük ağırlığı altında olsa da, direnişiyle Maskesiz Tanrılara ve Çıklak Krallara Goethe'nin ilminden seslenmeyi sürdürmektedir;

Göklerin ve yerin

Enginliklerini toplayıp

Ellerime bırakabilir misiniz?

Beni kendimden ayırabilir misiniz?

Beni esnetebilir misiniz?

Beni bir dünyaya sığacak kadar büyütebilir misiniz?

Aşağı bak, ey Zeus

Benim dünyamda: O yaşıyor!

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Meşruluğun Kaynağı: Ahlaki ve Politik Toplum

Emran Emekçi

Enerjinin zamanda hız kazanması, mekânda mesafe kat etmesi hareket ve oluş; oluş da varlık (madde) haline gelmedir. İlk büyük patlama denilen zamandan insan toplumuna kadarki gelişme, enerjinin değişik hallerinden başka bir şey değildir. Evrenle ilgili tüm sırları içinde saklayan insan, evrensel bir varlıktır. İnsan türünün kendinden önceki primat (insana en yakın familya) türünden kopup insanlaşması, toplumsallaşma düzeyiyle at başı gider. Diğer canlılara göre doğa karşısında görece daha zayıf savunma mekanizması olan insan, ancak düşünce gücü ve toplumsallıkla doğadaki zorluklara ve tehlikelere karşı kendini korumaya alabilmektedir. Aksi halde varlığını sürdüremez. Toplumsallık, insan türünün varlık koşuludur. Toplumun ise varlık koşulu, politika ve ahlaktır; bunlarsız toplum var olamaz. İnsanlık tarihinin yüzde doksan sekizlik bölümüne tekabül eden en uzun süre toplumları (klan, kabile, aşiret) kendi kendilerini güncel olarak doğrudan demokrasi tarzında icra edilen politika (toplumun beslenme, güvenlik, savunma gibi ortak sorunlarını da bir araya gelerek konuşma, tartışma, ortak kararlarla çözme ve bu kararları uygulamakla yükümlü şeflerini, yöneticilerini seçme, gerektiğinde görevden alıp yenileme) ile yönetirken, gönüllü uyulan ahlak (politikanın tecrübeyle elde edilmiş deneyimlerinin kurumsallaşmış gelenek hali) kurallarıyla da hem varlığını sağlamakta hem de birliğini korumaya almaktadır. Buna karşıt kutupta yer alan ve insanlık tarihinin sadece yüzde ikilik bölümüne tekabül eden devlet olgusu, ahlak yerine zora dayalı hukukun, toplumun doğrudan demokrasi temelinde icra ettiği politikasının yerine bürokratik yönetimin (birey ve toplumun söz karar yetkisi yerine tanrı sözünün/egemenin sözünün) ikame edilmesidir. Devlet, demokrasi, direniş, hukuk ve meşruluk sorunu bu temelde başlar.

Hukuk mu meşruluk mu, bir nevi öz mü biçim mi tartışmasına benzer. Biçim (form), özün kendisi olmayıp, asla özün yerini alamaz. Örneğin Enerji, maddenin özüdür; madde ise enerjinin kafeslendiği, dondurulduğu biçimi veya formudur. Asıl olan enerji olduğuna göre, madde (form) hiçbir zaman enerjinin (asıl olanın) yerine geçemez, enerjinin kendisi olamaz. Toplum ile devlet ve hukuk ilişkisinde de asıl olan, kalıcı olan tarihsel akış halindeki ahlaki-politik toplumdur; devlet ise bu akışın (ahlak ve politikanın) dıştan bir etkiyle (egemenin aldatıcı iradesi ve zoruyla) kafeslendiği, dondurulduğu biçimi veya formudur. Yani toplumun doğal gelişiminin ürünü olarak ortaya çıkmamış, aksine toplum karşıtı (İlk egemenlerin kendilerini tanrı sözcüsü veya tanrı-kral ilan etmeleri, birey ve toplumu ise tanrılara, yani kendilerine hizmetle yükümlü kul-köle kılmaları, ardıllarının bunu restore ederek Senyör/ağa-serf/köylü, patron-ücretli işçi sürdürmeleri gibi her dönem egemenlerin bir tercihi olarak tepeden ahlaki ve politik topluma zorla dayatılan gayrimeşru olgulardır. Meşruluğu olsaydı, yalana (aldatıcı mitoloji, ardından teoloji, felsefe ve günümüzün pozitivist ideolojileri) ve zora başvurma gereği duymazdı. Toplumsal ahlakın en çok lanetlediği yalan ve zorbalığa dayalı olarak, yani meşru yollarla gerçekleşmeyen ve ahlaki-politik dokuya mal edilmeyen devlet ve hukuk formunu, toplumsal doğanın bir kendiliği olarak değerlendiremeyiz. Toplumun doğal gelişim seyri içinde akışını sürdüren ve gönüllüce icra edilen politikası ve onun gelenek halini alan ahlakının egemenlerin yalan ve zoruyla kafeslenmesi, dondurulmasını ifade eden devlet ve hukuk formunu, akan suyun damacanaya alınıp satılmasına benzetebiliriz. Damacana suyu bittiğinde veya yetersiz kaldığında bir kenara bırakılır ve asıl olan su kaynağına geri dönülür. Damacana olmadan hayat

devam eder ama su olmadan hayat devam edemez. Dolayısıyla asıl olan ahlaki politik toplumdur; form olan devlet, toplum olmadan, yine form olan hukuk da ahlak olmadan var olamaz ama ahlaki ve politik toplum, devlet ve hukuk olmadan da var olabilir, en uzun süreli tarihi boyunca olmuştur da. Kısa süreli devletli uygarlık tarihi boyunca da varlığını devam ettirmiştir. Hala devletsiz halklar, uluslar, topluluklar, klan, kabile ve aşiretlerin varlığı bunun kanıtıdır.

Asıl Olan Ahlaktır

Meşruluğun kaynağı, asıl olan, kalıcı olan akış halindeki ahlaki-politik toplumdur, devlet ve hukuk, bu akışın değişik zaman ve mekânlarda egemenin iradesiyle (yalan ve zoruyla) kafeslenmiş, dondurulmuş (damacanaya alınmış) biçimi, formu olduğuna göre, çökmesi veya yıkılması sadece devlet formun çöküşüdür, toplumun değil. devletlerin (Orjinale bak) Hatta devletlerin çöküşü, toplumun tekrar politika ve ahlak organlarının özgürce işleyişine kavuşması anlamında olumludur da. Devletler olsun veya olmasın toplumlar her şart ve koşulda, politika ve ahlak organlarının işleyişinde varlığını sürdürür. Asıl olan politika ve ahlaktır, devlet ve hukuk zoruyla politika ve ahlakın alanı geriletilse de toplum var oldukça akışını sürdürür. Sorun devlet ve hukukun yetmezliğidir, politika ve ahlakın değil. Devletlerin sık sık restore edilmeleri, yetmezliklerinin kanıtı olurken, hukukun da yetmezliğinde ahlaka (suyun kaynağına) başvurulması bu nedenledir. Dünyadaki tüm hukuk sistemleri bu mecburiyeti kabul etmiştir. Her hukuk sisteminde bir kuraldır; "Hâkim, karşısına çıkan bir uyuşmazlıkta önce anayasa, yasa, tüzük ve yönetmeliklere bakar, orada sorunun çözümüne ilişkin bir madde bulmadığında teamül ve geleneklere, yani ahlaka başvurur" denilir. Tıpkı damacana suyu yetersiz kaldığında suyun asıl kaynağına başvurmak gibi. Bir başka deyişle hukukun bir form ve biçim olduğunu asıl olanın, asıl kaynağın ahlak olduğunu bizzat hukuk sistemlerinin kendisi de itiraf etmektedir. Son tahlilde hukukun kaynağı ahlaktır ama ahlakın kaynağı hukuk değildir, toplumdur. Dolayısıyla asıl olan ahlaktır. Hukuk, ahlakın devlet zoruyla kafeslenmiş, dondurulmuş formudur. Form olan hukuk, hiçbir zaman asıl olan ahlakın yerini tutamaz. O halde toplumlar hukuksuz yaşayamaz tezi, tamamen egemenlerin bir ideolojik yanıltma propagandasıdır, tersi doğrudur; toplumlar hukuk olmadan da yaşayabilir ama ahlaksız yaşayamaz.

Tarih, hep egemen zümrelerin ideolojik bakışlarıyla kodlandığından, toplumun en uzun süre tarihine göre kısa süreli devletli uygarlık için zorunlu, ilerletici hatta devrimci gelişme deniliyor! Bu konuda ilk elden söylenecek şey, toplumun ahlaki ve politik yargısında devletli uygarlık bir gelişme değil görece muazzam bir gerileme, insanlık için bir düşüş (Kulluk-kölelik, senyör/ağa-serflik, patron-ücretli kölelik, ahlaken reddedilmesi gereken bir düşkünlüktür) adımıdır. Doğrusu, bunun bir gelişme değil, zorunlu olmayan ya da zorunluluğu bulunmayan gerici, düşürücü bir karşı devrim olduğudur. Toplumun olmazsa olmaz kabilinden varoluş organları olan ahlak ve politikasına dayalı özgürce gelişimine karşıt yönde, egemen elitlerin aldatıcı mitoloji, teoloji, felsefe, ideolojileri ile ahlaki politik toplum üzerine inşa edilen ve zorla yürütülen hükümranlık rejimleri, en uzun süre toplumunun doğal ahlaki ve politik gelişmesinin kafeslenmesi, dondurulmasıdır.

Hukuk, ahlakın devlet zoruyla kafeslenmiş, dondurulmuş formudur

Bu şekilde ahlaki ve politik toplumun özgürlüğü, söz ve karar yetkisi egemenler lehine kafeslenerek dondurulur; özgürlük yerine kulluk-kölelik, serflik, ücretli kölelik; gönüllü ahlak kuralları yerine zora dayalı hukuk; doğrudan demokrasi tarzında icra edilen politikası yerine tek yanlı zora dayalı bürokratik yönetim ikame edilir. Sümer rahiplerinden başlayıp, günümüzün pozitivist ideologlarına kadar egemen sınıfların ahlaki ve politik topluma hâkim kılmak istedikleri devlet ve hukuk, toplumun doğal gelişme ürünü kendiliğinden bir oluş değil, yalan (aldatıcı mitoloji, teoloji, felsefe, ideolojiler) ve zorla dayatılan ideolojik tasarım ve icatlardır. Devlet Sümerlerde aldatıcı mitolojiye, Ortadoğu'da dine, Grek ve Helenlerde felsefeye, Roma'da hukuka, kapitalist çağda ise 'Devlet her şey birey ve toplum hiçbir şey' diyen Hegel'in Hukuk Felsefesine (ulus-devletin

İncil'i) dayalı olarak ortaya çıktı. Yani Sümerlerden beri devletler, tarihleri boyunca sıkça yıkılıp, restore edilip yeniden yaratılmaktadır. Değişen sadece devlet formudur, yani biçimdir; asıl olan, kalıcı olan tarihsel akış halindeki ahlaki-politik toplumdur. Çeşitli biçimlerdeki (köleci, feodal, kapitalist) devlet formuna hapsedilip akışı barajlarla durdurulmaya çalışılsa da toplum, çeşitli direniş biçimleriyle ahlak ve politikasına sahip çıkmakta, her zaman ve her koşulda varlığını sürdürmektedir. Tarihin anlatılmayan diğer yüzü, kendi hiyerarşik sınıf ve devlet elitlerinin ihanetine karşı hep mücadele eden, direnen kadının, klan, kabile ve aşiretlerin, günümüzde demokratik ulus direnişlerinin demokratik, özgür ve eşitlikçi yapısında ve bilincinde ısrar eden kültürü, ilerleme ve gelişmeyi temsil eden asıl güç olduğudur. Devletli uygarlığın daha başında İnanna Destanı, ilk kadın direnişini simgelerken, şehir meclisindeki itirazlar bunun öyle kolay gerçekleşmediğini ortaya koymaktadır. Eğer bu direnişler bastırılmasaydı, uygarlık kadın önderliğinde (İlk Sümer kentleri koruyucu tanrıça kültüne dayalıyken sonradan aldatıcı mitolojilerle erkek tanrılar ve devlet icat edildi.) demokratik uygarlık olarak gelişebilirdi. Bunun yalana dayalı aldatıcı mitolojiler ve zor aygıtlarıyla tersine çevrilmesi, bir karşı devrim olarak köleci, feodal, kapitalist devlet formlarıyla günümüze kadar süregelmektedir.

Toplumlar hukuk olmadan da yaşayabilir ama ahlaksız yaşayamaz

Karşı devrim olarak devlet, kendini yalana ve zora dayalı hukuk ile meşrulaştırmaya çalışırken, bunun karşı kutbunda yer alan ahlaki ve politik toplum direnişleri ise, devletin mutlak iktidar tarzındaki yönelimlerine karşı toplumsal varlığını koruma ve özgürlüğünü sağlama direnişleri olarak ortaya çıkmıştır. İnanna şahsında ifadesini bulan ilk kadın direnişi, ilk şehir meclislerindeki direnişler, ardından gelişen kulluk ve köleleştirme seferlerine karşı direnen klan, kabile ve aşiretler veya etnisite hareketleri, peygamberlik hareketleri, sınıf mücadeleleri, günümüzde ulus-devlet faşizminin katı merkeziyetçi, tekçi ve soykırımcı hukuki pozitivizmine karşı gelişen meşru demokratik ulus direnişleri, demokratik anayasa hareketleri, kültürel, ekolojik, feminist hareketlerin direnmeleri hepsi, mutlak devlet iktidarının sınırlandırılması, daha az devlet daha çok toplum (ahlak), demokrasi (politika) ve özgürlükler (Üç Kuşak İnsan Hak ve Özgürlükleri) mücadelesidir. Daha da somutlarsak, mutlak devlet iktidarını sınırlandırmanın ilk yazılı ifadesi 1215 tarihli Magna Carta ile devam edip ardından gelişen Rönesans ve Reform Hareketi, devlet iktidarının kutsal olmadığı, göksel değil yersel olduğu, toplum sözleşmesi ürünü olduğu, devletin bu sözleşmeyle bağlı olması gerektiği, aksi halde direnme hakkının kullanılacağı düşüncesi üzerinden 1789 Fransız Devrimini, mutlak devlet iktidarını sınırlayan demokratik anayasa hareketleri ve birinci kuşak (bireysel) özgürlükleri doğurdu. Temsili demokrasi deneyimleri olarak İngiltere'de parlamentarizm ve parlamentonun üstünlüğü mücadelesi, 1793 Fransa Anayasasıyla liberal temsili demokrasi, bireysel özgürlüklerin ve temsili demokrasinin tek başına toplumsal ve ekonomik güvence sağlayamaması eleştirileri üzerinden gelişen sosyal demokrasi, 1919 Ekim Devrimi, beraberinde ikinci kuşak (sosyal-ekonomik) özgürlükleri getirdi. Nihayetinde gerek temsili demokrasinin gerekse ulus-devlete eklemlenen sosyal demokrasinin zaaf ve yetmezliklerine karşı demokrasiyi yerelde gerçek sahibine, topluma, tabana mal etme ihtiyacının ürünü olarak doğrudan demokrasi hareketi de denilen radikal demokrasi ve demokratik ulusçuluk ile yanıt verildi. Gelinen aşamada artık devlet, kutsal olmaktan çıkarılıp toplumun ve bireyin hizmetinde teknik bir araç durumuna getirilirken, görev alanı da dışişleri, maliye, savunma gibi uzmanlık gerektiren genel ve asli sınırlarına çekildi. Geriye kalan işler yerele-Eyalet, bölge, kanton, daha da tabana doğru köy, ilçe, kent meclisleri ve belediyelere bırakılarak yerelde doğrudan demokrasiye işlerlik kazandırıldı ve bu durum üçüncü kuşak özgürlükler olarak demokratik anayasalarda da yerini aldı. Sonuç, "ne kadar az devlet o kadar çok demokrasi ve özgürlük" anlayışına, "Demokratik anayasa ve yerelde doğrudan demokrasi" sentezine ulaşmak oldu. 'Daha Az Devlet Daha Çok Toplum/Demokrasi/Özgürlükler' sloganı olarak somutlaşan tüm bu tarihsel direnişlerin özü ve sınırı, toplumu devlet iktidarının zora dayalı hukuk ve bürokratik yönetimlerinin alanını iyice daralttıkları ve işlevsizleştirdikleri ahlaki ve doğrudan demokrasi

olarak icra edilen politik organlarına yeniden işlerlik kazandırmaktır. Bu temelde devrimler, ancak toplumun ahlaki ve politik işlevini özgürce yerine getirmesi ve sürdürmesi katı biçimde engellendiği zaman, başvurulacak toplumsal eylem biçimleridir. Devrimler, yeni toplumlar, uluslar ve devletler yaratmak için değil ancak ahlaki ve politik toplumu özgür işlevine kavuşturmak için geliştirildiğinde, toplumca meşru kabul edilebilir ve kabul edilmelidir. Toplumu değiştirme yolunun ahlaki ve politik toplumsal düzeyi yükseltmesi halinde meşru kabul edilebileceğini, her türlü totaliter ve otoriter yöntemin ahlaki ve politik toplumun düzeyini düşüreceğini ve sonuçları ne olursa olsun meşru olarak kabul görmeyeceği açıktır. Çünkü toplumlar yaratılmaz, ahlak ve politikasının işlevselliğinde özgürce yaşanır. Gerek en uzun süre toplumlar tarihinin yüzde doksan sekizindeki başatlığı olsun, gerekse kısa süreli devletli uygarlık tarihinin baskı ve istismarına karşı direnişe geçmesi olsun, her zaman ve her koşulda ahlak ve politika gibi varoluş organlarına sahip çıkması, meşruiyetin asıl kaynağının nerede aranması gerektiğini yeterince kanıtlamaktadır.

Hukuk, Devlet Zoruyla Kanunların Yürütülmesidir

Meşruluğun kaynağı ahlak ve politika, hukuktan ve bürokratik yönetimden (devletten) önce gelmektedir. Hukuk, devlet zoruna dayanır, zora dayalı uyulan kuralları ifade eder, ahlak ise gönüllü uyulan kurallardır. Sınıf ve devlet oluşumları, hukuk ve bürokrasi, yalana, baskı ve zora dayalı icatlar olduğundan toplumun ahlak ve politikasının reddettiği gayri meşru olgulardır. Yalan ve zorbalık, ahlaki yargının vicdanlarda en fazla lanetlediği olgulardır. Zorbalığı meşrulaştırma aracı olarak hukuk, uygulanmak için devlet zoruna ihtiyaç duyar. Meşru olsaydı yalana ve zora başvurma gereği duymazdı. Meşruluğun ölçüsü, toplumun söz ve karar yetkisi olarak doğrudan demokrasi tarzında icra edilen politikasına, ahlakına dolayısıyla hakikate ve gönüllülüğe dayalı olmaktır. Hakikatin kanıtladığı ise, devlet ve onun zoruna dayalı hukuk olmadan da toplumlar var olabilir, yaşayabilir ama toplumlar ahlak ve politikası olmadan var olamaz, yaşayamaz. Toplumsal hakikatin temel varoluşu için olmazsa olmaz olan ahlak kuralları, gönüllülüğe dayalı olduğundan meşruiyeti tartışma konusu bile olamaz. Yine tarihsel-toplum gerçeği kanıtlamaktadır ki, toplumlar tarihinin yüzde doksan sekiz gibi uzun bir döneminde, hukuk değil doğrudan demokrasi ve ahlâk kuralları geçerlidir. Toplumlar tarihinin geriye kalan yüzde ikilik süreçten günümüze kadar çok parçalanmış, kendi haline bırakılmış olsa da toplum birimlerinde de hâlâ ezici ağırlıkla uygulanan hukuk değil ahlâktır. Halk arasında "Hani eski insanın söze bağlılığı" deyimi biraz da ahlaki bozulmaya işaret eder. Çok bozulmuş da olsa, bireyden, aileden etnisiteye kadar hatta hukukun en ince detayına dek düzenlediği birçok kurumsal alandaki iş yapımına kadar ahlâk olmadan yaşamın yürüyemeyeceğini gözlemek zor değildir. Hukuk sadece bir örtüdür, esasen işi yürüten güç hâlâ da ahlâktır. Sorun ahlâkın işlevsiz kalması değil yalan, hile, aldatma ve zorbalıkla toplumun elinden alınmasıdır. Karmaşık hal alan toplumun, artık ahlâkla yönetilememesi nedeniyle hukuka ihtiyaç duyulduğu iddiası büyük bir yalan ve o denli ahlâksız bir yargıdır. Tersi doğrudur; yukarıda örneğini verdiğimiz gibi hukukun yetmediği durumlarda ahlaka başvurulmaktadır. Ahlâkın yetmezliği, başarısız kalması, toplumun karmaşıklığından dolayı iş görememesi durumu kesinlikle söz konusu değildir. Burada da basit bir liberal ideolojik hegemonya kuralı işletilmektedir: Rakibi kolay saf dışı bırakmak için propaganda ile iyice yıpratma kuralı. Kapitalist Modernite Çağında ahlâka olumsuz yaklaşımın oluşumunda, liberalizmin ideolojik hegemonyasının rolü çok açıktır. Yerine ikame edilen hukukun ise, gerçekten en yönetemez, akıl ve vicdan dışı kurallarla yüklü olduğunu herkes biliyor. "Suratın mahkeme duvarı gibi soğuk", "Mahkemelere düşenin vay haline" gibi yakınmalar, hukukun soğuk, ağır, hantal ve iş göremez ahlak ve vicdandan uzak yüzünü ifade eder. Bir yerde, kurumda ne kadar çok hukuk kuralı varsa, orada o kadar etkili bir baskı ve sömürü tekeli var demektir. Pratik gerçekler, günümüzde ilk adım atılan her kurumda bu hususu doğruluyor. Halen tüm toplumlarda gözlemlenen, sorunlarını mahkemeye gitme yerine geleneksel ahlak önderlerinin veya toplumun örgütlü olduğu alanlarda politik kurumlarının hakemliğinde çözme pratiğidir. Bu bağlamda sorulması gereken diğer bir soru da şudur: Ahlâk mı yoksa hukuk mu daha iyi yönetir? Anlatımımız her ne kadar içeriğinde bu soruya cevap veriyor ise de hukukun zorlama bir yönetim

olması bile gerçeği gayet iyi açıklıyor. Hukuk, devlet zoruyla kanunların yürütülmesidir. Ama ahlâkta zorla yürütme yoktur. İçten benimsenmeyen bir kurala zaten ahlâk kuralı denilemez. Zora dayalı hukuki yönetimin, ahlaki yönetimle karşılaştırılmasında iyinin ağır basacağı, terazinin ağır gelen kefesinin kesinlikle ahlâk kefesi olacağı açıktır.

Hukuk kendiliğinden bir oluş, kendi başına bir varlık değildir; esas olan ahlaktır

"Toplumlar hukuksuz yaşayamaz" tezi, kapitalist ideolojik hegemonyanın en başta gelen çarpıtmasıdır. Doğrusu "Toplumlar hukuksuz var olabilir ve yaşayabilir ama ahlak ve politikasız var olamaz ve yaşayamazdır." Hukuk kendiliğinden bir oluş, kendi başına bir varlık değildir; esas olan ahlaktır; ahlakın devlet zoruyla kafeslenmesiyle aldığı biçim, form hukuk oluyor. En uzun süre toplumu olarak ahlaki ve politik toplum, kısa süre toplumu olarak devletli toplumdan daha kalıcı olup, toplumun aslını, öz varlığını oluşturur. Günümüzde bile hala devlet ve onun zora dayalı hukuku olmadan da geleneksel ahlak kurallarına göre yaşayan klan, kabile, aşiret, kavim ve ulus toplumlarının varlığı, hala devlet ve onun zora dayalı hukukunun zorunlu olmadığının güncel kanıtıdır. Yani toplumlar sınıf, devlet ve onun zora dayalı yürütülen hukuk kuralları olmadan da var olabilir, yaşayabilir ama ahlak ve politikası olmadan var olamaz ve yaşayamaz. Buradan çıkan sonuç, ahlak ve politika, toplumun doğal gelişiminin zorunlu, olmazsa olmaz kabilinden kendiliğinden ortaya çıkan oluşlardır ama devlet ve hukuk, toplumsal gelişmenin zorunlu ürünü olarak ortaya çıkan kendiliğinden oluşlar değildir; aldatıcı mitoloji, teoloji, felsefe ve günümüzde ideolojilere dayalı inşa edilen ve zorla yürütülen olgulardır. Bu yüzdendir ki devlet, doğuşundan başlayarak günümüze kadar ahlaki ve politik toplum karşısında sürekli bir meşruiyet krizi yaşamıştır/yaşamaktadır. En uzun süreli toplumlar tarihinde gönüllü uyulan ahlak kurallarından zora dayalı hukuk kurallarına geçiş, Sümerler ile başlayan sınıf ve devletli uygarlıkla ilgilidir. Kesinlikle toplumsal bölünme, sınıflaşma ve devletleşmeyle birlikte gündeme girer. Bir devletli uygarlık icadıdır. Temelini ahlâk kurallarından alır. Fakat tıpkı kutsallıklar yüklü dinlerin devletleştirilmesi nasıl kendilerini devlet dini olmaya götürmüşse, ahlâkın devletleştirilmesi de hukuka yol açmıştır. Hukuk, diğer bir yönüyle egemen sınıfın ahlakıdır, toplumun değil; devlet zoruyla toplumun düzenleniş esaslarını ve yönetici sınıfın çıkarlarını, malını, mülkünü ve güvenliğini ifade eder. Yalan ve aldatmaya dayalı mitolojik düşüncenin temel inanç, yani 'din' ve yasa, yani 'hukuk' haline dönüşümü, rahip-kralların otorite gelişimi ve sürdürülmesi için üzerinde en çok kafa yordukları konulardır. İlk yazılı hukuk normları da Sümerlere hastır. Hukuk kurallarını kayalara kazıp dikerek, toplumun temel yönetim yasalarını herkesin anlayıp uygulamasına özen göstermişlerdir. Ur-Nammu ve Hammurabi yasaları, ünlerini günümüze kadar duyurmuşlardır. Hammurabi, Sargon'dan sonra tarihin bilinen ikinci imparatorudur. Kendi adına ilan ettiği 'Hammurabi Yasaları' daha önceki yasallaştırma (Ur Nammu ve devamı) geleneğinin devamı olsalar da etkililik ve tarihte iz bırakma anlamında birincil öneme sahiptir. Hem 'Tanrı yasallığı'nın hem de 'hukuk yasallığı'nın Hammurabi döneminden izler taşıdığı kesindir. Kaynağını köklü bir biçimde Sümer erkek egemen devlet sisteminden alan kadın köleliği ile birlikte hukuk kapsamına alınan köle çalışan bir hayvandır. Mülk konusudur. Sadece bir üretim aracıdır, efendisinin üzerinde her türlü tasarrufta bulunduğu duyguları olmayan bir eşyadır, alım-satım konusudur. Tek tanrılı dinler geleneğini başlatan İbrahim'i hareket, köleliği yumuşatma reformasyonu veya restorasyonu olur. Tevrat'ta cariyelik ve kölelik kurumu devam eder ama köle on yıl sonra efendisinin icazetiyle özgürlüğüne kavuşabilir. Zerdüşt, kulluk ve köleliği ahlaki bir düşkünlük olarak reddeder.

Bir yandan aldatıcı mitolojiye diğer yandan dine dayalı devletin inandırıcılığını (meşruiyetini) yitirmesiyle yaşanan meşruiyet krizine Grek ve Helenlerde felsefe ile yanıt verilmeye çalışır. Sokrates, Perikles gibiler demokratik meşruiyeti ve yönetimi savunurken, Aristoteles aristokratik yönetimi, Platon ise 'Devlet'i meşrulaştırmaya çalışır. Roma'da ise devletin meşruiyet aracı olarak hukuk ön plana çıkar. Modern hukukun da en temel kaynaklarından biri Roma hukukudur. Hukuk, belki de tarihte ilk defa bu denli gelişir ve kurumlaşır. Hukuk kodlamaları, bugün

bile örnek alınmaktadır. Ancak dört bin yıllık kölelik sisteminin insanlığın vicdanı yani ahlâkı üzerinde derin tahribatlarla birlikte büyük boşluklar açtığı, son halini Roma'nın verdiği hukuki düzenlemelerin bu boşluğu dolduramadığı, salt hukukla meşruiyet krizini aşamadığı zaten çöküşünden bellidir. Buna yanıt, MS 325 yılında ahlaksızlığına ve vicdansızlığına karşı üç yüz yıldır direnen Hıristiyanlığın resmi din olarak kabulüdür. Dinin her kuralına kanun değeri vermekle (İlahi hukuk) hem yasallık hem de meşruiyet birlikte hal edilmiş oluyor. Ortaçağa böyle giriliyor. Fakat resmi devlet dini olarak Hıristiyanlık da, iktidarın yozlaştırıcı etkisiyle meşruiyet krizine girmiş, engizisyon hukuku olarak sonuçlanmıştır. İslam'da ise dönemin ahlaki ve hukuki ihtiyaçlarını karşılamak için hukuki düzenlemeler (Fıkıh) geliştirilir. Sürekli gelişen ve değişen toplumsal ihtiyaçlara cevap olmak için de İçtihat kapısını açık tutar. Ancak İmam Gazali ile birlikte toplum aleyhine ve saltanat lehine içtihat kapısının kapatılmasıyla meşruiyet krizine girer. İki dinin de gelişen toplumsal ihtiyaçlara yanıt veremez ve toplumu yönetemez duruma düşmesi, diğer yandan gelişen felsefe ve bilimle aydınlanan zihinleri tatmin etmemesi, ilahi hukuka dayalı devletin meşruiyet krizini doruğa çıkarır. Buna verilen yanıt 16. Yüzyılda dinde reformasyondur. Rönesans ve reform sürecinde devlet, hukuk ve ahlâk felsefesine ilişkin tartışmalar, iki koldan yeni meşruiyet teorileri geliştirir. Birincisi birey ve toplum, dolayısıyla demokrasi endeksli meşruiyet teorisidir. Montesquieu'nun kanunların ruhu ile başlayan ve J.J.Rousseau toplum sözleşmesi kuramı ile süregelen tartışmalar, devlet ve hukukun kaynağı ve meşruluğu sorununa toplum eksenli yanıt olma çabalarıdır. Montesquieu'a göre yasalar ve hukuk toplumsal gerçeklikle uyumlu olmadı mı meşru sayılamaz. J.J.Rousseau'a göre de devlet ve hukuk meşruiyetini birey ve toplumun rızasına dayandırmalıdır. Yani Montesquieu'nun kanunların ruhu ve J.J.Rousseau toplum sözleşmesi kuramı, toplumsal gerçekliği ve toplumu öncellerken, Thomas Hobbes ve Hugo Grotius ise devleti öncelemekte, yeni Leviathan'a (kapitalist devlet) yol açmak için hukuku devlet lehine yeniden teorileştirmektedir. Bu iki düşünürün, özcesi insanı insanın kurdu olarak ilan edip, devleti yeniden mutlaklaştırmaları bununla birlikte monarkın tekelci güç konumunu muştulamaları, tüm cephelerden kapitalist tekelin önünü açma işlevini görmüştür. Machiavelli, hiçbir örtüye sığınma gereği duymadan, siyasi başarı için gerektiğinde hiçbir ahlaki kurala bağlı kalınmamasına cevaz veren diğer bir 16. Yüzyıl düşünürüdür. Faşizme varacak ilkeyi, yüzyıllar öncesinde dile getirmiş oluyor. Aynı hat üzerinde yürüyen Hegel'in 'Hukuk Felsefesi'ne göre de, devlet her şey birey ve toplum hiçbir şeydir. Böylece bir yandan toplum, diğer yandan devlet eksenli iki farklı zihniyet mücadelesinin toplumsal alana yansıması olan demokratik konfederal direnişlerinin burjuva ulus-devleti lehine bastırılması ile sonuçlanır. Sonrası kapitalizmin yeni dini milliyetçilik, devlet formu ise ulus-devlettir.

Zerdüşt, kulluk ve köleliği ahlaki bir düşkünlük olarak reddeder

Hegel, ulus-devleti "Tanrının yeryüzünde yürüyen hali" olarak kutsamaktadır. Böylece rönesans ve reform hareketinin toplum eksenli zihniyetinin aydınlattığı toplumu, milliyetçilik tekrar din gibi karartmaya başlar. Ulus-devlet pozitivizminin yeni dini olarak işlev gören milliyetçilik, burjuvaziye kutsal savaş adı altında 19. ve 20. yüzyıl boyunca toplumları her türlü şiddete ve savaşa kaldırmaya en elverişli meşruiyeti sağlarken, dincilik, bilimcilik, cinsiyetçiliği de yedeğinde tutmaktadır. Bu süreçte İngiliz ekonomi-politiği, ekonomi olmayan kapitalizmi ekonomi olarak yutturma, Fransız pozitivist sosyolojisi de toplumu kapitalist sömürüye hazırlama işlevini görmektedir. Pozitivistler, toplumu bilimsel olarak tanımladıklarını iddia etmelerine rağmen pozitivizm, toplumun gerçek akışını en az tanıyan düşünce okuludur. Kaba materyalistçe toplumu, tarihsiz bir yığın gibi yorumlayarak en çarpık, eksik bir toplum tanımıyla en tehlikeli toplumsal operasyonların yolunu açarlar. Toplumsal mühendislik kavramı da, pozitivizmle bağlantılıdır. Bunlar, dıştan müdahaleyle topluma istenen şekli verebileceklerini sanırlar. Diğer bir meşruiyet aracı olarak kullandığı güdümlü temsili demokrasinin de bir aldatmaca olduğu ve faşizmle sonuçlandığı biliniyor. Kapitalist modernitenin resmi anlayışı olan tüm bu yaklaşımlar, toplumu üzerinde her tür istismar ve sömürüyü gerçekleştirecekleri bir nesne

kendilerini bu nimetlerin sahibi özne (burjuvazi-yeni efendi) konumuna meşruluk sağlamak içindir. Tarihten (milliyetçi tarih inşası) ekonomiye (İngiliz ekonomi-politiği), sosyoloji (Fransız Pozitivist Sosyolojisi) ve felsefeye (Almanya-Hegel Felsefesi) kadar her alanda kapitalizmi ve ulus-devletini meşrulaştırma teorileri, açık ki toplumu aldatma, zihinleri karartma ve hakikati perdeleme yöntemleri olarak Sümer rahip geleneğinin devamıdır.

Kalıcı Olan Her zaman Ahlaki ve Politik Toplumdur

Yukarıdaki kısa tarihçe bile, devletler ve hukukları, kalıcı ve en uzun süre toplumu olan ahlaki politik toplum üzerine zorla giydirilmiş kısa süreli hükümranlık rejimleri olarak, doğuşundan günümüze her dönem meşruiyet krizi yaşadığını, kendini restore ederek yeni formlarla sürdürmeye çalıştığını kanıtlamaktadır. Tüm bu süreçler (köleci, feodal, kapitalist devlet) egemen sınıfların ideolojik olarak inşa ettiği gerçeklikler olduğundan yıkılmaz ve değişmez gerçeklikler değildir. Tersine devlet endeksli meşruiyet rejimlerinin sık sık değişmeleri, restore edilmeleri, yeni biçimlerde inşa edilmelerinin nedeni yalana ve zora dayalı olmaları, inandırıcılıklarını fazla sürdürememeleridir. Değişen sadece formdur, asıl olan, kalıcı olan her zaman ve her çağda ahlaki ve politik toplumdur. Devletin çökmesi veya yokluğu, ahlaki politik toplumun kafesinden çıkması, özgürleşmesi demektir. En basit örneğini Türkiye'nin yakın tarihinde bulmak mümkündür: 1918-21 yılları arası, Osmanlı devletinin çöktüğü yıllardır. Ama ahlaki politik toplum çökmemiştir, Urfa, Antep, Maraş, Ege, Karadeniz ve Trakya'ya kadar direniş halinde olan yerel topluluklardır. Topluluklar bu dönemde (1918-21) kendi kendilerini devlet olmadan da vilayet, nahiye ve bölge şuraları (kongreler) eliyle yerelde doğrudan demokrasi tarzında kendi kendisini bizzat ve bilfiil yönetmesini bilmiştir. Ve bunu 1921 Anayasasına dek taşırmıştır. Bu anayasaya bakıldığında yerinden yönetim (yerelde doğrudan demokrasi, vilayet ve nahiye şuralarının özerkliği) esas, merkezi yönetim istisnadır. Devlet sadece savunma, dışişleri, maliye gibi genel konularda yetkilidir, geriye kalan işler yerele vilayet ve nahiye şuralarına bırakılmıştır. Yani asıl olan toplumun yerelde kendi kendini bizzat ve bilfiil yönetmesidir. Bu örnekler, toplumların yerelde devlet olmadan da kendi kendilerini yönetebildiğini, asıl ve tarihsel akış halinde olanın toplumun ahlak ve onun doğrudan demokrasi tarzında icra edilen politikası olduğunu, karşı devrimle inşa edilen 1924 tekçi, katı merkeziyetçi ulus-devletin bu akışı kafesleyen, donduran bir form olduğunu kanıtlamaktadır. 1918-21 arası süreçte bir toplumsal güç olarak kurtuluş sürecine katılan sosyalistler, ümmetçi(demokrat) Müslümanlar, Çerkesler, Lazlar ve Kürtler, karşı devrimci darbe ve komplolarla 1924 anayasasının tekçi, homojen ulus-devlet sisteminin dışına atıldılar. Anılan toplumsal güçlerin bu tarihten sonraki direniş ve mücadeleleri de bu tekçi, homojen, baskıcı inkâr sistemine karşı süregelmektedir. Son tahlilde toplumsal güçlerin 1918-21 sürecinde elde ettiği kazanımlara (1921 Anayasası, yerelde kendini bizzat ve bilfiil yönetme) karşıt yönde komplo ve darbelerle zorla inşa edilen (1924 Anayasası ve devamı anayasalar) tekçi ulus-devlet formu, hiçbir zaman asıl olanın (1921 Anayasasının) yerini tutamaz. Akış halindeki toplumsal gerçeği kafesleyen ve donduran tekçi ulus-devlet formuna karşı sosyalistler, ümmetçi Müslümanlar, Çerkesler, Lazlar ve Kürtlerin direniş ve mücadeleleri devam ediyor. Onlar, 1918-21 sürecindeki ittifaklarını ve 1921 anayasasını, çağdaş demokratik gelişmeler ve Üç Kuşak İnsan Hak ve Özgürlükleri ekseninde güncellemenin derdindedir. Osmanlı devletinin son dönemlerinde ve günümüzde sıkça dillendirilen "devletin bekası" söylemi onları ilgilendirmiyor. Kaldı ki kısa süreli (beş bin yıllık) devletler tarihine baktığımızda, sıkça yıkılan, restore edilen veya farklı formlarla yeniden inşa edilen devletler gerçeği ile karşı karşıyayız. Sonuç, devletler gelip geçici formlardır; kalıcı olan her dönem ve her zamanda ahlaki-politik toplumdur. Devletlerin yıkılması, çökmesi, toplumun yıkılması ve çökmesi anlamına gelmez; tersine ahlaki-politik toplumun kafesinden çıkması, demokrasisini ve politikasını yeniden kurması ve özgürlüğüne kavuşması demektir. Dolayısıyla toplumlar devletsiz yaşayamaz tezi de bir avuç egemenlerin hakikati perdeleme ve zihinleri karartma propagandasıdır; gerçekte toplumlar devlet olmadan da yaşayabilir ama toplumlar ahlak ve onun doğrudan demokrasi tarzında icrası olan politikası olmadan ne var olabilir ne de yaşayabilir. Yaşayacağı iddia edilse bile bunun adı ahlaki-politik toplum değil, faşizmin sürü toplumu haline gelmedir. Bu halde bile toplumlar fırsat buldukça direnişe geçmekte, örneğin

Hitler, Napolyon ve Franko rejimlerini devirmekte, ahlak ve onun doğrudan demokrasi tarzında icra edilen politikasında ısrar etmektedir. Nitekim bu direnişler, ulus-devlet formunun meşruiyetini yitirmesi ve 1950'lerden itibaren Avrupa ve dünyanın birçok yerinde devletin yeni formda (devlet artı demokrasi veya demokratik anayasa yerelde doğrudan demokrasi) temelinde demokratik anayasalara, tekçi katı merkeziyetçi ulus-devlet yerine demokratik ulusa geçiş sürecini de beraberinde getirmiştir.

Sonuç olarak, en uzun süre tarihi boyunca toplumun oluşumu, varlığı ve gelişmesi için asıl olan ahlak ve onun doğrudan demokrasi tarzında icrası olan politikadır. Buna karşıt yönde aldatıcı mitoloji, teoloji ve ideolojiler ve zora dayalı olarak ahlaki ve politik toplum üzerinde mutlak iktidar tarzında inşa edilen devlet ve hukuk olgusu, kısa süreli tarihi boyunca toplumun ahlâk ve politikası aleyhine geçerli kılınmaya çalışıldı. Ahlâkın ve bağlantılı olarak doğrudan demokrasi tarzında icra edilen politikanın alanı gittikçe daraltıldı. Buna karşılık devletin bürokratik yönetiminin ve hukukunun alanı ise giderek genişletildi. Bir tarafın (toplumun-demokrasi) kaybettiğini diğeri (egemen sınıf ve devlet-bürokrasi) kazanıyor. Daha doğrusu, ahlâk ve politikaya devlet zoruyla kaybettiriliyor. Kapitalist modernite döneminde ahlakın alanı en ücra köşelere sıkıştırılırken, tüm baş köşelere hukuk oturtuldu. Toplumun doğrudan demokrasi tarzında icra ettiği politikası tasfiye edilerek, temsili demokrasi adı altında bir demokrasi oyununa dönüştürüldü. Buna karşı demokratik siyaset ve radikal demokrasi hareketiyle toplumun varoluşunu sağlayan, koruyan ve geliştiren ahlak ve vicdanı ile politikasına yeniden işlerlik kazandırılmak ve onun yarattığı demokratik hukuka içerilmiş ahlakla toplumu savunmak esas alınmaktadır. Gelinen aşamada artık temsili demokrasiye dayalı rızayı yeterli görmemektedir. Gerçek anlamda rıza, yerelde (köy, ilçe, kent meclislerinde) halkın kendi yöresiyle ilgili sorunlarda mutlak söz sahibi olmasını ifade eder. Merkezi idarenin kendi yerine geçerek yereli ile ilgili kararlar alması (kayyum atamaları vb. gibi) rızaya dayalı olmayan, toplumsal rızayı dışlayan zora dayalı gayri meşru tasarruflardır. Aynı şekilde toplumun rızasına dayalı olmayan, hak ve özgürlüklerine müdahale anlamına gelen tepeden zorla dayatılan anayasa ve yasalar da, biçimsel olarak "yasa" ve "anayasa" olabilir ama içerik olarak gayri meşru anayasa ve yasa kategorisine girerler. Yine uluslararası sözleşmelerle de kabul gören üç kuşak insan hak ve özgürlüklerini yok sayan "anayasa" ve "yasa"lara karşı meşru direnme hakkı da aynı şekilde kabul görmüştür. Hele hele ulus-devletin katı hukuki pozitivizmi ile homojenlik/tekçilik adına anayasa ve yasaların dışında tutulan ve ötekileştirilen farklı dil, din, kültürel grupların varlığı, o anayasa ve yasaları daha başından gayri-meşru kılar. Bu durumda o anayasa ve yasaların kendilerini temsil etmediğini düşünen tüm ötekileştirilenlerin direnişleri ahlaken ve siyaseten haklı ve meşrudur. Bu temelde demokratik anayasa hareketlerinden, radikal demokrasiye dek gelen süreçte artık devlet karşısında demokrasi ve üç kuşak (Bireysel, Sosyal-ekonomik ve kültürel) özgürlükler daha önemli ve önceliklidir. En önemlisi artık devletin toplumun üstünde kutsallık teolojisi inandırıcılığını ve meşruiyetini kaybetmiştir. Tekçi pozitivist ulus-devlet hukukuna karşı çeşitliliğe ve çoğulculuğa dayalı demokratik hukuk giderek gelişmektedir. Bu bir geçiş aşamasıdır. Burjuva liberal temsili demokrasiye karşı radikal demokrasi olarak gelişen hareketlerin nihai hedefi, devletin tamamen sönümlendiği tam demokratik toplum haline gelmedir. Bu sağlandığında toplum yıllarca elinden alınan, gasp edilen ahlak ve politikasına yeniden kavuşarak özgürleşecek, bu temelde tekrar doğal gelişim seyri içine girecektir. Demokratik toplum inşasıyla, toplumsal ahlak ve vicdanı, toplumun yerelde kendi politik organlarına (köy, kent, ilçe, mahalle, bölge meclislerine, komünlerine ve siyasi, kültürel akademilerine) kavuşturularak, yerelde kendi kendini özgürce yönettiği, kendi ortak toplumsal sorun ve ihtiyaçlarına cevap veren hukukunu da kendisinin yarattığı bir sürece girilecektir. Buna karşı hala kutsallık, yücelik ve tanrısallık iddiasında vazgeçmeyen devletler de vardır ama en başta ideolojik meşruiyetini kaybettiği için kendisini ancak çıplak zor ve güvenlikçi politikalarla yürütebilmektedir ki, bunların da ömrü uzun olamayacaktır. Ya devlet artı demokrasi veya demokratik anayasa yerel demokrasi uzlaşmasına gelecek, ya da buna gelmezse toplum yerelde kendi öz gücüyle demokrasisini inşa edecektir. Gerginlik içinde geçecek bu süreç sonunda galip gelecek, ahlak ve politik işleyişine yeniden kavuşan demokratik toplum (ahlaki-politik toplum) olacaktır.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Halklar, Etnisiteler ve Ulus-Devlet

Ali Kalık

Felsefik olarak bu tartışma devletin kökeni, başlangıcı sorunudur. Devletin köken sorunu aynı zamanda yasaların ve tüm toplumun resmi kurumların köken sorunudur. Bu sorun "devletin ne olduğu sorunuyla da ilgilidir. Çünkü felsefede bir şeyin ne olduğu sorusu kaçınılmaz olarak o şeyin ne için olduğu sorusuyla ilgilidir. O hâlde "devlet nedir?" sorusu devletin ne için var olduğuyla ilgili olarak yanıtlanır. Bu da devletin varlık nedeninin sorulmasından başka bir şey değildir. Devletin varlık nedeni – temeli devletin ne amaçla var olduğunun bilgisel bir açıklamasını vermektir. Başka bir deyişle devletin var oluşunun hangi mantıksal-bilgisel temellere dayandığının açıklanması ve temellendirilmesidir. Aynı sorun ve sorgulamayı ulus, ulus-devlet ve etnisite içinde yapmak mümkündür.

Tartışmayı biraz görünür kılmak açısından "Etnisite, Ulus ve Ulus-devlet" kavramlarına göz atmakta fayda var. PKK Lideri Abdullah Öcalan Sümer Rahip Devletinden Halk Cumhuriyetine Doğru kitabında toplumu; insan türünün araç yaratarak ve bilinçlice ortak yaşama yürümeyi esas alan hemcinsleriyle birleşip kendisine en yakın hayvandan kopması olarak tarif eder. Toplumsallaşmanın asıl varlık nedeni maddi yaşamı devam etmek için ortak bir güvenlik yaratmak ve üretime geçmektir. Doğal toplumların en belirgin özelliği sınıfsız, hiyerarşisiz, herhangi bir toplumsal grubun imtiyaz sahibi olmadığı özgürlük ve eşitlik karakteridir. Doğal işbölümü, komünal üretim ve tüketim ilişkileri hakimdir.

Zamanla artık ürün oluşması ve dış saldırı tehlikeleri ile birlikte gelişkin aşiret bilincine geçiş devam etmiştir. Aşiretlerde devlet olgusu oluşmamış, daha çok aşiretler arası konfederal birleşmeler söz konusudur. Kürtlerin oluşturduğu Hurriler, Gutiler, Kassitler, Mitaniler, Nairiler bu konfederal birleşmelere örnek gösterilebilir. Yine Urartular ve Medler için de yarı devlet yarı konfederal birleşme diyebiliriz. Aşiret yapılanmasında her ne kadar devlet yoksa da devletli yapıların aşiretler içerisinde ruşeym halinde doğduğunu söylemek yanlış olmaz. Devletli yapılar oluştukça kabile yapısı ve aşiretçilik yerini kavim ve milliyet anlayışına bırakır.

Ulus formunun oluşumu doğal evrim sonucu gelişse de burjuvazinin saptırmasına uğrar ve ulus-devlet modeli kurulur. Özünde bu ulus sosyolojisinin gasp edilmesidir. Ulus olma bilinciyle sosyolojik bir olgu olarak ulusal bağların gelişmesi, yeni toplumun temel bir özelliği olmaktadır. Ulusta temel aidiyet duygusu, aynı dinden olma yerini aynı ulustan olmaya doğru kaymıştır. Dinsel bağlar ikinci plana düşer, ulusal bağlar öne geçer. Ulus-devlet modeliyle din fanatizminin yerini ulusal fanatizm olan milliyetçiliğe bırakacaktır. Ulusal gelişme; feodal çitleri kırma, ortaçağın ümmet anlayışını zayıflatma, bunların yerine ulusal pazarı, ortak tarih ve kültür bilincini geliştirmede dönüştürücü bir rol oynamıştır. Bunda kapitalist üretim tarzının etkisi vardır. Fakat milliyetçiliğe kayıp adeta yeni bir din biçimine bürününce gericileşmiştir. Şoven ulusçuluk, gerçeklere ve diğer halklara karşı gerçekçi olmayan bir üstünlük anlayışıyla yeni düşmanlıkların temelini atmıştır. Eskinin din ve mezhep savaşlarının yerini ulusal savaşlar almıştır. Ulus olgusuyla birlikte gelişen bir eğilim de ulusal devlet anlayışıdır.

Ulusal-devlet, özünde olmayan bir olgudur. Nasıl tüm toplumun devleti olmazsa, tüm ulusun devleti de olunamaz. Devlet daha çok ekonomik ve sosyal olarak yönetici konumda olan sınıfın damgasını taşımaktadır. Çıkar ayrışmaları keskinleştikçe, devlet ulusal olmaktan çıkar, hakim sınıfın çıkar ve baskı

aracına dönüşür. Devletin nasıl bir hakim sınıfın çıkar ve baskı aracına dönüştüğünü yakın tarihte çarpıcı örneklerini görmek mümkündür: Osmanlının dağılma sürecinde verilen kurtuluş savaşını Kürtler ve Türklerin beraber verdiği tartışma götürmez olduğu bir gerçektir. Cumhuriyetin kuruluşu ilkeleri ve ilk anayasası her ne kadar ileri adımlar taşısa da zamanla devleti elinde bulunduranların baskı aracı haline dönüşmüş, tekçi zihniyet ile harmanlanarak tek dil, tek millet ve tek devlet gibi absürt bir hal almıştır. Tekçi zihniyet aynı coğrafyada yaşayan diğer halkların her türlü haklarını yok saymış ve daha ileri giderek asimilasyon politikaları ve katletme yollarına sapmıştır. Yine günümüzde Ortadoğu ülkeleri adeta kan gölüne dönmüş iç savaşlar ile yerle yeksan olmuş durumdadır. Irak, Suriye, Lübnan, Mısır ve en son Azerbaycan ve Ermenistan da olanlar bize ulus-devletlerin gelebilecek son noktalarının ne olabileceğini açıkça göstermektedir.

Rojava'da yaşanan pratik; ulus-devlet milliyetçiliğine sapmadan üçüncü bir yol olabilme ihtimali, umudunu tüm ezilen ve yok sayılan halklarda yeşertmiştir

---

Bütün bu karmaşa ve kaos içerisinde Rojava"da yaşanan pratik, ulus-devlet milliyetçiliğine sapmadan üçüncü bir yol olabilme ihtimali umudunu tüm ezilen ve yok sayılan halklarda yeşertmiştir. Pratik içerisinde eksikler olsa da halkların birlikte yaşama umut ve arzusu, yok etme değil yaşatma, geliştirme, her dilin, kültürün, cinsiyetin eşit temsili ve statüsünün kabulü ile Ortadoğu'da doğal toplumun nüvelerine yeniden dönüşün ayak izlerine rastlıyoruz. Dünyanın küreselleştiği, teknolojinin ve bilimin ışık hızı ile yarıştığı bu çağda azınlıkların ve etnisitelerin devletsiz yaşamaları ya da devleti reddetmeleri bir ütopya gibi gelse de, dünyada devletsiz yaşamlarını sürdüren sayısız azınlık grupların olduğu açıktır. Kuşkusuz bu halklar her an yok olma tehlikesi altında varlıklarını devam ettirmektedirler. Yeryüzünde Devletli sistemler varlıklarını belki de bir müddet daha sürdüreceklerdir. Ancak bu düzende devletlerin, inkar ve imha politikalarına karşı nasıl nasıl bir mücadele içerisinde olması gerektiği konusu ve bu mücadelenin devletli sitem var oldukça devam edeceği tartışılan konular arasındadır.

Devletsiz Toplumlar

Son yıllarda bağımsızlık referandumu ile gündeme gelen ve "devletsiz" olarak varlığını devam ettiren haklardan Katalanların tarihi çok dikkat çekicidir. Tam net olmamakla beraber Katalanların tarihi M.Ö. 10.000 yıllarına dayanır. Katalonya'nın bilinen en eski halkı İberlerdir. Berberi, Bask, Kelt, Grek ve Kartacalı denizcilerin ve kabilelerin bölgeye ilk yerleşimi yine M.Ö. 10.000 ile 8000 yılları arasına denk gelir. M.Ö. 218 – M.S.300 yılları arasında Roma hakimiyetine geçer. M.S 400 lerde Vizigotların işgaline uğrar. M.S. 711'de Emevilerin işgali ile 84 yıl Emevilerin (Müslümanlar) hakimiyetinde kalır. M.S 878'de Müslümanların Fransa'ya geçmesini önlemek amacı ile Barselona Kontlukları oluşturulur. Bu aynı zamanda 500 yıl sürecek olan bu günkü Katalonya'nın yapı taşıdır. 1352 yılında Katalan parlamentosunun ilk adımı sayılabilecek "generalitat" kurulur. 1640 yılında 19 yıl süren İspanya-Fransa savaşında "Orak Savaşı" Katalonya'nın kuzeyi Fransa'ya verilir. 1714 yılında İspanya Kralı V.Felipe tarafından Katalan yasaları iptal edilir ve Katalanca yasaklanır. 1793 yılında Fransız işgali altında kalır ve 1814'te Fransız ordusu Katalonya'dan çıkarılır. 1923 yılında Diktatör Miguel Primo de Rivera tarafından Katalanca ikinci kez yasaklanır. 1931-34 İlk defa İspanya'dan özerklik statüsü alır. 1939-75 General Franco diktatörlüğü sırasında Katalanca tekrar yasaklanır. 1977-1979 Katalan Parlamento tekrar kurulur ve özerkliğini ilan eder. Kronolojik olarak sıralama yaptığımızda sadece rakamlardan ibaret olan Katalanların tarihi, her işgal, yönetim değişikliği ve diktatörlük dönemlerinde sayısız asimilasyon, baskı ve soykırım tarihi olmaktadır. Bu aynı zamanda Katalanlarının zorlu direnişlerin tarihi de olmaktadır. Bir halkın işgal, soykırım ve asimilasyona rağmen hala varlığını sürdürüyor olması belki de doğal toplum köklerinden aldığı güçtür. Yine dünyada Tamiller, Tatarlar, Keşmirliler, Afrikanerler, Basklar,

Aborjinler, Lazlar, Süryaniler, Romanlar ve daha adını sayamadığımız birçok halklar halen devletsiz olarak yaşamlarını devam ettirmektedir.

Devletsiz Yaşama Dair

O halde genelde tüm azınlıklar ve özelde Kürt halkı nasıl bir yol izleyecektir. Azınlıklar ortak normlar altında yaşayacaksa azınlıkların kendi zihniyet ve duygu dünyalarını oluşturmalarına ve kendilerini farklılıkları temelinde ulusal bir toplum haline getirmelerine saygı gösterilmeli, bunun için gerekli olan düşünce ve ifade özgürlüğünü mutlaka anayasal güvenceye alınmalıdır. Ortak ulus olmanın yolu düşünce ve ifade özgürlüğüne tam bağlılıktan geçer. Toplumsal varoluşun yeniden düzenlenmesi yani bedensel oluşunu da demokratik özerklik ile sağlanabilir. Demokratik ulusu Öcalan; geniş ve dar anlamda iki boyutlu olarak tarif eder. Geniş anlamda demokratik özerklik boyutları ; kültürel, ekonomik , sosyal, hukuki, diplomatik ve diğer boyutlar diye tarif ederken, dar anlamda demokratik özerkliği siyasi boyut olarak tarif eder. Egemen ulus-devletler genelde demokratik özerkliği kabul etmezler. Kürtler açısında da ulus-devletlerle uzlaşmanın temelinde demokratik özerkliğin kabulü yatar. Demokratik özerklik hakim ulus-devletler ile aynı çatı altında yaşamanın asgari koşulu olarak tanımlanabilir.

Demokratik özerklik hakim ulus-devletler ile aynı çatı altında yaşamanın asgari koşulu olarak tanımlanabilir

---

Demokratik özerkliği hayata geçirmek için iki türlü yol uygulanabilir. Bunlardan biri egemen ulus-devletler ile asgari müştereklerde uzlaşmayı esas alır. Halkların kültürel ve toplumsal miraslarına saygı gösterilir. Kendini ifade etme ve örgütlenme özgürlüklerini vazgeçilmez temel anayasal haklardan sayar. Başlıca koşul egemen ulus-devletin her türlü inkar ve imha politikalarından vazgeçmesi, ezilen ulusun da kendi öz ulus-devletçiliğini kurma fikrini terk etmesinden geçer. İkinci bir yol olarak ulus-devletler ile uzlaşmaya dayalı olmayan, kendi projelerini tek taraflı olarak pratikleştirmektir. İkinci yolda uzlaşma olmadığından egemen ulus-devletlerin saldırıları, kan ve şiddet artacağından kendi öz savunmasını esas alan bir yol yöntem seçilmelidir. Dolayısı ile azınlıklar kendi demokratik öz boyutlarını sağlayıncaya kadar bir savaşın içerisinde kalacaklardır.

Kürt öznelinde bu inkar ve imha durumu Özgürlük Hareketinin Kürt sorununu görünür kılma mücadelesi ile başlamıştır. Başlangıçta Kürt realitesinin inkarı varlık sorununu gündeme getirmiş ve Özgürlük Hareketi de ideolojik argümanlar ile sorunun varlığını kanıtlamaya çalışmıştır. İnkar ve imha politikalarında ısrar devam ettikçe ve politik çözümsüzlük derinleşince devrimci halk savaşını başlatma dışında yol kalmamıştır. Bu durumda Özgürlük Hareketi ya tasfiye olacak ya da direnecekti. Kürt olgusunun ideolojik sorun olmaktan çıkıp savaş sorunu olmasının altında yatan temel neden bu inkar ve imha politikasının 12 Eylül faşist darbesi ile birlikte açık terör haline gelmesidir. Kürdistan 21. Yüzyılda devrim ve karşı devriminin merkezi haline gelmiştir. Kürt sorunu söz konusu olduğunda soykırıma varan uygulamalara yol açan ulus-devlet sorunun başat kaynağı haline gelmiştir artık. Daha da ileri giderek bu ulus-devlet anlayışı kapitalist modernitenin bile başına bela olmaya başlamıştır. Bu anlamda demokratik çözüm, ulus- devlet dışında toplumun demokratikleşmesidir diyebiliriz. Değişim ve dönüşüm demokratik ulus inşası, yerel demokrasi ve demokrasi kültürünün tüm toplumsal alanlarda geliştirilmesi ile mümkündür.

Kürtler, azınlık ve etnisiteler için demokratik ulus inşası için, pratik açıdan üzerinde dönüşüm ve yoğunlaşmayı gerektiren varlık ve özgür yaşamın yeni tarihsel ve toplumsal ifadesidir. Kendisini aşk derecesinde adamayı gerekli kılar. Burada demokratik ulus inşaasının ne zaman sona ereceği sorusu artık anlamını yitiren bir konudur. İnsanlık var oldukça ilerleyecek ve gelişecek bir inşadır diyebiliriz. Evrenin durmaksızın kendini var edip geliştirmesi gibi insanında kendini özgür irade ve bilinç ile var edip gelişmesi söz konusudur. Son söz olarak azınlıklar ve etnisiteler için devletin reddi mümkündür. Ulus-devlet ile mücadele soluksuz devam edecektir.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Toplumun Meşru Yönetimi İktidar ve Devlet Değildir

Nimet Sevim

Spinoza, "Uygulanabilir olan tüm bilimler arasında kuramın uygulamada en çok uzaklaştığı bilim politikadır." der. Ünlü "siyaset incelemelerinin" girişinde politikanın bir disiplin olarak sınırlarına böyle bir ironiyle dikkat çeker ve bunu, kuramcıların "uyarsızlığına" bağlayarak "onlardan yönetim olamayacağını" öne sürer. Buna karşılık politikacıları da "insanları en iyi şekilde yönetmekle değil de onları oyuna getirmekle uğraşan kurnaz ve usta kişiler" olarak tanımlar. Bu sava göre kuramcılar insanları oldukları gibi görmezler, olmasını istedikleri gibi görürler. Bu nedenle ütopya dışında politik alanda uygulamaya konulabilecek bir görüşleri olamaz. Uygulanamaz olan hiçbir şey söylemeyen politikacılar ise kendilerini insandaki "kötülüğün" gereğini yapmakla yükümlü sayarlar.[1]

Aydınlanma filozoflarından Spinoza'nın politika ve yönetim için yaptığı değerlendirmeleri, yaşadığı tarihsel ve toplumsal süreçten kopuk ele alamayız. Günümüz koşullarında geçerli yanlar taşısa da yer aldığı zaman ve konteksin derin izlerini taşır. Eleştirinin güncel önemi, kuramcılar ve politikacılar için çizdiği portrenin geçerliliği değil, bu durumun kuramsal bir çerçeve oluşturarak tüm zamanlar için meşru kılınmasıdır.

Kıta Avrupa'sında Aydınlanma düşüncesinin doğurduğu en önemli sonuçlardan biri, pozitivizmin kavramları özünden boşaltarak bir zihniyet olarak inşa edilmesi ve egemen kılınmasıdır. Pozitivizme göre deney ve olguya dayanmayan hiçbir bilgi doğru olmazken, "var olan" eğer gözlemlenebilir ve uygulanabilir bir nitelikteyse mutlak ve kesin doğru olarak kabul edilir. Mutlak ve değişmez doğru, Aydınlanma düşüncesinin inşa ettiği modernitenin temel prensiplerinden biridir. Geleneksel toplumun (Doğal toplum) reddi ve yok sayılması üzerinde gelişen kapitalist modernite, tek ve değişmez hakikat olarak inşa ediliyor. Dolayısıyla politika ve yönetim kavramlarına da bu zemin üzerinde anlam kazandırılıyor. Kapitalist modernitenin mutlak egemenliğini tanımlayan bilgi disiplininin çevrelediği yaklaşım ve tanımlamalarla yola çıkılırsa, politika ve yönetim kavramlarını zaman faktöründen koparır, daraltmış oluruz. Söylenmiş ve yapılmış tanımlamaların ön kabul görmesi ise mevcut hali stabilize ederek meşru kılmaktadır.

Diğer Aydınlanma filozofları gibi Spinoza' da aslında mevcut tanım ve deneyimleri ön kabul sayarak uygulamada yaşanan sorunlara çözüm arıyor. Kendi ifadesiyle "yeni ve bilinmedik" bir şey söylemiyor. "Uygulamayla en iyi uyuşan şeyi" saptamak istiyor ve "uygulamayla en iyi uyuşan şeyi" insan doğasında irdeliyor. Toplum monarşik sistem ve despot monarklar tarafından kötü yönetilmektedir. Devlet "kötü ellerde", bu nedenle kötülük üretmektedir. O zaman kötülük üretmeyecek bir devlet ve yönetim biçimi "iyi ellerde" olmalıdır. Spinoza'nın tarifini yaptığı "Mutlak egemenlik ve iyilerin yönetimi", insanın doğasına ve erdemine bırakılmayacak kadar hayatidir. İnsan aklı ve duygusunun yol açabileceği adaletsizlikleri de giderebilecek bir sisteme ve ortak yasalara dayandırılmalıdır.[2]

Rönesans ve Aydınlanma filozofları, kötülüğün kaynağını devlet erkinin dışında aradılar. Sorumlusu, yine geleneksel toplumun "dar görüşlülüğünü" aşamayan insanın bizzat kendisiydi. Toplumu iyiye ve erdeme yöneltecek olan ise, ancak birliği ve güvenliği pekiştirilmiş "mutlak bir devlet" olabilirdi. Bu anlamda iktidarın nedenleri ve doğal temelleri aklın öğrettikleri ve duyguların yön verdiği edimler değil, insanların ortak

1 **Spinoza, Siyaset İncelemeleri**

2 **Spinoza, Siyaset İncelemeleri**

doğası ve gereklilikleri sayıldı. Bu doğa ve gereklerin birleştiği güç ise, o zamanın yıkıcı etkisiyle mutlak ve değişmez Tanrı ve onun yasalarıyla birliği sağlanmış devletten başka bir şey olamazdı. "Uygulamayla en iyi uyuşan şey" buydu. Var olan tanımlar, yerleşik ve hâkim doğruları yansıtacak şekilde yapılandırıldı. Böylece politika ve yönetim, aslında uygulamada geçerli olabilecek biçimde değil, uygulamada geçerli olan çerçevenin içinde kuramlaştırıldı. İnsanların edimleri olmaktan uzaklaştırılarak devlet idaresiyle özdeş kılındı.

Konumuz doğrudan politika bilimi ve politikacının profili değil kuşkusuz. Fakat söz konusu inceleme iktidar ve devletin meşru olup olmadığını irdelediği için yönetim, dolayısıyla politika dışında da ele alamıyoruz. Politikanın dar anlamda ilgilendiği konuların başında yönetim gelmektedir. Yönetimi politikayla özdeş kılan, politikanın yönetim işi olduğunu ileri süren görüş günümüzde başat yargıdır. Politika ile devlet yönetimi ise aynı terminoloji içinde neredeyse erimiş haldedir.

Stabilize Olan Devlet Tüm Tartışma Konularının Dışındadır!

Hayatın içinde, günlük yaşamımızda sıkça kullanılan politika kavramı, asıl tanımının çok uzağında birçok anlamda dile gelebiliyor. Politika adına söylenen veya yapılan birçok şey onun asıl işlevi ve amaçlarıyla alakalı olmayabiliyor. Devletin ve ulusun en genel sorunları politikayla ilişkilendirilirken toplumun günlük yaşamında olup bitenler politika dışı ele alınabiliyor. Toplum politikaya ilgi duymuyor. İlgili olanlar ise toplumsal ve sınıfsal mücadeleler de dahil sadece devlet ve iktidar çeperinde cereyan eden gelişmelere bakıyor. Devletin iç ve dış işleri, devlet erkanın, hükümetlerin, siyasi partilerin söylemleri, yaptıkları ve bu sınırlar içinde yaşanan olaylar politik alan içinde değerlendiriliyor. Politika zekâ ve kurnazlık gerektiren oldukça zor ve karmaşık bir alan, bir meslek haline getirilmiş durumda. Öyle ki, bilimi ve sanatı öğrenilmeden bu alana adım bile atılamıyor. Yüklenen anlamların çelişik olması ve uygulamada daraltılarak "iş bilenin" sanatı haline getirilmesi politika kavramını subje edilmeye açık hale getirmektedir.

Politikanın Antik çağda site(kent) yönetimi anlamında dile geldiği bilinmektedir. Kent ve devlet yönetimi olarak tanımlayanlar kadar 'Demos'la bağlantılı halkın yönetimi olarak tanımlayanlar da az değildir. Aydınlanma düşüncesinin, politikayı olduğu gibi uyarlamaya çalışması sözcüğün Antik Yunan'dan başlayan bu düalist serüveni ile bağlantılıdır.

Burada politikanın üzerinde şekillendiği fiil yönetimdir. Yönetim işleri, politika yapma ve uygulamada temel kriter haline geliyor. Asıl tartışmaya neden olan husus ise yönetimin neyi ifade ettiği ve hangi araçlarla gerçekleştiğidir. Yönetim işlerini kimler, hangi amaç ve araçlarla nasıl icra ediyor? Yönetim derken kastedilenin devlet anlamında Polis'in (kent-site) yönetilmesi mi, yoksa 'Demos' olarak ifade edilen halkın yönetimi mi? Anlam karmaşası öncelikle bu düalist iç içelikten gelir. Yine devlet yönetirken aldığı biçim ile halk (toplum) yönetirken aldığı biçim arasında da önemli farklar vardır. Atina'da özgür yurttaşların Agora gibi yerlerde site yaşamı hakkında toplantı ve karar süreçlerine katılımı, bu şekilde yönetim işlerine ortak olmaları "halkın yönetimi" anlamında demokrasi olarak tanımlanırdı. Halkın katılmadığı soylu bir kesim ve bireylerle sınırlanmış bir yönetim ise Sparta örneğinde olduğu gibi tiranlıktı.

Dikkat edilirse, her iki örnekte de öne çıkan ve yönetimi karakterize eden ortak bileşen toplumdur. Toplumun yönetime katılım biçimi tüm sistem ve model tartışmalarının odağı olmuştur. Oysa sorun, herhangi bir yönetim biçiminin daha fazla toplumsal içerik taşıyarak diğerine oranla tercih edilebilir olması değil. Dolaylı veya direkt olarak toplumun yönetime katılımı onun politika yaptığı anlamına gelmiyor. Elbette içinde forum kazandığı zaman ve mekân bağlamında geçerli bir değeri vardır. Toplumun ve bireylerin daha fazla katıldığı, rol oynadığı bir yönetim biçiminin "iyi" olduğu, olacağı doğası gereğidir. Fakat bu, politik alanda toplumu söz ve karar sahibi yapmıyor. Politikanın yönetim işleri ile sınırlandırıldığı ve yönetimin de elit bir zümrenin elinde merkezileştirilerek daraltıldığı yerlerde toplumun büyük çoğunluğu dışında kalmaktadır. Toplum, nicelik ve nitelik bakımından yönetim işlerine ne kadar çok dahil edilir, politika yapmaya duyarlı hale getirilirse o kadar demokratik olduğu varsayılır. Ancak burada sorulması gereken hayati soru, neden toplumun zaten kendisinin bir varoluş alanı olan politikaya sonradan dâhil edildiğidir.

Yönetim somutunda öne çıkan ve tartışılan konu

toplumun politikaya neden dahil edilmediği değil, nasıl dahil edileceği sorunudur. Bu önemli bir çarpıtma ve algı kırılmasıdır. Toplumun politikaya nasıl dahil edileceği tartışması ve arayışı, neden dahil edilmediğini ya da neden dışında bırakıldığını örtmektedir. Dolayısıyla yönetim işlerinin toplum dışında bir alan oluşturması sorun olmaktan çıkmakta, ön kabul sayılmaktadır. Yönetimin özü ve biçimi, toplumun nasıl ve hangi araçlarla dâhil edildiğine göre şekil kazanıyor. Toplumun ne oranda politik olduğu, politik toplumdan (politika yapma öznesi ve yetenekleri bakımından) neyin kast edildiği ve hangi sosyolojik tabakayı kapsadığı da bu parametrelerle tanımlanıyor. Oysa tam tersine toplumun neden politikanın dışında kaldığı ve yönetime görece ilave edildiği irdelenmelidir. İşte üzerinde durulmayan, ama toplumsal sorunlara kaynak teşkil eden asıl mesele burada düğümlenmektedir.

Toplumun neden politika dışında bırakıldığını ve yönetime sonradan dahil edildiğini analiz etmeden yerleşik algının dışına çıkamaz, doğru gözlem yapma ve düzeltme imkânı bulamayız. Burada öncelikle neyin meşru kabul edildiği neyin edilmediğini netleştirmemiz gerekir. Bugünün dünyasında devlet meşru kabul edilmekte, toplum ise bir tamamlayan olarak tali konuma itilmektedir. Her ne kadar "her şey toplum düzeni ve gönenci için" denilse de topluma biçilen rol araçsal niteliktedir. Stabilize olan devlet tüm tartışma konularının dışındadır. Stabilize olduğu için de sorunlara kaynak oluşturamayacağı ileri sürülmektedir. Varsa bir sorun, kaynağı dinamik bir güç olarak devlet aracını kullanan toplumun bizzat kendisi olmaktadır. Geçerli kılınmış anlayışa göre "İyilik de kötülük de devletten değil, onu kullanmaktan türer." Bu nedenle değerlendirme konusu yapılan sadece toplumun devlete nasıl ve ne kadar ilave edildiği boyutlardadır. Toplumun daha fazla dahili olduğu ve iyi yönetildiği devlete "iyi" denilmektedir.

Eşyanın doğası gereği herhangi bir şeye dahil edilme dışsal bir alan oluşturur. Dışında kalan dâhil edilir. Demek ki toplum yönetimin dışındadır, politik değildir. Politika ve yönetim işleri toplumun rutin işleri arasında sayılmamaktadır ki, toplumun katılım biçimleri sistem kriteri haline getiriliyor. Politika ve yönetim daha çok genel, elit ve herkesin yapamayacağı, yüksek bilinç ve maddi güç gerektiren özel bir çalışma alanı gibidir. Sanki ülke ve ulus gibi makro bir yapıyı ancak üstten merkezi bir erk ve buna ehil kişiler yönetebilir. Sanki her şeye muktedir bu erk ve kişiler olmazsa, toplum başsız kalır, düzensizlik baş gösterir ve kaos meydana gelerek çözülür. Düzenleyen ve düzen sağlayan güç devlet olduğuna göre geriye sadece nasıl bir devlet tercih ettiğimiz kalıyor. Örneğin Atina ve Sparta gibi devletlere kıyas yapılarak toplum tercih yapmaya zorlanıyor.

Toplumun belleğine yerleştirilmiş "iyi" veya "kötü" algısı iktidar ve devletten bağımsız olarak yönetimle özdeş hale getirilmiştir. Devleti iyi ya da kötü yapan yönetim şekilleridir. Bunun nedeni politika yönetim diyalektiğinde, yönetimin gücü elinde bulunduran dar bir çevreyle sınırlandırılmasına paralel toplumun politik alanın dışına çıkarılmasıdır. Oluşan boşluğu ise devlet dolduruyor. Yönetim erki daraltılıp özelleştikçe -ki bu, tahakküme dayalı bir tekel olarak gerçekleşir- politika içerik değiştirerek karmaşık iş ve mekânın idaresiyle soyut hale gelir; devlet toplum için belirsiz ve gerekli bir kurumsal ilişkiye dönüşür.

Proto kent devletlerinde (Sümer, Uruk, Akad vb.) karşı devrim niteliğindeki bu dönüşümü olduğu gibi gözlemleyebiliriz. Neolitik köylerde toplumun kendisini yönetmesi açık, somut ve canlıdır. Klan ve kabile üyeleri yönetime doğrudan katılır, mensubu oldukları toplumu korur, varlığını sürdürmesi için ne gerekiyorsa onu yaparlardı. Bunun sorumluluğu ve bilinci anaerkil bir ahlaki ilke olarak taşınırdı. Yönetim, topluluğun hayati bir dokusu ve yaşam biçimiydi. Kentlerin doğuşu ve gelişimi köy toplumuna ve anaerkil sisteme dayanmasına rağmen yönetimin karakteri zamanla değişiyor. Bu değişim sürecinin kendiliğinden ve ihtiyaç temelinde geliştiğini ileri sürenler var. Köy toplumuna nazaran kent toplumunda yaşamın karmaşık hale geldiği, birçok meslek grubunun pazar etrafında bir araya gelerek üretimi yoğunlaştırdığı ve bu gelişmelerin yönetim olgusuna da yansıyarak değişime yol açtığı belirtilir. Bilim dünyasının ağırlıkta kabul ettiği bu görüş görece doğrudur. Ancak bu, yönetimin karakter değiştirerek toplumdan kopmasının asıl nedeni değildir.

Araştırmalar kent oluşumunun ilk süreçlerinde doğal toplum düzeninin korunduğu fakat artan nüfus ve iş bölümüyle toplumda sosyolojik bölünmeler ve farklılıklar oluştuğunu; pro-katmanlaşma ve sınıflaşmanın alt yapısının oluştuğunu gösteriyor.

Kapitalist modernitenin ideologları, bu artan nüfus ve mesleki iş bölümünün devlet gibi organizasyonu zorunlu kıldığını, devletin büyüyen toplum ve ekonomiyi yönetme aygıtı olarak toplumsal bir yapı olduğunu meşru sayar ve hatta modernetiyi buna dayandırırlar. Devlet oluşumunu modern gelişmenin başlangıcı olarak kuramlaştırırlar. Buna göre devlet öncesi ve devletsiz klan vb gibi köy toplulukları geleneksel ve geridir. Kentin içine ve çeperine sıkışmış mesleki topluluklar, kadın ve köleler de doğal toplumun uzantıları olarak aynı kategori içinde toplumun alt ve geri katmanına yerleştirilir.

Kent ve sınıf olmadan devletin bir şebeke olarak örgütlenmesinin koşulları çok zayıftır. Kent ve sınıflaşmanın devleti olanaklı kıldığı tartışmalı olsa da genel geçer bir görüştür. Fakat kentin ve kent toplumunun devleti doğurduğu, devletin toplumsal bir yapı olarak özsel geliştiği fikri bilimsel olarak da doğru değildir.

Yönetim işi kentlere mahsus, kentsel bir buluş değildirKent ve sınıfı çok kapsamlı bir inceleme konusu olarak burada ele alamayız. Fakat sadece mekânsal karşılaştırma ile kimi farklıları görünür kılmak konumuz için yararlı olabilir. Köy ve klan toplumuna nazaran kentin yönetimi kapalı, soyut ve donuktur. Kent de üretim yine toplumsal olarak gerçekleşir, her birey yer aldığı üretim dalında işlerini son derece dinamik, canlı ve somut olarak gerçekleştirir, fakat aynı oranda yönetime doğrudan katılma koşullarını bulamaz. Köyün yönetimi toplumun kendi kendisini yönetmesini öncellerken, kentin yönetimi daha çok mekânı esas alır. Mekânın yönetimi doğrudan içinde yaşayan toplumun yönetimi anlamına gelmez. Elbette kent içindekilerle yönetilir. Kent yönetilirken dolaylı olarak toplum da yönetilir. Ama bu, kent de dâhil toplumun kendisini yönettiği anlamına gelmez. Toplumun kendisini yönetmesi ile toplumun yönetilmesi farklı ve birbirine zıt şeylerdir.

Genel geçer bir ifadeyle yönetimin bir uzmanlık işi olduğu, yönetilen obje dışında araçsal bir alan oluşturarak amaca uygun kullanıldığında yarar ve düzen sağladığı, tersi durumlarda zarar ve düzensizliklere yol açtığı da iddia edilebilir. Ki, bu gerekçeye dayanarak yönetim işini profesyonel bir alana dönüştürüp içinden çıkılamaz hale getiren yaklaşımlar az değildir. Elbette yönetim yetenek ve beceri isteyen bir alandır. Nüfusun arttığı ve üretimin iş bölümleriyle karmaşık hale geldiği kent gibi devasa yerleşkelerde beceri ve uzmanlığı yadsımak gerçekçi bir yaklaşım olamaz. Ancak bunun bir yanılsama olduğu ve sistem olarak inşa edildiğini de göz ardı etmemeliyiz.

Toplumun kent yaşamına geçmeden önce binlerce yıla dayanan bir yönetim birikimi ve deneyimi vardır. Yönetim işi kentlere mahsus, kentsel bir buluş değildir. Kentsel gelişmeye paralel toplumun ihtiyaçlarına göre şekil ve nitelik kazanmış olabilir. Biraz daha büyüyen ve karmaşıklaşan ilişki ağları beceri ve uzmanlık da gerektirmiştir. Ancak bu, toplumun yapamayacağı ve ilgi duyamayacağı kadar yabancı bir alan da olmamıştır. Yine bu gibi işler ve ilişkilerin yönetimi devlet gibi bir şebekeden çok daha eski bir tarihe uzanır. Ve hatta kentleşme ve yönetimi de devlet erkinde farklı ve çok daha köklü bir tarihe dayanır. Toplumun yönetim işlerine katılmaması veya işin ehli insanlara bırakmasının sosyal bilim izahı, mekânsal genişliğe, mesleki nedenlere, yetenek ve birikime dayandırılamaz.

Yönetime yabancılaşma özsel niteliktedir, oluştuğu doğal ortamından koparılmıştır. Daha doğru bir ifadeyle yönetim alanı zor ve hileyle toplumdan gasp edilmiştir. Gasp eden erk, toplumun dışında yer alan ve bir avuç hırsızdan müteşekkil devlet aygıtıdır. Toplumun yönetime yabancılaşması, doğasından koparılarak bir uzmanlık ve beceri standardına çekilmesi, ereksel bir nitelik taşır ve bu onu "ehil olanların işi" haline getirir. Dolayısıyla esas tartışma konusu olan "toplum ve devlet ikilemini" ikinci plana iterek kaynaştırır ve politikayla bağını belirsizleştirir.

Antik Yunan'da politika sözcüğünün polis kök ekinden türetilerek kullanımı konuya açıklayıcı bir örnektir. Devlet ya da yurt güvenliği anlamına gelen sözcük ilkin toprak sahiplerinin kendilerini savundukları "surları" dile getiriyordu. Çok sonraları bu surların çevresinde kurulan kent devletleriyle birlikte deyim kent ve devlet anlamlarını kazandı. Kent devleti, kent surlarının içinde yaşayan toplumun güvenlik örgütüydü.[3] Politika bu anlamda kent toplumunun korunması ve güvenliğini önceleyerek beceri ve uzmanlık gerektiren bir alan haline geldi. Yine bu durumu pekiştiren diğer gelişme demografik büyümenin yanı sıra gelişen iş bölümüne paralel iç içe geçen ilişki ağları ve bunları düzenleme

---

3 **Orhan Hançerlioğlu, Felsefe Ansiklopedisi**

ihtiyacıydı. Doğrudan üretimde yer almayan, soyut emeğe dayanan ve profesyonellik gerektiren bir iş alanı ve buna dayalı bir katmanlaşma gelişti. Bilgi ve deneyimin toplandığı bir uzmanlar sınıfı olarak askerlik, memurluk ve bürokrasi öne çıktı. Böylece oluşan bu hiyerarşik düzenle bölünen kent toplumu, işlerin önemli bir bölümünü ehil bu sınıfa bırakmak zorunda kaldı.

Toplum için tecrübe ve uzmanlığın önem kazandığı durumlarda devletten veya işin ehli bürokrasiden yararlık beklemek doğaldır. Çünkü "tecrübe herkeste bulunmaz. Uzmanlık da herkesin işi değildir." Toplum eğer devletin proto öncülü bürokrasiyi hepten olumsuzlaştırmamışsa ve yetki gaspına katlanmışsa, "beceri ve uzmanlık gerektiren konularda işleri kolaylaştıracağına inandığı içindir."[4]

Oysa tarihsel gelişim tam tersi istikamette seyreder. Devlet ya da bürokrasi doğası gereği beklentiyi istismar ederek "tecrübesiz ve uzmanlıktan yoksun kimselerle doldurduğu yönetimi entrikalar çevrilen ve aylaklık yapılan bir alan haline getirir."[5] Daha da önemlisi devraldığı yetkiden iktidar devşirmesidir. Çünkü toplum adına toplumun beceri ve uzmanlık gerektiren işlerinin el değiştirmesi aynı zamanda yönetimin parçalanması ve bu güce sahip sınıfın elinde tekelleşmesi anlamına geliyor. Yönetim ve politika yapmanın profesyonelleştirilmesi ayrı bir sınıf ve çıkar grubunu işaret eder. Bireyin uzmanlaşmış bürokrasi içinde kayboluşu iktidarı rasyonalize ederek saklamaktadır.[6]

İktidar fiziki ve entelektüel güç potansiyelidir ve bu yönetim olgusunda somutlaşır. Yönetim, iktidarın saklandığı merkez üssüdür. İktidar odağı kendini toplumun yönetim olgusuyla özdeşleştirdiği oranda vazgeçilmez kılmaktadır. Bir olasılık olarak iktidar, "gücünü nereden aldığı önemli olmaksızın topluma rağmen kendi iradesini" gerçekleştirir.[7] Böylece iktidara odak olan yönetim toplumun dışına çıkarak üstüne bir ceberut gibi çöker. Toplum ise kendisini ilgilendiren yaşamsal konularda söz, karar ve uygulama gücünü yitirerek iktidar eliti yönetimin taşıyıcı kolonu ve sömürü-istismar nesnesi haline gelir. Yönetime sonradan dâhil edilmesi bu sonucu değiştirmez. Ki, iktidarın devlet biçiminde form kazandığı yerlerde yönetime katılma, politik alanı paylaşım ve uzlaşı dışında toplum lehine yeni bir durum açığa çıkarmamaktadır.

Kapitalist modernitenin kaynağı olarak tekrar Atina örneğine dönelim; Atina demokrasisi, halkın yönetimi anlamında bir model olarak sunulur. Halkın kendini yönetmesinin ilk ve öncelikli koşulu olarak da yurttaşların politik alana duyarlılığı ve katılım sorumluluğu gösterilir. Gerçekten Atina'nın yurttaşları oluşturulan kurum ve kurallar vasıtasıyla "polisi" ilgilendiren her konuda tartışma ve karar süreçlerine yüz yüze ve doğrudan katılabiliyorlardı. Politika son derece dinamik, yapısal ve işlevseldi. Fakat bu, "özgür yurttaşlardan müteşekkil" bir topluluk için geçerliydi. Politika işi, gerekli maddi imkânlara ve zamana sahip, kamusal niteliklerle donatılmış, eğitilmiş, beceri kazanmış, "yurt bilinci" olan özgür yurttaşların sorumluluğuydu. Başta kadınlar ve köleler olmak üzere zanaatkârlar ve tarım üreticilerinin büyük çoğunluğu, surların etrafına yerleşmiş klan ve kabileler, "eşitlerin" oluşturduğu bu yurttaş topluluğuna dâhil değildiler. Aynı haklara ve imkânlara sahip olmadıkları için de politik yaşamda, dolayısıyla yönetimde söz ve karar iradeleri yoktu.

Aydınlanma fideliğinde yetişen düşünürler Atina demokrasinin kurum ve kurallarını yüceltirken her nedense özgürlük dışında bırakılan toplumun bu büyük çoğunluğunu görmezden gelirler. Ya da o dönemin koşullarına bağlayarak "kusur" olarak değerlendirirler. "Kusur" köleliği mazeret sayan hafifletici bir nitelemedir. Olmaması gereken ama, köleciliğin temel üretim gücü ve başlıca ekonomik bir faaliyet olarak görüldüğü bu çağlarda yaşanması sanki zaruri ve doğal bir sonucuymuş gibi ele alırlar. "İlericilik" olarak kuramlaştırırlar. Kuşkusuz köleci Akad, Babil, Asur ve Pers imparatorluklarına nazaran Atina'nın kent demokrasisi kıyaslanamayacak düzeyde ileridir. Ancak bu, tarihin yapısal sosyolojik yorumuna göre doğruluk payı taşır. Toplumun kültürel tarihinde ise sadece küçük bir kesiti oluşturur ve geri bir konuma tekabül eder. Her şeyden önce toplumun önemli bir kesimi politika dışına itilmiş, özgürlükten yoksun bırakılmıştır. Kendilerini yöneten eskinin

---

4 **Abdullah Öcalan, Kürt Sorunu ve Demokratik Ulus Çözümü**

5 **Abdullah Öcalan, age.**

6 **Fulya Özkaya, Sosyal Teoride İktidar Tartışmaları; Marks, Nietzsche, Weber, Foucault**

7 **Max Weber, Toplumsal ve Ekonomik Örgütlenme Kuramı**

Özgür toplulukları yönetim kabiliyetini yitirmiş ve köleleştirilmiştir. Bunun zorla gerçekleştirildiğini tarih kayıtlarından biliyoruz. Daha da önemlisi buna yol açan devlet gibi sömürücü bir kurumlaşma politik alan olarak yeniden dizayn ediliyor. Politik alanın toplum dışında devlet olarak yapılandırılması toplumun kültür tarihinde köklü bir kırılma ve geriye düşüş anlamına gelir.

Yapısallığı metodolojinin baş köşesine oturtan düşünürler Atina demokrasisini yüceltirken toplumun kültür tarihini incelemenin dışında tutarlar. Atina demokrasisinin kusurlarını eleştirmeleri doğru olsa da bütünlüklü ve köklü değildir. Tarihsel dönemlerin sosyal, ekonomik kıyaslamaları ve buna dayalı konjonktürel yorumlar oldukça parçalı ve dar kalmakta, hakikati yansıtmamaktadır. Oysa temel yetersizlik içerikte ve derinliğine politikaya yedirilmiş iktidar anlamıdır ve bu, ancak tarihsel bütünlük içinde görülebilir. Toplumda büyük çoğunluğun zor yöntemleriyle politika yapamaz hale gelmesi ve yönetime katılmamasını göz ardı ederek ona katılımın niceliğini sistem kriteri haline getirmek politika ve yönetime yüklenen devlet ve iktidar içeriklerini meşrulaştırmak anlamına gelir.

Dikkat edilirse Atinalı yurttaşlar yönetime katılarak iktidarı sınırlandırmış oluyorlar. Fakat eğrinin diğer ucunda bakarsak toplumu yönetime dâhil ederek iktidarın da kendisini meşrulaştırmış olduğunu görürüz. Bu anlamda tarif ettikleri politika, yönetim ve iktidarı aynı içerikte uzlaştırıyor. Günümüzde politika deyiminin yönetim ve iktidarı birlikte çağrıştırması bu nedenledir. Politika, bu yüzden çoğu yerde “uzlaşı sanatı” olarak değerlendirilir. Kuşkusuz uzlaşı da kasıt sorunların çözümü değil, toplum ve devlet uzlaşısıdır, ama devletin lehine bir uzlaşı. Çünkü artık politik alan, sözün kullanım anlamıyla devlet çeperinin içindedir. Yönetim de iktidardır. Politika için yapılan “devlet yönetimi” tanımı bu düşünsel alt yapıya dayanır.

Aristo, Antik Yunan’da Oikos ve Polis ayrımına dikkat çekerek Oikos’tan polise evrilmeyi toplumsallaşma olarak tanımlar. Aristo’ya göre Oikos toplumun çekirdeği ailenin yaşadığı ev, ekonomik işlerin yürütüldüğü yer anlamındadır. Polis ise ortak sorunlar üzerinde ortak tartışmaların yapıldığı, ortak söz ve fikirlerin oluşturulduğu; böylece toplum olunduğu mekândır. Demografik sosyolojiye ve mekâna indirgemeci bir yaklaşımla “insan Oikos’ta kalsaydı zoon Politikon (Politik hayvan) olamazdı”[8] denilmektedir.

“İnsan bir toplumsal varlık’tır” diyen Aristo, onun toplum içindeki yerini ve düzenini netleştirmeye özen gösterirken, Oikos ve Polis ayrımına dayanarak önce onun kişisel törebilimini belirtir. Bu törebilimin amacı, antikçağ geleneğine uygun olarak, mutluluktur ve bu mutluluk da bilgelikle sağlanır. Bilgelik, düşünme ve tutumla gerçekleşir. Aristo, düşünsel (Arete dianoetike) ve tutumsal (Arete ethike) erdemleri birbirinden ayırır. Tutumsal erdemlerin şekillendiği zemin Oikos’tur ve doğrudan güdüsel itkilerle harekete geçer. Düşünsel erdemler ise toplum olunan Polis’in ortak iyiliğini önceler. Bu nedenle tutum, düşünmeye dayanmalıdır. Aristo’ya göre ev ve aile içinde şekillenecek kişilikte tutumsal erdemler gelişir, fakat düşünsel erdemler kadük kalacağı için bilgeliğe ulaşılamaz. Kent, ev ve ailenin çözülmesine paralel artan nüfus yoğunluğuyla düşünsel erdemleri öne çıkartır. Aileyi toplumsallaşma sürecinin ilk basamağı olarak ayrıştırıp reddetmek, mekânın darlığı ve tekliği ile genişliği ve çokluğunu kriter haline getirmek temel hatalardan ilkidir.

Kent ve onun güvenlik örgütü devlet, ailenin reddi üzerinden toplumsallaşmanın maddi zemini sayılıyor. Onun tezahürü ise akıl ve düşünsel gelişimdir. Buna göre insan, toplumsal bir varlık olduğundan onun töresel kişiliği de kent de (Polis), yani devlet içinde oluşacaktır. Devlet şöyle ya da böyle olmuş, bunun önemi yoktur. Önemli olan, devletin yurttaşlardaki bu töresel kişiliği gereği gibi geliştirip geliştiremediğidir. Yetkin devlet bu ödevindeki başarısıyla ölçülür. Kamusal yaşamın ve toplumsallığın odağına bir güvenlik örgütü olarak polis’in oturtulmuş olması, politikayı devlet ve iktidarın uzantısı haline getirir. (Poli s-tia kos)

Antikçağ Yunan düşünürlerinden Sokrates, Platon ve Aristoteles’in ortak yanı, toplumu düzenlemeye çalışmalarıdır. Toplumun düzenlenmesi gerekiyorsa demek ki düzeni bozulmuştur. Her üç düşünür de düzensizliği devlet çarkının yanlış ellerde bozulmasına bağlamakta ve devleti onarmaya çalışmaktadırlar. Sokrates törebilimini devleti ayakta tutacak vatandaşlar yetiştirmek için kuruyor. Platon, devlet ütopyasıyla köleleri iyice çalıştıracak bir örgüt öneriyor. Aristoteles, üyelerinin kişiliklerini güçlendirmekle kendini de

8 **Özkan Yıldız, Sivil toplum, demokrasi ve çoğulculuk**

güçlendirecek olan bir devlet kurmak peşinde.[9] Rönesans ve Aydınlanma düşünürlerinin birçoğu (Machiavel, Descartes, Kant, Locke, F. Bacon, Spinoza, Bodin, Montesquieu, Rousseau, Hobbes ve Hegel gibi.)-yaşadıkları zaman ve mekana göre dayandıkları felsefi farkları koruyarak-aynı izde yürümüş; bugün de geçerli olan ulus-devletin zihinsel kalıplarını inşa etmişlerdir.

Kuşkusuz Kent, devlet, politika, yönetim ve bizzat toplumun kendisi Antik Yunan tarihiyle başlamıyor. Demokrasi de ismini ve yapısını orda almakla birlikte işlev olarak Atina'nın icadı değil. Tüm bu olgular binlerce yıl öteden evrilerek Antikçağda barajlanıyor, düşünsel bir sistem kazanarak kırılma yaşıyor. Konumuz politika ve yönetimin tarihsel arkeolojisi olmadığı için kırılma süreçlerini bir tarafa bırakıyoruz. Fakat devletin icadı ve politik kırılma bakımından Yunan dünyasının "Antik"a olmadığını, Asur despotizminin yıkılmasıyla varlığı tehlikeye düşen devletin burada yeniden restore edilerek toplumsal anlamların ikinci kez kırıldığını belirtmekle yetinelim. Modernist düşünce kalıplarını oluşturan epistemolojinin dogmalarla yüklü anlam karmaşasının nedeni, işte bu üst üste giydirilmiş öz kırım (anlam yitimi) süreçleridir. Kendisini yeni ve tek çağ ilan eden kapitalist modernizm, "Antik" yaptığı eski Yunan dünyasını olduğu gibi, ama daha kökten üçüncü bir kırılmayla güncellemiştir ve bundan en çok politika ve yönetim kavramaları etkilenmiştir. Antik çağ düşünce dünyasının yüklediği anlamlar dışında sanki öncesi-sonrası, toplumsal tarihi yok gibidir.

Politika; Devlet ve Toplum Uzlaşısı Olamaz

Günümüz dünyasında politika algısı ve taşıdığı düalist karakter, yine içerik bakımından "toplum-devlet ikilemi" aydınlanmacı düşüncenin ufku içinde doğru kavranamaz. Parçalanmış hakikatin kavramları ve dogmalarla yüklü anlamlarıyla doğru politika ve yönetim uygulamasını da yapamayız. Bir arada olamayacak, birbirinin yokluğu üzerinde varlık bulan anlamların aynı içerikte taşınması uygulamayı parçalı ve çelişik kılmaktadır. Bütün çaba ve girişimleri zıddına dönüştürme gibi bir potansiyel ve çekim alanı oluşturmaktadır. Örneğin en temelde toplum ve devlet uzlaşısı doğasına uygun değildir. Politika; devlet ve toplum uzlaşısı olamaz. Politika toplumsallığın oluşum, gelişim ve özgürleşme alanı ise onu devlet alanıyla siperlemek politikayı işlevinden çıkartmak anlamına gelir. Yine bunun sonucu toplumsal yönetim ve iktidar da bir arada bulunamaz. İktidar toplumsal yönetimin gaspı ve yitimi üzerinde gelişir. Politikasız ve yönetimsiz toplum koşullarında toplum özgürlüğünü yitirerek varoluşunun öznesi olmaktan çıkar. O zaman bu kavramlara öz kazandıran anlamları irdeleyerek tanımlarını, gerçekten doğasına uygun yeniden inşa etmek gerekir ki, zihniyet kalıplarını kırarak modernist düşüncenin ufkunu aşabilelim.

Konunun girişinde de odak noktayı toplum olarak belirtmiştik. Basit bir çıkarsamayla diğer işler gibi devletinde insan eliyle gerçekleştiğini varsayarak onu toplumsal bir yapı olarak izah etmek mümkündür. Fakat devletin donmuş bir iktidar erki olarak gerçekten toplumsal bir yapı olması mümkün mü? İnsansal bir edimin sonucu olması onu toplumsal bir yapı haline getirir mi? Antikçağdan başlayarak Rönesans ve Aydınlanma filozoflarına kadar düşünürler bu basit denklemden yola çıkarak devletin sosyolojik hakikatini irdelemediler. Devletin sosyolojik analizi konumuzun kapsamını aşmaktadır. Fakat artık biliyoruz ki, sosyolojik ve tarihsel parametrelerle devleti yeniden kurgulamadan bilimsel ve uygulanabilir bir paradigmayı hayata geçirmek oldukça güçtür. Marks'a göre devlet ile toplumun yapısı politika bakımından iki ayrı şey değildi, devlet toplumun yapısıydı. Önemli olan devletin kendisi değil, kimin elinde olduğu ve hangi çıkarlara hizmet ettiğiydi. Sorgulama, bu praksisden başlayınca tanım "sınıfsal egemenliğin aracı" sonucuna götürdü. Sınıfsal egemenlik tanımını bir tarafa bırakırsak geriye sadece "ekonomik ilişkilerin içinde gerçekleştiği koordine edici bir çerçeve" kalır.[10] Marksist devlet teorisi önemli eleştiriler sunsa da sonuçta "mutlak egemenliği ve devletin birliğini" daha fazla kutsayarak proletarya diktatörlüğü biçiminde sadece el değiştirdi ve zamanla yılanın kuyruğunu yemesi gibi kapitalist modernite ve devleti kazandı, gerçekleşen sosyalizmi ise içinden çürüterek acı yenilgiler yaşattı.

Devleti toplumun yapısı olarak öngörmek iktidarı geneolojik (genetik determinizm) bir olguya indirger. Oysa iktidar ve devlet olmadan insanlık milyonlarca

9 Orhan Hançerlioğlu, Düşünce Tarihi

10 Fulya Özkaya, age.

yıl yaşamını sürdürmeyi başarabilmiştir. İnsan ve toplumsallaşma serüveni iktidar ve devletten çok eskidir. Devletin palazlandığı mekân kent olmasına rağmen kentler de devlet ve iktidarı tanımadan binlerce yıl varlık bulabilmişlerdir. Demek ki, konuyu salt insanın bencil doğası ve mekânıyla izah edemeyiz. Bu parametrelere dayalı tanımlamalar realist ve rasyonalist kurgular içerir. Sosyal bilimi tarihsel bağlamlarıyla odağına almaz. Oysa oluşturucu öğe insanın mekânıyla birlikte toplumsal ve tarihsel niteliğidir. Politika ve yönetim olgularını mayalandıran onun toplumsal ve tarihsel karakteridir.

Aristo bilgiyi parçalayarak rasyonalize etmesine rağmen yazılarının çoğu yerinde politikayı toplumsallık anlamında da kullanmıştır. Yönetim biçimlerini sıralarken "ortak iyiliği amaçlayan çoğunluğun yönetimine politeia" demektedir.[11] Bu tanım polis kök ekinden arındırıldığında etimolojik ana karakterini verir. İşe politikanın polisin yönetimi anlamına gelmediği ile başlamalıyız. Politika sözcüğünün Pol kökü Hint-Avrupa dil ailesinde "çok" anlamında kullanılan pel ve ple kök eklerinden türetilmiştir.[12] Kökler, bizleri Antikçağdan öteye, çok daha eskilere dilin oluştuğu süreçlere (tarım devrimine-Neolitik topluma) kadar götürmektedir. Toplumu ve toplumsallığı–tarihini de-anıştıran bu etimolojik oluşum politikanın ana doğrultusu hakkında ipuçları vermektedir. Politika eğer insanın toplumsallaşma evrimiyle atbaşı gelişiyorsa iktidar ve devletten çok daha fazla varlıksal bir muhteva taşır.

Demokratik modernite kuramı politikayı "toplumun özgürlük alanı, gelişmenin anlam ve iradece üretildiği yaratım alanı" olarak tanımlar. "Toplumun hem düşünce hem de eylemle kendiliğini, kendi kimliğini bilince çıkarması, geliştirmesi ve savunması" politikanın ana çerçevesini oluşturur. Burada öne çıkan temel kriter "toplumun hayati çıkarları; onun yapısal ve anlamsal esenliği ve gelişkinliğidir." [13]

Politikanın ana çerçevede doğru tanıma kavuşturulması yönetim olgusuna da açıklık getirecektir. Yönetimi, devindirici bir ahlaki ve politik etkinlik olarak görmek gerekir. Politika gibi yönetim de insanın toplumsallaşma evrimine paralel gelişen, kültür gibi sürekliliği olan bir olgudur. Politika eğer toplumun varoluşsal edimlerinin tümüyse, yönetim bu edimlerin koordinasyonu ve pratize edilmesinden başka bir şey değildir.

Montesquieu ayırt edici bir özellik olarak "her yönetimin dayandığı bir doğası ve ilkesi" olduğunu belirtir. Her yönetim kendi doğasına ve ilkesine bağlı biçim kazanır. Doğası onun olduğu gibi olmasını sağlar, ilkesi de onu harekete geçirir.[14] Doğası iktidar ve devlet olan yönetim biçimlerinin ilkeleri ona uygun olarak iktidar ve devleti besler. Yönetim, ilkesini doğasından alarak pratikleşir, farkını ortaya koyar. Peki, o zaman toplumun yönetimi hangi koşullarda var olabilir ve kendisini sürdürebilir? İşte bu soru, ilkeyi yönetimin "zembereği" haline getirmektedir. İlkelerinden sapan yönetim yozlaşarak, doğasını da bozarak başkalaştırmaktadır.

Toplum, iktidar ve devletle kendini var etmediği gibi sürdüremez de. Dolayısıyla iktidar ve devlet aygıtının yönetimin doğası olamayacağını tespit etmek konunun anlaşılması açısından önemlidir. "İktidar alanı politikanın inkâr edildiği alandır. Toplumda ne kadar iktidar potansiyeli varsa, o kadar özgürlük yoksunluğu yaşanır. İktidar ne denli azaltılırsa, özgürlük durumu o denli gelişim sağlar." Bunun nedeni yukarda uzunca izah ettiğimiz gibi iktidar ve devletin toplumsal yönetimi gasp ederek kendine siper etmesidir. İktidar içeren yönetimin en belirgin özelliği ise topluma yabancılaşmasıdır. Toplum yönetimden koptuğu için politik ve ahlaki dokusu zedelenir. Toplumsal yönetim kendisini özgürce tayin edemez hale gelir. Tarihsel temel sorunun kaynağı burasıdır. "Diğer tüm sorunlar son kertede yönetim çözümsüzlüğüne takılıp boşa çıkmakta, hatta sorunların daha da ağırlaşmasını beraberinde getirmektedir."[15]

Yararlanılan Kaynaklar

- **Özkan Yıldız, Sivil toplum, demokrasi ve çoğulculuk**
- **Orhan Hançerlioğlu, Düşünce Tarihi**
- **Abdullah Öcalan, Özgürlük Sosyolojisi**
- **Louıs Althusser, Montesquieu Siyaset ve Tarih**
- **Murray Bookchin, Özyönetim Ve Yeni Teknoloji. Aralık 1976**
- **Herbert Marcuse, Özgürlük Üzerine Bir Deneme**
- **Jeff Weil, Bir İktidar Teorisi**
- **Murray Bookchin, Geleceğin Devrimi Halk meclisleri ve doğrudan demokrasi. 2015**
- **Sonay Bayramoğlu, Küreselleşmenin Yeni Siyasal iktidar Modeli: Yönetişim -Praksis 7 | Sayfa:85-116**

---

11 **Vikipedi version of the Thursday, June 19, 2014.**

12 **Orhan Hançerli oğlu, Felsefe Ansiklopedisi**

13 **Abdullah Öcalan, Özgürlük Sosyolojis**

14 **Louıs Althusser, Montesquieu Siyaset ve Tarih**

15 **Abdullah Öcalan, Kürt Sorunu ve Demokratik Ulus Çözümü**

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Özgür İnsan Direnme Hakkından Vazgeçmeyen İnsandır

Heja Zerya

Kapitalist modernite sistemi, sağ eğilimi devlet yönetimlerine taşıma da dahil, açık veya örtülü faşist iktidarlar eliyle küresel krizini idare etmek istemektedir. Savaş, işgal, emek sömürüsü, milliyetçi, cinsiyetçi saldırı biçimleri, devletli sistem siyasetini belirliyor. Bu saldırılara karşı "kutsal direnme hakkı"nı kullanma, ezilen ve sömürülen tüm kesimler ve halklar açısından yaşamsal önem taşıyor. Sistem karşıtı sosyalist, ekolojist, feminist, anarşist hareketlerin zengin eylemlilikleri de gündeme damgasını vurmakta, yaygınlaşmaktadır.

Fransız devrimine özgürlük, eşitlik umutlarını katarak katılan Fransız halkı ve kadınlarının amacını dile getiren Olympe De Gouges; "Her siyasal toplumun amacı, kadının ve erkeğin doğal ve devredilemez haklarını korumaktır: Bunlar özgürlük, güvenlik, mülkiyet ve özellikle de baskıya karşı direnme hakkıdır" diyordu. Özellikle direnme ve siyaset yapma hakkını savunmaktan vazgeçmediği için giyotine götürülür ve devrimci direnişi sembolize eder. Yakalanan tarihsel 'an' kaçırılırsa, kadınlar başta olmak üzere halkların eşit, özgür, kardeşçe yaşam umudu ve direnişinin sonuçlarına devletli sistem tarafından nasıl el konulduğunun tarihsel bilincine sahiptir. Bu bilinçle direnmenin, amacına ulaşma kararlılığının taviz vermeyen duruşunu temsil eder.

Nihayetinde ulus-devlet sistemi, halkların, kadınların devrimci direnişi, emeği üzerinde yükselir. Toplumsal özgürlük, eşitlik, kadın özgürlüğü yerine, ulus-devlet ve iktidarcı sistemin harcı yapılarak, günümüzde bir avuç tekelci sermaye sahibinin sömürüsünü güvenceye alan bir örgütlenmeye dönüşür. Yaklaşık yüzyıl aradan sonra gelişen Paris Komünü direnişi, yarım kalan yürüyüşü tamamlama, umut ve amaçlarını gerçekleştirmeyle bağlantılıdır. Fransız devrimini örnek vererek yazıya başlamamızın nedeni, aşılmakla yüzyüze olan ulus-devleti doğurmasıyla ilgilidir. Toplumsal direniş ve örgütlenme; koşulların ihtiyacını karşılayacak ideoloji, politika, özsavunma bilinci ve duyarlılığıyla güvenceye alınmadığı müddetçe, her türlü kullanıma ve saldırıya açık hale gelir.

Devrim ruhuyla hedeflenen özgürlük amacı, tarihsel ve toplumsal değerlerden, etik-estetik ve felsefeden koparılarak, şahlandırılmış bireyciliğin ve burjuva liberalizminin değer ve sınır tanımaz faydacılığının temeline dönüştürülür. Doğa, toplum, kadın ve emek değerlerinin sınırsız sömürüsü ve talanı anlamına gelen bu saldırı sistemi, ezilen kesimlerin, halkların farklı coğrafya ve ülkelerde direniş gerekçelerini oluşturmaya devam ediyor. Savaş ve saldırıların yoğunlaştığı alan ve mekanlar, kadın, emek, toprak, ulus, inanç, sınıf temelli toplumsal direnişlerin odağı haline gelmektedir.

Devletli toplum olma yüceltilirken, devlet ve iktidar karşıtlığı toprağa, tarihe, doğaya ve insan bedenine tecavüzden idama, kafa kesmeye, coğrafik ve tarihi mekanları tahrip etmeye varan bin bir türlü saldırıya maruz kalır. İnkar, yok etme, yıkım ve soykırımı içeren küresel bir tehditle karşı karşıya kalır. Ahlaki ve politik toplumsallığa bu düzeyde ihtiyaç duyulan tarihsel bir döneme az rastlandığını ya da yaşanmadığını belirtmek mümkün. Estetik varoluş ilkesinin, yaşam ve ilişkilerin bu düzeyde tahribata uğradığına rastlanmamıştır. İktidarcı sistem ve siyasetle, hizmetine soktuğu bilim ve teknikle insan aklı, duygusu, yaşam ve ölümünün bu düzeyde denetim altına alındığı bir zaman-mekan yoktur. Evrimsel diyalektiğin bütünselliği, farklılaşma, çeşitlenme ve özgürleşme eğiliminin ürünü insanın varoluş biçimi ve amacı ile gelinen toplumsuzlaşma-insansızlaşma-ilişkisizleşme düzeyi önemli bir sorgulamayla yüzyüze. Toplum olmak veya toplum olmaktan çıkmanın önemli bir yol ayrımındayız.

Devletli sistem güçleri kadar, sosyalizm ve demokratik toplumsallık adına hareket eden güçlerin sesinin gür çıktığı, siyasetlerinin toplum ve kadın üzerinde etkili olduğu, hatta önemli bir tehdit konumuna geldiğini söyleyebiliriz. Küresel saldırının insani ve toplumsal varoluş özüne bu düzeyde indirgenmesi, algı, duygu, düşünce ve yaşama anlık müdahale operasyonlarının geliştirilmesi ve salt bu amaçla özel savaş merkezlerinin kurulması, sistem karşıtı güçlerin tehdit oluşturma düzeyiyle bağlantılıdır. Toplum mühendisliği, genel bir siyaset olmaktan çıkmış, bir özel savaş yöntemine dönüşmüş durumdadır.

Bir psikolog ve köşe yazarı olan Gündüz Vassaf, 1980'li yıllarda yazdığı Cehenneme Övgü Gündelik Yaşamda Totalitarizm adlı kitabında, 20. Yüzyıl biliminin, özellikle de davranış bilimi olan psikolojinin sloganı ve hedefinin "Davranışları anla, önceden kestir ve denetle" olduğunu belirtiyor. Bu hedefin kimlerin çıkarına olduğunu sorguluyor ve "Davranışlarımıza ilişkin toplu bilgi, endüstri sonrası düzenin gücünün dayanağıdır. Davranışlarımıza ilişkin bilgi, bu düzenlerin bizleri denetleyip sömürmesini sağlar. Bilgi güç demektir" diyor. Son vurgu cümlesi, kapitalist modernite biliminin ve ulus-devletin temelini atan düşünürlerden Francis Bacon'a ait.

Güç haline gelen ve kullanılan bilgi ve bunun üzerine kurgulanan bilim ve iktidar sistemi, bugün insanlığın başına coronavirüs salgını da dahil, internet bağımlılığı, sanal yaşam, tatmin olma, ölme-öldürme gibi çeşitli salgınları bela etmiş durumdadır. Düşünceden, ahlaktan, estetikten, politikadan, felsefeden, hakikatten kopartılan insana, "kendini sınırsız ispatlama"nın önce sanal, sonra her türlü ahlak-toplum dışılığı, saldırı ve katliamı gözünü kırpmadan gerçekleştirecek gerçek hareket ve 'varoluş'-DAİŞ gibi-alanları oluşturuluyor. Beyinde başlayan denetim, yaşama, ilişkilere, gelecek kurgusuna nüfuz etmekte ve her an kendini yeniden üretmektedir. Bu üretimin arka planı, başta kendinden, insan ve toplumdan, doğa ve yaşamdan koparan eğitim-siyaset-kültürle örülür. Sokrates'in doğal toplum inançlarını savunan bilgelerden devraldığı "Kendini bil" ilkesine karşı geliştirilen bir saldırıdır bu. Kendini bilmekten devletli sistem neden bu kadar ürkmektedir? Bu soru ve sorgulama, kölelik-egemenlik ikilemini aşma ve özgürlük seçeneğinde karar kılmanın eylemli yaşam ilkesidir. Bu yüzden Sokrates kendini bilmezlerin yaşam, insan, toplum ve yargılama sistemini reddeder ve baldıran zehirini kendi elleriyle yudumlar.

Abdullah Öcalan Özgür İnsan Savunması'nda Sokrates'i, "Yeni doğruluk tanrısının peygamberi" olarak tanımlar. Sokrates, demokrasisiyle ün yapan Atina devletinin, demokrasi yalanını örtbas eden gerçeğini açığa çıkarma peşindedir. "Kendini bil"menin doğru soruların ve doğru yanıtların peşine düşmekle bağını kurar. "Bildiğim tek şey hiçbir şey bilmediğimdir" diyerek, kendini kandırma yalanına nokta koymak, kendini tanıma ve anlama yolunu göstermek ister. Sorgulama yöntemi, verili olan kişilik-yaşam-sisteme kuşkuyu doğurduğu ve yeni arayışların önünü açtığı için, iktidar güçleri tarafından tehdit olarak görülür ve cezalandırılır. İtaat etmek, çizilen sınırların ötesine geçmenin merakına kapılmamak, arayışa girmemek uygarlık tanrılarının temel desturudur.

Mazdek ve Hürrem'in iyilik, doğruluk, güzellik yolundan sapan Sasani egemenlerine Zerdüşt'ün "iyi düşün, doğru söyle, güzel yap" ilkesini hatırlatmaları, Sokrates'ten bin yıl sonra, kurnaz, yalancı ve komplocu iktidar güçlerinin acımasızlığıyla karşılanır. İktidara alet edilen Zerdüşt inancını yeniden toplumsallaştırmak ve reformdan geçirmek isteyen Mazdek, aynı zamanda sarayda Mag rahiplerine öncülük etmektedir. Devletçi zihniyetin gericileşme ve saldırganlaşma düzeyini yeterince göremez, içten dönüşebileceğine inanır. Halk isyana kalkmışken, uzlaşma arayışıyla çağrıldığı saraya gider, komploya getirilir, beraberinde götürdüğü 12 yoldaşıyla birlikte toprağa gömülerek diri diri katledilir. Topluma yakın duran Hürrem, bu oyuna gelmez, kendini kurtarır ve Mazdekizmin eşit, ortak, iyi ve güzel yaşamı savunan düşüncelerini Hürremizmle derinleştirir, toplumsallaştırır ve yaymaya devam eder. Hürremizm düşüncesinin yüzyıllarca yaşamasını ve direnişlere öncülük etmesini sağlar.

Toplumsallıktan, özgürlükten, hakikatten yana olmak ve mücadelesine girişmek, ağır bedeller ödemeyi göze almayı gerektirir. Özgür birey ve topluma ulaşmak, yurtseverlik bilincine, tarihsel ve toplumsal bilince sahip olmayı, bu bilinci toplumsallaştıracak kişilik, örgütlenme, politika ve eylemi gerektirir. Zincirin bu halkalarından birinin eksik olması, devletli sistem karşısında özsavunma gücünü yeterince geliştirememe, varlığını koruma ve özgürlüğünü sağlama sorunlarıyla karşı karşıya bırakır.

Sistem karşıtlığı, devlet ve iktidar karşıtlığında, özgürlükçü düşünce ve eylemde somutlaşır. Devlet ve iktidardan yana olmakla, özgür birey ve topluma ulaşma amacı birbiriyle karşıtlık içerir. Özgürlük ve özgür birey gerçeğine ilişkin filozof, edebiyatçı, siyasetle ilgilenen birçok düşünür, önder ve devrimcinin hem tahlilleri hem pratikleri, eylemci duruşları vardır. Özgürlüğü, "seçme hakkına sahip olma", "bir şeyi yapma ya da yapmama iradesi" olarak tanımlama, soyut bireye indirgeme, tarihsel-toplumsal gerçeklikten koparan, liberal bir yorumu içerir. "Zorunluluğun bilincine varma" tanımlaması, zorunluluğu aşma, çözüm gücü ve irade sahibi olma ile tamamlanmayı gerekli kılar. Özgür birey ve iradeleşmenin, kendini tanıma, anlamlandırma, anlama düzeyiyle yakın bağı vardır.

Toplum ve Kadının Bilgi Hafızası

Küresel düzeyde insan varoluşuna ve toplumsal varoluşa dönük gerçekleştirilen sistematik saldırılara karşı, varoluşuna anlam verme ve varlığını, bütünlüğünü koruma, savunma özgür birey ve toplum mücadelesinin esasını oluşturur. İdeolojisiz, felsefesiz, bilimsiz, politikasız kılarak, devletli sistem karşısında savunmasız bırakan, kendine mahkum ve mecbur kılan özel savaş sisteminin kırılma noktası, bu farkındalıktan geçer. İdeolojisizleştirme, felsefesiz kılmaya karşı, özgürlük ideolojisi ve felsefesinde derinleşmek, özgürlük sosyolojisini yaşam ve ilişki anlayışının temeline oturtarak, "an"ı özgürleştirmenin duygu ve düşünce diyalektiğini yakalamaktan geçer.

Farkına varılanın mücadele ve yaşam gücüne dönüştürülmesi, özgür birey ve toplum gelişimine yol açması ile liberalizmin sahte "an'ı yaşama" ve özgürlük yanılsaması yalanından kökten ayrışır. Özgürlük felsefesinde derinleşmek, özgürlük ahlakıyla politikayı buluşturmak, liberalizmin sızdığı sahte yaşam ve bireyci duygu, düşünce ve yaşam alanlarının toplumsallaştırılmasına hizmet eder. Hegel, Hukuk Felsefesinin Temel Çizgileri Kitabı'nda felsefeyi "dönemini düşüncede kavramaktır" biçiminde tanımlar. "Zamanda olmak"tan ve bunun hareket halinde olmak anlamına geldiğinden bahseder. Varoluşa en çok kafa yoran filozoflardan biri olarak, diyalektiği "hareket ettiren" ve "herkeste olan çelişki ruhu" olarak tanımlamaktadır. Abdullah Öcalan "anda oluşma"yı, "hem yürüyüp hem düşünme"yi önemli bir varoluş ilkesi olarak ifade eder.

Varlık kazanma; zamanın ruhunu yakalama, çelişki ruhunu diyalektiğin yasaları içinde harekete geçirme ve verili olan bilgi, kişilik ve yaşam tarzıyla çatıştırmaktan geçer. Bu çatışmayı özgür birey ve toplum lehine sonuçlandırmak, kapitalist modernitenin, ulus-devlet sisteminin zihniyet ve yaşam kalıplarını, sınırlarını parçalamanın yolunu açar. Bilimsel, felsefik, sosyolojik özü, doğa ve toplum yasalarında sentezlenen anlamla buluşturan oluşum süreci, bilinçle eylemin içiçeliğinde şekillenir. Bu özün taşıdığı anlamı, Murray Bookchin, özgürlüğün ekolojisi olarak tanımlar ve bunun, toplumsal özgürlükle doğal özgürlüğün ekolojik etkileşimi içinde şekilleneceğini savunarak; "İnsanlık doğanın öznelliğini ve ondaki gizli anlamları ifade etmekte özgür oldukça, doğa, insanlık aracılığıyla kendi sesini, öznelliğini ve verimliliğini onaya koymuştur" demektedir. Bunun için, aklı "kişisel ve toplumsal bazda özgürleştirici olan etik yüklü bir duyarlılık haline getirmek" gereğinden bahseder. Spinoza'nın "Anlamak özgürlüktür" tanımı, kendi sesini, öznelliğini ve verimliliğini anlamlandırma, keşfetme serüvenine koyulan insanın eylemi-varoluşunda anlam bulur.

Direnme iradesi ve gücü, "dönemini düşüncede kavrayan" insanın felsefik derinliği, iyilik-doğruluk ilkeleriyle ahlaki ve vicdani yüceliği yakalama, buna estetik öz kazandırma mücadelesi içinde gelişir. Çağın çelişkilerini kavramak ve alternatif düşünce, kişilik, yaşam, sistemi geliştirme gücü, bu direniş içinde mayalanır. Öcalan, "İnsan toplumu, insanın zihniyet gücüyle belirlenir. İnsan toplumu akıl yasalarının yaratıcı ve gelişimsel rollerinin geniş ve hızlı olduğu olgudur.... Önemli olan toplumun dönüşüm yasalarının gücüne ve bilincine ulaşmak, toplumun yeniden yapılanmasını bu oluşmuş bilim gücüyle yaratmaktır" diyor.

Direnmenin zihniyet gücü ile toplumun dönüşüm yasalarının gücü ve bilincine ulaşmakla bağı, bu bağın yaşam ve toplum bilimi jineolojiden beslenmesi, sağlamlaştırılması ve zenginleştirilmesi, özgür eşyaşamın özsavunma gücünü oluşturur. Bilimin erkek egemen iktidarlar ve sermaye güçlerinin savaş teknolojisine, insan varlığı ve toplum yaşamını kontrole,

her türlü terör ve saldırganlığın bilgi kaynağına dönüştürülmesine karşı, jineoloji ile özgürlük sosyolojisini ören, emek ve üretimin, kadın ve toplumun bilgi hafızasını güçlendirebiliriz. İdeolojik, bilimsel, felsefik temelimiz ne kadar güçlü olursa, devletli sistemin kadın ve toplum varoluşunu hedefleyen liberal, milliyetçi, cinsiyetçi, dinci ideolojileri sentezleyen çok yönlü saldırılarını durdurabilir, aşabiliriz. Faşizmin-militarizm, şiddet, terör saldırganlığını normal yaşam biçimine dönüştürme, kadın ve toplum kırımını kanıksatma politikalarına "dur" diyebiliriz.

Beyinde başlayan denetim, yaşama, ilişkilere, gelecek kurgusuna nüfuz etmekte ve her an kendini yeniden üretmektedir

Hannah Arendt, "Siyasetin varoluş nedeni özgürlüktür ve özgürlüğün deney [ve tecrübe] alanı eylemdir" diyor. Özgürlüğün otomatik olarak özgürleşme eyleminden doğmayacağına vurgu yaparak; "Özgürleşmenin yanısıra, özgürlüğün aynı durumda bulunan başka insanların refakatine ve onlarla buluşabileceği müşterek bir kamusal mekana da-başka bir deyişle her özgür insanın kendini sözle ve edimle dahil edebileceği siyasi olarak örgütlenmiş bir dünyaya-ihtiyacı vardır" tespitini yapar.

Zaman-mekan bağını tarihsellik ve toplumsallık içinde yakalama, özgür birey olma, kendi farkına varmada önemli bir aşamadır ve varlık-bilinç-form kazanmanın zeminini oluşturur. "Örgütlenmiş bir dünya" oluşturmazsak, ahlaki ve politik toplumsallığımızı koruma ve geliştirmenin sistemini yaratamayız. Kurumsallaşma, örgütlenme ve bedenleşmeyi kapsayan forma kavuşmayı bir sisteme dönüştüremezsek, varlığımız ve özgürlüğümüz güvence altında değil demektir. Bunun farkında olan devletli sistem ve faşizminin, bireyi ve toplumu örgütsüzleştirme saldırılarına karşı durmak, örgütlü kalmanın ve yaşamanın alternatif, yaratıcı yol ve yöntemlerini bulmanın arayışı içinde olmak, toplumsallığımızı korumanın tek yolu. Liberalizmin ideolojisizleştirme, politik kimlikten uzaklaştırma, kimliksizleştirme siyaseti, bireyin ve toplumun varoluş temeline saldırıyı içerir. Arendt'in özgürlükle özdeşleştirdiği siyaset, ahlaki ve politik toplumun ve özgür bireyinin varoluş tarzıdır. Abdullah Öcalan'ın politikayı özgürlük sanatı olarak tanımlaması, Arendt'in siyaset tanımıyla örtüşmektedir. Bookchin'in aklı "özgürleştirici olan etik yüklü bir duyarlılık"la buluşturması, akıl-duygu diyalektik bağını siyaset ve yaşamın merkezine almaya işaret etmektedir.

Siyasetin özgürlük etiğiyle yüklü, akıl-duygu bütünlüğüne dayanan özüne kavuşması; mitoloji, felsefe, din, bilim yöntemleriyle parçalanan hakikate ulaşmanın önemli bir kilometre taşıdır. Bu bağın kurulması, zihniyet dünyalarımızda, yaşam ve kişiliklerimizde kronik krizlere yol açan ikilemleri aşma yoluna girmektir. Bu yürüyüş, insan doğasında önemli bir yarılmaya yol açan özne-nesne, akıl-duygu ikilemini aşmaya doğru bir yürüyüştür. Bu ikilemleri aşma, kadın-erkek, yaşam-ölüm, doğa-insan(kültür), cinsiyet-toplumsal cinsiyet ikilemlerini aşma ve özgürlük rönesansını gerçekleştirmekle özdeştir. Varoluşumuza anlam katacak, anlamlı yaşama hizmet edecek bu aydınlanma düzeyi ve gücüne ulaşma hedefinin, uygarlık sistemini korkutması ve saldırganlaştırması normaldir. Hiyerarşik sistemin ve yarattığı ilişkiler ağının çökertilmesi anlamına gelir ve devletli uygarlık sisteminin temeline dinamit koyar.

Hannah Arendt'in "örgütlenmiş dünya"ya olan ihtiyacı vurgulaması, bu anlamda önem taşıyor. Bu ihtiyacın özsavunmaya dayanması, özgür birey, demokratik toplumsal inşa ve özgür eşyaşamı esas alan alternatif bir sistemle taçlandırılma gereği vardır. Örgütsüz ve siyasetsiz kalan birey ve toplum, oksijeni tükenmiş, beyin ölümü gerçekleşmiş ve solunum cihazına bağlanmış bir bedeni çağrıştırır. Tıpkı coronavirüs salgını ile birey ve toplumun biyolojik varlık sınırına, nefes alıp-vermeye indirgenen yaşam-ölüm çizgisini ve George Floyd gibi nefessiz bırakılarak katledilmeyi, İpek Er'in kulaklarımızı çınlatmaya devam eden "sesimi duyan olmadı" çığlığındaki görmeyen-duymayan-bilmeyen maymunlaşma gerçeğini ifade eder.

Özgürlüğü, korkuyla birlikte yaşama yeteneği, korkuyu göğüsleme, korkuyla yüz yüze gelme cesareti olarak tanımlayan Gündüz Vassaf; "Bize korkudan arınmış

bir toplum ve yaşam güvencesi verenler, aynı zamanda özgürlüğümüzü elimizden alıyorlar. Korkudan arınma karşılığında özgürlüğümüzü takas ettiklerimiz, yeni korku kaynakları haline gelirler. Güvenlik ve kölelik nasıl el ele giderse, korku ve özgürlük de öyledir" diyor. Korkmayan insanı, yüzü kızarmayan insana benzeterek, etik ve temel yaşam-ölüm duygusunu korumak gereğine işaret eder. Kadın ve toplumları yaşam, eylem, örgüt ve siyaset gücünden düşürmek isteyen faşizm saldırganlığına karşı büyük korku duymak, büyük direnmenin yoluna koyulmak demektir. Vassaf, "İnsan korkuya yenildiği zaman, eyleme geçmekten ve hayallerinin peşinde koşmaktan korktuğu zaman, özgürlüğünü yitirir. Korkmak normaldir. Ama korkuya teslim olmak, düşünmekten ve soru sormaktan vazgeçmek zorunda değiliz. Ölümü ya da tehlikeyi hatırlamak, özgürlüğümüzü hatırlamak demektir" diyerek, özgürlük ve direnme hakkı dışında "her türlü duygu, sahte bir güven duygusudur" uyarısında bulunur. İçinden geçtiğimiz koşullar, gerçek güven duygusuna sarılma ve alternatif sistem kuruculuğunda kararlı yürüme, özgürlüksüzlükten ve örgütsüzlükten korkma ihtiyacını hissettirmektedir.

Toplumsallıktan, özgürlükten, hakikatten yana olmak ve mücadelesine girişmek, ağır bedeller ödemeyi göze almayı gerektirir

Alternatif kişilik, yaşam ve sistem örülmeden, özgürlük rönesansını gerçekleştirmek ve baştan aşağı militaristleşmiş iktidar sistemleri karşısında korumak ve savunmak zordur. Toplum ve bireyin varoluş ve yaşamı, devletli sistemin insafına bırakılmayacak kadar değerli ve anlam yüklüdür. Anlam ve değer yitimine "dur" demenin, nefes almanın ve sesimizi duyurmanın eylemcisi olmadan, bırakalım özgürlüğü, fiziki-biyolojik varoluşumuz dahi tehlikededir. Varlık-bilinç-form diyalektiğini doğru anlamlandırmak, etnik, inanç, cins, sınıf bilincimizi ve kimliğimizi korumanın özsavunma mekanizmasıdır. Bu mekanizma bilinç-örgüt-eylem-sistem diyalektiğinde somutlaşır, özgür, demokratik, militan kişilik, yaşam ve mücadelede güvenceye alınır. Bilinç olmadan örgüt, örgüt ve politika olmadan eylemin gelişmeyeceği bilinen gerçeğinden hareketle, beyin-yürek-yaşam gücünü geliştiren kadın ve erkek bireyi, özgür toplumsallığın ve politikanın öznesine dönüşür. Özneleşen insan, ahlaki ve politik toplumun sosyolojik özünü oluşturur.

Direnme ve Özgürleşme Arayışı

Kürdistan özgürlük mücadelesinde, ikilemli ve parçalı zihniyet dünyasını aşma, toplumsal özgürlük bilincine ulaşma ve anlamlaşmada önemli bir düzey yakalanmış durumda. Bu düzeyin açığa çıkardığı enerji, ciddi bir sinerjiye, maddeyi aşarak, evrensel bir akışa dönüştü. Öcalan'ın "Maddenin amacı anlamlaşmak, anlamın amacı da maddeyi aşmaktır" tespitinde anlam bulan bir hakikat açığa çıktı. Maddeyi aşan "anlam"ı özgürleşme olarak yorumlarsak hem aydınlattığı maddeyi hem maddi koşulları-zaman ve mekanı-aşarak, başta kadınlar olmak üzere, dünya halkları arasında bir sinerji yarattı. Özgür yaşam umudu ve arayışlarına yeni anlamlar katarak canlandırdı.

Anlamlaşma-özgürleşme arasındaki özdeşliğin özünü oluşturan enerji, sürekli bir akış halidir. Doğa-kadın-yaşam bağı ve gerçekliğini hatırlatan, sınırsız bir akış halini ifade eder. Tutsak edilen kadın-toplum enerjisinin varlık-bilinç-form kazanarak, tutsaklık-kölelik duvarlarını-sınırlarını-zihniyet algılarını aşması, her gün yeni etkileşim alanları yaratarak ilerleyen enerji haline dönüşür. "Çelişki ruhu"nu canlandırarak, "an'da oluşma"nın sihirli etkisine çeker ve yeni özgürlük arayışlarına, alanlarına sıçrar. Etki alanına aldığı her birey, toplum, coğrafyada eskisi gibi olunamayacağı, yaşanamayacağı kelebek etkisine yol açarak, yüzyılları etkileyecek bir enerji akışını, özgürlük ruhu ve duygusunu taşır. Bu etkinin kalıcı kişilik, toplum ve özgür yaşam sistemine dönüşmesi, direnme hakkına sahip çıkan birey ve toplumla mümkündür. Dünyanın farklı coğrafyalarında direnen birey ve toplumların enerjisinin sentezi, daha yüksek enerji ve özgürleşme düzeyine yol açar.

Sinerji alanı olarak yorumlayacağımız bu etkileşim alanının merkezini Kürdistan özgürlük mücadelesi ve Özgürlük Önderliği oluşturmaktadır. Tutsak edilmek

istenen özgürlük enerjisinin anlamlaşma düzeyi derinleşerek, devletli uygarlığın zihniyet ve maddi sistem sınırlarını aştı. Direnme, özgürleşme arayışı ve kararlılığında olan herkese ulaştı. Demokratik, ekolojik, kadın özgürlükçü paradigmada ve demokratik sosyalizmde somutlaşan bu anlam düzeyinin etki alanının genişliği, küresel iktidar-sömürü sistem krizinin derinliği-genişliği ve özgürlüğe olan ihtiyaçla yakından bağlantılıdır.

Kürdistan devriminin yarattığı anlamlaşma ve özgürleşme düzeyi ile yaydığı enerji ve yarattığı sinerjiden korkan merkezi uygarlık sistemi, tecrit, işgal-ilhak ve soykırım saldırısını, yeni bir dünya savaşıyla sürdürüyor. Bu savaş, özgür birey-kadın-toplum ve devrim ruhunu etkisizleştirme, ele geçirme ve dağıtma amacını taşıyor. İnsanlığı, maddi ve manevi olarak devletli zihniyet, yaşam ve egemenlik sınırları ve saldırısı içinde tutarak, iradesizleştirmek, kimliksizleştirmek, kişiliksizleştirerek tüketmeyi amaçlıyor. Ulus-devlet ve milliyetçiliği, birey ve toplumların siyasal varlık biçimi; cinsiyetçiliği kadın ve erkeği en geri tahakküm sınırına çekme yöntemi; bilimciliği teknoloji ve endüstriyalizmle doğayı talan etme, insan beyni-yüreği-bedeni ve yaşamını parçalama ve denetim altına alma yöntemi; dinciliği bütün bu kırım ve katliam süreçlerini, kölelik-egemenlik meşruiyetini savunma ve bir kader biçiminde kanıksatma yöntemi olarak devrede tutmaktadır.

Demokratik modernite paradigması temelinde, demokratik ulus çizgisi, her türlü faşizan ve milliyetçi saldırıya karşı ulus, cins, inanç, kültür farklılıklarının zenginliği, birliği temelinde, siyasal-toplumsal-ahlaki varoluşun özünü temsil etmektedir. Faşizmin, totalitarizmin tekçiliği ve tüm renkleri yutan kara(n)lığına karşı, özgürlükçü varoluş, ulus-devlet sistemine karşı, halkların demokratik özerk sistemini savunma direnişini bir yaşam biçimine dönüştürmeyi gerektirir. Kültürden ekonomiye, özsavunmadan diplomasiye, sağlık ve eğitime demokratik ulus boyutlarını örgütleyerek toplumsal inşayı geliştirmeyi komünleşerek bireyleşme anlayışına dayandırmak, liberalizmin toplum-birey yaşamına sızma ve bozma girişimlerini boşa çıkarır.

Demokratik konfederalizm, demokratik özerk sistem, komün ve meclislerde kadın, birey ve toplum iradesinin açığa çıkması ve yönetim gücüne dönüşmesinin yarattığı yaşam enerjisi, egemen sistemin korku nedenidir. Bu anlamda bu örgütlülüğü dağıtmaya ve örgütsüz, yönetimsiz bırakmaya dönük her saldırının örgütlü ve direnişçi demokratik ulus bireyine çarparak geri dönmesi önem taşır. Örgütlü yaşam ve kişilikten taviz verdiğimiz her nokta, varlık ve özgürlüğümüzü teslim almaya yönelen daha büyük gediklerin açılmasına götürür. Liberalleştirerek, tekleştirerek, toplumsal güç ve değerden soyutlaştırarak teslim alınan birey, iktidarın emrine amade ve her tür kullanıma açık hale gelir. Bu anlamda kolektif ruh, irade ve yaşam gücünden asla uzaklaşmamak, ortak yaşam ve direniş kültürü etrafında özgür toplumsallığımızı koruma zorunluluğu vardır.

Özgür erkek, kadın özgürlüğüne duyarlı, iradesine saygılı ve özgür eşyaşam kuramına bağlı bir dönüşümle gerçekleşir

Toplumsal değerlere ve demokratik yönetim iradesine saldırının merkezine kadın özgürlüğüne duyulan ihtiyacın önünü almak yerleştirilmiş durumdadır. Özgür eşyaşamın güvencesi olan özgür kadın ruhu, bilinci ve örgütlülüğünün gelişmesi, temel tehdit konumundadır. Şeriat yasalarından tutalım, günlük taciz, tecavüz, katliam biçimleriyle kadında harekete geçen anlamlaşma-özgürlük enerjisiyle dolup taşma ve toplumu harekete geçiren güç olmasının önü alınmak istenmektedir. Bunun için adeta "katli vacip" denilerek, faşizm her tür cinsiyetçi saldırı ve kıyım yöntemini devreye koymuş bulunuyor.Bookchin, "üretim ve yeniden üretimin kadın odaklı olduğu; hayatın 'büyüsünün' kadının kişisel yaşam süreçlerinin doğasında bulunduğu; küçüklerin büyütülmesinin, evin örgütlenmesinin ve doğanın doğurganlığının kadının cinselliğinin ve kişiliğinin işlevleri olduğu bir dünyada erkeğin kimliği tehlikededir" diyor. Kendi doğasının farkına varan ve bu gücünü özgürlük bilinciyle örgütlü bir güce dönüştüren özgür kadın bireyleşmesi ve giderek etki alanı genişleyen

mücadelesinin önü alınmazsa, egemen erkeklik yerle bir olacaktır. Bu anlamda iktidardan küçük aile lehine pay sahibi yaptığı erkeği, 'kutsal ittifak'ına çekmenin yol yöntemlerini çoğaltmakta, kadını eve kapatmanın, erkeğin hizmetçisi yapmanın veya sınırsız kullanıma açmanın her çaresine başvurmaktadır. Erkeğin en ağır suçlarını bile affetmekte, adeta suça teşvik etmektedir.

Erkek kimliğinin tahakküm yörüngesinde gerçekleşmek zorunda olmadığını belirten Bookchin, erkeği devlet ittifakından çekip çıkarmanın yollarına kafa yorar. Çünkü bu 'ittifak'ı "tüm sosyal çevre için ölümcül" görür. Sivil alanın askeri bir alana dönüştürülmesi ile "sosyal ekosistem içinde" çürümeye yol açtığı ve başta buna maruz kalan topluluk olmak üzere, çevresindekilerin de tepki göstermesini belirtir. Erkeğin iktidar zeminine çekilmesi, toplumun militarizasyonu, faşizmin küresel saldırganlığını dünyanın dört bir köşesine yayması anlamına gelir. Bu sürece "dur" diyen Abdullah Öcalan'ın "erkeği öldürmek" kuramı, devlet ve iktidara karşıtlıkta somutlaşır. İktidardan vazgeçmeyen erkeğin, sosyalizm adına da olsa en katliamcı, gerici ve devletçi uygulamadan şaşmayacağını ortaya koyar. Özgür erkek, kadın özgürlüğüne duyarlı, iradesine saygılı ve özgür eşyaşam kuramına bağlı bir dönüşümle gerçekleşir. "Erkek kimliğinin tehlikede" olması, devletçi ve iktidarcı kişilikten arınma, küçük krallığını dağıtmaktan geçer.

Bu anlamda kadın özgürlük çizgisine saldırı, aynı zamanda özgürleşen erkeğe saldırıdır. Eşbaşkanlık sisteminin, kadın örgütlerinin, siyasetinin tehdit olarak görülmesi, reddedilmesi, kapatılması, özgürlük eğilimini toplumsallaştıran kadın iradesinin hapsedilmesi, katledilmesi, dağılan küçük ve büyük krallıkların onarılmasına dönük tedbir siyasetidir. Öcalan'ın tecridi ile özgür erkek iradesi, siyaseti etkisizleştirilmek, erkek egemen siyasetin baskı, zulüm, işkence, katliam ve soykırımla kabulü dayatılmak istenmektedir. Bu saldırının sistematik, tarihsel ve toplumsal kökenlerini derinden kavrama ve "dur" deme gücü ve iradesini geliştirmek, varlık ve özgürlük sorunumuzdur.

Murray Bookchin, "Tahakküm, sömürü, hakimiyet, acı karşısında kayıtsızlık ve zulüm" gibi olguları hayatımızdan ve dünyamızdan "kusarak çıkarılması gereken olgular" olarak tanımlar. Hannah Arendt, "Mucizeleri gerçekleştirenler insanlardır; özgürlük ve eylemde bulunma yetisi gibi bir çifte ihsan sayesindedir ki, insanlar kendilerine ait bir gerçekliği kurmaya muktedirlerdir" der. Abdullah Öcalan, "Özgürlük adeta evrenin amacıdır diyesim geliyor" diyerek, makro evren ile mikro evren insan arasındaki varoluş-amaç bağını kurar. Amacı kadar inancı, iradesi büyük ve güçlü olan insan enerjisi, maddi engelleri aşma gücüne sahiptir, tarih bunun sayısız örnekleriyle doludur.

Korku imparatorluğunu yaratanlar, kendi korkularının esiri konumundadır ve bu korku hiçbir zaman ortadan kalkmayacak. Surlar, kaleler, saraylar, sınırlar, ordular, zindanlar, uçaklar, füzeler gibi ölüm saçan silahlar, atom bombaları hep bu korkuyu yenmek için üretilir. İçine hapsoldukları sınırları ve esiri oldukları çıkarları korumak içindir. Kadın ve toplumda korku ve sınırlar yerine, yaşamı koruma ve sürdürme, iyi yaşam için geçimlik ihtiyaçları sağlama esastır. Yaşamın ve anlamın mütevazı emekçiliği, hafızası kadınla sembolize edilir ve toplumsal hakikate tekabül eder. Yaşam, güzellik, emek, üretim, iyilik ve doğruluktan yana değerleri biriktirme ve yeniden anlamla-enerjiyle buluşturma zamanıdır. Bu anlamda, "kendilerine ait bir gerçekliği kurmaya muktedir" olma ayrıcalığına sahip olan insanın, mucizeler yaratmaya koyulma, "özgürlük ve eylem" zamanıdır. Bu mucizevi gücün önünde hiçbir engel duramaz. Hayal gücünü ve mucizevi varoluşu harekete geçirme zamanını kaçırmayalım. Devrimci romantizme, ahlaki ve vicdani devrimcilik kadar ihtiyaç duyulan bir dönemin direnen insanlarıyız.

Son sözü Murray Bookchin'e bırakalım; "Parisli öğrencilerin 1968'de attıkları 'Hayal Gücü İktidara!' sloganı, kişiliğin ve toplumun estetikleştirilmesine yönelik coşkulu bir bakıştı, yoksa iktidarın ele geçirilmesi için bir reçete değil."

Yararlanılan Kaynaklar;

- **Özgür İnsan Savunması/ Abdullah Öcalan**
- **Geçmişle Gelecek Arasında/ Hannah Arendt**
- **Özgürlüğün Ekolojisi/ Murray Bookchin**
- **Cehenneme Övgü Gündelik Yaşamda Totalitarizm/ Gündüz Vassaf** "
- **Hukuk Felsefesinin Temel Çizgileri/ Georg Wilhelm Friedrich Hegel**

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Direnişin Estetiği; Direnişe Dönüşen Sanat, Sanata Dönüşen Direniş

Zülfikar Tunç

Abdullah Öcalan; "Sanat yaratıcı ruh demektir. Toplumları sanattan kopardın mı,ruhtan, kimlikten kopardın demektir" der. Sanatın bu anlamı bir hakikatin dile getiriliş biçimi olmaktadır sanat ve sanatçı diyalektiği bir bütün olduğundan sanatçı güzel, iyi, doğru, çirkin, yüce, cüce gibi özellikleri ayrıştırarak toplumuna sürekli hakikat rehberliğinde bulunur. Sanatçı yaratıcı, bilme ve görme gücüyle güzel, iyi, değerli olanı ayıklarken, sahte, yalan çirkin olan karşısında duruşuyla bunun temsilini yapar. Sanatçı direnmenin estetiğini yaratıcı aklı ve duygu dünyasında işleyerek, toplumla buluşturarak Spinozacı ifadeyle üstün neşe ve üstün umutluluk oluşturur. Direniş, eylemli toplumsa karşılık buldukça, estetiğin hakikati görülür olur. Çünkü yaratan yaşadığı dünyanın sorunlarına duyarsız olmadığı gibi, iktidar-devletlerin baskıncı ve otoriteleri karşısında tavrı ve tutum zihinsel evreniyle uyumlu şekilde toplumdan yana olur. Toplum sanatçıyı güçlendirdiği gibi, sanatçı da direniş estetiğiyle toplumun duygu, ruh ve simgelerle belirler. Çünkü sanatçı toplumdaki estetiği bularak onu duygu, ruh ve imge evreniyle besleyerek toplumsal kılar. Sanatçının yüreğinde sevgi, aşk, ahlak, adalet, acı, hüzün, sevinç, neşe yoksa; ekolojik duyarlılığı, demokrasi, özgürlük gibi temel erdemlere inanmıyorsa sanatıda iktidarın etkisinden kurtulamayacaktır.

Sanatın evreni ise oldukça etkin ve kapsayıcıdır. Peter Weiss Direnmenin Estetiği adlı yapıtında bu durumu şu şekilde anlamlandırmaktadır, "Sanat insanilikle aynı anlama gelir. Çünkü insan hayata katılmadığı, kendisinden vazgeçmemek için sürekli mücadele etmediği, durumu hep yeni bir bakış açısıyla aydınlatma baskısını yaşamadığı sürece sanatla kapsayıcı geniş etkisini anlayamazdı. Sanatın yanıtları her zaman müthiş olmuştu. Çünkü bir tek sanatın yanıtları çağın tezlerini çürütmeye cesaret edebiliyordu. Onlar örtükte olsa kendi zamanlarını aşmış ve yanılsamaların karşısına hakikati çıkarmışlardı.." İnsan ahlaki tutumuyla kendini topluma bağladığında, kelimenin gerçek anlamında geniş bakış açısıyla bilinç sahibi olur. Sanat insana tahammül gücü vermektedir. İnsanda niçin yaşadığının farkına vararak sahte, çirkin, yalan olana mesafe koyarak Peter Veiss deyimiyle yanılsamaların karşısına hakikati çıkararak karşı duruş sergilemiştir. Öcalan, " Hakikat algısıyla büyüyen yaşam en zor açıları bile mutluluğa dönüştürebilir" demektedir. Bu noktada Spinoza sıradan şeylerin anlamsızlığına dikkat çekerken "korkunun kaynağı olanlardan, zihin etkilenmedikçe ve gerçek iyiyi (estetik) keşfettiğinde üstün neşeyi aramaya karar verdim" der. "Servet, itibar ve duygusal hazza anlamı dışında yaklaşıp amaç olarak peşinde koşulduğunda herhangi bir iyiyi düşünmekten düşer zihin" der.

Hakikat savaşı verenlerin sanata dönüştürerek estetize ederlerken; amaçları uğruna büyük acılara dayanma güçleri alabildiğince gelişebileceği bir gerçektir. Tarihten bugüne kabile, aşiret gibi halk güçlerinin, bilim insanlarının ve kadınların mücadele veren diyalektiğinin karakteristik özellikleri; iktidarlar karşısında direnmeyi esas almalarıdır. İktidarcı-devlet güçlerinin en çok da saldırdığı kadındır. Tarihsel kültür içinde kadın toplumsallığının ahlaki-politik kurucu öğesi olduğundan hep hedeflenmiştir.

Kadınlar da saldırılar karşısında kendi direnme estetiğini oluşturmuşlardır. (İnanna'nın Enki'ye, Tiamat'ın Marduk'a karşı direnişleri güzelliğin ve estetiğin doruğudur.) Kadındaki ruhi, fiziki, siyasi, kültürel direniş bir estetiktir. Direnme estetiğiyle, yaşamda yenilmeme, emek, özgürlük, adalet gibi değerleri yüceltmektedir. Kadın bu anlamda toprak, su, hava, dağ, ateşle, ağaçlar, hayvanlarla simbiyotik ilişki içinde etkiler etkilenir; estetize olur, estetize eder. Kadının yaşamdaki duruşu dayanıklı, güçlü ve estetiktir. Kadın kendine dayatılan tahakküme karşıda direniş sanatıyla cevap olmaktadır.

Diyalektik olarak Marduk Tiamat savaşında da tanrıça kültürü yok olmamakta, sadece bastırılmakta, ötelemektedir. Ancak direnişiyle yarattığı kültür estetize olarak demokratik topluluklarda yolunu açarak ilerlemiştir. Çünkü kadındaki şiirsel direniş estetik olduğu kadar kültürel, sanatsaldır. Kadın şahsındaki estetize olmuş direniş varlığını Prometheus şahsında kültürel olarak devam ettirmektedir.

Direnmenin Estetiği; Ateş

Önceden gören anlamına gelen Prometheus, aynı biçimde kahindir, bilgedir. Zeus'un iktidarcı zulmüne karşı, özgürlük ateşini (direniş-sanat bütünlüğünde) alarak Spinozacı deyimle topluma verecektir gücü. Ateş toplumdan çalınmıştır. Enkide İnanna'nın Me'lerini çalmıştı. Prometheus topluma ateşi (aydınlık-özgürlük) götürdüğü için Zeus onu kayalıklara zincirlemiştir ve kartallara ciğeri yedirilmektedir, ceza olarak. Ancak kayalıklardaki Prometheus estetize olarak yüceleşmiş ve kendini yenileyerek estetize etmiş ve toplumun bunu fark etmesini sağlamıştır. Bireysel direniş estetiği toplumsallaşarak estetikte büyük derinlik kazanmıştır. Estetik direnerek kendini topluma hissettirmiş, duyurmuş, gördürmüştür. Nietzche, "İnsan yaşadıkça eylemde bulunur, eylemde bulundukça yaşar", der. Prometheus eylemiyle kendini yaşatır. Ve Nietzcheci söylemle onu öldürmeyen onu yaşatmış, büyütmüş ve estetize etmiştir. Prometheus'un böylesine anlamlı direnişi süreç içinde tragedyalara, müzikallere, şiirlere, destan, incelemelere konu edilerek toplumsal estetiğin kendisini açığa açığa çıkarmıştır. Acı böylece en büyük öğreten sanata dönerken kendi olabilmenin estetiğinde göstermiştir.

Hayatın Başka Türlü Örgütlenmesi; Gezi Direnişin Estetiği

Bazen tekil bir eylem insanlardaki vicdanı, yüce duyguların dayanışma gibi özellikleri harekete geçirir. Kendisi bir anda tüm toplumun vicdani sesi haline gelebilmektir. Kendi dili, örgütleniş, eyleyişiyle hakikati açığa çıkarırken herkesin içindeki duygu, anlam, estetik değerler ayaklanır. Özellikle de politik konuları işleyen özneler, performanslarıyla izleyenleri kendi zihin evrenlerinin estetiğine çekmekte başarı olabilirler. Örneğin; Petr Pavlensky (Rusya) 2013-14 yıllarında ilginç bir eylem modeli seçmiştir. İktidarın baskıcı, otoriter politikasına dönük Kadavra eylemiyle karşı koyarken, kamuoyuna da 'bu senin içindir' mesajı verir. Kozalak şeklindeki dikenli tellerin içine çıplak girmiş Saint Petersburg yasama meclisinin önünde bunu sergilemiştir. Petr, toplumun sindirilmesine dur, baskılara son, siyasi tutukluların çoğalmasına hayır demiştir. Petr çıplak bedenini eylem yaparak, acıyıda hissettirerek hayatın başka türlü örgütlenebileceğini topluma ve dünyaya göstermiştir. Duruşun kendisi estetiktir. Karşı durduğu güç, iktidar olup onun çirkin gücünü afişe etmiştir. Ya da hayatın başka türlü örgütlendirildiği Gezi Direnişide, politikleştirdiği toplumsallıkla sorgulama, eleştirme, direnme kültürünü bir anda yaygın hale getirmiştir. Yrd . Doç. Dr. Lütfiye Bozdağ, "… nefes alan, katılımcı demokrasiye biçimlenen, kültürel ortamda kendi kararlarını veren, yasaların yapılandırılmasında katılımcı olandır. Gezi parkı direnişi sorgulayan, nefes alan yaşayan bir toplumsal organizma olarak, iktidarın tüm baskı ve yıldırmalarına karşı hayatın başka türlü örgütlenebileceğini, başka bir dünyanın mümkün olduğunu göstermiştir" demektedir. Gezi parkının direnişi estetik değerleri yücelttiği gibi ahlaki politik toplumun esas gücünü serimleyerek sanatın duruşunu da kırmızılı giysili, kadın ve duran insanla hakikate dönüştürmüştür.

Gezi direnişi bir kişinin eylemiyle başlandı ve direniş kısa sürede toplumsal anlama evrildi. Gezideki estetik, toplumsal duyguları ortaklaştırdı. Doğru olanla güzel olanı yan yana getirerek güçlü bir hakikat

algısı oluşturdu. Gezide kadının estetik (direnişi, tarihi şimdide başka bir biçimde diriltti Spinozacı bir ifadeyle "gücü topluma vermenin" öznesi oldu kadın.

Gezi direnişi, iktidarın ahlaki politik toplumun özgürlük alanlarına dönük müdahalesine karşı; toplumun ahlaki politik işlevini yerine yerine devrimci duruşu ve dili, eyleminin estetize olduğu hakikatidir. Devrim hem kendisine hem topluma hem de sanata nefes aldırmıştır.

Devrim Sanata Soluk Aldırma Eylemidir

Öcalan, "Devrimimiz sanata soluk aldırmıştır", der. Devrim sanata nefes aldırırken, sanat eliyle de devrimi toplumsal karaktere büründürmektedir. Devrim kendi direnme estetiğini derinliğine ve genişliğine yayar. Volin "Direnmek devrimci eylemi yeniden başlatmak demektir" derken bir hakikati dile getirmektir. Howerd Caygıll da mümkün olanla, var olan ayrımı yaparak direnişin yönünü tayin etmenin itaat etmeyi bırakmakla başlayabileceğini belirtir.

Sanat direndikçe yaşam çoklu anlamına kavuşur. Sanat, besleme kaynağını doğru bir ideolojik bakış, politik düşünce, örgütsellik ve eyleminden olmaktadır. Özgürlük Hareketi direnerek sanata, sanatçıya nefes aldırdığı gibi topluma da nefes alanları oluşturmuştur. Özgürlük Hareketi, Önderliğiyle estetikliğin doruğu olup, kendisini estetize ettikçe felsefe, sosyoloji ve bilimle de toplumu aydınlatarak estetik bireyler oluşturmaktadır. Direnerek öğreniyor ve öğretiyor. Nasıl direnilebileceğini "elde var olanla herkese göstermektedir." Direndikçe hayat estetikleşiyor. Hayatın içindeki insanlar ruh ve bilinç kazanmaktadırlar. Estetik değerlerin yükseltilmesiyle ahlaki-politik toplum kendi olarak radikal demokrasisiyle iktidar güçleri karşısında durabilmektedir.

Tarihsel kültürden beslenen Özgürlük Hareketi dağla sanatı buluşturmayı başarmıştır. Sanat, dağ diyalektiği Hozan Mizgin, Serhat, Sefkan gibi direnişçiler şahsında devrim yaparak sanata soluk aldırmıştır. Ezgileriyle sanatçı kişilikleri ve dağlı karakterleri sanat şahsında bütünleşmiş ve hakikatin estetiğini görünür kılmışlardır. Böylece öncesinde oluşturulan asimilasyoncu, içeriği sömürgeciliğin diliyle şekillendirilmiş gerçek dışı sanatın yerine gerçek sanat almıştır. Direnişin sanatını Hozan Serhat, Mizgin ve Sefkan gibi sanatçılar söylem-eylem bütünlüğüne göre yaşamışlardır. "Direnişin" sanatını yapan ama küçük burjuva gibi yaşayanlar da sanatın estetik değerini düşürmüşlerdir. Böylelikle dağ sanatı kendi estetiğini oluştururken, bu estetiği roman, resim, tiyatro, sinema, dans, folklor, şiir gibi alanlarda da yaygın hale getirmiştir.

Dağın estetik direnişi, sistemin çektiği perdeyi yırtarak toplumsal sorunların ve hakikatlerin daha fazla görünür olmasına vesile olmuştur. Dağın devrimci esintisi güzellik ve estetik olgusuna da bir ölçü kazandırmıştır. Öcalan, " Güzellik bir sanattır. Bir sosyalistin bu boyutu geliştirmesi şarttır. Aksi halde hâkim egemen, sömürücü sınıfların tarzına doğru yuvarlanır. Bir birey bunu sağlamazsa, sosyalist kişiliği yakalayamaz" der. Dolayısıyla direniş kendi estetiği içinde "düşünüş, beğeniş ve ahlaki" ölçüleriyle sosyalist kişiliği yakalamak için estetiği kendinden başlatarak topluma yayması gerekmektedir. Eğer estetik değerleri zayıfsa toplumun etkilemesi düşünülemez.

Kürt gerçekliğinde tarihsel yaşanmışlık güncelde değişime, dönüşüme uğramaktadır. Özellikle Mem u Zin, Derweş u Edule, Meme Alan, Siyabend u Xece gibi aşk destanlarında yücelik, güzellik, birliktelik, ihanet vb. gibi olgulardan kaynaklı yarım kalmıştır. Öcalan, Edule'nin her sözünün binlerce yıl ayakta kalan bir kültürün son nefesini veriş hali olarak ele alırken, Dewreşe Sincar dağlarında Musul Ovası'na her dalışında Müslüman Arap feodalizmine karşı kahramanlık direnişi sergilediğini ve alttan düşünüşü de yaralanma, tarihin toplumsallığın düşüşü, yaralanışı olarak anlamlandırmaktadır. Bu destan hakikat ağıtlarda dinleyenleri hüzne, öfkeye boğmakta, yeniden o günü yaşatmaktadır. Özellikle de güncelde Ezidi halkına dönük IŞİD barbarlığına karşı demokratik modernitenin estetize savaşçıları Dewreş ve Edulelerin direnişiyle bir terimi, toplumsallığı yeniden ayağa kaldırmışlardır. Ezidi kadınları yeni zihniyet ve karakteriyle tarihsel kültürü diriltip, estetize ederek varlıklaştırmışlardır. Direniş tarihi canlandırıldığı gibi yeni kişilikleriyle yeni anlamlar yaratmıştır. Böylelikle savaşan

güzelleşmiş, güzelleşen sevirilip, özgürleşmiştir. Estetik mücadelesi hakikatlere evrilerek Beritanlarını, Agitlerini, Berivanlarını, Zilanlarını, Arinlerini yaratmaktadır. Bu direniş dağla kadını, kadınla toplumu buluşturarak soluk aldırmaktadır. Direniş estetize olup şarkılara, resimlere, kültüre, edebiyata, imgeye konu edilmektedir.

Buna mukabil gerek kapitalizm gerekse de ulus-devlet ve endüstriyalizm sanat ve kültürün özünü ters yüz ederek yozlaştırmayı geliştirmektedir. İdeolojik kuşatmayla pop kültür, sanat üzerinden toplum tutsak alınmak istenmektedir. Sanat, seks, spor üçlüsünü milliyetçilik, dincilik, cinsiyetçilik sosuna batırılarak topluma sunulmaktadır. Starlar, magazinler, porno endüstriyalizmiyle estetik değerleri düşürülerek toplumun dayanma noktaları kırılmak istenmektedir. Genel olarak toplum kırım dayatılıp, yaşatılmaktadır. Buna rağmen dünyanın birçok yerinde yerelden ulusala, bölge, evrensel (küresel) direnmeler sürmektedir. Dünya direndikçe sanat direnişe, direnişte kendi estetiğine dönüşmektedir. Sanatın yenilmesi bu nedenle zordur.

Yenilmeyen Sanat

Abdullah Öcalan; "Sanat belkide en son yenilecek, kaybedilecek toplumsal özellik oluyor" der. Sistem sanatı elimize etmek, kıyıma uğratmak için her türden saldırı içindedir. Sanatta kendi bilgeliği, gücü ve estetiğiyle direnmektedir. Özgürlük Hareketi Ortadoğu'da bu saldırılara dönük yoğun bir şekilde direnmektedir. Direnişin anlatısını estetize ederek topluma taşımaktadır. En son Rojava direnişiyle kadının direnme estetiği dünyayı büyüsü etkisine almıştır. Kürt'ün kendisini, sosyalizm mücadelesini tüm boyutlarıyla görünür kıldı. Kürt kadını yerel estetiğiyle, evrensel estetiği direnme kültürüyle bütünleştirdi.

Direnişin arka planında tarihsel kültür olduğu kadar, Diyarbakır Zindan direnişi de bu kültürün yaratılmasında öncü halka olmuştur. Elde var olan imkanlar, irade, kararlılık ve inançla birlikte çıplak bedendir. Zindan direnişi yerel olduğu kadar evrenseldir de. Estetiğin yükseltilmesi Mazlum Doğan, ölüm oruçları ve Dörtler şahsında simgeleşip, Kemal Pir'le "ah be direnmek ne güzelmiş" haykırışıyla anlamaşırken; estetikliğin çürümüş, düşmüşlüğü ise faşizmle ifadeye kavuşan Esat Oktay Yıldıran olmuştur. Egemen, iktidarcı çirkinlik ile tarihsel halk güçlerinin estetik mücadelesinden, ideolojik zaferi Mazlumlar sağlamış, galip çıkmıştır. Hakikatin bütünlüğü Mazlum'un eyleminde dışa vurmuştur. Mazlum'un direnişi tarihi bir destanla bütünleşerek deyim yerindeyse devrimci Kawa'nın destanını kendi direnişiyle güncelledi. Üç kibrit, ölüm orucu, ateşi, zindan, eylem; ölmeyi bilme, yaşamı uğrunda ölecek kadar sevme vs. bunların hepsi direnişin simgeleridir. Newroz gününün sevilmesi de estetiğin parladığı andır. Mazlum başta olmak üzere, mücadele edenler direnişi estetize etmeyi başardılar. Bu eylem sanat diyalektiğini, direnmenin estetiğiyle iç içe geçmiş hali olmaktadır. Nasıl direnenlerin gerektiğini, direnişin nasıl da öğretici olduğunu daha sonraki ve günceldeki Newroz, serkeftin halkının estetikliğinde tüm boyutlarıyla sergilenmiştir. " Direniş nihayetinde öğrenme süreci" olmayı estetik kök salarak yoluna devam etmesini bilmiştir. Anlam getirisi düzeldi mi " en yüksek iman mükemmeliyete" ulaşacağını belirtir Spinoza. Direnişin estetiği sanatıyla toplumu dirilir. Dirilen toplum kendi özgürlüğü için kurtuluşunu sağlar. Sanat hayatın içinde yaşadıkça, yaşamda sanatla estetize olarak kendini yeniler, geliştirir. Sanat bu nedenle en son yenilecek toplumsal özellik olmaktadır.

Yararlanılan Kaynaklar

- **Spinoza - Anlam Yetisi**
- **Peter Veiss – Direnmenin Estetiği**
- **Uluslararası Sanat Sempozyumu**
- **Jineolojiye Giriş**
- **Ezra Arat -Mitoloji Sözlüğü**
- **Nasıl Yaşamalı**
- **Hawerde Caygill- Direniş Üzerine**
- **Nietzche**

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Genel Anlamda Zindan, Zindancılık ve Direniş

Fuat Kav

Farklı sınıf ve toplulukların, ardından devletin şekillenmesiyle birlikte baskıya, sömürüye ve köleliğe karşı sosyal mücadele de başlar. Mücadele geliştiği her dönemin toplumsal koşullarına, ilişkilerine ve özelliklerine uygun düşecek ideolojik ve siyasal karakter de taşır. İdeolojik ve siyasal karakter, bazen dinsel, bazen felsefik, bazen de bilim adıyla değişik nitelikler kazanarak, sosyal mücadelelere damgasını vurur. Bu yüzden sosyal mücadelelerin öncüleri bazen peygamber, bazen filozof, bazen bilim insanları, bazen aydınlar veya sosyal mücadelenin militan devrimcileri olur.

Sosyal mücadelelerin belli bir felsefik, ideolojik ve siyasal düzey kazanması ve bu mücadelelerde yer alan veya yürütücüsü olan şahsiyetlerin tutsak düşmesiyle, "politik tutsaklar" kavramı ortaya çıkar. "Politik tutsaklar", sahip olduğu dünya görüşleri, ideal ve sosyal amaçları uğruna mücadele ederken şu veya bu nedenlerden dolayı, karşısında mücadele ettiği rejimin savunucuları tarafından yakalanıp zindana atılanlardır.

Zindanın yürütücü işlevi, adli suçlardan yakalanıp cezaevine atılanlar için de aynı olsa bile, esas olarak politik tutsaklara karşı kullanılır. Politik tutsaklar için zindan, beyin yıkama, iradeyi kırma, özünü boşaltma, kişiliği parçalama aracı olarak kullanılır. Zindanların bu gerçekliği, özellikle 20.Yüzyılada, her yönüyle derinleştirilerek en üst düzeye çıkarılır.

Zindanların "ıslah" ve "terbiye" etmeyi esas alan özü, her çağ ve sınıflı toplumlarda özü korunsa da toplum ve sınıfların değişim ve dönüşümüne bağlı olarak mimari yapıda kullanılan araçlara, tüzük ve yönetmeliklerinde, pratik alanda ortaya çıkan uygulamalara kadar biçimsel ve yönetsel değişiklikler yapılır.

19.Yüzyılda başlayan, 20.Yüzyılada doruğa ulaşan emekçilerin öncülüğündeki devrimler ve ulusal kurtuluş hareketleriyle birlikte burjuvazi ve sömürgecilik, bilim ve teknikteki gelişmeyi de kullanarak, politik tutsaklara karşı geliştirdiği zindanları en üst düzeyde işlevsel kılmaya çalışır. Çağın en gelişmiş teknik araçlarını kullanmada yetinmeyip gelişmiş eğitim programlarını devreye koyar; uzman eğitmenleri, sosyolog ve psikologları bu alanda görevlendirir. Egemen sistemler, zindanlarda hedefine ulaşmak için politik tutsaklara karşı genelde iki yönteme başvurarak sonuç almaya çalışır: Birincisi kaba işkence ve şiddet içeren kamçı, sopa gibi yöntemi; ikincisi ise rehabilitasyonu esas alan havuç-şeker yöntemidir. Her iki yöntem de özünde aynı amaca hizmet eden, aynı doğrultuyu gösteren, birbirini tamamlayıp pekiştiren bir madalyonun iki yüzü gibidir. Bazen birinci yöntem, yani sopa ve kamçı denen baskı, şiddet ve kaba işkence devreye sokulup uygulanır. Tutsak bu yöntemle nefes alamaz bir duruma getirilir. Yoğunlaştırılmış şiddetle tutsak çepeçevre sarılır. Yapayalnız olan tutsağın işkenceyle daha çok irade ve kişiliğine yüklenilir. Fiziği, düşünce ve iç dünyası tamamen işkenceyle, kaba uygulama ve baskı yöntemleriyle denetim altına alınır. Böylesine planlı, programlı, öylesine şiddet yüklü bir tempo ve hücum tarzıyla yönelinir ki, tutsak neye uğradığını şaşırır, adeta şoke olur. Eğer sağlam ve güçlü bir ideolojik, politik, düşünsel ve irade bütünselliğine sahip değilse, ciddi bir panik ve moral bozukluğunun yanında çok önemli ruhsal ve psikolojik baskılamayı da yaşar. Panik, moralsizlik, ruhsal ve psikolojik baskılama, acı ve eziyet tutsakta şiddet dozunun derecesine bağlı olarak kişilik ve inanç zayıflanmasını, büyük bir irade kırılmasını, tamiri imkansız bir kişilik zedelenmesini yaratır. İradesi kırılan, kişiliği zedelenen tutsağın teslim alınması kolay olur. Çünkü, şiddetle özünden uzaklaştırılıp hamur

haline getirilen biri kendi iradesine sahip çıkamayacağı gibi, doğru bir direnme çizgisini, sağlam bir duruş da geliştiremez. Bu kişiliğe biçim verilmesi, yeni bir öz kazandırılması, onun kendi ulusal-sınıfsal değerlerine karşı kullanılması, geçmişine, düşünce ve yaşam tarzına düşman hale getirilmesi zor olmaz.

Bu politika daha çok ilk ve orta çağ ile kapitalizmin ilk dönemlerinde uygulanır. Bu dönemde fiziki imha oldukça yaygın ve ön plandadır. Nitekim birçok aydın, felsefeci, bilim insanı, düzen muhalifi ya karanlık dehlizlerde çürüyerek ölmüş, ya işkencede hunharca katledilmiş, ya boğdurularak imha edilmiş, ya da akli dengesini yitirmiştir.

İradesi kırılan, kişiliği zedelenen tutsağın teslim alınması kolay olur

Günümüzde de az gelişmiş, faşist ve çağ dışı yönetimlerle yönetilen ülkelerde bu politika Ortaçağdaki kadar yaygın olmasa da hala çok yoğun bir biçimde uygulanmaktadır. Bu ülkelerde rehabilitasyon politikası tali ve geri plandadır. Ancak tekniki olarak gelişmiş, belli bir ekonomik, göreceli olarak 'demokratik' düzeye ulaşmış ülkelerdeki zindan politikası bu temelde değildir. Emperyalizm, kaba işkence ve şiddeti yaygın olarak kullanmaz, muhaliflerini

Ortaçağdaki ve geri kalmış, diktatörlükler tarafından yürütülen ülkelerdeki gibi fiziki olarak imha etmez, onları yer altı dehlizlerinde çürütüp, kör-topal bir konuma getirmez. Buna gerek duymadığı gibi, onun amaç ve hedefiyle de çelişir. Daha çok bilim ve tekniği kullanarak muhaliflerini etkisiz hale getirir. Onları fiziki değil, beyin ve belleklerini, ruh ve iç dünyalarını teslim almaya çalışır. Bu politikanın, yani kan ve vahşet üzerinde biçimlenen politikanın amacına ulaşmadığı, bu yöneliminin sonuç vermediği durumlarda, ikinci yöntem, yani havuç-şeker politikası devreye sokulur. Bunun esas özü; sessiz ve kansız ölümdür. Fiziki eziyet yapılmadan, fazka kaba şiddete baş vurulmadan, fiziki olarak öldürülmeden, tutsağın manevi olarak yavaş yavaş katledilmesidir. Başka bir ifadeyle uzun sürece yaydırılmış ruhsal bir ölümdür. Daha açık bir ifadeyle kalbe sıkılan bir kurşun, ya da kafa tasına vurulan bir darbe yerine, vücuda ölüm mikrobunu damla damla damlatılarak, manevi olarak öldürmektir. Burada zaman ve mekân oldukça önemlidir. Esas olarak manevi ölümü yaratan; yalnız, tek başına, sessiz, kimsesiz, her türlü sosyal ve insani faaliyetlerden yalıtılmış, daracık bir mekanda yaşama zorunluluğudur. Burada bedene eziyet edilerek teslim alınma yerine, tutsağın ruhuna yönelinir. Onun yürek ve belleği hedeflenir, beyni ve düşüncesi dumura uğratılmaya çalışılır.

Rehabilitasyon; kelime anlamı itibarıyla eski haline getirme, düzeltme, hastalığı tedavi ederek iyileştirmedir. Zindana uyarlanmış anlamı ise, tutsağın yeniden düzene bağlanması, düzenle yeniden buluşturulmasıdır. Daha açık bir deyimle devrimci özü boşaltılmış, iradesi kırılmış, kişiliği ve belleği parçalanmış; kendi geçmişini, bağlı bulunduğu ulusal, sınıfsal değerlerine ters düşmüş, 'dişi-tırnağı' çekilerek tamamen ehlileştirilmiş kişiliklerin yaratılmasıdır. Rehabilitasyon politikasının esas amacı budur. Bu yöntem şiddetten daha fazla kalıcı olmuştur. Bu politikanın daha fazla sonuç verdiğini gören egemenler, zaman içinde rehabilitasyonu daha derin, kapsamlı, sistemli bir uygulama biçimine dönüştürmüşlerdir.

Zaman ve mekân, zindanın birey üzerindeki olumsuz etkileri açığa çıkartmada önemli bir faktördür. Zira, bireyin kendine, özüne yabancılaşması, değer yargılarına sırt çevirmesi, devrimci amaç ve dünya görüşüyle çelişmesi, öncelikle karşı devrimci iradenin yoğun bir fiziksel saldırı ve psikolojik baskıya maruz kalması, çok derin bir kısıtlama ve yaşam olanaklarından yoksun bırakılması gerekiyor. Yani tutsağın teslim alınması için, öncelikle belli bir zaman ve zemine, olgunlaşmış bir süreye ihtiyaç vardır. Burada zaman; uzun süreyi, zemin ise insani ihtiyaçlardan yoksun bırakılmayı, olgunlaşmış zemin ise, belli bir süreye kadar yoğunlaşmış şiddeti ifade eder. Zaman, zemin ve şiddet rehabilitasyonun, yani tutsağın teslim olmasının alt yapısını, onun koşullarını oluşturur.

Şiddet, her türlü hak ve yaşam olanaklarından mahrumiyet, tecrit, monoton yaşamın yarattığı psikolojik baskılanma gibi uygulamalar ilk önce yoğun bir ruhsal ve manevi bıkkınlık yaratır. Ardından düşünce tembelliğine, içsel rahatsızlığa, devrimci yaşamından büyük bir kaçışa, siyasal gelişmeler karşısında duyarsızlığa yol açar. Bunlara bağlı olarak rehavet ve umutsuzluğu, uyuşukluğu, yorgunluk

ve muğlaklığı, giderek yalpalanmayı, yılgınlık ve çizgiden sapmayı geliştirir. Yaptırımlar çeşitlendikçe, uygulamalar daha sistemli, daha organizeli olup daha uzun bir süreye yayıldıkça, izolasyon politikası yoğunlaştırıldıkça; çizgide, örgüt yaşamında, düşünsel ve ideolojik alanda ortaya çıkan sapmalar bir anlayış ve yaşam biçimine dönüşür.

Bir kişi kısa bir süre içinde, çok şiddetli ve yoğun derecede fiziki ve psikolojik işkencelere maruz kalsa bile, bu bireyin devrimci özünün, siyasal düşünce ve kişilik özeliklerinin, bağlı olduğu değerler sisteminin bozulup erozyona uğratılmasında ileri düzeyde etki yaratmaz. Çok olumsuz, ters ve yıkıcı bir rol oynamaz. Bu kişi belli oranda ürküp korkabilir, geçici olarak geri çekilebilir, belli bir ruhsal baskılanmayı yaşayabilir, ama kişiliği, öz benliği ciddi bir biçimde tahrip olmaz. Ancak rehabilitasyon politikası ölü canları yaratır!

Öcalan zindan konferansı sürecinde şu tespitte bulunur: "…En kötüsü bu sürece girenlerin tüm bu acı gerçekleri görmemeleri, bilmemeleridir. Zaten rehabilitasyonun, yani tutsakların özlerinin boşaltılmalarının en yıkıcı, en trajik olan yanı da budur. En güçlü direnişçilerin bile olumsuz etkilerini taşıdığı rehabilitasyon politikası tek tek bireyleri satın almaktan daha etkili sonuçları ortaya çıkarabilmiştir.

İnançları ve niyetlerine rağmen tutsaklar, örgütlü yaşamdan koptukları bu süreçte devrimci yaşamından, ilişki ve anlayışından önemli oranda uzaklaşmayı yaşamış, ama bunları kendileri bile fark edememişlerdir…"

Zindan koşullarında yılıp, objektif olarak pişman bir konum yaşanır olmasına, ruhsal ve düşünsel alanda ciddi darbeler alınıp devrimden uzaklaşmasına, kişilik ve yaşamda büyük bir erimeyi, ahlaki ve manevi olarak dejenere olmasına rağmen, bunların bilincinde olmama durumu, kendini çok farklı değerlendirme yanılgısına vardırır. Bu anlamda rehabilitasyon aynı zamanda ciddi bir yanılsama olayıdır. Kendini yanlış-yanılgılı, değerlendirme, çürüyen yanlarını görmeme, yanlışları doğru görme, rehabilitasyonun esas özünü oluşturur...

Kurbağa örneği sık sık anlatılan ve mutlaka sonuç çıkarılması gereken bir olaydır. Kurbağa suda yaşayan bir hayvandır. Genelde ılık suda yaşar. Bir kurbağa kaynar bir suyun içine atıldığında hemen direnç gösterip sudan çıkmaya çalışır. Can telaşıyla kaynar sudan kurtulmanın arayışında olduğu görülür. Ancak kurbağa yavaş yavaş ısıtılan bir suyun içine atıldığında aynı tepkiyi göstermediği, can telaşına kapılıp kurtulmaya girmediği gözlemlenir. Tam tersine, yavaş yavaş ısınan su hoşuna gidip, belli bir rehavet ve rahatlığı yarattığından, sıcak su içinde kalmayı daha çok istediği, çıkmak istemediği ve büyük bir keyif ve istekle yüzdüğü görülür. Bu durum, ta ki kaynayan suyun kurbağayı öldürmesine kadar devam eder. Kısacası, kurbağa ilk önce sıcak sudan çıkmaya çalışmasına rağmen, sonradan yavaş ısınıp kaynama derecesine gelen sudan çıkmaz. İşte rehabilitasyon politikasının özü budur. Kurbağanın hikayesi aynı zamanda rehabilitasyonun da hikayesidir. Yani farkına varılmadan, tehlikeyi sezip anlamadan, kendi kendini ret ederek, kendi özüne karşı savaşarak ölüme gitmedir.

Rehabilitasyon da bir anlamda çürümeye terk edilmedir. Parça parça, eritile eritile özün boşaltılıp başkalaşıma uğratılmasıdır. Ruhsal ve manevi düzeyde erozyonu yaşamasıdır. Yani sağlam kabuk altında iç çürümeyi, yozlaşmayı sonuna kadar özümseyip benimsemedir.

Peki Bu Politika Nasıl Uygulanıyor?

Her şeyden önce, aktif konumunda olan tutsaklar genel zindan kitlesinden ayrıştırılır. Bu ayrıştırmadan sonra, bazen ayrıştırma gereği duyulmadan herkese aynı politika uygulanır. Ayrıştama durumunda direnenlere karşı her türlü baskı ve şiddet uygulanır. Geride kalanlara ise göreceli olarak daha "rahat" koşullar yaratılır. Bir yandan işkence öte yandan göreceli rahat yaşam koşulları tüm çıplaklığıyla gözler önüne serilir. Erimenin özünden boşalmanın zemini olan rahat ve ayrıcalıklı yaşam olanağı yaratılır. Özelikle bu zeminde kaba işkence fazla uygulanmaz. Yaşam standartlarını daraltan kısıtlamalar önemli oranda kaldırılır. Bireyciliğin, bencil ve bireysel güdünün tahriki için ne gerekiyorsa o yapılır. Örneğin aile bağının güçlendirilmesi, düzen anlayış ve yaşam tarzının geliştirilmesi için özel aile ziyaretleri yaptırılır, çocuğa olan özlemin derinleştirilmesi, kadın tutsakların erkek, erkek tutsakların ise kadın tutsakların düşürülmesinde bir tuzak olarak kullanılması için açık görüş yaptırılır. Çocuklar gün boyu koğuşlarda bırakılır, güdülerin tahrik edilip kışkırtılması için TV ve politik olmayan gazete, dergi gibi basın organları serbest bırakılır.

Basın yayın üzerinde uygulanan denetim gevşetilir, yemek miktarı ve çeşidi arttırılır, dışarıdan yiyecek alınır, kantinden yararlanma olanağı yaratılır. Tüm bunlar zaman içinde tutsaklarda belli bir rahatlama, bir gevşeme, "iyi" koşullarda yaşama istemini geliştirir.

Rehabilitasyon şiddetsiz, ancak çetin geçen bir mücadele yöntemidir. Bilinç, sabır, irade ve sinirle yapılır bu savaş

Yıllarca işkenceden geçirilen, kadın, erkek ve çocuk yüzünü görmeyen, günlerce açlığa mahkûm edilen, her türlü insani değerlerden yoksul bırakılan bir tutsağın böylesine "rahat" bir yaşama kavuşturulması elbette oldukça tahrip edici sonuçlar yaratacaktır. Yine her hafta ailesiyle görüşen, iki ayda, bazen ayda bir gün boyu açık görüş yapan, neredeyse her gün çocuklarla iç içe yaşayan, sık sık eşiyle, nişanlısıyla ya da sevdiğiyle yüz yüze görüşen bir tutsağın yoğunlaşması tabi ki farklı yön ve zeminlere doğru kayacaktır. Bu tutsak zamanla siyasetten, örgütsel ilişki ve faaliyetlerden kopacak, kendini eğitip geliştirmekten, varolan kişilik zaaflarını aşmaktan çok daha farklı konular üzerinde yoğunlaşacak, farklı duygu ve düşüncelerle beslenecektir.

Daha da önemlisi kendisine sunulan "rahat "yaşamı bırakmak istemeyeceğinden, sınıf ve ulusal düşmanlarıyla karşı karşıya gelmeyi ret edecek, onunla çatışmaya girmekten kaçacaktır. Kendisine sunulan "konforlu yaşamı" kaybetmemek için düşmanıyla uzlaşarak ve giderek kendisine minnet, şükranlık duyma düşüncesine ulaşacak, böylece düşman kavramında ciddi bir muğlaklığı yaşayacaktır.

Rehabilitasyon politikasının amaçları ve politik tutsaklar üzerinde yarattığı tahribatlarla ilgili yapılan bu çözümlemeyi derinleştirmeye geçmeden önce yanlış anlamalara meydan vermemek için hemen şunu belirtmekte yarar var. Aslında devreye konulan bu araçlar, gerek tutsakların normal ölçülerde yaşayabilmesi gerekse günümüz insan haklarının vazgeçilmez ölçüleri olması açısından; asgari yaşam koşullarının sağlanmasından başka bir şey değildir. Ancak burada eleştirisi yapılan bir rejimin politik tutsaklara karşı bu araçları devreye koyarken, kullanma biçimi, yöntemi, bu araçları kullanmadaki amacı ve hedefidir. Yani asgari ve insanca yaşam koşulları için gerekli olan bu araçların her yönüyle tutsakları vuran, düşüren, politik olarak öldüren bir silaha dönüştürülmesidir.

Bu politikanın yoğun bir baskı, şiddet, işkencenin ardından sonuç almak için tamamlayıcı bir uygulama olmasıdır. Yani ölüm tüneline alınan tutsaklara, tünelin ucunda ince, sahte bir ışık gösterip yapay bir yaşam sunmadır. Tutsakları ölümle sahte yaşam arasındaki ince çizgide bir tercihe zorlama.

Rehabilitasyon, ilk önce Filipinler'de ardından da Vietnam'da ABD tarafından uygulanır. Filipinler'deki uygulamadan çıkarılan sonuçlar ışığında bu politikayı daha da yetkinleştiren ABD, bunu Vietnam'da daha kapsamlı, derinlikli bir biçimde uygular.

"... Amerikalıların Filipinler'de uyguladığı aldatmacayı Diem, Paulo Condor'un demir parmaklığı olmayan bir hapishane yaparak burada uygulamak istiyordu. Tutuklularda bu demir parmaklıksız hapishanede herkes gibi giyinip şarkı söyleyerek, sloganlar bağırarak ve üst makamlardan verilenleri inceleyerek serbest dolaşıyorlardı (!) Burada yeni hiçbir şey yoktu. Hile, blöf, aldatmaca ideolojik baskı siyasetini gizlemekten başka hiçbir şey yoktu ve bu tutuklular boyun eğdikten sonra bilerek ya da bilmeyerek düşman yönetimi için övünülecek nesnelerdi…" (Direnme Savaşı-N. DucThuan)

ABD emperyalizmi şiddet ve işkenceyle teslim alamadığı tutsakları rehabilitasyon politikasıyla teslim almaya çalışır. Direnen, boyun eğmeyen, teslimiyet ve ihaneti ret eden tutsakları, zindanın bulunduğu adada yaşayan görevlilerin evlerine götürerek onları düşürmeye, iradelerini kırıp inançlarını zayıflatmaya çalışır.

" ...Ailesi bizi, önemli davetliler gibi karşılayarak ağırladı. Öğle uykusunda kendine yere serdiği bir örtü ayıran ev reisi, kendi yatağını bize verdi ..."

"Yaşadığımız hayat peri masallarındaki gibiydi. Her yemekte garnitürlü tavuk yiyorduk. Ünlü İngiliz sigaraları, çok iyi kaliteli çay içiyorduk. Ve akşamleyin nar suyu ve taze süt ..."

"Ev sahiplerimiz durmadan ne istediğimizi soruyor, istediğimiz varsa bunları yerine getirmek istiyorlardı. Dostluk sağlamak için küçük armağanlara güveniyorlardı ..."

"... Yoldaş (...) evine gitmişti. Adamın karısı çok hoppaydı. Ve bir hanımefendi gibi davranmaya çalışıyordu ..."(Age)

Aslında rehabilitasyon şiddetsiz, ancak çetin geçen bir mücadele yöntemidir. Bilinç, sabır, irade ve sinirle yapılır bu savaş. Düşman, tutsağın bilincini muğlaklaştırmak, sinirlerini gerdirerek ani ve düşünmeden hareket etmesini, duygusal tavırlar göstermesini sağlamaya çalışır. Duyguya, güdülere hitap etme, rehaveti yaratma, bireysel ve benciliği geliştirme temelinde imkanlar sunarak tutsakları eylemsiz, hareketsiz bırakır. Pratikte ciddi bir engel çıkarmaz, çatışma ortamını, ulusal mücadelenin, sınıfsal kavganın zemini ya bir bütün ortadan kaldırır ya da en aza indirmeye çalışır. Bu reformist ve rehavet dolu ortamda tutsakları uzlaşmayı, birlikte aynı çatı altında "kardeşçe" yaşamaya alıştırıp zaman içinde ulusal ve sınıfsal kinlerini, devrimci öfke ve intikam duygularını öldürmeye çalışır. Bu politikayı hayata geçirerek olan zindan yönetimleri diğer zindan yönetimlerinden tamamen farklı olurlar. Yeni bir maskeyle, yeni bir üslup ve ifade tarzıyla tutsakların karşısına çıkarlar. Deyim yerindeyse demir eldiven yerine, pamuktan yapılmış eldiven takarlar. Oldukça hümanist ve insancıl görünürler. Babacan tavırlarla, tutsaklara yaklaşır, onlarla ilişkilenmeye, sorunlarını çözmeye dost ve arkadaş gibi davranmaya çalışırlar. Mümkün olduğunca düşmanlığı çağrıştıracak, kin ve öfkeyi geliştirecek, tutsakların ulusal-sınıfsal bilinçlerini canlandıracak tavır ve davranışlardan uzak dururlar, tutsaklarla içli-dışlı olup çoğu zaman düzenin kimi yanlarını bile eleştirirler. Tabi ki bu üslup, tutsakların güvenini kazanmaya, içlerindeki sınıf ve ulusal düşmanlık bilincini, kin ve öfkelerini öldürmeye, ruhsal derinliklerinde oluşan devrimci heyecan ve coşkularını silmeye dönük sinsi bir üsluptur. Ama her sohbet ve diyaloglarını mutlaka "ama"ile noktalarlar. Bu "iyi ve demokrat yöneticiler" birçok yönüyle haklısınız. İyi bir gelecek vaat ediyorsunuz. Bilgili insanlarsınız, ama çok radikal ve kavgacısınız, uzlaşmıyorsunuz, her şeyin bir zamanı var. Gençlik döneminde olabilir. Çok kavga ettiniz, cezaevinde de bir hayli direndiniz, ama artık yetmez mi? Sorusunu yöneltirler.

"...Cezaevi müdürünün koğuşlara, hücrelere gelmek, sigara ikram etmek, yatakların kenarına ilişip oturmak, iyi insan rolünde sohbet etmek pek hoşuna gider ... 'kabul derdi' yerden göğe kadar haklısınız. Dünyanın en dobra, en haksızlığa uğramış insanlarsınız. Daha sı var. Şeytanın bile aklını iyiye, doğruya, güzele çekebilecek bir güce sahipsiniz. Buraya kadar anlıyorum da bundan sonrası aklım almıyor çocuklar.

Şimdi şu an dünyadan uzaksınız, kimse ne sizi görüyor ne de yaptıklarınızdan haberleri var. Üstelik görmeyecek, haberleri de olmayacak hiçbir zaman! Bu böyle olunca, bunca çabaya, bunca zahmete, bunca direnmeye ne gerek var? Oturup ömrünüzün geri kalan kısmını rahat rahat geçirseniz olmaz mı? Kime çalışıyorsunuz?" (Sorgu-H. Aleg)

Bu son derece planlı, sistemli ve oldukça bilinçli bir tarzda rahatlatma, gevşetme, yumuşatma ve sınıf bilincini öldürme politikasıdır. Bununla hedeflenen beyni dağıtmak, perspektifi muğlaklaştırmak, doğruları gerçek ve tarihsel olgulardan koparıp geleceği bilinmezliğe sokmaktır. Her istediğini veren, sahte yaşam koşullarını sunan güdülere yanıt olan, kaba işkence yapmayan, araya mesafe koymayan, onlarla konuşup tartışan, birlikte çay içen, zaman zaman koğuşa ve hücreye gelip "misafir"olan düşmanla çatışma, daha doğrusu onları düşman olarak görme anlayışı zaman içinde anlamsızlaşmaya başlar. Sadece bununla yetinmez, giderek zindan yönetiminin şahsında bir zaman çelişilip-çatışılan düzene karşı da kimi duygu ve düşünceler bilinç altına yerleşir. Bu yani "iyi", "insancıl", "hümanist", "demokrat" ve "ilerici" denilen yöneticilerle buluşarak onları karşı-devrimin birer temsilcisi olarak görmeme, büyük bir yanılgı, bir sapma, bir yanılsamadır. Bu konuda ciddi bir yanılgı ve yanılsamayı yaşayan bir tutsak içe yönelecek, yoğunlaşması daha çok bireysel hesap ve güdülere doğru olacaktır. Gittikçe hassaslaşıp duyarlılaşacak, duygu ve düşüncede derin bir yalnızlaşmayı yaşayacak, bencil ve bireyci bir dünyaya doğru hızla yol alacaktır. Monotonluk, durgunluk kendisinde çaresizlik, moralsizlik, gevşeklik ve ruhsuzluğu yaratacaktır. Sürekli aynı şeylerin tekrarı alışkanlığa dönüşecektir. Öyle ki bu alışkanlıklar zamanla kişiliğinin, yaşamının, hatta geleceğinin bir parçası, onun için olmazsa olmazları haline gelecektir.

İnsan da bir yaprak gibidir. Yani kendi ulusal ve

sınıfsal ideolojisi ile insanlık erdemiyle, tarih boyunca yaratılan kültürel ve düşünsel enerjisi ile beslendiği oranda canlıdır, yaşam doludur, moralli ve güçlü bir sevgiye sahiptir. Ancak ideolojiden yani moral ve akıl gücünden koptu mu, bilinç yerine duygu ve güdüleriyle hareket edip, yaşam tarzını belirledi mi, oda tıpkı bir yaprak gibi sararıp solar ve ezilir.

Bu ciddi bir savrulma, büyük bir sapma ve çizgiden saptırılmadır. Sapmanın yaşandığı bu noktada önemli oranda bireysel, duygusal ve güdüsel özlem ve hayaller gelişir. Zamanla bu özlem ve hayaller ile yaşamın katı gerçekliği ile çatışır. Çatışma derin bir bunalım ve bocalamayı yaratır.

Bu aşamadan sonra artık tutsakta gizli pişmanlık duygusu, giderek onun düşünsel ve ruhsal boyutu da gelişir. Hayaller, özlem ve ütopyalar giderek geçmişle hesaplaşma üzerinde gelişirken, geleceğe dönük tasarılar ise daha çok basit, ucuz ve sıradan bir yaşam ile bireysel güdülerin tatminine dönük olur. Bu, artık duygu ve iç dünyasının kirletildiği, düzenin duygu ve iç dünyasıyla buluşup bütünleştiği noktadır. Bunun da iradeyi önemli oranda kırdığı, inanç ve bilinci zaafa düşürdüğünü gösterir. Bu hal örgütsel, siyasal, hatta devrimsel çıkarılar geri plana iter. Asıl öne çıkan ise bireysel güdü tatmini, basit, sıradan bir yaşam tasarımıdır.

Zindan beton bloklardan, demir kapı ve pencerelerden, sabit ranzalardan oluşan, etrafı yüksek dikenli tellerle örülü, pencerelerin demir parmaklığı ile havalandırmanın dört duvar arasına gök yüzünün küçücük bir alanı görülebilen yerdir. Tutsaklar yıllarca bu monoton zeminde yaşamak zorunda kalırlar. Hep aynı mekânda kalmak, aynı işlerle uğraşmak, yıllarca aynı kapıdan girip çıkmak, aynı ranzada yatmak, aynı havalandırmada birkaç metrelik gökyüzünü seyretmek. Milyonlarca yıldız içinde hep iki parmaklık arasına denk düşen birkaç yıldızı seyretmek, sararmış kirli duvarlardaki şekillerin zaman içinde oluşan çukur ve izleri bıkıp-usanmadan saymak, bitmeyen aynı düşlere dalmak, aynı insanlarla konuşmak, sürekli aynı yüzlerle karşılaşmak, bir bıkkınlığı yaratır. Zamanla isteksizliğe, sıkılmalara, daralmalara, tepkilere, psikolojik ve ruhsal sıkıntılara yol açar. Bu ise yoldaşlık ruhuna, birlik ve beraberliği, siyasal ve örgütsel durumunu zaafa uğratır. Mücadele bilincini, arkadaşlık duygusunu önemli oranda aşındırır, siyasal bilinci zedeler, laçka-gevşek kafa kol, bireysel ve duygudaşlığa dayanan bir ilişki tarzı yaratır.

Bu konuda Tupac Amarulu şunları aktarır: "... Bazen kural dışı yaralanmalar olurdu. Düşünmeden sarf edilen cümleler, sebepsiz saldırganlıklar, bir insanın diğerine fazla gelmesi gibi. Toplam 1980 kişiydik. On yıldır hapisteydik yaşlanmıştık, tutuklu olmak giderek bize daha zor geliyordu.

Ve iki yıldan daha fazla bir süre bir arada yaşayınca, harika caponeorolar bile insanlardan bunalıyordu. 'İnatçılaşır' hücresine dönmek, diğerlerinin her gün gördüğü, hep aynı olan suratını görmek istemez, altmış hatta bazen doksan gün adadaki cezaevi hücrelerine atılır, geri getirildiklerinde yeniden inatlaşır veya bir deliyle hücrede yaşamak zorunda kalır. Ya da ikinci blokta tek başına bir hücreye kapatılırdı ..." (E.G. Bermajo Ateşi Tutmak)

Tecrit ve İzolasyon

Tutsakları siyasal, örgütsel ve ruhsal olarak öldürmenin veya teslim alıp etkisiz hale getirmenin çok farklı yol ve yöntemi vardır. Yani tutsaklara, sadece kaba işkence veya rehabilitasyon politikasıyla ihanet dayatılmaz. Bunun başka bir biçimi daha var: Çığlıksız ölüm mekanları. Yani tutsakları her şeyden soyutlamak, tecrit edip yalnızlaştırmak, onların siyasal, örgütsel ve ortak sosyal yaşamını bozup dağıtmak, tutsakların kendilerini üretebilecekleri her şeyi ellerinden alınarak tüm güç ve olanaklarını sıfırlamak, böylece güçsüz, takatsiz, enerjisiz ve ruhsuz bırakmak.

Soyutlama, yani izole etmedir. Tek kişilik hücrede yaşamaya mahkûm etme, bir tutsağın manevi yaşamına hüküm edebilmenin en etkili yoludur. Egemenler bu politikayı uzun yıllar pratik deney ve bilimsel araştırma ve incelemeler sonucunda bulup geliştirmişler. Yıllarca laboratuvar koşullarında bitkiler ve hayvanlar üzerinde deneyler yapmışlardır. Vardıkları sonuç, dalından kopartılmış bir yaprak, kökünden sökülmüş bir bitki, toprakla ilişkisi kesilmiş bir ağaç veya doğadan koparılmış bir hayvanın uzun sürede doğal ve özgün yapılarını yitirdiklerini, yaprağın bir süre sonra kuruduğu, bitkinin solduğu, hayvanın ise ya öldüğü ya da ehlîleşip evcilleştiği görülmüştür.

İşte egemen güçler, bu uygulamayı politik tutsaklar üzerinde de aynı biçimde deneyip geliştirmek istemişlerdir. Halktan, yani kökünden kopartılarak izole edilen, beton hücrelerde her şeyden yoksun bırakılan tutsağın bir yaprak gibi kuruyacağını, bir bitki gibi sararıp solacağını, bir hayvan gibi insani, devrimci özelliklerini yitirip ehlîleşerek evcilleşeceğini düşünmüşlerdir! Egemenler, milyarlarca dolar harcayarak tek kişilik hücreler inşa etmiş, hücreleri en geliştirmiş elektronik aygıtlarla donatıp, özel plan ve programlar temelinde eğitmen, psikolog ve sosyologlar görevlendirmişlerdir.

Tutsakları yalnızlaştırma, sosyal ve kolektif yaşam tarzından uzaklaştırma bir psiko-terör konseptidir. Daha basit bir ifadeyle, balığı sudan ayırma taktiğidir. Bu konsept, "politik tutsakların tek tek birer hücreye kapatılarak, yaşamla olan tüm bağlarını kopartılmasını ve izole edilmesini hedeflemektir. Bir tutsağın tek başına yıllarca izole edilmesi, tutsağın yalnızca diğer tutsaklarla ilişkisinin kesilmesi olarak anlaşılmaması, tutsağın kimliğinin değişmesini ön gören psiko-terör uygulamasıyla karşı karşıyadır. Bu uygulama duyumsal algılama yönteminin yok edilmesi ve hatta fiziki olarak imha edilmesine kadar götürebilir...

Bu konsept ulusal kurtuluş hareketlerine karşı emperyalist merkezlerde oluşturulmuş, sömürge ve üçüncü dünya ülkelerine ihraç edilmiştir. Emperyalist metropollerde de sosyal mücadelenin boyutlandığı, toplumsal düzeyde huzursuzlukların arttığı, gelir eşitsizliklerinden kaynaklanan adli suçların çoğaldığı oranda bu konsept hayata geçirilmiştir. Bu konsept ve uygulamanın esas yaratıcıları, ABD, İngiltere ve Almanya'dır. Özellikle 2. Dünya Savaşı yıllarında Hitler faşizmi bu yöntemi yoğun bir biçimde kullanmıştır. Sonrasında ABD'nin "arka bahçesi" diye tabir edilen Latin Amerika ülkelerinde, Güney Kore, Vietnam, Güney Afrika ve daha birçok ülkede sistemli olarak uygulanmıştır.

ABD, BLA tutsaklarını, yüksek güvenlik merkezleri "Merron-Boxcar hücreleri" ve "ölü bölümü" adı verilen hapishanelerde; İspanya ETA tutsaklarını ada zindanlarında, Urugay Tupac Amaru şehir gerillalarını Liberdat Cehenneminde; Almanya RAF gerillalarını yüksek güvenlikli Steimheim zindanına gömmek istemişlerdir.

İzolasyon merkezleri veya ölüm hücrelerinde tutsakların politik kimliklerinin yok edilmesi, ruhsal ve psikolojik olarak çökertilmesi, bellek ve benliklerinin tahrip edilmesi için tüm davranışları gözlemlenir. Her tutsak günlerce, hatta aylarca izlenir. Yaşamının tüm boyutları en ince ayrıntılarına kadar gözlemlenir; yatışından yürüyüşüne, duruşundan giydiği elbiselerin rengine, gülüşünden mimiklerine, kitap okuyuşundan spor yapışına kadar incelenir. Bütün bu gözlem, inceleme, araştırmalar temelinde yeni yöntem ve uygulamalar geliştirilir. Aslında hücreler sözcüğün gerçek anlamıyla birer mezardır. Tutsak bu mezara diri diri konulur, daha doğrusu gömülür. Bu beton yığınından ibaret olan mezarda tutsak tek başınadır. Sosyal bir varlık olan, konuşma ve araştırma gücüne, bilinçli ilişki geliştirme yeteneğine, paylaşımcı ve dayanışmacı özelliğine sahip olan insan, bu soğuk ve karanlık hücrede yıllarca konuşmadan, hiç kimseyle ilişki geliştirmeden kalacaktır.

Tutsakları yalnızlaştırma, sosyal ve kolektif yaşam tarzından uzaklaştırma bir psiko-terör konseptidir

Bir kurşun sıkmadan, ip çekmeden, cop, kalas, demir çubuk vb. sert cisimler kullanmadan insanı diri diri mezara gömmektir. İnsanı beton yığınlarından oluşturulmuş gömütte, yavaş yavaş nefessiz bırakarak katletmektir. İnsanı insan olmaktan çıkarıp, onu bir bitki, bir nesne, daha da ötesi bir hayvan konumuna getirmektir. Bu sesiz-sedasız, çığlıksız ve kansız bir ölümdür. Bu ölüm, ölümlerin en kötüsü, en korkuncudur.

Nasıl mı? "...Duyumsal depresyon; duyusal uyarılar olanaklı olduğunca azaltılmakta, denek sesin olmadığı bir yarı karanlık odada bulunmaktadır. Bu şekilde böylesi bir ortamda uzun süre kalan kişinin duyumları süreç içerisinde özelliklerini yitirmektedir. Algılanabilen depresyon; duyumsal uyarıların ölçüsü hiçbir bilgi verilmeksizin, normal düzeyde tutulmaktadır. Denek sürekli cam bir gözlükle ışığı az olan, tamamlanamayan gürültünün olduğu bir odada bulunmaktadır. Deneklerin bu aşamadan da kişinin

algılama yeteneklerinin yitirilmesi hedeflenmektedir..."

Uzun süre izolasyon hücrelerinde kalan bir RAF üyesi Birgit Hegefeld, izolasyonu, onun amaç ve hedeflerini şöyle anlatır: "...İzolasyon başka insanlarla hiçbir zaman birlikte olamayacaksın, yalnız kendinle kalacaksın... Örneğin, insanlar ruh halini ve duygularını ancak başka insanlarla birlikte geliştirebilirler. Kendini insan olarak ifade edebilmek için yanında olacak bir insana ihtiyaç var. İzolasyonda her ruh hali boşluğa akmaktadır. Keyfin yerinde mi, üzüntülü müsün, kızgın mısın, yaşanan her şey sende kalır. Sen senin içine haps edilmişsin ve böyle kalacaksın. Tutsakların izolasyona karşı verdikleri mücadele, kendi içlerine haps olmuşluklarını kırma mücadelesidir... "

Kendi içinde hapsolmak, dış dünyadan, toplumsal ilişkilerden, kolektif yaşamdan, sosyal aktivitelerden tamamen kopmak sadece yalnızlığa, iç dünyaya, dört duvarla çevrilmiş iki metre karelik bir deliğe mahkûm olma demektir. Burada, bu küçücük delikte renkler, zevklerde farklılık, ses ve düşünce tonları yoktur. Yiyecekler, giyecekler, hücreler, kısaca her şey buna göre düzenlenir. Duvarlar, kapı ve pencereler, masa ve sandalyeler, hep aynı renkte. Bu tek renkliliğin yarattığı renksiz dünyada, okyanusun tam orta yerinde terk edilmiş gibidir tutsak. Yalnız ve tek başına. Korkularıyla, sevinç ve düşleriyle, heyecan ve üzüntüleriyle, sorun ve dertleriyle baş başadır. Burada esas amaç kişilik ve kimliği vurmak, belleği silmek, benliği öldürmek, ruhsal ve düşünsel gücü imha etmektir. Kimlik ve kişiliğini, bellek ve benliğini yitiren tutsağın derin bir boşluğa düşmesi kaçınılmaz olur. Boşluk ruhsal düzeyde acı verir, karşı konulmaz bir psikolojik baskılamayı yaratır. Bu sinirleri, duygu ve iç dünyayı müthiş derecede baskılayarak psiko-terör şiddetini yoğunlaştırarak artırır. Yalnızlık, iç dünyaya kapanma ve ruhsal boşluk, duygusal, işitsel ve görsel duyuları önemli oranda tahrip olur. Tutsak sırf birisini görmek, içindeki yalnızlık duygusunu gidermek, ruhsal baskılamaktan kurtulmak, psikolojik rahatlamayı sağlamak için yüksek düzeyde hırçınlaşır, reaksiyon göstererek sağa-sola saldırır. Ama zaman uzadıkça bu hırçınlık ve saldırganlığı son bulur.

Bu giderek yerini derin bir sessizlik ve kabul edişe bırakır. Bu süreç artık umutsuzluk ve karamsarlık sürecidir. Zamanla umut ve karamsarlık, tutsağın beden ve ruhunu bir ahtapot gibi sarar ve daha değişik yönlere sürükler. Örneğin intihara ...

Uzun süre bu bölüm hücrelerinde kalıp sonra aynı hücrelerde hunharca katledilen Ulrike Meinhof izolasyonu "intihara sürükleyen bir girişim "olarak değerlendirilir. İnsan varolan her şeye karşı mücadele edebilir, fakat sessizliğe karşı mücadele edemez. İşte tabutluk kişinin önce kendi kimliğini yok etmesini en sonunda ise kendi varlığını yok etmeyi hedeflemektedir.

Türkiye de F tipi diye adlandırılan bu ölüm hücrelerinde kalan bir tutsak şunları anlatıyor: "... Bazen burada benden başka hiç kimsenin yaşamadığını, etrafımda canlıların olmadığı, bir boşlukta, bir mezrada olduğunun hissine kapılıyorum. Toparlanamıyorum, burada gün geçtikçe psikolojik sorunlarım artıyor. Bir insanın bu cezaevinde kalma süresi çok kısa da olsa, aklı dengesini yitirmesi, psikolojinin bozulması son derece olağandır..."

Cumhuriyet Döneminde Zindanlar

Egemen sınıflar ile şiddetin, şiddet ile egemen sınıfların damgasını taşıyan devlet olgusu arasında kopmaz bir bağ vardır. Şiddet egemenler için olmasa olmaz bir araçtır. Bu araca baş vurarak, onu kullanarak kendi varlıklarını korumak esastır. Bunun araçı devlettir. Devletin elinde bulunan "kolluk kuvveti" denilen güctür. Tarihsel süreç içerisinde oluşan ve belli bir ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel dayanağı olan her devletin özünde şiddet olgusu vardır. Ancak, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda iç dinamikleri zayıf olduğundan diğer devlet biçimlerinden biraz daha farklı ve daha da özel olarak ortaya çıkmıştır. O nedenle şiddeti sınırsız kullanmıştır. Ulusal, ekonomik ve altyapı kültüründen yoksun bir devlet şekillenirken doğal olarak oldukça yıkıcı, şiddet yükkü ve anti-demokratik olacak, her türlü kirli yol ve yöntemleri mubah görecektir.

Böyle bir yapının kendisini yaşatması, diğer sınıf ve tabakalara karşı hoş görülü olması, sorunları demokratik yöntemlerle çözüp, varlığını sürdürmesi mümkün değildir. Çünkü ekonomik dayanağı, sosyal zemini zayıf olduğu gibi, bilinci, düşünce gücü, kültürel birikimi de zayıftır. Bu "yokluk" daha

başlangınçta ve sonraki yıllarda da hep tepeden emir yağdırma temelinde bir işleyişe sahip olmuştur.

"Yetkiyi padişahtan, orduyu Osmanlı ordusundan, bürokrat ve memurları Osmanlı sarayından alan son derecek ucube bir devlet yapısı şekillenmiştir. Milletin ve vatanın birliği adına, diğer halkları, ulus ve azınlıkları inkar ve ret eden, tek dil, tek bayrak, tek din, tek millet, anlayışını benimseyen, bu bağlamda diğer dilleri, ulusal sembolleri ve kimlikleri yok sayan katı, ırkçı ve faşist bir ulus-devlet anlayışı ortaya çıkmıştır. Hiç kuşkusus ki, Cumhuriyeti ayakta tutan temel zor araçların başında zindanlar gelir. Aslında Cumhuriyet her alanda olduğu gibi bu alanı da Osmanlı devletinden miras almıştır. Zindanlar Osmanlı devletinden Cumhuriyete miras bırakılan en zalim kurumlaşma biçimi olmuştur. Tıpkı Osmanlı döneminde olduğu gibi bu döneminde de zindanlarda şiddet eksik olmamış, irade kırılması ve pişmanlık dayatması bu zeminde temel bir uygulama biçimi olmuştur. Bu süreçte binlerce muhalif konumunda olan devrimci, demokrat, aydın, yazar, gazeteci, Müslüman düşüncelerinden dolayı tutuklannıp yıllarca bu zeminde kalmıştır. Herhalde Cumhuriyet döneminde tutuklanıp cezaevine konulmayan tek bir aydın bırakılmamıştır.

Zindanlar Osmanlı devletinden Cumhuriyete miras bırakılan en zalim kurumlaşma biçimi olmuştur

Nazım Hikmet, Doktor Kıvılcımlı, Şefik Hüsnü, Mustafa Suphi, Sabahattin Ali, Zekerya Sertel, Ahmet Arif, Enver Gökçe, Kürt hareketinden Tarık Ziya Ekinci, Naci Kutlay, Ali Karahan, Nurettin Yılmaz, Sait eElçi, Sait Kırmızıtoprak, Musa Anter gibi yazar, şair, aydın ve devrimciler yıllarca Cumhuriyetin cezaevlerinde kalmış, burada sistemli işkencelere tabi tutulmuşlardır. Teslim alınmanın en kolay yolu zindanlar olmuştur. Burada teslim olmayanlar dışarıda katledilmişlerdir. 1960 ve 70'lı yıllarda askeri darbeler ile birlikte zindanlar sözcüğün gerçek anlamıyla birer işkencehane ve teslim alma merkezleri olmuştur.

1961, 1971 ve 12 Eylül askeri darbelerin gerçekleştiği yıllarda zindanlar, sistem muhalifleri için birer eritme ve işkence ile tutsakların ruhlarını öldürme yerleri haline gelmiştir. Özellikle 12 Eylül Askeri Darbe döneminde zindanlarda oluşturulan sistem, çok daha özel ve özgün bir alan oluşturmuştur. Böyle bir sistem dünyanın başka bir yerinde bulmak güç olsa gerek. Ankara'da Mamak, İstanbul'da Metris, Diyarbakır'da 5.No'lu Cezaevleri çok daha geniş analize ihtiyaç vardır. Ancak burada uzun uzun anlatmaya gerek yoktur, zira zaten bu üç zindanın sonuçları daha sonraki yıllarda açığa çıkmış ve çok özel uygulamalarla başlı başına bir statü olarak inşa edilmiş üç ayrı zindandır.

Öcalan'ın Duruşu

Her liderin kendine özgü kural ve direniş biçimleri vardır. Taşımış oldukları tarihi sorumlulukları gereği kendi direniş çizgilerini belirlerken, aynı zamanda toplumsal ve halksal sorumluluklarını gereği olarak da direniş hatlarını çizerler. Liderler lider olduklarını kanıtlama gibi bir tutuma girmezler. İçerisinde bulundukları tarihsel ve toplumsal koşullarının bir ürünü olarak ortaya çıkarlarken, kendilerini somut koşulların somut tahlilinden hareketle yaşam, düşünsel, felsefik ve toplumsal perspektiflerini oluştururlar. Onlar varolan hayatı yaşamazlar, yeni bir hayatın öncüsü, onun yaratıcısı ve pratik savunucusu olurlar. Eskiyi reddederken yeni yaratırlar. Yaratma ve yaratıcılık onların temel özellikleridir. Birçok şeyi bir anlamda yoktan var ederken birçok şeyi de yeniden biçimlendirerek onlara öz kazandırırlar. Liderlik budur. Kendilerini birey olmaktan çıkartıp liderliksel bir kuruma, ulusal, sınıfsal veya toplumsal bir iradeye dönüştürürler. Liderler ve liderliksel kurum aynı zamanda içinde bulundukları toplumun özgürlük stratejisini de belirlerler. Stratejiyi belirleyen kendileri, uygulayan ise onun oluşturduğu kurumsal gerçekliğidir. Bu anlamda son derece inisiyatifli, politik, düşünen ve yoğunlaşmaları sınırsız olan, kendilerini, güçlerini, oluşturdukları kurum ile düşmanını hem iyi tanıyan hem de iyi mücadelesini bilenlerdir. Liderler bir ulusun, toplumun, halkın ve sınıfın kaderini belirleyen kişilerdir aynı zamanda. Onların varlığı ve çizdikleri stratejiler zaferi de yenilgiyi de getirebilir. Çünkü onların kararları kesin, net ve belirleyicidir. Liderliksel kurumuyla tartışır, görüş alışverişinde bulunur ama son noktayı koyarlar.

Bu genel anlatımlar Öcalan'ın liderliksel konumunu da anlatıyor. Hatta Öcalan'ın belirleyiciliği, keskinliği ve son sözü söyleme konusundaki duruşu çok daha belirleyicidir. Öcalan'ın liderliksel konumu değişmemiştir. İmralı adasına tutsak edildikten sonra da bu konumu devam etmiştir.

Liderler bir ulusun, toplumun, halkın ve sınıfın kaderini belirleyen kişilerdir

Elbette ki burada Öcalan'ın İmralı sürecini, İmralı'daki tutumunu, İmralı'da kaldığı süre içinde geliştirdiği tezleri, yeni paradigmaya ve tüm bunlardan hareketle ortaya koyduğu duruşun ne anlama geldiğini vurgulama gereği vardır. Her şeyden önce Öcalan herhangi bir tutsak veya partisinin orta kademesinde yer alan bir kişi değildir. Onun duruşu ile düşüncesi, tutumu ile pratiği, tavrı ile geliştirdiği direniş doğal olarak diğer tutsaklardan, diğer direnişçilerden çok farklıdır. Öcalan'ın İmralı'daki duruşu ve aldığı karar da bu bağlamda olmuştur. İmralı sürecinde Kürdistan, Türkiye ve Ortadoğu devrimine daha çok yoğunlaşmıştır. Direniş, duruş ve sürece yaklaşım da bu perspektif temelinde olmuştur. "İmralı'da Liderlik konumumu ve rolümü nasıl sürdürüp geliştirebilirim, uluslararası komployu nasıl bertaraf edebilirim, yoldaşlarıma daha nasıl katkı sunabilirim" gibi sorulara yanıt olmayı esas almıştır. Direnmesinin özü bu.

Her şeyden önce Kürdistan, Türkiye ve Ortadoğu devrimi hedefleyen uluslararası komployu açığa çıkartma tutumunu geliştirmiştir. Komplonun nedenleri ve sonuçları üzerinde yoğunlaşarak sürece giriş yapmıştır. Yeni tezlerle devrimlerim sorununu yeniden gözden geçirerek ele alıp değerlendirmiştir. Yapmış olduğu değerlendirme ve analizler sonucunda yeni bir devrim teorisini oluşturmuştur. Bu bağlamda da yeni paradigmayı şekillendirmiştir. Demokratik cumhuriyet, demokratik konfedaralizm, demokratik ulus tezlerinden hareketle özgürlük sorunlarını çok daha derinleştirmitir. Bu anlamda İmralı'da teorik araştırma-inceleme, analiz, tez ve anti tez ekseninde yürüttüğü çalışmayı önemli bir düşünce yoğunlaşmasıyla sonuçlandırmıştır. Yeni paradigma İmralı'da ortaya çıkmıştır. Yeni paradigma sadece Kürdistan özgürlüğü için değil, aynı zamanda reel sosyalizmin yıkılması ile birlikte ortaya çıkan teorik boşluğun doldurması açısından da, önemli tezlerin bütünselliğinden oluşan bir paradigmadır. Kadına yaklaşım, demokratik özerklik, demokratik ulus, devletsiz sistem, ahlaki-politik toplum ve tüm bunlardan demokratik konfederalizmin formu ortaya çıkmıştır.

Görüşme notlarında "İmralı direnişim uluslararası komployu açığa çıkartmam, savunmada dile getirdiğim yeni paradigmamı şekillendirmem, reel sosyalizminin enkazı altında dünya devrimine katkı sunma konusunda oluşturduğum yeni tez ve ideolojik oluşumla yaşanan boşluğu doldurmamdır" demişti. Bir lider özgürlüğü düşünür, halkı nasıl özgürleştirir, özgür topluma nasıl ulaşılır ve evrensellikten özele özelden evrenselliğe doğru düşünerek dünya özgürlüğünün temel ilkeleri konusunda adım atmasını bilir. İmralı süreci de böyle bir gerçekliği açığa çıkartmıştır. Bir Liderin direnişi bu tarz da gerçekleşiyor.

Sonuç olarak; insan iradesini kırabilecek, bilincini köreltebilecek, ruhunu öldürebilecek, onun iç dünyasını fethedebilecek hiçbir araç, teknik ve mekanizma yaratılamaz. İnsan iradesi her türlü zorlukları aşabilecek, kaba işkenceyi ve rehabilitasyon yöntemlerini boşa çıkarabilecek bir güce sahiptir. İnsanlık bu güç ve bilinçle sıfırdan başlayarak bu günkü düzeye ulaşmıştır. Eğer onun iradesinden daha üstün bir irade, düşüncesini köreltecek bir teknik, azmini kıracak, ruhunu eritip özünü başkalaşıma uğratacak bir mekanizma olmuş olsaydı, bugün ya olmayacak ya da başka bir varlığın kölesi olmuş olacaktı.

Bugünün insanı, dünkü insanı kat be kat aşmıştır. Dolayısıyla, bugün insan dünkü insandan daha bilinçli, inançlı, kararlı ve güçlüdür. İnsan aslanın kaba gücünü yendiği kadar, tilkinin kurnazlığı ile çakalın sinsiliğini yenmesini, doğayı etkisi altına aldığı kadar uzaya da kafa tutmasını bilmiştir. O halde, insan nasıl ki tüm zorluklara karşı büyük bir direniş göstermişse, egemenlerin kaba işkencelerine karşı kahramanca direnip ser verip sır vermemişse, izolasyonla, yalnızlaştırma, tecrit ve beyin yıkama hücrelerine karşı da direnebilir, zafer elde edebilir.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Hangi Meşruiyet?

Kenan Avcı

İnsanlığa musallat olan iktidar ve tahakküm sapması, insana, topluma, düşünceye ve siyasete dair olan her şeyi düalist temelde ele almayı zorunlu kılmaktadır. Çünkü insanlığın bir devletli, bir de devletsiz tarihi mevcuttu. Bu her iki tarihsel oluş halinin gerçekleşme ve gelişme çizgisi karşıt kutuplu olmakla birlikte; devletli tarih oluşumu, devletsiz tarih hakikatinin yaratmış olduğu maddi ve manevi külliyatın manipülasyonu temelinde kurula gelmiştir. Ele alınan her sosyo-politik konumun bu temelde muamele görmesi, hem toplum hem de devlet perspektifiyle kritize edilmesi bu nedenle olmazsa olmaz kabilindendir.

Yasallık ve meşruluk tartışmasını da bu çerçevede ele almak gerekmektedir. Hangi meşruiyet, sorusuna verilecek cevapların içeriği iyi ayrıştırılamadığı takdirde, egemenin kurduğu kavramsal çerçevenin dışına çıkıp toplumcu bir ruhla orijinal kavramsallaştırmalar geliştirmek ve bunun üzerinden toplumcu soyutlamalar oluşturmak mümkün olmayacaktır. Bu bağlamda meşruiyetin iki boyutundan bahsetmek gerekmektedir. Bunlardan ilki; birinci ve ikinci doğanın işleyiş mantığının yansıması olan toplumcu meşruiyet iken; ikincisi, iktidar sapmasının yansıması olan devlete içkin inşa edilmiş meşrutiyettir. Bu açıdan toplumcu meşruiyetle kriztalize olduğa alana ahlak inşa edilmiş, meşruiyetin somutluk kazandığı alana yasa demekteyiz. Aynı kavramın içerimlediği bu düalizmi biraz daha derinlemesine irdelediğimiz zaman, her birinin kendi doğal ortamında çok farklı anlamlar taşıdığını görmekteyiz.

Toplumcu meşruiyet özelde insanın, genelde yaşamın varoluşsal özelliklerinden türemektedir. Diyalektiğinden biliyoruz ki, evrende her şey birbirine bağlıdır. Etki-tepki, neden-sonuç gibi bağdaşık gelişme ilkeleri, birinci ve ikinci doğadaki bütün yapısallıkların öncekinin farklılaşmış formu olduğunu doğrulamaktadır. Bu ilkesel durum, yaşamın bütün farklı formlarıyla birlikte önemli oranda ortaklaşan özellikler barındırdığını kanıtlamaktadır. Bu ortaklaşmanın temel karakteristiği ise, hiç şüphesiz yaşama iç güdüsüdür. Yaşam doğası itibariyle gelişmek ve çeşitlenerek çoğalmak esasına dayalıdır. Evrimsel gelişme çizgisindeki ölümsüzlüğün sırrı da zaten yaşamın bu temel özelliğinde gizlidir. Dolayısıyla yaşam açısından meşruiyet; varlığını sürdürmek, farklılıkların uyum içerisinde birliğini sağlamak, çeşitlenmek ve çoğalmaktır. Herhangi bir canlı formu eğer evrimsel zincirin bir halkasında varlık kazanmışsa, onun kendi varlığını koruma, yaşamını sürdürme ve kendisini geliştirme istenci meşrudur. Yani doğal işleyiş açısından meşruiyet; varlık, farklılık ve bir aradalık zeminine oturmaktadır.

Analojik bir yaklaşımla bunu alıp toplumsal düzleme de yansıtabiliriz. Çünkü; toplum da canlı bir organizmadır. Canlı yaşamının biyolojik evrim süreciyle insana ulaşmış olması gibi, insan da kültürel evrim süreciyle toplumsallaşma düzeyini yakalamıştır. Bu yüzden canlı yaşamı için geçerlilik kazanan varoluşsal kurallar ve meşruiyet kaynakları, toplum tasarımları için de geçerlidir. Varlık, çokluk, farklılık, birlik (teklik değil!) ve çeşitlilik gibi davranışsal yönelimler, toplum olmanın da doğal sonuçlarıdır. Dinlerin "Sizi 72 millete ayırdık ki, konuşup anlaşasınız" mealindeki vurgusu, toplumsallığın bu temel özelliğinin altını çizmek içindir. Toplum farklılıkların biraradalılığını ifade ettiğinden , ahlaki

kurallar ve politik değerlerin yaratımı söz konusu olmaktadır. Farklılık olmadan ahlaki kurallar ve politik düzenlemeler hiçbir anlam ifade etmez. Aralarındaki ilişki maddenin evrensel itme-çekme yasasına benzemektedir. Farklılaşma itme yasası iken, ahlaki politik değerler çekme yasasıdır. Çekme yasası olmasaydı maddenin biraradalığını sürdürmesi mümkün olamaz, farklılaşan atomlar çekirdekten kopup dağılırlarlardı. Dolayısıyla canlı veya cansız yaşamın maddi varoluşu gerçekleşmezdi. Aynı şekilde itme yasası da olmasaydı atomlar farklılaşarak çoğalmaz, formsuz bir kütle olarak kalırlardı. Bu ilke toplum açısından da geçerlidir. Toplumun itme yasası kültürel farklılıklar, çekme yasası ahlaki-politik değerler de olmazsa toplum form kazanmaz, buna mukabil ahlaki-politik değerler de olmazsa kültürel farklılıklar bir arada tutulamaz. Abdullah Öcalan, özgürlüğü de bu eksene oturtmak, demokrasi zemininde vücuda gelen ahlaki-politik değerlerin yapısallık kazanmış haline özgürlük demektedir.

İşte toplumsal meşruiyetin "kendiliğindenlik"ten çıkıp "kendisi içinlik" kazanması, devletin toplumsal özgürlük alanlarına girmesiyle başlar. Bu özünde tahakkümcü iktidar çizgisinin özgürlükçü toplum çizgisine saldırması anlamına gelmektedir. Hiçbir dışsal müdahale olmazsa toplum, demokrasi zemininde ahlaki-politik ölçülerini kurumsallaştırıp özgür yaşamını sürdürme kabiliyetine sahiptir. Ancak; dışsal müdahaleler (iktidar, tahakküm, sömürü) bu doğal akışı bozmakta, demokrasinin zeminini daraltarak ahlaki politik değerleri dejenere etmektedir. "Daha az devlet, daha çok toplum" tespiti bu yönüyle sorunun kaynağına inen önemli bir söylemdir.

Toplumun doğal akışına müdahale edilip, özgürlük alanına girildiğinde açığa çıkması beklenen en meşru davranış biçimi ise direniş olmaktadır. Toplumcu meşruiyet dediğimiz olgu, direnişten başka bir şey değildir. Doğadaki insan dışındaki tüm diğer canlılar açısından "meşru savunma refleksi" diye tanımladığımız duruşun insandaki karşılığı "direniş" biçimini almaktadır. Tahakkümcü saldırılar karşısında tikel anlamda insanın, tümel anlamda toplumun aldığı direniş pozisyonu kuşkusuz meşru savunma kapsamındadır. Fakat diğer tüm canlılardan farklı olarak insanın meşru savunma refleksini direniş boyutuna taşıyan özgürlük, irade faktörüdür. Doğadaki diğer tüm canlılar, salt fiziki varlığına bir saldırı yöneltildiğinde meşru savunma refleksi gösterirler. İnsan ve toplum gerçekliğinde durum biraz daha karmaşıklıdır. İstisnasız her insanda fiziki varlığını korumak için meşru savunma refleksi gösterir ama, insan ve toplumdaki direnişin özü sadece bununla sınırlı değildir. İrade faktörü ve özgürlük eğilimi, en az fiziki varlığını korumak kadar başat öğedir. İnsan da yaşamak ister; ama kendi öznel iradesiyle, kültürüyle, tarihiyle birlikte özgür yaşamak ister. Bahsini ettiğimiz, toplumcu meşruiyetin beslendiği köksel kaynak tam olarak bu noktadır. Doğadaki herhangi bir canlının fiziki varlığına müdahele edildiğinde ilgili öznenin göstereceği her türlü refleks ne kadar meşru ise, insanın iradesine ve toplumun ahlaki-politik değerlerine (dil,tarih,coğrafya, doğa, gelenek, özyönetim, kimlik, vb.) müdahele edildiğinde, insanı ve toplumu geliştireceği her türlü direniş de o kadar meşrudur. Bahse konu ettiğimiz toplumcu meşruiyet buradan beslenir.

Toplum Ahlakla, Devlet Yasayla Varlık Kazanır

Meşru direniş iradesini açığa çıkaran itki ise, hislerle beslenen bilinçtir. Bir insanın fiziki varlığına doğrudan müdahale edildiğinde, meşru savunma refleksi anında açığa çıkacaktır. Çünkü bu, güdüsel bir kodlamadır. Ama; doğaya, kültüre, kimliğe, ahlaka, dile, tarihe vb. müdahele edildiğinde, direniş pozisyonu kendiliğinden açığa çıkmıyor! Bu paradoksun nedeninin yabancılaşma olduğunu biliyoruz. İnsan ahlaki-politik değerlerinden uzaklaştırılıp öz yönetiminden düşürüldüğü zaman, direniş iradesini de yitirmiş bulunuyor. Yabancılaşma dediğimiz şey, esasında direniş iradesinin yitirilmesidir. Bir birey varsa toplum, devlet tahakkümü karşısında direnişe geçme ferasetini ve cesaretini ortaya koyabiliyorsa, ahlakını tamamen yitirmemiş, politikadan düşmemiştir. İki koldan akan tarih nehrinin toplumcu yatağında, insanlığın tahakkümcü düalist saldırılarına karşı cisimleşen tarihsel direniş mirasının haddi hesabı yoktur.

Örneğin "Beyaz Adam" 16. Yüzyılda anakarayı işgal ettiğinde, Kızılderililer olarak tanımlanan halklar, sırf doğayı ve toprağı korumak için topyekün direniş iradesini göstermişlerdi. Soykırımlar dizisiyle yok edilmiş olmaları, ortaya koydukları ahlaki-politik bilinç düzeyi yüksek direnişin erdeminden hiçbir şey eksiltmemiştir, tersi çoğaltmıştır. Oysa günümüzde her yer "anakara" haline getirilmiş bulunuyor. "Beyaz Adam" metaforuna temsiliyet kazanan tahakkümcü iktidar çizgisinin ayak basmadığı tek karış toprak, sömürmediği tek bir insan, talan etmediği tek bir toplum kalmamış gibidir. Buna rağmen insanlık topyekun direniş pozisyonuna geçerek sırtındaki devlet denilen tüketici uru söküp atamıyorsa, bunun nedeni hislerin önemli oranda kadükleştirilmiş, bilincin alabildiğine köreltilmiş olmasıdır. Bu nedenli devrimciliğin öncelikli görevi, duygu ve bilinç inşası olmaktadır.

Bu noktayı toparlayacak olursak; toplumcu meşruiyet, kendi kendini yönetme gücü kazanana kadar direnmek ve hem birey hem de toplum olarak demokrasinin zihniyet evreninde ahlaki-politik değerlerini canlandırmaktadır. Fakat bunun karşı kutbunda bir de inşa edilmiş devletçi meşruiyet alanı mevcuttur. Çoklukla temel bir hataya düşülür. Sanki meşruluk salt toplumun, yasallık salt devletin alanıymış gibi yanılgılı ve eksik değerlendirmeler yapılabilmektedir. Bir kavramın hangi açıdan yorumladığımız çok önemlidir. Yasallığı devlet cephesine terk ettiğimiz zaman, meşruiyeti de riske atmış oluyoruz. Çünkü meşruiyet yasallığın dayanak noktasıdır. Devlet için de, toplum için de bu böyledir. Elbette ki, toplum ahlakla, devlet yasayla varlık kazanır. Ancak her genel doğru, yasanın devletlerin uhdesinde olduğu anlamını taşımaz. Amaralı "Ahlaka yedirilmiş hukuk" formülasyonuyla bu açmazın çıkış yolunu geliştirmiş durumdadır.

Hali hazıra sorun yasanın kendisinde değil, ona yüklenilen anlamdadır. Tahakküm öğelerinden sıyrılabildiği oranda, yasanın toplumsal özellikler kazanması mümkündür. Yasa; insanın pozitif bilim anlamında evreni algılama düzeyine, sosyal bilim anlamında toplumu yorumlama tarzına, siyaset bilim anlamında evreni algılama düzeyine, sosyal bilim anlamında toplumu yorumlama tarzına, siyasal bilim anlamında üretim ilişkilerini tasarlama biçimine göre form ve içerik kazanır. Yani yaşam içeriği, onu yapan zihniyetin simetrisidir. Yasayı yapan zihniyet iktidarcıysa, yasa tahakküm üretir; toplumcuysa, yasa özgürlük alanı oluşturur. Bunun yanı sıra; yasa birinci doğada sabitlik ve statiklik içerirken, ikinci doğada esnek ve dinamik bir kişilik kazanır. Örneğin yer çekimi yasası insanın mevcut kavrayış düzeyine göre sabittir. Bu evrensel yasa hali hazırda yoruma ve tartışmaya kapalıdır. Fakat siyasetin ve toplumun yasaları inşa edilen daha esnek kurallara tekabül eder. Kökeni farsça (muhtemelen Zazaca!) olan "Yasa" kelimesi zaten kural anlamına gelmektedir. Bu açıdan Zerdüşt'ün Zend Avesta kitabındaki "Yasnalar" bölümü çok çarpıcıdır. Zerdüşt, kitabının o kısmında toplumun "yönlendirici ve düzenleyici" kurallarını tanımlamaktadır.

Yasayı yapan zihniyet iktidarcıysa, yasa tahakküm üretir; toplumcuysa, yasa özgürlük alanı oluşturur

Gatalar bireye verilen öğütleri içerirken, Yasnalar toplumsal kuralları belirler. Çok muhtemeldir ki yasa kelimesi de oradan türetilmiştir. Dolayısıyla yasanın tanımı ve içeriği toplum açısından "yönlendirici ve düzenleyici" bütünü iken, devlet açısından "değişmezlik ve mecburiyet içeren kurallar" halini almıştır. Dikkat edilirse toplumcu yorumunda ihtiyaçtan doğan gönüllülük, devletçi yorumunda sömürüden doğan dayatma vardır. Dolayısıyla hem yasayı hem de ona dayanak olan meşruiyeti iki yönden ele almak zorunludur. Felsefi olarak yasa ile meşruiyet birbirinden ayrıştırılamaz; bu ayrıştırma ancak politik düzlemde yapılabilir. Devletin kendi yasal çerçevesi ve meşruiyet anlayışı vardır ve elbette ki bu, toplum karşıtıdır. Buna mukabil toplumunda kendi meşruiyet alanı ve ondan beslenen düzenleyici kuralları söz konusudur.

Meşruiyet konusuna geri dönecek olursak, toplumcu meşruiyetin karşı kutbuna konumlanan, inşa edilmiş, devletçi meşruiyeti biraz daha irdelemek faydalı

olacaktır. İktidar zihniyetinin bir sapma olduğu tespiti, hep vurgulanagelen bir hakikattir. Bu zihniyetin somutlaşmış hali olan devlet örgütlenmesi de toplum karşıtı ve gayri meşru bir yapılanmadır. Toplumun maddi, manevi, kültürel, düşünsel değerlerini çapullayarak kendisini var ederken bile, toplum karşıtlığında sınır tanımamaktadır. Kendisini yaşatan ve ayakta tutan toplumu mütemadiyen baskı altında tutması ve sömürmesi yapının doğası gereğidir. Aksi durumda ayakta durması ve sürekliliğini sağlaması mümkün değildir. İktidar zihniyetiyle güdümlenen devlet örgütlenmesinin kurmuş olduğu sömürü ve tahakküm ilişkilerini çıplak-kaba zorla ayakta tutması mümkün olmayacağından, rızanın üretimine hizmet eden meşruiyet inşasına gidilmesi, sistem açısından olmazsa olmaz kabilinden hayati bir ihtiyaçtır. Arapça anlamı tecavüzle özdeş olan devlet yapılanmasına ait olan her şey toplum dışıdır, sapmadır. Devletleri kurup en altından en üst kademesine kadar yöneten insanlar da özünde şudur ki, “ devletlü” güçler kendi gerçekliklerinin bilincindedirler. İnsan toplum ve doğa karşısında ne kadar onursuz bir pozisyonda olduklarının farkındalığıyla devleti kutsayarak kendilerini aklamaya çalışıyorlar. Yani inşa edilmiş devletçi meşruiyet kurgusunun bir yanı sistemin sürekliliğini garantiye alma telaşı, diğer yanı devletli güçlerin şerefini kurtarma operasyonudur. Zira devletin kutsal bir yapı olarak sunulması devleti kuran ve yöneten kişilerin de yüceltilmesi anlamına gelir. Bunun en kestirme ve sonuç alıcı yolu, toplumcu yerine devleti ikame etmiş tarzda yeniden inşa etmektir.

Halklar İçin Esas Olan Toplumsal Meşruiyet Alanıdır

Devletin kendisini meşru ve vazgeçilmez kılma anlayışı, kurulduğu ilk günden şimdiye değin eksik olmamıştır. Bir yalancının kendisini hakikat timsali sunmaya çalışırken yalanı sürekliliştirmesi gibi devlet de lanetini gizlemek için sürekli yapay kutsallıklar kılıfına bürünmek zorundadır. İnşa edilmiş meşruiyet masalları bir traji-komik hikayelerin incelikli anlatımı olmaktadır. Devlete içkin inşa edilmiş meşruiyetin, güç ve otoritenin kullanımıyla ilgili olması tesadüfi değildir. Toplumun söz, karar ve iradesi üzerinde mutlak hak sahibi olduğunu iddia eden devletli güçlerin bu hakkı nereden ve kimden aldığını da topluma izah etmesi gereklidir. Bu hak esasında “kılıç hakkı” dır! Yani zora zorbalığa dayalı olmaktadır. Fakat Napolyon’un da ifade ettiği gibi “Kılıçla herşeyi yapabilirsin ama kılıcın üzerine oturamazsın!”. Napolyonun özdeyişinde, iktidarın kılıçla kurulabileceğini ama sürdürülemeyeceğini ifade etmektedir. İşte tam da bu nedenle devletlerin kuruluş dönemlerinde kılıcın rolünün bittiği noktada, mührün(meşruiyetin) rolü başlar.

Devlet-toplum, devlet-birey ilişkilerini sosyolojinin değil, direnişe dayalı politikanın konusu yapmak doğrudur.

İktidarın meşrulaştığı alan olarak tanımlanan otoritenin, devletli oluşum sürecindeki geçirdiği evreler biliniyor. Meşruiyetin inşası Teos, Genos ve Demos aşamalarından geçerek günümüzdeki modern halini almıştır. Yani iktidarın meşruiyeti ilk başta tanrı ve din temelliydi; zamanla kan ve gen biçimini aldı ve en sonunda halk ve yasa düzlemine oturtuldu. Otoritenin kaynakları iktidarın dayanakları ve devletin öznel uygulamaları sosyal bilimin temel tartışma ve araştırma alanı olsa da bu noktada toplum lehine güçlü bir perspektifin açığa çıkmamış olması, egemenlerin en büyük avantajı olagelmiştir. Birey-toplum, toplum-devlet, devlet-birey ilişkilerinin muhtevası, karşılıklı hak ve görev alanları yetki ve sorumluluk düzeyleri vb. gibi konular sosyal bilimin en çok incelediği konu başlıkları olmalarına rağmen, pozitif sosyolojinin meselenin özünü izah etmekten uzak yorumları, devlet ve iktidarın inşa edilmiş toplum karşıtı meşruiyet alanını meşrulaştırmaktan başka bir sonuç doğurmaktadır. Birey toplum ilişkisi elbette ki, sosyolojinin temel yoğunlaşma alanıdır. Fakat devlet-toplum, devlet-birey ilişkilerini sosyolojinin değil, direnişe dayalı politikanın konusu yapmak doğrudur. Çünkü devlet-toplum ve devlet-birey arasında tarihsel bir ilişkiden değil,

antagonist temelli çatışmalı bu çelişkiden bahsetmek gerekmektedir. Daha ilk baştan bu tespiti yapmadan, devlet-toplum ve devlet-birey ilişkilerini görev ve yükümlülükler bağlamında ele almak, devletlerin tahakkümcü zorunu, belkide farkında olmadan meşrulaştırmak anlamına gelir. Pozitivist sosyolojinin yaptığı en temel hata bu noktada açığa çıkmaktadır. Özü çapulculuk olan devlet örgütlenmesinin otorite kullanımını meşrulaştırmak veya yasallaştırmak, en temel yanılgıdır. Devletin toplum karşıtı olduğunu ve dolayısıyla toplum adına söz, karar ve irade sahibi olamayacağını, yapacağımız her değerlendirmenin önünde temel bir tespit olarak ifade etmeden, ortaya konulacak meşruiyet tanımlamalarının son tahlilde dönüp dolaşıp tahakkümcü iktidar çarpmasını aklama riskinin bulunduğunu bilmeliyiz. Mevcut sosyal bilimler bu hayata çokça düşmektedir. Çünkü eril iktidarcılık zihniyette aşılmamıştır. Örneğin pozitivist sosyolojinin dörtlü sac ayaklarından birisi olan "Yorumlayıcı Sosyoloji'nin kurucusu Max Weber'in otorite tanımlamasını ele alalım. Weber gücü yani iktidarı ikiye ayırır. Bunlara da "olgusal güç" ve "otoriteryen güç" adlarını verir. Buna göre olgusal güç piyasa ilişkileriyle bağlantılı olup ekonomik çıkarlar aksına oturur. Otoriteryen güç ise, doğrudan siyasal kaynaklı olup yönetim faaliyetleriyle ilgilidir. Weber; olgusal güç dediği piyasa ilişkilerinde çarpıklığını irdeleme gereğini duymaz. Sadece "otoriteryen güç" diye tanımladığı, devletin tahakkümcü uygulamalarını ve toplumsal bellekte yanıtladığı eril zihniyet kırılmalarını meşruiyet alanına çekerek üçe ayırır. Bu açıdan Weber'e göre tahakkümcü iktidar güçlerinin otoritesi üç biçimde meşruiyet kazanır. Bunlara "Geleneksel Otorite", "Baskıcı Otorite" ve "Hukuksal Otorite" adlarını verir. Yani devletin veya herhangi bir öznenin uygulamaları tahakküm içeriyor olsa bile, eğer geleneksel, baskıcı ve hukuksal otorite kaynakalarından besleniyorsa, meşru kabul edilir! Böyle bir şey olabilir mi? Mesela babanın otoritesi geleneksel temelliyken, valinin otoritesi hukuk temellidir. Bu açıdan Weber'e göre babanın çocukları üzerinde, valinin otoritesi hukuk temellidir. Bu açıdan Weber'e göre babanın çocukları üzerinde, valinin halk üzerinde kurduğu tahakkümcü otoritesi haklı ve meşrudur. Ama zaten sorun da burada değil midir? Geleneği kim belirliyor, hukuku kim oluşturuyor? Eril zihniyetin esiri olmuş egemen erkeğin kurduğu geleneğin veya yasanın herhangi bir toplumsal meşruiyetinden bahsetmek, zaten gömleğin ilk düğmesini yanlış iliklemek anlamına gelmektedir.

Sonuç olarak; ezilen halklar ve ilerici insanlık için esas olan toplumsal meşruiyet alanıdır. Bu da doğası itibariyle devlet karşıtı olmak, kadın özgürlük çizgisini temel almak ve ekolojik bakış açısını gözetmek zorundadır. Devletlerin toplumsal direnişleri kriminalize edip pasifizm sınırlarında tutabilmek amacıyla "Bireysel Haklar" yanılsamasıyla kimi ayak oyunları yaptıkları bilinmektedir. Özellikle geniş orta sınıflar için kontrollü bir eylem alanı açıp, toplumu parçalama ve asıl direniş alanlarını gölgeleme taktiği, devletli güçlerin uzmanlık alanı halini almıştır. Yasal gösteriler, izinli mitingler, basın açıklamaları, seçim sandığına hapsedilmiş irade beyanı, parlamentarist sınırlarda gezinen mücadele anlayışı, egemenin olmayan merhametinden aman dileyen muhalefet çizgisi, toplumsal meşruiyetin radikal direniş çizgisinden sapmayı ifade etmektedir ve sonucu her zaman için hüsran olmaya mahkumdur. Toplumcu meşruiyet direnişleri elbette bu mücadele argümanlarını da kullanabilir; ama yasallık sınırlarıyla kendisini bağlayan parlamentarist mücadele anlayışı, toplumsal meşruiyeti pasifizm ve hatta onun bir adım sonrasında teslimiyetçiliğin kucağına itecektir.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Küresel Sisteme Karşı Küresel Direniş Arayışları

Nilüfer Koç

Küresel sisteme karşı küresel direnme arayışlarını ele alırken, öncelikle küresel sistemin yarattığı tahribatları, toplumları etkileme biçim ve yöntemlerini de ele almak lazım. Çünkü direniş bir sorun veya baskı karşısında gösterilir. Kapitalist modernist sistem tarihsel olarak her zaman kendini krizler yaratarak var etmiştir. Bu şekilde bir yandan siyaset ve toplumu uğraştırır, bir yandan da güya krizi çözme adı altında kurtaracı olarak kendisini lanse etmeye çalışır. Tıpkı şimdi karşı karşıya olduğumuz Covid19 pandemisinde olduğu gibi. Doğayı tahrip eden aşırı kâr mantığının pandemiye yol açtığı gerçeği, giderek genel bir kanıya dönüşmüştür. Son 40 yılda insanlara 'faydalı' olmadığı düşünülen yabani hayvan türlerin %70'i yok olmuştur. Bunun nedenleri arasında zevk için açılan safari parkları ve ekzotik hayvanları yeme de vardır. Yine giderek artan orman yangınları ile tarımda geliştirilen monokültürlerle hayvan türleri ortadan kaldırılmaktadır.

Diğer yandan toplumsal sorumluluktan arındırılmış ve kapitalist sistemin tekeli haline gelmiş, "bilim dünyasının" insanlığa faydası olmayan laboratuvar deneylerindeki tehlikeli icaatları büyük sorunlara yol açmaktadır. Başta üniversiteler olmak üzere bilim dünyası birer şirket gibi çalışıyor. Kapitalist ülkeler arası artan rekabet ve çıkar çatışmaları nedeniyle devlet ve kamuya ait olan kurumlardan eğitim alanı da, daha çok özel sektöre kaymıştır. Birçok üniversitenin fen bilimleri, şirketler tarafından finanse edildiğinden eğitim müfredatı da buna göre şekillendirilmektedir. Üniverisiteler giderek şirketlere kar sağlayacak temelde 'meslek aptalları' yetiştirme yurtlarına dönüştürülmektedir. Bilimin toplumsallık açısından getirisi ve götürüsü ciddi bir gündem olmamaktadır artık.

Mevcut durumda pandemi hem kriz olarak yansıtılıyor hem de sistem adına hükümetler kendisini yegane kutaracı olarak göstermektedirler. Uzmanlık bakımından (viroloji) konuyla alakası olmayan Bill Gates, sık sık pandemi hakkında konuşuyor ve pandeminin 2022 yılına kadar süreceğini belirtiyor. Yine devletlere bağlı think tank ve enstitüler, 'bilim' adına toplumu aydınlatma yerine panik havası verek, devletlerin çıkardıkları yasalara uyumlu hale getiriyorlar.

Batılı ülkelerde, korona tedbirleri adına geliştirilen yasaklara karşı artan oranda bir direniş yükseliyor. Çok sayıda yürüyüş ve gösteri düzenlenerek hükümetlerin sorunu istismar etmemeleri talep edilmektedir. Ancak 'bilim' adına konuşanlar, sürekli kafa karıştırıcı açıklamalarıyla insanları evlerinde rehine konumuna getirmektedirler adeta. Çoğu 'bilim insanı' sorunun sebebini değil de, sonuçlarına bakarak tedbirler üzerinden yaklaştıklarından, neden sorusuna cevap vermemektedirler. Bu nedenle başta Avrupa olmak üzere dünyanın birçok yerinde halklarda, 'pandeminin' hükümetler tarafından araçsallaştırıldığına dair kanaat gelişmektedir. Bu tehdit 'silahı' anlamsızlaşmakta ve hükümetlere karşı güvensizliği derinleştiriyor. Devlet ve toplum arasındaki güven dengesini ciddi anlamada bozulmaktadır. Böyle devam etmesi halinde durum, daha büyük karşı koyuşlara ve yeni kaoslara yol açacaktır.

Kapitalist modernite güçlerinin krizleri denetleme ve kontrol altında tutma kabiliyetlerinin yüksekliği bilinmektedir. Kriz ve sorunların denetlenememesinde toplumsal direnişler ve isyanlar belirleyici olmaktadır. Bu güçler, büyük savaşlarla

yeni dengeleri oturtmayı dayatarak çıkarlarına uygun düzen sağlamaya çalışırlar. Zira hegemonya için birincisi, yayılmaları gerekir; ikincisi ise artan toplumsal direnişi kırarak teslim almaya çalışırlar. Bu durum geçmiş yüzyılda iki büyük paylaşım savaşına yol açmıştır. Bugünde kapitalist sistem, 1991 Körfez Savaşıyla startını alan 3. Dünya Savaşı, benzer bir süreci yürütmektedir. Reel sosyalizmin çözülüşü sonrası ABD, Körfez Savaşıyla YDD(Yeni Dünya Düzeni) projesini ilan etmiştir. Ancak bunu istediği gibi yapamadı. Başta Ortadoğu olmak üzere dünyanın birçok bölgesini sorun yumağı haline getirdi. Yani YDD'nin pratikleşmesi toplumların karşı koyuşunu getirdi. Yine Çin ve Rusya gibi güçlerin hegemonik iddaları nedeniyle çok başlılığa yol açtı. Ve ABD'nin ilan ettiği 21. Yüzyıl hegemonyacılığının kolay uygulanamayacağını açığa çıktı. Kapitalizmin sistemsel kriz ve kaosunu derinleştirdi. Bu nedenle kapitalist modernitenin öncü gücü ABD, krizleri istediği gibi denetleyememe ve kontrollü yürütememe durumuna düştü. Yarattığı krizlere rakipleri de müdahil olmaktadırlar artık. Her müdahil güç de fırsattan istifade ederek kendi hegemonyasını inşa etmeye çalışmaktadır. Bu nedenle dünyamızda 40'ın üstünde savaş, 400'ün üstünde de çatışmalı bölgeden söz edilmektedir. Ve bu sayı gittikçede artmaktadır. O yüzden toplumlarda sual sorma ve irdeleme giderek çoğalmaktadır. Sorgulamalar da direniş arayışlarına sevk ediyor, önemli bir reaksiyonlara yol açıyor.

İdeolojisizlik Sebeple Değil Sonuçla Uğraştırır

En çok savaş ve çatışmaların yaşandığı yer Ortadoğu'dur. Ardından başta Kuzey Afrika olmak üzere Afrika ve Asya gelmektedir. Latin Amerika da bu sorunun dışında değildir. Savaş ve çatışmaların en fazla olduğu Ortadoğu'da, direnişlerin de yaşadağı coğrafyadır. Sömürü, işsizlik, yoksulluk, çevre, cinsiyetçilik, iklim gibi sorunlara karşı ulusal, yerel ve bazı zamanlarda da küresel çapta direnişler olmaktadır. Ancak küresel direnişlerin odağı Ortadoğudur. Rojava Devrimi yeniyi temsilde başat konumdadır. Bölge tarihin en derin kültürel direnişlerine sahiptir. Kültürlerin güçlü olanlarından biri de Kürt kültürüdür. Tarihsel olarak kanlı kıyımlara maruz kalsa da, hala en diri ve direngen toplum olmaktadır Kürtler.

21. Yüzyılın kapitalist modernitesine karşı küresel direnişin merkezi Ortadoğu'nun kalbi Kürdistan'da ortaya çıktı. Rojava Devriminin küresel çapta yarattığı etkinin; ideolojik ve toplumsal çözümleri pratikleştirdi. Abdullah Öcalan'ın reel sosyalizm çözümlemesiyle; çöküş nedenlerinin başında iktidar ve devletin geldiğinin tespitini yaptı. Devletin son temsilcinin de ulus-devlet olduğunun sonucuna vardı. Dolaysıyla reel sosyalizmin çözülmesin tek nedeninin kapitalizmi olduğunun tespitiyle aşılamayacağını belirtti, tarihsel ve toplumsal dayanaklarını ortaya koyan yeni bir paradigma geliştirdi. Paradigmanın özünü yerinde yönetime dayalı demokratik, kadın özgürlükçü, ekolojik ve ademi merkeziyetçiliği esas almaktadır. Dikey değil, yatay eksenli farlılıklarda birlik ilkesidir.

Küresel Direnişler

Küreselleşme esasında toplumun üst kesimini oluşturan %1'in yani, finans kapitalizmi yönetenlerdir. Bu kesim, sınırsız ve engelsiz bir şekilde istediği zaman, istediği yere ve istediği şekilde müdahele edebilmektedir. Bunun yürütücü gücü ve öncüsü ise eskiden burjuvazi olarak tanımlanan ancak, günümüzde ise görünmeyen plütokrasi olmaktadır. Küresel sistem araştırmalarından en çok ön plana çıkan plütokrasi kavramıdır. Plütokrasi yönetme erkinin tepesinde sivrilen zengin ve ayrıcalıklı bir kesimdir. Ve oligarşik bir yapıdır. Plütokrasi aynı zamanda "zenginlerin yönetimi" anlamına da gelmektedir. Plütokrasi demokrasinin daraldığı, toplumun karar mekanizmalarının dışına tamamen itilerek iradesizleştirme yönetimidir. Bu azınlığın esasında ulus-devlet sınırlarını aşan 'dünya vatandaşları' gibi her yere vizesiz giren, her ülkenin karar mercilerine talimat verme yetkisine sahip olan kesimdir. Aşırı rekabetten dolayı birbiriyle sürekli çıkar çatışması ya da uzlaşması içerisindedirler. Kamuya ait olanı Dünya Bankası ve İMF zoruyla özelleştirebilmektedirler. Bir ülkenin ormanını, gölünü, nehirini başka bir ülkenin sermayesine satma yetkisine sahip olan kesimdir. Bu da kırsaldan kentlere göçleri artırdığı gibi, yoksullaşmanın da artmasına götürüyor. Diğer yandan

büyük şirketler monokültürler adına bir ülkenin geniş topraklarını satın alır ve genetik manipulasyona uğratılmış tohumlar kullanılabilmektedir. Bu durum sağlık sorunlarına yol açtığı gibi toprağım biyolojik yapısını katletmektedir. Bu sorunun en çok yaşanan ülkeler, Latim Amerika ve Hindistan, Filipinler, Bangladeş vb ülkelerdir. Aynı durum bazı Afrika ülkelerinde de yaşanmaktadır. Daha fazla ürün için geliştirilen GDO'lara (Genetiği Değiştirilmiş Organizmalara) karşı da çok sayıda STÖ'ler bir yandan toplumsal aydınlanmayı diğer yandan hukuksal mücadele ve kitlesel eylemsellikler geliştirmektedirler. Aynı şekilde sağlık alanında da benzer bir aydınlanma süreci bulunmaktadır. Sağlık alanında diğer sorunsal bir gelişme ise sağlık merkezlerinin giderek özel sektöre satılmasıdır.

Kapitalist modernist sistemi yöneten %1'lik kesim bir nevi hükümet ve devlet üstü; devleti çıkarlarına göre hizmete zorlayan anti toplumcu bir kesimdir. Bu kesime karşı direnişlerin ortaya çıkmaması için de, devlet ve siyaset üzerinden, özellikle de medya üzerinden milliyetçilik, dincilik, cinsiyetçilik yoluyla toplumu homojenleştirmeye çalışılmaktadır. Sürekli bir düşman yaratılarak toplum meşgul edilmektedir. Milliyetçi ve ırkçı politikalarla da toplumun bir kesmine üstünlük aidiyeti sağlanirken, diğerini dıştalayarak tehdit algısıyla düşmanlaştırılmaktadır. Amaç tüm kesimleri bir şekilde kontorl altında tutmaktır. Bu bir nevi faşizmin alt yapsınıdır. Faşizm homojenleştirme ve tek tipleştirmedir zaten. Mevcut durumda dünyanın birçok yerinde sağcı-populist başbakanlar veya başkanların ortaya çıkarması da bunu göstermektedir. Kısmen demokratik içeriğe sahip olan anayasalarının içeriklerinin boşaltılması bunu göstermektedir.

Dünya üzerinde dijital teknik yoluyla ciddi bir kontrol sağlanıyor. Yeryüzünde insanları, uzaydan kontrol etmekt istemektedirler. Chip sistemleriyle bir insanın tüm hayat hikayesi devletin çekmecesindedir artık! Bu durum insanları ürkütmekte ve kontrol edildiği hisi uyandırmakta. Sadece Çin Halk Cumhuriyeti, 680 milyon vatandaşını kameralar üzerinden kontrol edebilmektedir. Türkiye'de mobese kameralarının her tarafa kurulması da buna bir örnektir. Öncelikle bu kameralar Kürt bölgelerine konulmakta. Çünkü AKP-MHP faşizmine karşı direniş Kürtler öncülüğünde gelişmektedir. Kameralarla insanı kontrol atlında tutumaya çalışmak, aslında sistemin direnişten ne kadar korktuğunu göstermektedir.

Faşizmin finans kaptalizm aşamasında zemininin hazırlanması kolay olmuyor. Çünkü toplumların devlet ve büyük şirketlere güvensizlikleri daima zayıflıyor. Sosyal medyla birçok solcu, muhalif ve demokrat insan sisteme eleştirilerini yapıyor. Eleştiriller ve pratikleşme aktiviteleri geniş kesimlere ulaşabiliyor. Yine dünyanın birçok yerinde, sosyal medya üzerinden gelişen direnişler de paylaşılmaktadır. Ağlaşma, yani networking kavramı ön plana çıkan bir kavram oluyor. Nasıl birleşebiriliz tartışmaları yoğunluk kazanıyor. Çeşitli alandan gelişen çok sayıda direniş yaşanmaktadır. Direnişlerin birleştirilmesi ve kordineli bir düzleme kavuşturluması önemli. Bunda öne çıkan tek engel; asgarı müştereklerde bir paradigmada buluşabilmektir. Bu da bir zaman sorunudur. Damlalar büyüyerek zamanla okyanusu kavusacaktır.

Milliyetçilik ve Dinciliğe Karşı Direnişler

Toplumlar açısından baskı organları olan 20. Yüzyıl ulus-devletleri ciddi kriz yaşamaktadır. Gereksizliği ortaya çıkan ve baskı araçları olan ulus-devletler, derin kriz içinde olsalar da, küresel güçler açısından hala büyük bir öneme sahiptirler.

Türkiye, İran, Suriye, Irak başta olmak üzere Ortadoğu'nun tüm teokratik ve monarşik yapıya dayalı ulus-devlet modelleri kriz halindedir. Asya ve Afrika'da da benzer sorunlar mevcut. Avrupa'da ise Brexit ardından Almanya-Fransa arasında çıkar çelişkilerinin artması: Almanya'nın AB'de ekonomik sıkıntı yaşayan Yunanistan, İtalya, İspanya ile Polonya, Çek vb. Doğu Avrupa ülkelerine ekonomik gücüyle müdahale etmesi; çağın projesi olarak örnek gösterilen Avrupa Birliği ulus-devletleri çatışmalı bir birliğe dönüşmüştür. Bunun toplumlara yansıması da milliyetçilik biçimi olmaktadır. Pandemi sürecinde AB üyesi devletler komşularına sınırlarını kapattılar. Oysa AB bir dayanışma kurumuydu sözde.

AB'ye üye ulus-devletler, birbirleriyle ciddi bir rekabet, çatışma-uzlaşma düzleminde yürümeye

çalışmaktadırlar. Her ulus-devlet bu çatışmayı vatandaşına rağmen yapmaktadır. Vatandaşların devleti sahiplenmesi içinde milliyetçilik hortlatılmaktadır. Bazı devletler, dolaylı olarak vatandaşlarına 3. Dünya Savaşının çok ganimet getireceğinin sözünü anlatmaya çalışmaktadır. Buna Türk devleti çok bariz bir örnektir. Ortadoğu krizinden faydalanarak "Büyük" Türkiye yaratılacak vaadi yapılmaktadır. Vatandaşlara ve sözümona CHP gibi muhalefete işgallere sesiz kalın, size ganimet getireceğim sözü verilmektedir. Sözde mualif patilerinin Suriye, Irak ve Libya tezkerelerine onay vermesi bununla alakalıdır. Bunun için şimdiden herkesin Türklükle gurur duyulması isteniyor. Yani bilinen 'ne mutlu Türküm diyene' hikayesi. Aç, susuz, yoksul ama Türk olduğu için gururlu! İşte faşizmin yaratmak istediği insan tipi. Hannah Arendt totaliter rejimleri tanımlarken, onların sistematik olarak milliyetçilik gibi kavramlarla toplumu yüzeyselleştirğini belirtmektedir. Yüzeyselliğin de "düşünmenin durduruluğu" konumdur.

Tıpkı eski Roma İmparatorluğundaki gibi; seçkinler amfi tiyatrolarda sabahtan akşama kadar oyun izlerken, senatörler ise sömürü ve yayılmacığılı tartışıyordu. Bugün ise toplumlar milliyetçilik üzerinden manipüle edilmek isteniyor. Farklı olan ise ötekileştiriliyor ve düşman ilan ediliyor. AKP-MHP bunu anti Kürtlük üzerinden yapıyor. ABD'de bu durum Trump iktidarında zirveye ulaştı. Protestan beyaz ırkı esas alan bu ulus-devlet anlaşıyı, farklı olana saldırtıyor. En son polisler tarafından George Floyd'un katledilmesi, Trump'ın sağcı-milliyeçi ve ırkçı gerçeğini gözler önüne serdi. Ancak dünya buna sesiz kalmadı. Black Lives Matter hareketi önemli bir küresel dayanışma ve direnişe yol açtı. ABD açısından başarısızlıkla sonuçlanan bir örnek oldu. George Floyd küresel anti-milliyetçilik ve anti-ırkçılığın sembolü haline geldi. Ve görüldü ki, toplumlarda ırkçılığa karşı olanlar çok fazladır. Yine birçok ülkede milliyetçiliğin, ırkçılığın, sömürgeciliğin simge isimlerinin heykellerine saldırılar yapıldı.

Örneğin Hindistan'da Hindu milliyetçiliği Modi iktidarı temsil ediliyor. Ancak Hindistan STÖ'leri Modi hükümetine karşı eylem ve etkinlik yapıyorlar. Sorun Hinduizm ve İslamiyet değil, Modi'nin küresel rekabet içerisinde yer edinme çabasıdır. Hinduizm dayatıldıkça, STÖ'lerde daha geniş mücadele platformları oluşturmaktadırlar.

Savaş nedeniyle göçe maruz kalan mülteciler ise Avrupa'da milliyetçiliğin temel malzemesi haline getirilmektedir. Buna karşı da sivil toplum ciddi direnişler yapılıyor. Yine Alan Kurdi Gemisi adıyla sivil aktivistler, devletlere rağmen mültecileri denizlerde kurtarma riski üstlendiler.

Batı dünyasının kullanılan diğer bir araç ise, milliyetçilik ve ırkçılıkta konusu da İslamiyetti araçsallaştırmasıdır. Türk Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Turancılığı pan-İslamist bir kılıfa büründürmesi, Batı ırkçiliğinda rol oynayabiliyor. Müslüman Kardeşler üzerinden Kuzey Afrika ve Arap coğrafyasında siyaset ve toplumsal dengeyi bozarak istikrarsızlığa yol açmabiliyor. DAİŞ benzeri cihatçılarla tehditler savrulabiliyor. Türk devletinin yayılmacılığında kullanılan Sünni-Hanefi mezhebi Müslüman Kardeşler kimliğine büründürülerek sanki 'emperyalizme' karşı ümmet adına savaşılıyor gibi gösterilebiliyor. Müslüm toplumlara sahip olan ulus-devletlerde ise, İslamofobiyi milliyetçiliğin temel aracı haline getiriyor.

Milliyetçiliği, dincilik üzerinden geliştirilen en bariz örneği Türkiye vermektedir. Milliyetçilik ve dinciliğe düşman gösterilenler ise başta Kürtler olmak üzere Ermeniler, Süryaniler, Yahudiler, Aleviler, Ezidiler ve kadınlardır. Ancak görüldüğü üzere Kürtlere karşı başarılı olunamamaktadır. Öcalan'ın perspektifleriyle Kürtler aydınlanmıştır. Muhalefetin sesizliğine rağmen Kürtler, Türklerle ve Türkiye'de yaşayan tüm farklı etnik ve inanç kimlikleriyle ortak mücadelede ısrarcılar. Faşizme karşı ortak cepheye çağrılarını sürekli yinelemektedirler.

Yine Kuzey Doğu Suriye'de inşa edilen demokratik özerklik modelinde halkların, inançların ve kadınların demokratik, eşit ve adil birliğinin mümkün olduğunu ortaya konuluyor. Bunun milliyetçiliğe, dinciliğe ve ırkçılığa karşı alternatif olduğu görülmüştür. Rojava Devrimi, farklı inanç ve etnik kimliklerin birlikte yaşayabilecekleri ve mücadele edebileceklerini göstermektedir. Yani kapitalist modernitenin dünyayı sağcılık, milliyetçilik, ırkçılık ve cinsiyetçilikle meşgul ederken, Rojava bunun panzehiri olmaktadır ve alternatifini göstermektedir.

Kuzey Doğu Suriye'ye müdahil olan güçlerin, kurulan demokratik özerkliği bir statüye kavuşturmamaları yerine; Türk devletini tehdit unsuru olarak değerlendiriyorlar. Halbu ki, Kuzey Doğu Suriye modeli dünyaya emsal olabilecek bir çözüm modelidir.

İşsizler Ordusu Büyüyor

Pandemi bahanesiyle birçok sektörün iflas eşiğine geldiği söyleniyor. Ancak gerçek şu ki, daha pandemi gündemde yokken, alış veriş merkezleri yerine online shopping tartışmaları başlamıştı. Çin ve ABD'li online shopping sektörünün çektiği yeni sanal alış veriş dayatması, başta Avrupa olmak üzere ABD'de çok sayıda mağazanın kapanmasına yol açmıştı. Kriz pandemiden önce başlamıştı ve pandemi bahanesiyle peyder pey iş yerleri kapatılmaktadır. Ve binlerce insanın işsizliğine neden olmaktadır. Bunda en fazla zarar gören de kadınlardır. Çünkü satış elemanlarının ezici çoğunluğu kadınlardır. İşçilerin artan eylem ve gösterileri de çok etkili olamamıştır. İşçiler adına pazarlık yapan sendikalar da, işçileri temsilden uzaktırlar. Sendikalar büyük oranda tarihsel misyonlarını yitirmiş, misyonlarını tekniki görüşmelerle sınırlandırmışlar. Eylemci, direnişçi işçiler yanlızlaştırılmaya çalışılmaktadır. Çatı örgütü sendikalar, çoğunlukla tarafını hükümetlerden yana belirlemiştir. O yüzden yeni sendikaların kurulma ihtiyacı bulunmaktadır. Zira finans kapital çağıyla sistem, emek gücünü gereksiz kılıp, daha çok dijital-sanal dünyayı geliştirmektedir. Benzer kriz otomobil sanayi için de geçerli. Elektro motorlu araçların Çin tarafından piyasaya sürülmesi, fosil yakıtlarla çalışan motorlu arabaları üreten büyük şirketlerin kendilerini yapılandırmaya zorladı. Bu durumda milyonlarca işçi işini kaybetmeye götürdü. Bu yeni durumda issizliği artmakta. Dolaysıyla küresel bir direnişi zorunlu kılmaktadır.

İklimi Koruma Mücadelesi

Bu yıl Avusturalya, Kaliforniya ve Sibirya'da yaşanan geniş orman yangınları, bir kez daha iklim sorunun üzerinde ciddiyetle durulması gerektiğini ortaya koydu. Sadece ABD'de 2020 yılında toplam 7 bin 606 yangın çıkmıştır.

İklim ısınmasından kaynaklı Thwaites buzullarını hızlı eritiyor. Thwaites buzulları dünyanın en riskli ve önemli buzulları olarak bilinmektedir.

Yine Grönland'da buzların aşırı bir hızlı erimesi; Kuzey kutbundaki buzların kısa bir süre sonra yok olmasının işaretidir. Bu durum, dünyadaki deniz sularının 65 cm yükselmesine yol açarak, özellikle Asya kıtasında sel felaketlerine neden olur. Japonya, Çin gibi ülkeler kadar Sudan da bu yıl sel felaketleriyle çalkalandı. Mağdur toplumlar bu felaketler karşısında çaresiz kalırken, ısınmasına karşı daha çok Batı dünyasında STÖ'ler ve demokratik bir zihniyete sahip olan bilim insanları gündem yapmaktadır.

Son yıllarda kontrolsüz endüstriyalizmin yol açtığı küresel ısınmaya karşı yeni bir direniş hareketi oluştu. Hareket, "iklimi korumak" için önemli uyarıları yapmaktadır. Önce sokak gösterileriyle Hareket toplumsal alanda bir ilgi uyandırdı. Konu, küresel bir sorun olması nedeniyle BM ve AB gündemine geldi. Ancak Hem BM hem de AB acıl olan bu sorunu burokratik dehlizlerde sönümlendirmeye çabalıyor.

İklim hareketinin sembolü haline getirilen genç kadın Greta Thunberg'in çıkışı ve en son ulaştığı noktaya bakıldığında, artık sokaklardan ziyade devletlerin ve devletler birliğinin masalarında daha çok görüldü. Kapitalist modernist güçlerin tarihsel bir deneyimi ise muhafelete kapısını açıp soruna sahip çıkarak, tekeline almaktır. Bunları 2000'li yıllarda Occupy Wall Street, Seatle direnişlerinde de gördük. İklim sorunu giderek derinleşmekte, ancak kapitalist güçler bu direnişi de kendisine entegre ederek, soruna el koydu. Toplumsallığın ve sokakların işi devletlerin masasına girince, devletlerin sorunu çözeceği umularak sokak direnişide giderek önemini yitirebiliyor. Bu deneyimden sonra ilgili örgütlerin pandemiye rağmen, yeniden sokak eylemlerine girişmesi önemli bir gelişmedir. Konuyla ilgili diğer bir önemli gelişme de, petrol ve gaz yatakları üzerinden yürütülen çatışmalardır. Burada BM kararları çerçevesinde taahhütlerde bulunan devletler, neden tekrar karbondioksitin artmasına yol açacak fosillerin peşinde? Gerçekten ihtiyacı için mi, yoksa aşırı gelişen endüstriyalizm için mi? Neden doğaya ve iklime zarar vermeyen enerji kaynakları üzerinde durulmuyor da, fosil yakıtlar üzerinden bu kadar savaşılıyor?

Demek ki alınan karar kağıtlar üzerinde kalıyor. Elbette Doğu Akdeniz sorunu salt fosil meselesi değil. Türkye Mavi Vatan adıyla denizler üzerinde hakimiyet kurmak isterken; Arap ülkeleri, Yunanistan, Kıbrıs gibi ülkeler ise olası işgal ve müdahalelere karşı savunmak istemektedirler. Ancak kavganın öne çıkan boyutu gaz ve petrol olduğundan devletlerin, aldıkları kararlarını ciddiye almadıkları ortaya çıkıyor. Tek tek ülkelere bakıldığında gaz ve petrol toplumdan ziyade, endüstride kullanımı daha fazladır. Bu nedenle iklim hareketlerinin daha güçlü toplumsallaşarak, kendi aralarında güçlü anti-küresel bir ağ oluşturmalarına ihtiyaç var.

İklim mücadelesine Avrupa ve Kuzey Amerika'da öncülük eden hareketler, liberal bir karekter göstermektedirler. Soruna ideolojik bakmadıkları için, neden olan kapitalizm ve endüstralizmi göremiyorlar. İklim sorunu da ideolojik bir sorundur. Zira kapitalist sistem, azami kâr mantığıyla doğayı sömürmektedir. İdeolojik bakıştan yoksun hareketler, niyetleri iyi de olsa ancak ve ancak iklim sorunlarını devletlere havale ederler.

Kendi çapında iklim sorununa karşı yerellerde mücadele eden grup var. Bunlardan biri de Urban Gardening'dir. Urban Gardening'nin kentlerin yeşillendirilmesi girişimi önemli bir duyarlılık ifadesidir. Dünyanın birçok yerinde uygulanan yeni bir gelişmedir. Kentlerin yeşillendirilmesi, hava temizliğinin yaratılması, aşırı karbondioksitin ağaçlarla önlenmesi doğal bir koruma mekanizmasıdır. Mimari alandanda da buna önem verilmesi dikkate değerdir. Bu tür projeler, Latin Amerika'da, özellikle Meksika, Amerika ve Avrupa'nın bazı ülkelerinde görülmektedir. Afrika'da da benzer örnekler var. Urban Gardening ya da Urban Agriculture, en büyük projesini Paris'te uygulanmaktadır. Kent merkezinde çatıları düz olan evler üzerinde 14.000 metrekarelik bir alanda sebze-meyve ve ağaçlandırma geliştirilmektedir. Dünyanın çatılar üzerindeki en büyük köyü olarak adlandırılan bu projeyi Paris Belediyesi de desteklemektedir. Projenin diğer önemli bir katkısı da, gençlere kentlerde bile doğanın yaşayabileceğini göstermektir. Yeşillendirmede kimyasa maddeler kullanılmıyor. Bu projeyi geliştirenler ise daha çok gençlerdir. Bu tür çalışmaların da önemli birer direniş olduğunudur.

Diğer bir harekette küresel çapta gelişen Fridays for Future (Gelecek için Cumalar) hareketidir. Hareketin başını gençler çekiyor. Çok sayıda aydın ve entelektüel de destek veriyor. Hem medya kullanımında ve hem de eylemselliklerdeki yaratıcıkları ilgi uyandırmaktadır.

Kadın Özgürlük Direnişleri

Erkek egemenlikli ideolojini zirvesi faşizm, özünde dincilik ve milliyetçiliği kadın karşıtlığı üzerinde şekillendirmektedir. En fazla işsiz bırakılan kadınlardır. Erkek egmenliğini kutsayan faşist zihniyetler, kadını cinsel meta haline getirmiş ve işsizleştirip depresyona sokup, erkeğe kadın üzerinden iktidarını tadını çıkarma fırsatı sunmuştur. Tecavüz hem evlerde ve hem de sokaklarda korkunç bir artış gösteriyor. Yine yoksulluğun artmasıyla kadınların en son çare olarak bedenlerini satışa çıkarmaları da gelişen diğer bir insanlık dışı durumdur. DAİŞ ile zirveye tırmadırılan erkek faşizmi, Boko Haram Nijeriya'da, başka cihatçılar ise Sudan, Yemen, Somali, Libya, Tunus, Fas, Mali vb yerlerde kadınları ganimet, köle tarzı insanlıktan çıkaran bir konuma düşürülmüştür. Kadınlar, ne ülkelerinde yaşayabilmekte ne göç ettikleri yerlerde ne de göç yolunda can güvenliğine sahip değillerdir. Erkek faşizmin dini kılıflara sığdıranlara karşı ise bugün hem Tunus, Fas, Afganistan, Pakistan, Libya, Sudan, Somlali gibi yerleder kadınlar bu durumdan kurtulmak için çözüm aramaktadırlar. Ve çözümün adresi olarak Rojavayı buldular. Birçok kadın örgütü ve öncülük yapma kapasitesinde olan kadın Kürt kadın hareketiyle ilişkiye geçerek, kadın direniş mücadelesinin deneyim ve tecrüblerini dikkatle anlamaya çalışmaktadır.

Son yıllarda kadınlara karşı fiziksel ve psikolojik şiddet arttı. İktidar yanlısı medya kadın kırımı politikalarını sistemden bağımsız ele alarak, sanki piskolojisi bozuk gibi lanse edilmeye çalışılıyor. Yine diğer bir yanılgı ise kadına karşı tecavüz veya başka türden cinsel istismarların daha çok alt sınıf kadınlarına uygulandığına dairdir. Ancak ABD'den başlayarak Me Too hareketiyle çok sayıda tanınmış Hollywood sanatçısı, gazeteci, üniversite eğitim görevlisi ve siyasetçi kadınların da bu saldırıların dışında olmadığını ortaya çıkardı.

Kadın kırımının en sistematik yaşandığı kıtalardan bir tanesi de Latin Amerika'dir. Sayısız kadın cinayetiyle Meksika başı çekiyor. Devlet-hükümet-ordu-istihbarat-medya ve mafyanın ortak eseri olan kadın cinayetleri aydınlatılmadığı gibi önlenmiyor da. Ancak bu yıl, 8 Martta milyonlarca kadın sokaklara çıkarak kadın katliamların aydınlatılmasını haykırdı. Devlet bu güç karşısında panikledi. Meksikalı kadınlarının 8 Mart çıkışı, başta Latin Amerika olmak üzere dünya ladınlarına büyük bir ilham kayangı olmuştur.

Küresel Direnişleri Örgütleme Arayışları

İlerici enternasyonal, DİEM 25, transform! Europe; topraksız halklar örgütü, sosyal forumlar gibi küresel yeni örgütlemeler önemli çıkışlar yapmakta. Asya'da da kıtasal düzeyde benzer örgütlemler bulunmakta ve dünyanın diğer yerlerinde aynı konulara dönük çalışan örgütlerle ağlar geliştirmektedirler. Daha çok sol-liberal siyaset, çevreci, feminist ve akademisyenlerden oluşan bu tür yeni oluşumlar, ne yazık ki toplumlarla bütünleşmekten hala uzaklar. Toplumlardan kopukluk, finansal olarak ya uluslararası kurumlar, vakıf ya da hükümetlere bağımlı hale gelebilmekteler. Diğer yandan küresel-ulusal-bölgesel-kıtasal gerçeklik arasında eşit temelde koordinasyon sağlamada da sorunlar yaşamaktadırlar. Avrupa merkezci bakış açısının hakimiyeti, hem sorun hem de çözüm konusunda kendilerini özne kategorisinde konumlandırıyorlar. Yani Avrupa dışı örgütleri nesne düzeyinde görme halidir bu. Yine örgütlemede 'farklılığın birliktenliği' esprisine yaklaşım sorunludur. Devrim gibi bir iddiaları olmadığı gibi, sistemi reformlarla düzeltme eğilimi baskın. Oysa 3. Dünya Savaşı içinde birbiriyle uzlaşı-çatışma ikilemi, yoksullar ordusunu büyütüyor. Milliyetilik, dincilik ve cinsiyetçilikle manipüle ediliyor, araçsallaştırılıyor, temsili demokrasiyi bile işlevsizleştiriyor. Bu da devrim koşullarını fazlasıyla olgunlaştırıyor. Tam da bu noktada Rojava'da halklar ve kadınlar, ortaklaşa bir demokratik yaşam inşa ediyorlar.

Milliyetçiliğe karşı demokratik özerklik temelinde Kürt, Arap, Ermeni, Asuri halkların birlikte yaşayabileceğini ortaya koydular. Kadın özgürlüğünün erkeğin de özgürlüğü olduğu hakikatidir.

Kâr amaçlı geliştirilen endüstriyalizme karşı eko-endüstriyalizmi, yani toplumsal ihtiyaca göre üretim; doğa katliamına yol açan monokültürler yerine biyolojik çeşitlilik esas alan üretim. Yani insanın ekolojinin üstünde olmadığı, onun bir parçası olarak gören bir anlayışla sağlanacağının mümkün olduğunu ortaya koymuştur. Tüm bunlar, yerel ve küresel çapta oluşan direniş arayışlarını Rojava devrimiyle pratikleştiren Öcalan paradigmasının doğruluğu ve gücünü ortaya çıkarmıştır. Küresel ölçekte yaşanan tüm faklı sorunlara Rojava'da üretilen çözümler ve alternatifler bulunmaktadır. Rojava'da yerelde uygulanan çözüm, küreseldir de.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Ulus-Devlet Hukuku, Özgürlük Karşıtlığı Üzerine Kurgulanmıştır

Süleyman Aslan

Sınıfsız toplulukların yaşam ölçüleri ahlaki değerler üzerinde şekillenmiştir. O şekil de esas olarak kadın-erkek, genç-yaşlı gözetmeksizin eşitlik ilişkisi üzerinde kurulmuştur. Doğal olarak da bu oluşum yaşamın her alanına yansımıştır. Toplulukların siyasi, ekonomik, toplumsal ilişki ve yaşam yapılanması ahlaki değer yargıları üzerine inşaa edildiği için böylesi toplumlar tarih boyunca özgür-demokratik gibi kavramlarla tanımlanmıştır.

Ahlak, o günün toplumsal yaşamı için adaletin ta kendisi anlamınada gelmektedir. Tüm bu özellikleriyle birlikte topluluğun hiç bir farklılık gözetilmeksizin tüm bireyleri için olması gereken ilişki, üretim, paylaşım ve yetki başta olmak üzere tüm yaşam ölçülerini belirleyen kurum ahlak olmaktadır. Öcalan'ın "ahlaki-politik toplum" olarak ifade ettiği toplumsal form da kaynağını ahlakın bu özelliklerinden almaktadır. Bu kavramın yaşamdaki karşılığı da "özgür ve demokratik toplum" olmaktadır.

Bu ne anlama gelmektedir? Sanırız ahlakı tanımlamakla başlamak, konunun hem özgünlüğünü hem önemini hem de anlamını güçlendirecektir.

Ahlakın Tanımı, İşlevi ve Hukuk Karşısındaki Önemi

Ahlakı, kısaca ve genel anlam da yazılı olmayan gönüllü kurallar bütünü ve hayat tarzıyla, toplumun belleği ve geleneğin kurumsal gücü olarak belirtmek, tarif için yeterli olacaktır. Ayrıca ahlak, içten gelişecek hükmetme baskılarıyla dıştan gelecek gasp, talan ve her türden yabancılaştırma saldırılarına karşı toplumun, meşru savunma temelinde öz savunma gücüne, geleneksel olarak yer verir ve bunu haklı görür. Ahlaki kuralların ilk biçimi, sosyolojik yapılanma olan klan formuyla birliktelik içinde oluşum ve gelişim gösterir. Halen dünyanın bazı yerlerinde ahlaki değer yargıları üzerinden yaşamını sürdüren klan formlarına rastlanmaktadır. İlk sosyolojik yapılanma olan klan, aynı zamanda ahlaki bir sosyo-oluşumdur. Ve ahlakın, ilk toplumsal bilinç biçimi olduğu söylenir. Ne ahlakı klandan ayrı tutabilirsiniz ne de klanı ahlak kurallarından yoksun bırakabilirsiniz. Her ikisi de bir bütünlük oluşturmaktadır. Klan ve ahlak olgusu arasındaki ilişki et ve tırnak, ruh ve beden, hava ve su gibidirler.

Klan ve ahlak ilk toplumsal form olarak daha sonra gelişen kabile, aşiret, millet, kavim ve ulus formlarının tümünde önemli oranda varlığını korurken değişik form ve adlandırmalarla günümüze kadar gelir. Eşitlik ilkesi temelinde topluluğun tüm bireyleri yaşanan sorunların çözümü, belirlenen ihtiyaçların karşılanması için birlikte tartışır, karar alır ve uygulamaya geçerken politik bir düzeyi de açığa çıkarır. Yani gerçek politikacılar bugün ifade edildiği gibi belli kurumlar içine sıkıştırılmış, belirli bir hukuki çerçeve içinde devletçi siistemin ihtiyaçlarına cevap verenler değildir. Gerçek politikacılar ahlaki ilkelere dayalı günlük işler ve sorunlar tartışan, çözümler üreten, planlama yapıp eyleme geçen klan, kabile aşiret üyeleridir. Şimdi adına ilkel denilen o topluluklar gerçek politikacılardan oluşan demokratik yapılanmalardır. Ahlak da işte o demokratik yapılanmanın mayasını oluşturmaktadır. Ayrıca ahlak ve değişim-dönüşüme neden olan politika, geleneği de doğurur. Yine ahlak ölçüleri eşitlik ilkesi temelinde demokratik olduğundan, özgürlüğü işlevli kılar. Klan-kabile bilincine sahip

birey, özgürdür. Haksızlığa tahammülü yoktur ve karşı çıkar, isyana durur. Klan ve kabilesini her yönüyle bağlılık ekseninde sahiplenir. Onun hakikati ise klan ve kabilesinin varlığıdır. Özgürlüğe tutkunluğu bu temeldedir.

Toplumsal ahlak ve politikanın gelişim ve dönüşüm seyriyle paralel işleyen demokrasi ve onun düzleminde varlık gösteren özgürlükler, ahlak esaslı yazılı olmayan kuralları, ilkeleri ve ölçüleri barındırır. Dışına çıkanları, ihlal edenleri yargılar ancak yaptırım gücü, bugün olduğu gibi cezai müeyyidelere değil toplumsal çıkara ve özgürlükçü sisteme bağlıdır. Temel amaç toplumun huzuru, yararı ve mümkünse tekrardan kazanım içeriklidir.

Kadının düşürülüp, köleleştirildiği yerde özgürlüklerden bahsedilemez

Demek ki ahlak, toplumsallığın harcı rolündedir. Üyeler arasındaki bağın ortak çıkarlar etrafında oluşmasını sağlar. Düşün dünyasından tutalım üretime, paylaşmaya ve hayat tarzının şekillenmesine kadar olan ilkeleri belirler. Tutarlı ve tavırlı olmalarını ölçülere bağlar. Birbirlerini koruyup, kollamalarını ve ortak bilinç etrafında şekillenerek, meşru savunma yapmalarının kurallarını şekillendirir… Klan-kabile formuyla gelişim gösteren ahlak, ana-kadın kültünden yoksun olunca eksik kalır. Eşitlik ilkesi yarı-yarıya işlevsizleşir. Eşitliğe dayalı üretim ve paylaşım darbe alır. Demokratik özellikleri asgariye iner. Bu gidiş kent-sınıf-devlet üçlemi içinde bugün bildiğimiz ve devletçi toplumun çıkarlarının temsili olan hukuksal normlar sayesinde kalıcılaşır. Özgürlükler de aynı akıbete uğrarken, özgürlük tutkusundan adım adım uzaklaşılır.

Kadının düşürülüp, köleleştirildiği yerde özgürlüklerden bahsedilemez. Erkek egemenlikli toplumlar özgürlüklerden kopmuş demektir. "Kölesi olanın özgürlüğü olmaz" belirlemesi yalın haliyle kendini görünür kılar. Toplumsal özgürlük, yapının tüm üyelerini kapsar. Kadın özgür değilse o toplumun özgürlüğü sakatlanmış, hastalıklı ve ölümcül olmuş demektir. Öyleyse özgürlüğün tanımı doğru yapılmalıdır. Çünkü özgürlüklerin gerçek tahlili, toplumsal hastalıkların tedavisinin yolunu da açmış olur. Böylece tam demokratik toplum hakikatine ulaşabiliriz.

Kısacası devletçi toplum ya da devlet olgusu öncesi yaşanan özgürlükçü demokratik toplukların yaşam ölçüleri ahlak tarafından belirlenmektedir. Gerçek politika ahlaki kurallar tarafından beslenerek özgürlüklerin yolunu açmaktadır. Kent-sınıf-devlet sacayağı üzerinde yükselen devletçi uygarlık ise özgürlük karşıtlığına meşruiyet kazandırmak ve tahlaki topluma karşı savaşabilmek için ahlakın yerine hukuku ikame etmiştir. Buna göre başta kadın ve köleler olmak üzere toplumun önemli bir kesimi bu hukuk içinde hareket etmek zorundadır. Yaşam tarzları bu doğrultuda şekillenmelidir. İlişki biçiminden tutalım, itirazlara oradan meşruluklara uzanan belirlemelere kadar her şey hukuki normlar çerçevesinde gerçekleşmelidir. Özellikle bu güne kadar kimi geçici istisnalar hariç bütün hukuk normlarında yazılı olanla uygulananlar arasında farklılık arzetmiştir. Yazılı olması adeta göz boyama şekline indirgenmiştir. Gerektiğinde yazılı olan sınırlı bir şekilde hayat bulmuş fakat verili sistem için tehlikeli görüldüğünde ise yazılı olan karşısında körlük takliti yapılmıştır. Özellikle de sistemi sorgulayan, eleştiren ve de alternatif sunan fikirler ve yapılanmalar karşısında çılgına dönerek ne hukukun yazılı hali ne demokrasi ilkelerinin anayasal güvencesi ne de özgürlük beyannameleri dikkate değer bulunmuştur. Çeşitli hile ve algı yaratan yorumlarla tümü de çöplüğe savrularak, kırımlar ve yıkımlarla toplumun başına felaketler yağdırılmıştır. Bunun önleyici tedbiri olan ahlaki politik toplumun güçlü, inançlı ve dirayetli duruşu varlık gösterdiğinde iktidar ve hukuk hem anlamsızlaşır hem de işlevini yitirir.

Hukukun Asli İşlevi

Hukuk, özgürlüklerin yanılsamalı halini ifade ettiğinden, ahlak gibi toplum için olması gereken değil de egemenler tarafından yaratılan algılar ve bilinç çarpıtmaları üzerinden kendisini ifade edegelmiştir. Oluşturduğu bilinç ve algılar sonucu

işlevine kavuşmuş ve böyle bir rol oynamaya başlamıştır. Nedir onun asli görevi? Özgürlükler hususunda yanılsamalı bilinç yaratarak, insanları istediği yöne doğru sevk edebilmesidir. Burada özgürlükler adına yapılan-yazılan kanunlar, yasalar ve anayasaların bütünü, ahlak ve toplum karşıtı olarak özgürlüklere karşı olmak için vardır. Bunun en somut yakın örneği; Lozan Konferansı-Barışı ve antlaşması adıyla Kürt halkının kimliği, tarihi, kültürü, iradesi ve bir bütün olarak Kürdistan coğrafyasının yok sayılmasıdır. Bu ve tamamlayıcı antlaşmalarla bir halk ülkesiyle birlikte buharlaştırılmıştır. Burada hangi özgürlükten, demokrasiden, ahlaktan ve insani temel haklardan bahsedilebilir. Üstelik bu antlaşma, barış akiti olarak lanse edilmiştir. Buna göre başta TC olmak üzere bir çok ulus-devletin kuruluşu evrensel hukukun gereği olarak resmileştirilmiştir. Bugünde halen dünyanın ulus-devletleri Kürt Halkı ve Kürdistan coğrafyası üzerindeki zulme, katliama ve yaşatılanlara sessiz ve suskun kalmanın ötesine geçerek, yapılan vahşeti gizleyerek onay vermekte, her türden desteği (siyasi, askeri, diplomatik, ekonomik, teknik vb.) sunmaktadır. Tüm bunlar yapılırken de evrensel hukuktan, onun sağladığı özgürlüklerden ve demokratik haklardan bahsederler. Evet, Kürtleri katletmenin, Kürdistan coğrafyasını vahşete boğmanın, Kürtlerle birlikte yaşayan halklara zulmetmenin özgürlükleri ve demokratik haklarıdır. İşte bu durum, hukuk ve evrensel hukuk denilen olgunun nasıl özgürlükler düşmanı olduğuna dair, açık bir gerçeklik tablosudur. Bu resmi güncel bazda biraz aralamak gerekir.

Bugün Kürt Halkının ve Kürdistani halklar ile dostlarının üzerinde, hayal edilmesi bile düşünülemeyen derecede bir insanlık cinayeti ve dehşeti hüküm sürmektedir. Buna karşı direnen Kürt halkı ve dost halklara dönük, Akp-Mhp faşizminin uyguladıklarını, verili parlamento onaylamaktadır. Adına hukuka uygunluk dedikleri ucube işlevlerle ölüm ve yıkım kanunları oluşturulmaktadır. Yapılan bütün kırımlar, talanlar, gasplar, cinayetler, işkenceler, tecavüzler vb. uygulamalar, anayasa gereği ve yasalara uygunluk temelindedir. Neticede bu insanlık vahşeti hukuk çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Yapılan, söylenilen ve dünyaya ilan edilen budur. Açıkça başta Kürt halkı ve Kürdistan olmak üzere halklara yapılan soykırımdır. Barış adına, hukukun gereği denilerek Kürdistan'ın dört bir yanı yakılıp, yıkılmakla yetinilmemekte Irak'tan Suriye'ye, Karabağdan, Lübnan'a oradan Libya, Sudan, Nijerya vb. alanlara kadar uzanan bir katliam yapılmaktadır. Bütün bunlar ne adına ve nelere dayanarak yapılmaktadır sorusunun cevabını; YDD egemenleriyle ulus-devletleri ve onların yerel işbirlikçileri vermelidir. Tüm bu uygulamalar hukukun nasıl özgürlükler düşmanı olduğunun yalın bir örneğini bize sunmaktadır. Hatta daha da ötesine geçerek toplumların katliam ve soykırım fermanları, ülkelerin talan ve tecavüzleri kanunlarla, anayasal dayanaklarla gerçekleştirilmektedir. Evrensel hukuk, insan hakları beyannameleri vb. hukuki metinlerin ne kadar işlevli olduğu ortadadır. Bu hukuki yazılımlar kimlerin ve hangi kurumların tekelinde ve kasasında saklanılmıştır? Kandırılan kimlerdir? Gizlenen nedir? Amaçları ve hedefleri nelerdir? Bunları söylemekte beis yoktur. Bütün yazılı olan hukuki ve yasal metinler birer hile ve yanıltma işlevinin ötesinde değillerdir.

Hukuk ve Özgürlükler

Konumuz, ulus-devlet hukukunun neden özgürlük karşıtlığı anlamına geldiği sorusuna yanıt aramaktır. o zaman özgürlüklerin yeşerdiği vaha sayılan demokratik toplum yani ahlaki-politik toplumların ne olduğu sorusuna yanıt bulmak önemlidir. O nedenle böylesi bir girişle konuyu ele almak önemli olmaktadır.

"Toplumsal doğalar öz olarak ahlâkî ve politiktir. Ahlâksız ve politikasız toplum ve birey düşünülemez. Toplum ahlâksız ve politikasız kılınmaya zorlanabilir. Ahlâkî ve politik yetenek, kötürümleştirilip rolünü oynayamayacak denli zayıf kılınabilir. Ama asla yok edilemezler" demektedir ***Abdullah Öcalan.***

Bu belirleme tarih yazımında neyin temel alınması gerektiğini de ortaya koymaktadır. Ahlaki politik toplum ve devletçi toplum arasında kıyasıya süren bir savaşla gerçekleşen bu tarih yazımını doğru okuyup yorumlamak günümüz insanının temel görevi olmaktadır. Özellikle bu görev ifa edilirken, olay ve olguların yorumlanması, sosyo-kültürel, tarih-

bilim felsefesi formülasyonu esasları dahilinde ele alındığında, bizi doğruya en yakın değerlendirmeye ulaştırır. Buradan yola çıkarak hukukun tarihsel akışını irdelediğimizde nasıl özgürlükler karşıtı olduğunu ta işin başında hukukun oluşum ve gelişim seyrinde bunu açıkça görebiliriz. Her ne kadar hukukun ilk oluşum hallerinde toplumsal emek, eylem ve umud var olsa da çekilmez olan yaşamın, kabül edilebilir hale getirilmesi vb. gibi uzlaşma notalarını ifade etse de, kısa süre de asıl rengine bürünmüştür. Resmi uygarlığın yaratımı olan hukuk, yanılsamalar yaratıp, hilelerle bezenmiş olarak kendini görünmez kılıp, toplumları zincire vurarak, özgürlüklerinin gaspını gerçekleştirmeye yönelmiştir. Resmi uygarlık, toplumu politikadan uzaklaştırarak, idarecilikle saltanatını sürdürmüştür. Ayrıca toplumu ahlaktan koparıp, yerine hukuku idame ederek zincirlerle bağlamayı esas almıştır. Kısacası toplumu doğası olan ahlak ve politikadan uzaklaştırarak onu istediği biçime ve renge kavuşturmak isteğiyle gasp etmiştir. Toplumun gaspı, özgürlüklerin de gaspıdır. Toplumu hükümranlık altına almak, özgürlükleri ortadan kaldırmaktır. Toplumlar özgürlüklerle var olurlar ve özgürlükler toplumsallığın hem karakteri hem zemini hem de işlev bulduğu alandır. Onu ortadan kaldırmak, toplumu başka şekillere büründürmekle mümkündür. Tarihsel gelişim içinde bunun yalın şekli açıkça görülmektedir.

Hukukun Tarihsel Akışı ve İdarecilik

Bilindiği kadarıyla Sümer kent-devletlerinden Uruk'un ilk Hanedanlar kralı olan Gılgameş ile İnanna (İştar) arasında (MÖ. 2600'ler) geçen kavgayı dile getiren Gılgameş Destanında, Ana-kadın politik alanın dışına itilir. Ve politika gasp edilerek erkek egemenliği başlar. Bu konuda Öcalan, "Politikanın kuralı, toplum için daha iyiye, doğruya ve güzele doğru yaratıcı olmasıdır; bu yaratıcılığı gösteren en yüce sanat olmayı bilmesidir. Bu da ancak toplumsal ahlâk ve demokrasi varsa başarılabilecek bir sanattır" diyerek konuya açıklık kazandırır. Erkek egemenliğinde politikanın ne ahlaki ilkeleri ne işlevi ne de varlık düzlemi kalır. Ayrıca her yerde olduğu gibi toplumların yarısını çocuklar teşkil eder. Geri kalanın yarısına tekabül eden kadın artık politik mecrada yok sayılır. Böylece toplumun dörtte birini kapsayan erkek eğemenliği, toplumun geri kalanına (kadın ve çocukların toplamı olan: dörtte üçe) hakimiyetini oluşturmuş olur. Politika artık erilin gaspında ve tekelindedir. Giderek hükmetme rakamını artırır. Ancak buna politika demek yerine "İdareci" olarak tanımlamak daha doğru olacaktır. Çünkü toplum politik alanda işlevsiz kılınmış bu alan zora dayalı olarak gasp edilerek, tecavüze uğramıştır. Devletin özgürlükler karşıtlığı buradan başlar. Gasp edilen politika, özgürlüğü elinden alınan toplum demektir. Bu kıskaç altında toplum politika yapamaz. Günlük işlerini, planlamalarını yürütemez, sorunlarını tartışarak gideremez. Hal çareleri üretemez olur. Hal böyle olunca politikanın doğallığı diğer bir deyişle varlık sebebi olan zemini, özellikleri ve nitelikleri dumura uğramış olur. Netice de politika varlık düzlemini yitirirken, özünü ve işlevini de kaybeder. Fizik bilimiyle örneklersek; tıpkı madde+Uzay+Zaman formülasyonu gibidir. Varlık sebepleri birlikteliklerıdir. Birlikteliklerinin ortadan kalktığı AN da başkalaşırlar. Farklı adlandırmalara bürünürler… Politika da toplumdan, toplumsallığından ve işlevinden kopunca farklılaşır ve ismi İdareci olur. Resmi-uygarlıklar politikayı tekellerine aldıklarını zannederler. Halbuki hükümranlıklarına dahil ettikleri bir politika yoktur. Çünkü onu varlık sebeplerinden kopararak, öldürmüşlerdir. Yaptıkları ise; yalın haliyle İdarecilik'tir. İdarecilik ise özgürlüklerin zemini değildir. Buna izin veremez. Verdiğinde kendi gerçekliğiyle tezatlaşır. Resmi uygarlık olmaktan uzaklaşır. Bunu da kendi istemiyle gerçekleştiremez. Oluşum doğasına aykırıdır. Ancak kimi geçiş ve kandırma dönemlerinde böylesi yaklaşımlar gösterebilir. Fakat bu süre kısıtlı ve kısırdır. Kendi döngüsünü gerçekleştiremez. Hemen özüne, varoluş haline döner. Şimdilerde dünya genelindeki resmi-uygarlıkların koşarak daldıkları güzergaha-faşizme dönüş yaptıkları gibi, gerçek rengine bürünür.

İkinci darbe ise yine Sümer kentlerinden olan Lagaş şehrinden gelir. Umma kentiyle sürdürülen on yılı aşan anlamsız savaşların sonucunda üretimden düşen, kıtlık ve yoksullukla başbaşa kalan Lagaş halkı isyan ederek, Urukagina'yı (MÖ. 2415) kral yaparlar. Lagaş halkı savaşın duracağı, barışın tesis

edileceği, üretimin canlanacağı, fakirliğin ve birikmiş sorunların çözüleceği umuduyla hareket ederken, Urukagina ise, dönem rahiplerinin gücü, birlikteliği ve onayıyla mevcut sosyal yapıyı alt-üst ederek işe başlar. Bugün adına tarihin ilk reform yasaları denilen kanunları hayata geçirir. Bu yasa kümesiyle Ana-Kadın sosyal alandan yani toplumsal düzlemden ötelenir. Tecavüzün en ağır hali gerçekleştirilir. Ana-erkillik yerini Ata-erkilliğe, Ana-mirası yerini Baba-mirasına bırakırken, baba-soyu esas alınmış olur. Kadın, tek eşlilik adıyla erkeğe bağımlı kılınırken, egemen erkeğe ise odalık, cariyelik vb. "hak" olarak görülür. Eril zihniyet adım adım toplumsal hayatı kendi iktidari çıkarına göre uyarlarken aynı zamanda özgürlükleri de gasp etmiş olur.

Ahlak toplumsallığı, hukuk bireyciliği esas almaktadır

Ardından Sümer'de III. Ur Hanedanlığı döneminde (MÖ. 2050-2100 arası) Ur-Nammu yasaları gelir. Daha sonra meşhur Hammurabi yasaları tüm şiddetiyle Babil İmparatorluğu egemenliğindeki halkları kasıp-kavurur. Hukuk zincirinin tarihsel halkaları ardı ardına sıralanır. Atina'da tarih MÖ. 621'i gösterirken, toplumu zapturapt altına almak isteyen Drakon yasaları yazıya geçirilir. Yine Atina'da kaleminden kan damladığı söylenen Solon yasaları MÖ. 594'te işlevli kılınır. Günümüz Hukuk fakültelerinin değişmez ders kitabı haline getirilen ve Dünya Hukukunun temelini oluşturan Roma Hukuku, tarih sahnesine çıkar. Roma'da Patrisiler (egemenler) ile Plepler (ezilenler) arasındaki mücadele sonucu devreye konulan (MÖ. 449-451 arası) ve adına 12 levha yasası denilen hukuktur. Ve bu hukuk zincirinin halkaları devam eder. Yapanı da yürürlüğe koyanı da uygulayanı da, eril zihniyetin dönem ve mekan temsilcileri olan devletli uygarlıktır. Acısını çekenler, sömürülenler, şiddet ve zor görenler ise, toplumlardır.

Önemli bir husus ise ahlakın eşitliği, özgürlüğü ve insani değerleri barındırmasıdır. Hukukun ise bireyciliği, özel mülkiyeti ve itaati esas almasıdır. Ahlak esnek bir karaktere, sözlü geleneğe, gelişim ve değişim özelliklerine sahipken, hukuk yazılı sabitkenliğe, mutlaklığa ve egemenlerin eliyle ve onayıyla değişimlere haizdir. Kısacası ahlak toplumsallığı, hukuk bireyciliği esas almaktadır. Fakat tüm bu oyunlara, zora ve şiddete ragmen toplumlar ahlaki olarak yaşamayı tercih etmişlerdir. Çünkü toplum kendi doğasına uygun olanla hayatı sürdürmek istemiştir. Resmi uygarlığın tüm çabalarına rağmen ahlak ölçülerinden, geleneklerinden vazgeçmemiştir. Direnmiş, bedeller ödemiş, acılar ve sürgünler ile kırımlar yaşamıştır. Ancak toplumlar varoluş doğasından bütün tahribatlara ve çarpıtmalara ragmen tamamen uzaklaşmamıştır. Ahlaklı olmayı erdem bellemiş, kurallara göre yaşamayı, ilkeli olmayı benimsemiştir. Bu hususta Öcalan, "Ortadoğu toplumunda hala güçlü olan direniş unsurları ahlâkî ve politik unsurun sanıldığı kadar zayıf olmadığını kanıtlamaktadır. Ahlâksız ve politikasız birim ve bireyler direnemez. Sadece boyun eğmeye alıştırılmışlardır. Aile, kabile, aşiret, mezhep ve ulus boyutlarındaki direniş, göçerlik, varoluşçuluk, ulus-devletin reddi olduğu kadar demokratik topluma çağrıdır." tesbiti hem ahlakın hem de politikanın, toplumların olmazsa olmazı olarak, canlılığını halen koruduğunu göstermektedir.

Ulus-Devlet Hukuku: Anayasa

Hukukun anayasa adı altında en yanılsamalı ve katmerli hali ulus-devlet formunda hayat bulmuştur. Anayasal vatandaşlık adıyla topluma ait ne kadar ahlaki gelenek ve değer varsa adeta cendereye alıp, hukuk değirmeninde ögütülmektedir. Bu konuda Öcalan'ın belirlemesi konuya ışık tutmaktadır. "Ulus-devletin tek tip vatandaş üretme idareciliği anlam bakımından potansiyelini yitirmiş, ezberlenmiş birkaç dogmadan öteye zihni çalışmayan, resmi törenleri yeni ibadet biçimi olarak algılayan, hakikat açısından içi boşaltılmış bireyciliktir"der. Bu bireycilik, benciliğin mayasıyla yoğrulmuştur. Kendinden başkasını düşünmeyen hiç bir değer tanımayan, beyninin dumura uğratıldığı, yüreğinin kirletildiği bireyciliktir. Günümüze gelene kadar bireyciliği ve bencilliği derinleşerek katmerleşen bir hal almıştır. Biyo insana dönmüştür. Bunların

kümeleşmeleri de kitleyi oluşturmuştur. Özünü yitirip, sürü haline gelmiş, biçimsel insandır. Artık bu oluşumdan birey ve toplum diye bahsetmek abesle iştigal olur. Ulus-devletlerin anayasal vatandaşlık dedikleri yapılanma nihayetinde bu şekli almaya devam etmektedir.

Öz itibariyle ahlaki ve politik toplumun dolayısıyla demokratik toplumun reddi çerçevesinde ulus-devlet inşası gerçekleşir. Ancak bu oluşma zora dayalı, baskı ve şiddet içeren hukukun gücüyle kendini kabüllendirir. Bürokratik ağ toplumsal yapıyı kuşatır. Ulus-devlete meşruluk kazandırmaya çalışır. Anayasal yurttaşlık denilen vatandaşla ulus-devlet arasındaki sözleşme gizemli hale getirilir. Bireyin devlete karşı görevleriyle devletin birey karşısındaki sorumlulukları sözde bu anayasayla güvenceye alınmış olur. Fakat ne hikmetse vatandaştan görevleri istenir ve zora dayalı gerçekleştirilirken, devletin vatandaş karşısındaki sorumlulukları göz ardı edilir. Hiç bir sorumluluğu yerine getirmez ve üstelik bundan dolayı da sorgulanamaz.

Özgürlüklerin şekilleneceği, işlev kazanacağı olgu ahlaktır

Yaratılan anayasal vatandaşlık gizemiyle varlığını sürdürür. Birey ve toplumların hücrelerine kadar iktidarını ve sömürüsünü şırınga eder. Birey ve devlet bütünleşir. Tamamen itaat altına alınmış olur. Binbir çeşit uygulama ve algılar oluşturma sonucunda ulus-devlet amacına ulaşır. Ortada ne demokrasi ne de özgürlükler kalır. Tüm bunlar yapılırken ulus-devlet sık sık kendini hukuk devleti olarak tanımlar ve dikte eder. Halbuki demokrasi ve özgürlüklere düşman olan ulus-devlet esas itibariyle toplum karşıtıdır. Dolayısıyla toplumun varoluş sebebi olan tüm değerlere karşıdır. Ahlak ve politika başta olmak üzere, toplumsal ve insani olan her yaratım ve gelişimin karşısında durur. Düşmanlığını en üst seviyede yürütür.

Günümüzdeki haliyle özgürlük havarisi kesilen ulus-devletler ve resmi uygarlık merkezleri, ağızlarına pelesenk yaptıkları hukuk söylemiyle naralar atarken, en büyük ve katmerli yalanları dile getirmiş olurlar. Ulus-devletlerin korkulu rüyaları olan özgürlüklere hiç bir şekilde geçit vermezler. Ahlak denilince adeta sıtmaya tutulurlar. Özgürlüklerin şekilleneceği, işlev kazanacağı olgu ahlaktır. Beş bin yıldır bu olguyu bitirmek için çabaladılar. Resmi-uygarlıkların ve çevre devletlerin en çok saldırdıkları ahlak oldu. Çünkü sömürüye, eşitsizliğe, haksızlığa, adaletsizliğe, sınıflaşmaya, cinsiyetçiliğe, dinciliğe, milliyetçiliğe, teslimiyete, itaate, talana, gaspa, tecavüze vb. bütün olumsuz olgulara izin vermeyecek olan toplumdur ve onun ahlaki kuralları ve düzlemleridir. Ahlak ortadan kaldırılınca toplum tükenmiş olur. Tüm uygulamalara rağmen ne ahlak sonlandırılabildi ne toplum tüketilebildi ne de bunların zeminlerinde hayat bulan demokrasi ve özgürlüklerin düzlemi kurutulabildi. Direniş devam ederken, özgürlük nidaları yükselirken, ulus-devletlerin tılsımlı silahı olan hukuk her gün daha da erimeye, işlevsiz kalarak sönmeye yüz tutmuştur…

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Hayır'ı Anlamak

Mehmet Erbey

İnsan zekası ile evrensel zekanın ilişkisi kendini yokluğa karşı direnme ilişkisidir. Evren varlık sorununu insan bilinciyle farkına vararak bir forma kavuştururken; evren ise evrenin dili, sözcüsü olarak anlam kazanıyor. Bu yüzden olmalı ki insan özündeki anlam gücü ve enerjisi evrendeki varlıkların anlamlandırılmasıyla yokluğa karşı varlığı görünür kılma sorumluluğuyla taşırılmıştır. Oluşumun hızıyla insanda varlığın "sürekli anlamlı bir başlangıç" halinde olmasını sağlarken, kendi niteliksel formunu ortaya çıkartmaktadır. İnsandaki bu süreklilik hakikat arayışçılığına da yansımaktadır.

Özünde hakikat arayışçılığı varlığı korumaya dayalı olup, hakikati dile getirme yöntemleri de varlığını koruma ve sağlama metodları olmaktadır. İnsan niçin varoldu, amacı ve doğaya katkısı nedir? İnsan olmazsa da olur muydu? vb. gibi sorulara geliştirilen yanıtlara baktığımızda; Bruna; "Akıl için iki sonsuz olamayacağına göre,Tanrı ve Evren bir ve aynı şeylerdir. Tanrı evrenin yaratıcısı değil, kendisidir" derken, Kutsal kitap; "ben bir sır idim, bilinmek için evreni yarattım" der. Ancak evren sözcüğünün yerine insanı yerleştirdiğimizde gerçeğe bir adım daha yaklaşarak Terzi Hermes'in "İnsanlar ölümlü tanrılardır, tanrılar ise ölümsüz insandır" sözüne varıyoruz. Tao ise; ‘’Taşta uyur, çiçekte rüya görür, hayvanda uyanır, insanda uyandığının farkına varır" derken insanın gerçekliğe uyanık kıldığı, tikel-evrensel işlevine yani "evren adına her türlü bilginin insana ait, Tanrıya ait bir bilgi bile insana ait olduğu, tüm bilgilerin öznesi insandır." değinmektedir.

Bilindiği gibi her hakikat arayışçılığı gerçeğe ulaşmayı ön görür. Ve bunu da insan anlamla gerçekleştirirken yaşamı fark etmektedir. Anlam ile yaşamak arasındaki ilişki varoluşun duruşudur. Hakikat bizler için doğruların birikimi olurken, doğru ise bilince açılmış, bilme anında var olmuş varlığın keşfettiği anlamdır. Bilincimiz bunun için nesneyi belirleyerek bilmeye doğru eğilip hakikat koşullarına göre gerçeğe ulaşmaya çalışır. Peki neydi gerçek? İki sonsuz arasındaki bilinmezlik miydi? Yoksa doğmayı bekleyen hakikatler miydi? Elbetteki bu sorularımızı çoğaltırken çelişkilerin yanı sıra totolojiler de üretebiliriz. Ancak insan bilincindeki kavrama yeteneği kendi koşullarında cevaplar aramaya devam ederken bir düzeni ortaya çıkartacaktır. Çünkü varlık bu kadar düzenli ise, anlamaya bağımlı iken bunu da aşmaya çalışır. Evrendeki bu duruş içsel olarak Bigbang sürecinin devam etmesini de kanıtlar. Kaos ve düzen yada anlam ve anlamsızlık birbirini baskılaması sonucunda yeni bir anlam ortaya çıkar. Bu sayede insan ikinci doğaya olan bağımlılığını niteliksel sıçrama ile üçüncü doğa olarak dönüştürdü. Evrende bu zaman bükülmesi olarak karşılık bulur.Yani insan bilinci varolma amacı doğrultusunda gerçeğe ulaşmak için bilinmezlikleri belirli bir bilme anında örgütleyerek, yapısallaştırarak evrensel işlevle donatır.

İnsan bilinci bilme durağının büyük kısmını gözlemleyen ve gözlenen arasına kurmuştur. Ve buradan beslenir. Ancan bu eylemle bilmeler görecelidir. Görünen an ile görme olayının arasındaki mikro saniyelere ulaşmak yani gerçekliğe ulaşmak mutlak değildir.Gözlemleyen ve gözlenen arasında da belirli bir ilişki ile mücadele etkinliği söz konusudur. Bu yüzden de bilgiler yarım kalarak ilke halinde özel kılınabiliyor. Evrende de gerçekleşen bu yetkinlik insanda mükemmellik olgusuna vesile oluyor. Buda göreliliğin gelişmesidir. Diğer bir durum ise gözlemleyen ile gözlenen arasında oluşum farkı vardır ve bu zaman ile mekan birikimlenmesidir.

Örneklendirecek olursak; Güneş ışınları dünyamıza 8 dakikada ulaşabilmektedir. Güneşe bakıp gördüğümüz biçimsel an aslında 8 dakika öncesine aittir. Buda sürekli yarım bilmemizi kaçınılmaz kılarken gerçeğin bir çok yönüne ulaşmamızı sağlıyor. Bu durum neyin gerçek neyin yanılsama olduğu bir karmaşıklığına vesile olabilir gibi gözüksede yaşamımızı özgür kılmaya engel değil, aksine büyük imkan esnekliği sunuyor. Çünkü unutmayalım ki bilincimiz hakikat şartlarına uygun tasarlama, değiştirme ve dönüştürme kabiliyetindedir.

Gerçeğin İnşacısı: İnsan

Mekan ve zamanın orta yerinde duran insanın mekandaki hareketliliği ağır işlerken bilinçteki zamanı ise mikro ölçektedir. Yani insan aynı anda dünyanın herhangi bir yerini düşünebilirken, fiziki olarak orada olması mümkün değil! Aslında çelişki bize sonsuz bilinmezlikler içinde en doğruya, çeşitliliğe ulaşmamıza imkan sunarken tıpkı insan anatomisinin binlerce moleküler dizilişiyle ortaya çıkan bedeni gibi bütünsel hakikat formunu, yaşamı ortaya çıkarmamıza imkan sunuyor. Bu gerçekliğin farkında olan Derviş, Peygamber, Evliya ve Budistler soyut yaşamayı öğrenerek özgür bir yaşama ulaşabilmişlerdir. Öcalan, "Herkes soyut yaşayamaz. Herkes anlam gücüne, duygularının gücüne dayanarak yaşayamaz. Kim yapabilir? Evliyalar, Peygamberler, Budistler yaşayabilir." demekte.

Peygamberce yaşamak sürekli nefis savaşı içinde olmayı gerektirir. İnsan nefsini bozan ve bunun üzerinden varlığı ortadan kaldırmayı öngören her türlü tehditle mücadeleyi esas alır. Günümüzde bu tehdit kapitalist modernitedir. O halde kendini, zıddını göremeyenler yeniyi yaratamazlar ve direnemezler.

Soyut yaşam nedir? Soyut yaşam hayallerimizin, düşlerimizin olmasını arzuladığımız gerçeğe ulaşmayı öngören, ütopyalarımızdır. Nasıl yaşamalı, ne yapmalı, nereden başlamalı? sorularına verdiğimiz özgürce cevaplarımızdır. Yani verili mevcut yaşamı reddederek "ben şöyle yapmalıyım, şöyle yaşamalıyım" diyerek hedefler ve bu hedefe inanan umut yüklenir. Tüm eylem ve faaliyetlerimiz ve ölçülerimiz buna göre şekillenir.

Neden böyle bir arayışa ihtiyaç duyarız? Çünkü insan ruhu, bilinçli enerjidir. Enerji maddeleşirken anlamlaşmak, anlamlaşırken maddeyi aşma eğilimindedir. Varlık kendini böylesi bir direniş akışıyla mümkün kılıyor. Ne zaman ki mevcut yaşam varlığın gelişimine engel olup meşruluğunu kaybetti, yani öz biçimi kaldıramıyorsa yeni bir yaşam formunu arar. Dikkat edilirse burada bir ilke var. Varlık kendisini dualistçe ifade ederken, insanda da red ve kabul veya HAYIR-EVETLER gelişir. Evetlerimiz daha çok soyut olup, gerçekleşmesini istediğimiz arzu, umut ve tasarımlarımız, hayal ve ütopyalarımız geleceğe ilişkin olurken; hayırlarımız ise somut, mevcut olanı yaşanılan, yaşanmakta olan durumlara dönük gelişmektedir. Hayır'la mevcut düzen ve yaşam formundaki saptırıcı, tutsak edici, varlığı tehdit eden, daha somut olarak devletçi kapitalist modernite sistemini reddederek, evetle kurduğumuz hayallerimizin peşinden gideriz. Aslında bu özellik insanı insan yapan kendini fark etme bilincidir. Çünkü sezgi, düş ve hayaller gerçek olmazsa da gerçeğe dayanırlar. Yani yeniyi, tasarıyı, ütopyayı, sezgileri oluşturan gerçekliktir. Hayallerimiz, sezgilerimiz yaratıcı aklın kaos aralığını düzene koyan ve bunu mümkün kılan güçtür. İnsanları diğer canlılardan ayıran en temel özelliğidir. Evren ile yaşam arasındaki gerçekliğe götüren köprüdür.

İnsan, yaşamını düşüncelerle tasarlarken; düş kurar ve bunun peşinden gider. Sezgisellik evrende olduğu gibi fark etme ve fark ettiğine yönelme bilinci ya da duygusal ana zeka demekte mümkündür. Bilindiği gibi duygusal zekanın en temel amacı, yaşamı varlığı korumaya dayalıdır. Yaşamı koruma, süreklileştirme ve farklılaştırmayla anlamlandırma yetisini geliştirir. Öcalan, "Canlı seziler küçümsenemez. Ne varsa yaşam adına o sezilerde gizlidir. Bu sezilerin mikro-makro evrenlerden bağımsız oldukları söylenemez. Anlayışa daha yakın olan bu seziler dünyasının evrenin temel bir özelliği olmasıdır." der.

Evetlerimiz hakikat koşullarına göre kendi yaşamını yaratırken, hayırlarımız neden yaratılmasın, nasıl hangi yönde olması gerektirdiğini söyler. Eğer bunu gerçekleştirme olanağını bulamazsa bile bilinç ve varlık kendini anlamdırır ve savunmasını mümkün kılar. Yani mevcut kapitalist sistemi yaşamanın bir zorunluluk olmadığını, bu sistemin dışında da

yaşamanın mümkün olduğunu bilir. Buna soyut yaşam diyebiliriz. Yoksa sistemin gözlükleriyle hayalperest, duyarsız, sorumsuz bir yaşam kastedilmemektedir.

Soyut yaşamak kapitalist modernitenin tüm dayatmalarına karşı kendi yaşamını inşa etmektedir. Kendi ölçülerinde hakikat değerlerinde yaşamaktadır. Bu durum aynı zamanda ahlaki politik toplumun bireydeki formudur. Kendinde toplumu yaşatmak, tıpkı tanrıçalar, bilge ve peygamberler gibi. Bu yüzden HAYIR dediklerimizin karşısında kendi evetlerimizi yaşamak büyük bir estetik ister. Kant, Estetiği yüksek bir duyarlılık ve idrakla tanımlar. Bilinç ve duyarlılık anlamını ortaya çıkartır. Kutsal kitap "Gönül gözünü aç ki canı göresin, görülmez olanı göresin, her zerrenin ortasını varsan onda bir güneş görürsün" der. Pope, "Bir bakın dünyamıza görün sevgi bağının yerdeki gökteki her şeyi birleştirdiğini" derken, Hz.Meryem ise Hurilere verdiği vaazda "Sevgi ruhların çeşitli yaratıkların arasında bölünmüş parçaların birleştirilmesidir." der.

Duyarlılık; canlılığı, ilişkiyi her zerreye yani varlığı sürekli kılan her ne varsa ona karşı kendini borçlu, sorumlu görme ve kendini harekete geçirmedir. Direnen insan bu yüzden en duyarlı insandır. Yaşama saygının; kişiye, insanın insana, doğaya saygının nişanesi duyarlılığın ve onlara karşı sorumluluk bilincidir. Kolektif akılda, toplumsal akılda demek mümkündür. Aksi durum ise "kurmê darê ji darê nebe dar hilnaweşe" (Ağacın kurdu ağaçtan olmazsa ağaç çürümez)sözünde varlığı çürüten kurt olur. Duyarlılık ile sevgi özünde benzerdir. Sevgiyi ilgi ve merakla insanı, canlıyı ve evreni anlamaya yöneltmek olarak tanımlayabiliriz. Duyarlı insanda yaşama olan sevgi büyüktür. Tıpkı bir derviş gibi sürekli hakikatı arar, insanın yarım bilmesini fark ederek kendini tamamlama arayışı gibi. Chandel, "Aşka muhatap bir kalp aşıksız olduğu zaman, gönül ehlini kaybettiği sevgiliyi aramaya gönderir ve bulmadıkça sakinleşmez." der. "Yaşama aşk ve tutkuyla bağlı olanlar büyük eylem sahibi olurlar. Ancak yaşamın anlamı sadece biyolojik düzeyde tutanlar ise eyleme kalkışmaları mümkün değildir. Çünkü aşk kendini sorumlu, doğayı, insanı seven ve kendisini her şeyden sorumlu görürken, güdülerin peşinde tatmin edenler ise yaşamdan nefret ederler." A.Haydar Dersim

Baba Tahir Uryan ise:

> ***"Denize baksam, denizin içinde seni görürüm.***
> ***Çöle, ovaya, doğaya, vadiye baksam***
> ***Hep beni izliyorsun***
> ***Her şeyde her varlıkta sürekli senin güzelliğini görüyorum." der.***

Duyarlılık tıpkı aşk gibi bilinçli bir eylemdir. Sevdiğin yaşamın her zerresinde yaşama umutlu ve direnişin sel olduğu eylemsellikle akmaktır. Kendini bilme sorumluluğun farkında olmaktır. Madem ki insan evrenin sözcüsüdür, o halde görevi olan varlık-yokluk diyalektiğinin kendini var etme tarzını yani direnişi, oluşumu bulunduğu her yerde, derinlikte zamanda evrenin amacını dile getirmelidir. Yoksa felç olmuş bireyi temsil eder. Kendini fark etmeyen yaşamdan düşerek bilinç kaybıyla kendine ihanet eder.

Cinsiyetçi kapitalist modernite özellikle saldırdığı alan hakikat değerleridir. Hakikat değerlerinin saptırılması birey toplumu savunmasız bırakarak ahlaki-politik ölçülerini dağıtan insanın özünün ve ruhunun kirletilmesine neden olur. İnsanın özü evreni hep dile getirmek ise hep hakikati arayarak kendinde evreni nitelikli kılmaya çalışır. İyi kötü, lanet kutsallık vb. gibi ölçüler buna dönüktür. Kapitalist modernitenin hakikatinde ise; tecavüz, toplum kıyımı, ekonomi gaspı, manevi değerlerin yozlaştırılması, talan, savaş, cinsiyetçilik, milliyetçilik inkar ve nihilizm gibi bireyi tüm değerlerine karşı düşman yapan bir inti hakikattir. Bireyi özgürlüğe yöneltmek yerine; iktidarı için her türlü ahlak dışı söz ve eylemi bireye özgürlük diye yedirtmektedir. Tam bir bozguncu kişiliği yaratıyor. Ne yapan nede yaptıran kişilik...

Özellikle son dönemde yaşanan gelişmeler pandemi sürecinde gerçekler artık daha çok yalınlaşmıştır. Çoğalan intihar vakaları, kadın ve çocuğa karşı yürütülen sistematik tecavüz ve şiddet eylemleri, sosyal mesafe adı altında toplumsal ilişkilerin yozlaştırılması, adalet ve vicdan duygularının, bireyciliğin sermayeye dönüştürülmesi, komünal ve dayanışma kültürü yerine hırsızlığın, lümpenliğin geliştirilmesi, reklam ve sanal alemde vitrinlere dönüşen toplumsal ölçüler üretim yerine tüketimin

taşırılması vb. toplumsallığı tehdit eden bu çarkı refah sistemi olarak topluma yedirilmeye çalışılıyor. Her gün açıklanan sözde neoliberal ekonomi politiği ve büyüme rakamları kişi başına düşen milli hasıla savaşları, tamamen insanları daha fazla yozlaşmaya çağırmaktadır. Tüm bu rakamlar ancak toplumsal yozlaşmanın seviye göstergesi olabilir. Havuz medyasında günlük tecavüz, taciz, cinayet ve hırsızlığın arttığını, işsizlik ordusunun cinsel düşkünlükle adeta celladına aşık ettirmenin metotlarının yayılmasına şahitlik ediyoruz. Yanı sıra HES, orman talanları dere yataklarının kurutulması vb. ekolojik talanıda eklersek bir cinnetlik haline şahitlik ederiz. Ancak mevcut verili sitem bunu refah düzeyi olarak sunar.

HAYIR demek tüm bunları reddetmektir. Reddetmekle sınırlı kalmayarak direniş konumunu büyüten, kararlı, inançlı ve umutla ütopyalarının peşinde koşan, bunun için her türlü bedeli göze alan

“Yaşamı uğruna ölecek kadar çok seven” bir tutkuyla eylemleşen demektir. Bireysel mutluluğu toplumsal özgürlükte aramayan, kendinden feragat etmeyen birey, yaşamı kaybeden ve ona yabancılaşan, edilgen bir canlıya dönüşür.

Feragat kelimesi özünde kendini bilmek, kendini eğitmektir. Dervişler kendilerinden feragate inzivaya çekilerek başlarlar. Verili maddi yaşamı, haz ve zevklerinden el etek çekerler. Ve evrensel amacı insanda aydınlatırlar. Bu nedenle HAYIR demek feragati gerekli kılar. Çünkü mevcut sistemde gerçekleşen ölümler, tecavüzler, talan ve solduran yaşamı görmezden gelerek duyarsız, demagog, sorumsuzca mutlu olmayı, huzuru, dinginliği düşlemek bitkisel yaşama gitmektir. En hafif deyimle “cehaleti mutluluk saymaktır.” Yaşananlardan mutlu, huzurlu olmayı aramak sadistleşmeyi, psikopatlaşmayı getirir. Bu nedenlerden ötürü HAYIR demek ilk önce kendi nefsiyle mücadele etmeyi, kendi nefsine karşı direnmeyi ister. Friedrich Nietzsche; “Yaşam bana sırrı verdi, sen kendini her zaman yenmeye mecbur olmalısın.” der. Hz. Muhammed ise; “Cihadı Ekber“ der. Yani büyük savaş. Abdullah Öcalan; Şahsen sizin gibi yaşayacağıma kendime günde bir mezar kazar yada tüm mezarları ortadan kaldırırdım.” der. Direnmenin ideolojik, politik, ahlaki, askeri doğrultusu vardır. Özelde insan için öncelik bilinçlenme, örgütlenme ve kendini eğitmedir. Ancak bu şekilde tüm mezarları ortadan kaldırmak mümkün olabilir. Sonuçta yaşamak direnişle mümkündür. Yaşam ancak savaşla ortaya çıkarılabilir. İnsan dışındaki canlılar bile bu kavgayı vermektedir. Ancak insanlaşma süreçlerinin niteliği, nefs mücadelesinin evrensel bağının kurulduğu irade ve bilinçle anlam kazandığını görüyoruz. Nefs mücadelesinin amacı neden yaşamak gerektiğine, yaşamın anlamına varmayı, evrendeki varlık nedenine ulaşarak yeni yaşamı doğurma isteğidir. Alexis Carrel’in deyimiyle insanın kendi iradesini Allah’ın iradesiyle uyumlu hale getirmesinin en iyi yolu fizyolojik, psikolojik, maddi ve hayati ölçülere uymasıdır. Yani evrenin ölçüleriyle insan iradesinin uyumunun sağlanması...

Kapitalist modernitede tercihler önceden belirlenerek insanlar yönlendirilir. Hatta insanlara tercihleriyle özgür iradeli olduğunu zannettirir. Önceden belirlenmiş tercihlerin dışında alternatif sunulmaması, bunun yerine çoklu sermaye düşlerinin sunumları insanlar için bir tercih diye sunulur ve insanda bunu böyle zanneder. Kendini böyle tatmin ederler. Bu aldatıcı tercih anlayışına dönük Mevlana, “ Seçim insanın büyük korkunç ızdırabıdır. Uyuşturucuya, sarhoşluğa sığınanlara gaflet ve unutkanlık peşine düşenlerin yaptıkları şey kendi duygu ve bilinçlerini köreltip felç etmek yoluyla seçme derdi ve sorumluluğunun ağır yükünün dayanılmaz baskısından kurtulup dinlenme çabasıdır.” der. EVET veya HAYIR’larımız birer tercihlerimizdir. Yaşamın anlamına göre gelişmediğinde sadece sorumluluktan kaçmanın, kendini rahatlamanın, mış gibi yapmanın faaliyetine dönüşür.

Kapitalist sistem kültürel, politik, ekonomik, askeri ve reklam bombardımanıyla en temel hakikat yöntemi olan bilimsel (sözde) iddiayla insanoğluna saldırmaktadır. Max Weber buna “demirden kafes” dedi. Bu saldırı yöntemiyle insanlığı kuşatma altına almaktadır. Buna karşı tıpkı tarihte insanlığı koruyan direniş geleneği (Zerdüşt, Alevilik, Karmatiler, Babek, Hürremizim vb.) gibi karşı bir HAYIR’la duruş sergilemek hayatidir. Öcalan,bu konuda Hz. Musa her şeyden öte özgür yaşamı her yerinden

bal,süt akan bir yaşam ütopyası kurdu. Neye karşı; Firavun'un köleleştirici sisteme karşı. Önce düşüncede bu Firavun'a HAYIR dedi, sonra yönünü bal akan vaat edilmiş topraklara verdi. Bu direniş ve dirilişin öyküsü kuşatılmış yaşamın kurtarılmasıydı. Özetle kopuş kendi hakikatinin tüm yöntemleriyle ideolojik formla Hayır'lı olmuştu.

Öncelikle kendini eğiten, örgütleyen, zaaflarını gideren bir tutumla sistemin her türlü saldırılarına karşı duruş sahibi olmak önemlidir. Kapitalist sistem özelde güdüleri ve haz duygularını biyoiktidar aracılığıyla kışkırtarak yönlendirmektedir. Misal pazar veya mağaza vitrinlerine yerleştirilen metalar, reklam metotlarının kraliçesi bu ürünlerin satışa sunulma yöntemlerine baktığımızda; insanları kışkırtarak almaları sağlanıyor. Ancak burada satılanın insanın kendi ruhu, ölçüsü ve duygusu olduğunun farkında bile değil. Onun duygularına hitap eden görseller özünde insana dönük, yani insanı vitrine çıkarmış oluyorlar. F.Nietzsche "Zamanında namusum iyi bir saatinde şöyle söylemişti; her varlık bence ilahi olmalı, o zaman kirli hayaletlerle beni bastırdınız. Ah o güzel saat nereye uçtu? Bana her gün kutsal gelmeli gençliğimizin hikmeti bir zamanlar böyle derdi. Gerçekten mutlu hikmetin sözü! Fakat düşmanlarım, siz benim gecelerimi çaldınız ve onun yerine uyku kaçıran acı koydunuz. Ah bu mutlu Hikmet nereye uçtu? "demekte.

Sistem toplumun yarattığı değerlerini gasp etme çarkında öğütürken, insanın özü sezgisel de olsa direniş halinde olmaya devam eder. Bilinçli yada bilinçsiz öz bunu sürdürür. Biz bunu insanda yaşanan ruhsal gerilim veya arayışlarında görebiliyoruz. Bu aslında kabul etmeme, bir yerlerde sorun olduğunu hisseden bir ayaklanma eğilimi olurken, sistem bunu kendi lehine kontrol altında tutmak için, çeşitli sahte dinginlik keyfiyet alanları oluşturarak bir ayrım yapar. Buna uyum sağlayanlar sağlıklıdır, uyumsuz olanlar ise psikolojik sorunları var diyerek hasta kabul ediyor. Buna stres, depresyon adı altında bir siyaset yürütüyor. Siyasetin kökü seyisliktir. Yani at terbiyecisi, görevi özgür, doğal direngen, kısrakları kral, beylerin hizmetine sokmak için ehlileştirirler. İnsanın özü de, özgür kısraklar gibidir. Sistem psikolojik hastalık adı altında yaşanan sistem karşıtı gerilim enerjisine ehlileştirmeye çalışıyorlar. Oysak ki gerilim, özünde Hayır'la başlar. Kabul edilemeyen bir durum karşısında yaşanan net pozisyon alış duygusudur. Sonuçta derdi olmayanın bir arayışı ve gerginliği de olmaz. Hele ki kapitalist modernitenin her gün kan döktüğü; çocuk, kadın-yaşlı demeden paramparça ettiği, sosyal yaşam adına ahlaki değerlerin dezenere edildiği bir dönemde, rahat ve huzurlu yaşamak mümkün olabilir mi ? Oluyorsa; vicdani değeri kalmamış, psikopat bir kişilik ortaya çıkmış demektir. Asıl hastalık olanda budur ve gerçeklerden kaçmaktır!

Peygamberler, Dervişler ve Tanrıçalar mevcut yaşama karşı oluşan gerilimden, ruhsal kaostan titreye titreye bayılarak sara türü kriz geçire geçire doğru yaşam biçimine ulaşmışlardır. Bu gerçekliği bilen sistem sahte rahatlıklar türetmiştir. Ancak insan özünde buna karşı duruştur. Emeksizliğe ,donukluğa gericeleşmeye karşı direnerek sürekli değişimi ve dönüşümü tercih etmiştir. Yerine yenisini koymuştur. Tıpkı bir sanatçı gibi: Sanat ve sanatçı yaşamdan doğrudan beslenir. Sanat özde toplumsal bir üründür. Toplumun red ve kabul ölçülerini estetize ederek yansıtır. İnsan bu yöntemle ve tüm varlığıyla doğada dönüşümünü sağlar. Düşler ile düşüncenin yeniden birleşimiyle hakikati açığa çıkarır. Sezgi, bilinç ve duygular ürüne dönüşerek emekle özgün çeşitlenmenin içinde yerini alır. Yaşam kendisini sanatla gerçek kılarken, sanatla yaşamı dile getirerek özel kılar. İçinde özlem ve ütopyalar taşınarak düşünce biçiminde yapıtlaşır. O yüzden her eser bir bilinç yapıtı olarak kendi içinde temsil ettiği toplumsallığın geçmişini, anını ve geleceğini görünür kılarak ders verip ilham olur.

Bilindiği gibi kutsal kitaplarda insanın yaratılış öyküsü sanatçı olarak tanrılaşır. Tanrı insanları balçıktan yaratıp kendi nefsini; sevgi ve bilincinin hakimiyeti altında yarattığı anlatılır.

Hegel "Sanatlar Tanrı'ların yaratıcısıdır. Gerçeklikle ideal olanı kendi içinde kaynaştırır." diyerek sanat ve sanatçının rolünü çarpıcı bir biçimde ortaya koymuştur. Bu durumda kendini fark eden ve anlamlaşan insanın kendisini yaratması, en büyük sanat ve sanatçılık örneğidir. Sanatçı eserine inşaa ederken temel amacının ne olup olmadığını düşünüp tasarlar. Yaptığı çıkarmaların ardından ürün ortaya çıkar.

Örneğin; akan bir şelalenin coşkusunu fotoğraflayarak tuvale yansıtması onu ressam sanatçı yapmaz. Ressam odur ki, bize esinlendiği duygu ve düşüncelerinin resmini yaparak anlatabilmesidir.

Maupassant "Bir sanat yapıtı ancak aynı zamanda hem bir simge hemde bir gerçekliğin eksiksiz anlatımı olduğu zaman yetkindir." derken

Rodin, "Sanat dünyayı anlamaya ve anlatmaya yönelen düşünce çabası olmakla insanın en yüce görevidir." der.Bu yüzden sanat tıpkı felsefe gibi hakikatin dile getirme yöntemidir. Sanatçı bunu şiirle, heykel ile türkü veya folklorik biçimlerle hakikati dile getirir. Sanatçı bu hakikati sanatla biçimlendirerek, yaşama katmasını bilen ve toplumun bilinci olmayı başarandır.

Vawvenargues, " Büyük düşünceler gönülden gelir." Sistem içinde tıpkı bir sanatçı gibi olmak HAYIR'la ateşi tanrılardan çalan ve yaşamı canlandırıp EVET'lerle harlamayı gerekli kılandır. Aksi durumda sistemin sadece çarkının basit bir dişi ve nesnesi oluruz. Bilindiği gibi pozitivist bilimle sistem, özne-nesne ayrımının oluşturduğu şasesi üzerine oturtulmuştur. Evren, insan ve toplum doğası bir saat mekaniğine benzetilir. Her parçanın göstergesi onun işlevi olduğu belirtir. Bunlar ayrı ayrı özelliklere sahipler. Birey ve toplum bu yüzden aralarında hiç bir bağa sahip değillerdi başlangıçta. Dışarıdan bir müdahale sonucu bir araya gelmişlerdir, bu şekilde de dağıtılabilinir, denilmekte. Yani birey ile toplumun keskin bir ayrımla parçalayarak birbirinin karşıtı olduğunu kabul ederler. Tıpkı Hobbes'in " İnsan insanın kurdudur." belirlemesi gibi. Ancak kuantum dünyası ve insanlığın tarihinde oluşan değerlerin bağıntısı ispatlıyor ki, insan mikro kosmostur. Evrenin insanda dile gelmesidir, denebilir. İnsan ile dili birbirinden bağımsız düşünmek mümkün mü ki, insanı evrenden koparalım! İnsan ile dili arasındaki bağ ne düzeyse ise insan ile evrenin bağı da o düzeydedir. Kendini fark eden bilinç, önce eksikliğini görerek kendini tamamlamaya çalışmıştır. Taklit etmiş, ruha anlam biçip yıldızlarla bütünleşmiş. Evreni kendi yaşamına taşıyarak toplumsal düzeni inşa etmiştir. Sonuçta ne arayacaksan başladığın yerde arayacaksın. Öcalan, kendinde aradığı Sokrates gibi Zerdüşt misali sen kimsin diyerek ? Musa vari odur dedi. Nietzsche, " Gözleri her zaman bir düşmanı, kendi düşmanını arayan kişiler olun. İçinizde bazılarında ilk bakışta bir kin vardır düşmanınızı aramalısınız. Kendi düşüncelerinizde kendi özgürlüğünüzü aramalısınız. Düşünceniz yenilse bile içtenliğiniz zafer kazanmalıdır." İnsan zihninde unutmamak gerekir ki her şey zamansal (enerji oluş) ve mekansal olarak nesnel görünür ve bilgiyi buradan sağlar. Bunu varlık ile yokluğun arasında olmasından ötürü sürekli mücadele elde eder, insan zihni bu açıdan büyük mücadele evrenselliğinin hem hafızası hemde aynasıdır. Edindiği bilgiyi beceriye taşıyarak aktarırken yeni metotlara ulaşır.

İnsan, kapitalist sistem içinde; ayakta durabilmesi için HAYIR'lara ihtiyaç duymaktadır. Hayırlar çoğaldıkça, paylaşıldıkça çoğalan bilinç, kendisiyle birlikte varlığını korumayı öğrenir, öğrendikçe varlığını sürekli kılması mümkün olur. Kendi varlığını oluşturma, özgür kişiliğin en temel başlangıç formudur. Oluşumun buradaki amacı da özgür ve Evetlerin temelinde kendini bir forma kavuşturmasıdır.

Zerdeşt "Kötüye diren! Ondan korkacağına, ona adaklar adayacağına, onu yatıştıracağına ona diren. Kötüden kurtuluşun tek yolu, kötü olan her şeye, herkese ve her tekiline direnmektir. Kötü her yerdedir. Senin beynindeki düşüncede senin dilinde ve senin eyleminde kötüyü ara ve ona diren... İçine dön, içini dinle, kalp ateşinin yanı başında seni baştan çıkarmaya çalışan kötünün mücadelesini kendi nefsinde yakacaksın. Sen bu sırra erdiğinde Tanrı sensin. Çünkü kendinde Tanrının özünü teşkil eden ilahi ışıktan oluşmuşsun, bu sırra er." der. Sonuç olarak, insanın öz varlığına yabancılaştığı, toplumsal değerlerin paramparça edildiği, bilinç ve hakikat algısının dumura uğratıldığı insan-doğa, insan-insan ve insan ile evrenin ahenginin bozulduğu bu dönemde, kendini bilmek ve kendini hakikate erdirmek; insanlığı insan olmaktan çıkaran tüm anlayışlara karşı Hayır demek, insanda var olan evrensel enerjinin toplumsal lehte işlevselleştirerek yapısallık kazanması, varlığını yeniden sağlamanın adı olacaktır. Kendini bilme tüm bilmelerin özünü teşkil eder. Evreni, aşkı ve yaşamı anlamak demektir. Varlığın direniş halinde özgürlüğe aktığı, dolaysıyla özgürlüğün öylece sabit duran, tek seferde kazanılan olduğu, bittiği bir olgu olmadığı; sürekli direniş, oluş halindeki eylemsellikler bütünü olduğu görülür. Kendimde evreni, canlı-cansız her zerreyi anlayarak içine almak, onunla yaşamak ve yaşatmak, sevgi ve sevgini anlamlandıracaktır. Yaratıcı

aklın çeşitliliğini ve esnekliğini, söz ve eylemini kendimizde görürüz. Çünkü insan kuantum anında evrene ulaşan oluş halinin, bilinç ve anlama ulaşan özgürlük ruhunu zamanın her halinde dile getiren hakikattir.

Neden Hayır Diyoruz?

Aşmak istediğimiz, kabul etmeyip yenisini arzuladığımız için, ruhumuzu kirleten sevgi ve değer namına hiçbir şey bırakmayan felçli ve sistemin ajanlığını temsil eden anlayış; kişilik ve kurumlarından kurtulmak, lanetlenen olgulara karşı durmak, daha özgür, eşit, ekolojik ve cins özgürlüğü temelinde demokratik yaşamı kurmak için diyoruz.

HAYIR'ı olmayanlar ise; yanlışa, talana, gasp ve tecavüze, ekoloji, toplum katliamlarına, kadına, çocuğa karşı her türlü cinsel ve fiziki şiddetle yaşamlarının çalınmasına, savaş ve ölümlerin süreklileşmesine, işgal ve faşizme, köleliğe geçit veren değersiz, nihilist, biyolojik yaşamı esas alan, celladına aşık düşünce yapısı çökmüş, kararsız, düşkün bir karaktere bürünürken, emeksizliğiyle ve kendine her an intihara sürükleyen kişilikle donanır.

21.Yüzyılın en büyük hastalığı olan oportünist ve nihilizm lümpenlikle azgınlaştırılması, dürüstlük, iyi niyet namına hiçbir şey bırakmamaktadır. Dürüstlük kelimeleri en çok kullanılan bir olgu olurken, insan hayatında bu kadar soyut ve değersizleştirilmemişti. Oysa ki; dürüstlük cesaretiyle, kararlılığıyla, iyi ve doğruda tutarlı olan sözü eylemde, eylemi sözünde yaşayan mütevazi, sevgi dolu duyarlı olmaktır. Buda toplumsal doğrunun temsiliyetini, enerjisini yansıtmak demektir.

Doğru söylememek, gerçeklerden kaçmak, sorumsuzca yaşamak, yalanın ve sahtekarlığının alanında dolaşmaktır. İşte tüm bu kişilik ve anlayışlara HAYIR HAYIR demekle yönümüzü iyiye ve güzele yani özümüze çeviriyoruz. Neydi öze dönüş? Saptırılmış toplumsal değerlere, insanı özelliklere ters düşmüş bilinç ve ahlaki yönden yabancılaşmış, yaşama karşı ihanet içinde olmaktan, soykırım ve sömürgeci kişiliğinden koparak yönünü özgür, iradeli, dürüst ve aşkla, özlemle bütünleşmiş insanlaşmaya dönüştür.

Öcalan, " Özgürlük somut bir olgu değil, eylem halidir. Harekettir. Özgür insan, korkularıyla mücadele eden ve tutkularıyla bağlanan, direnen, niçin yaşadığını bilen hep yürüyen insandır." der.

Evren ikilem halinde iken oluşum sürekli olabilir. Varlık ile yok arasındaki mücadele; varlığın yokluğa karşı direnişi ile sürüp giden süreç, varlığın kendisi olmak için bir duruş sahibi olmasıdır. Buna formda demek mümkündür. O zaman varlığın özü kendisi olmaktaki kararlılıktır. Bunun için kendini arındırır, yenileyerek amacına ulaşmak için yapılanır. Tıpkı Baba Tahir Uryan'ın dizelerinde olduğu gibi kendi hakikat şartlarında gerçeği görür.

"Senin yolun dikenli çalılı bir yoldur
Senin yolun göklerde ince ve dar bir yoldur
Ey kalbimin üzerindeki derileri at
At ki yükün hafiflesin, onu oraya kolay taşıyabilesin." der.

Aşk ve meşru savunma tıpkı atomdaki birlikteliği sağlayan kararlılığı ifade eden elektron bulutları gibidir. Bu bulutlar olmazsa atom dağılarak varlığını yitirir. Yaşamda böylesi bir atomik düzen içindedir. Bu nedenle meşru savunma ve aşk bir zihniyet ve buna bağlı olarak gelişen kararlı duruştur. Her türlü varlığı tehdit edenin karşısında kendi hakikat özüne göre anlam ve gerçeği ortaya çıkartarak kendini koruma, direnç yetkinliğine ulaşmaktır. Burada özgürlük ilkeleri savunma ve aşkla görünür kılınırken yaşam ve yaşama hakkını elinde bulundurmaktadır. Tesadüfen yaşamak yerine kendine var kılmaya karar ve inanç getirmektir.

Dikkat edilirse böylesi bir duruş, doğanın her olgusunda da özde vardır. Bu yüzden sürekli bir akış ve oluşum halindedir. Varlığına karşı iç ve dış tehditlere karşı kendini korumak bir özgürlüğün evrensel kuralıdır. Bu yaklaşım evrensel oluşum yasasına da uygundur.

Öcalan, ***"Görülüyor ki özlemlerin ve umutların sınırı olmadığı gibi gerçekleştirilmesi için bireyin kendisinden başka önünde bir engelde yoktur. Yeter ki biraz toplumsal namus biraz da aşk ve akıl olsun."*** der.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Tarihte Son Sözü Hep Direnenler Söyler, Neden?

Hatip Dicle

Şair Adnan Yücel bir şiirinde, şu dizeleri sıralar:

Düşlerin sonsuza koştuğu yerde,
Sabrın çiçeklerinin açtığı yerde,
Asla kapanmaz yaşanan defter.
Çünkü tarihin en güzel yerinde,
Son sözü hep direnenler söyler...

''Tarih, yazının icadıyla başlar" denir; ama tarih sadece yazılı kısmıyla tarih olmaz. gerçek tarih, toplumsal doğa halimizin milyonlarca yıl öncesindeki durumunu hesaba katmadan anlam bulamaz.Yine insanı, evrenin en zeki varlığı olarak tanımlamak mümkündür. Hatta insan, bilimsel anlamda evrensel tarihin özeti olarak da tanımlanabilir. Birçok felsefi ekolde, insanın evrenin bir maketi olarak sunulmasının, temel nedeni de budur.

İnsan toplumundaki zekâ düzeyi ve esnekliği, toplumsal inşanın gerçek temelini oluşturmaktadır. Özgürlüğü bu anlamda toplumsal inşa gücü olarak da tanımlamak yerindedir. Buna ilk insan topluluklarından itibaren, ahlaki tutum denildiğini biliyoruz. O halde toplumsal ahlak, ancak özgürlükle mümkündür. Daha doğrusu özgürlük, ahlakın kaynağıdır. Eğer toplumsal yaşamın kuralları demek olan ahlaki seçim, özgürlük kaynaklı ise; özgürlüğün zekayla, bilinç ve akılla bağı göz önüne getirildiğinde, ahlaka toplumun kolektif bilinci yani vicdanı demek, anlaşılır olmaktadır.

Tarih boyunca insanlar, toplumlar hiç bir dönemde baskı, zulüm ve haksızlıklar karşısında alışkanlık göstermemişlerdir. Açlığa, yoksulluğa, acılara, savaşlara ve daha birçok sıkıntılara zamanla alışabilen insan, aynı tahammülü, adaletsizlik ve haksızlıklara karşı göstermemiştir. İşte onu diğer canlılardan ayıran ve insan yapan özellik de budur; onur ve özgürlük sahibi olması, haksızlığa ve adaletsizliğe karşı tepki göstermesidir. İnsanın doğasında var olan bu tepkiyi söküp atmak mümkün değildir. İnsan, yeri geldiğinde ölmeye de razı olur, fakat haksızlığa ve adaletsizliğe asla razı olmaz... Bu nedenle; insanın baskı, zulüm, adaletsizlik ve haksızlıklara karşı tepki göstermesi, yani direnmesi onun doğal hakkı, insan olmasının gereğidir.

Zaten ''direnme" kavramı, herhangi bir düşüncede, bir istekte veya bir durumda karşı koyma, ayak direme, inat etme, ısrar etme veya mukavemet gösterme anlamına gelir. Bir başka deyişle de direnme, bir başkasının eylem ve iradesine karşı psikolojik veya fiziki, her türlü muhalefeti kapsar ve zorlanmanın karşısındaki savunma hareketidir. Ya da Amed Zindanında PKK tutsaklarının bayraklaştırdığı şekilde, direnmek yaşamaktır!...

Dikkat çektiğimiz bu konuların tarihsel, sosyolojik ve felsefik temellerine inmeden önce, günümüzden binlerce yıl önceki bilimsel gerçeklere uzanmamız gerekmektedir. Zira direnmenin özüne ve kaynaklarına inmeden, başlıktaki soruyu, ikna edici tarzda yanıtlamak mümkün değildi.

Köleliğe Karşı Direnişler

Son buzul çağının, günümüzden 20 bin yıl önce sona ermesine kadar, insan türünün 25-30 civarında niceliklerden oluşan ve adına klan dediğimiz toplumsal formu aşamadığına ilişkin, ortak bilimsel bir tespit vardır. İnsanlık, tarihinin yüzde 98'ini, bu tip toplumla yaşamıştır. Klan, toplumun oluşumunda ana hücre rolündedir. Toplayıcılık ve avcılık gibi çok basit iki işi vardır. Bu işler üzerinde belki de bin kez tartışarak, danışarak ve deney alışverişi yaparak, toplayıcılık

ve avcılık politikalarını oluşturup uygulamaya çalışırlardı. Şüphesiz ki klan'daki bu politika, en basit anlamdaydı. Hatta sorunlarını kendileri tartışıp karar verdikleri için en ilkel ve basit bir demokratik toplum karakterindeydi. Bir gün politika yapmazsa ölürdü. Zaten konuşma ihtiyacını hızlandıran unsur da, işin yapılmasına ilişkin tartışma ve karar olduğunu hiç unutmamalıyız. Öte yandan klan, politik olduğu kadar ahlaki bir toplumdur. Çok basit konumda da olsa ahlak, toplumun yaşam kurallarını belirlemektedir. Ahlakını yitiren klan, yok edilmiş klandır. Yaşam kurallarının işlememesi, topluluğun sonu demektir. Klan toplumunu, bu özellikleri ve ahlaki-politik toplum olmaları gerçekliği nedeniyle, demokratik uygarlık sistemi tarihinin baş köşesine oturtabiliriz. M.Ö 10 binlerde, köy-tarım devrimi'nin, esas olarak tarihte ''verimli hilal" olarak da adlandırılan Toros-Zağros dağ silsilesinin iç kavislerindeki eteklerinde geliştiği, antropolojik ve arkeolojik çalışmalarla kanıtlanmaktadır. İnsanlığın evrensel tarihinde, adına neolitik devrim denilen bu aşama, önemli bir temeli teşkil etmektedir. Muhteşem neolitik devrim, aynı zamanda bir kadın devrimi'dir. Ana-kadın düzeni işlemektedir. Kadın, herhangi bir erkeğe ''karılık" ilişkisiyle bağlı değildir. Erkek de kadın üzerinde ne eğemenlik kuracak, ne de ''benim karım" diyebilecek durumdadır. Erkeğin çocuklarının olması gibi bir durum da, toplumda gelişmiş olmaktan uzaktır. Çocuklar ana-kadınındır. Ana-kadının sadece üreme amaçlı, sadece her canlı kadar bir doğal cinsellik durumu vardır. Çocuklar için emek harcaması, çocukların ana-kadına aidiyetinin temel nedenidir. Hem doğurması, hem de besleyip büyütmesi, kendisine bu hakkı vermektedir. Yalnız ana-kadının kardeşleri önemlidir. Dayılık ve teyzelik, gücünü bu en eski ana-kadın hukukundan alır. Hatta günümüzde dengbejlerin Kürtçe kılamlarında, dayı figürünün güçlülüğünün kaynağı, muhtemelen bu gerçekliğe dayanır. Neolitiğin baş köşesine oturan ana-kadın ve ondan esinli ana-tanrıça kültürünün, toplumsal ifadesi böyle yorumlanabilir. Dayılar dışında, erkek siliktir. Kocalık ve babalık, henüz inşa edilmemiştir.

Neolitik devrimle toplum, uzun süreli klan toplumu aşamasından, klanların bileşiminden oluşan heterojen kabile sistemleri aşamasına geçmiştir. Yarı-göçebe kabile sisteminde, köy oluşumlarına geçildiği Urfa-Göbeklitepe tapınağı üzerinde yapılan bilimsel çalışmalarda kanıtlanmıştır. Her ortak tapınak yerleşikliğin, ilkel alışverişin, hediye etme kültürünün, ortak duygu ve düşünce devriminin de temelini teşkil etmektedir. Bu kültürün yarı-göçebe niteliği; onun çok esnek ve hızlı yayılma karakterinde olmasını sağlamıştır. Zaten Tarım ve Köy Devrimi de, hayvanların evcilleştirilmeye başlaması da yarı-yerleşik kabile sistemine dayanarak gelişmiştir. Klandan kabile sistemine geçiş, normal bir toplumsal evrim sonucunda oluşmuştur. Zor, baskı ve hegemonik eğilim, henüz toplumun gelişmesini etkileyen bir konumda değildir. Bu konudaki diğer önemli bir husus da, M.Ö 7000'ler sonrasında gelişen çanak çömlekli neolitiğin, daha üst bir aşama olarak, kentlerin eşiğine kadar gelen bir gelişmeyi mümkün kılmasıdır.

Verimli Hilal'de M.Ö 6000-4000 döneminde, uygarlığa geçiş için gerekli olan belli başlı tüm maddi ve manevi kültür unsurlarının oluşmuş bulunduğu, tarihçilerin ortak kanısıdır. Kıtlık ve çeşitli felaket dönemlerinde kullanılmak üzere, toplumsal artıklardan birikimler yapılabilmektedir. Ticaretin temeli atılmıştır. Hediye etme kültüründen, karşılıklı ihtiyaçlar için takas sistemine geçiş yapılmıştır. Manevi kültürün birçok unsuru din, tanrı, sanat, bilim ve tekniğin ilk orijinal hallerinde büyük gelişmeler sağlanmıştır. Tekerlek kullanılmaktadır. Daha da önemlisi, kadının öncülüğünde ve çevre ile çelişmeyen ekolojik bir yaşam söz konusudur.

Ne var ki M.Ö 5000'lerden itibaren hanedanlık, ideoloji ve uygulama olarak, o döneme kadar olan düzeni tersyüz etme sonucunda gelişecektir. Ataerkillik olarak da adlandırılan bu düzende, tecrübe sahibi ''yaşlı erkek", askeri maiyeti bulunan, avcılıkta uzmanlaşmış ''güçlü adam" ve bir nevi rahip öncesi kutsallık lideri olan ''Şaman"ın ittifakıyla, ataerkil yönetim kök salacaktır. Ana-kadın düzeni köklü bir dönüşüme uğramakta; adeta bir karşı-devrimle yüzyüze kalmaktadır. Kadın üzerindeki sahiplik, ilk mülkiyet düşüncesinin de temeli olmaktadır. Erkek bu düzen altında hem çocukların sahibidir, babasıdır; hem de çok çocuk sahibi olmak ister. Hanedanlık, ataerkillik ve babalık, sınıflı topluma yaklaşıldığının da kanıtı, göstergesidir.

Ayrıca bu süreçte, KENT ve ona dayalı uygar topluma geçiş, Verimli Hilal'in binlerce yıllık toplum geleneklerinde biriken maddi ve manevi kültür

değerlerinin niteliksel sıçramasıyla gerçekleşir. Tarih ilk kentin Dicle ve Fırat nehirlerinin denizle birleştiği alüvyonlu sahada, Sümer'lerce inşa edilen Uruk şehri olduğu konusunda hemfikirdir. Evrensel tarih için Uruk dönemi (M.Ö 3500-3000) UYGARLIĞIN başlangıcını teşkil etmesi açısından önemlidir.

Uruk kültürünü yansıtan şehrin tanrıçası İnanna Destanı'nda, kadının binlerce yıllık üretken yaratıcı eylemi ile oluşan, 104'e kadar sayılan toplumsal kurum ve kuraldan (ME'ler), teknikten söz edilmektedir. Kurnaz ve güçlü 'erkekleşen tanrılar'ın, bunları ellerinden almak için nasıl hileye ve zorbalığa başvurduklarını anlatmaktadır. Tanrıça İnanna şahsında kadınların bu ihanete karşı DİRENİŞİ, tarihin destansı mücadelelerinin anası durumundadır. Ancak Babil döneminde (M.Ö 1700'ler) kadın, kesin bir yenilgiye uğramış gibidir. Kadın artık KÖLE olduğu kadar resmi, genel ve özel fahişe muamelesi görmektedir. Hatta Ziggurat tapınaklarının bir kısmında, kadınların aşk nesnesi olarak rol oynadıkları da bilinmektedir.

Bu aşamadan itibaren kadının gittikçe derinleşen köleliğiyle, tanrı-kral'ın iktidarsal çıkışları, uygarlığın ilk büyük diyalektik çelişkisidir. Nitekim uzun yıllar tarihin gündemini oluşturan köle-efendi çelişkisi de, bu temel çelişkiden kaynaklanmaktadır.

Yeri gelmişken belirtebiliriz ki; iktidar kavramı,insan çabası üzerine kurulu, özünde artık-ürün ve değer olanaklarını sızdırmak amacıyla inşa edilen ''zor aygıtları" olarak tanımlanabilir. Çok çeşitli ve kapsamlı olarak inşa edilen iktidar aygıtları, son tahlilde insan emeği üzerine kurulu baskı düzenekleridir.

Bu dönemde, büyük birikim arzeden toplumsal artıklar üzerine yürütülen mücadele ve savaşlarla, kente dayalı sınıflaşma ve nihayet bundan sonra tarih sahnesine çıkan devletleşme safhası, gittikçe kırsal ve kentsel emekçilerle, tüm kabile sistemleri için büyük bir tehlike haline gelir. Çünkü özgürlükleri tehlikededir. Binlerce yılın ahlaki ve politik toplum geleneği, yok olma felaketiyle karşı karşıyadır.

Uygarlık toplumlarında hiyerarşi'nin sürekli iktidar ve devlet üretmesini, doğru çözümlemek gerekir. İktidar adeta kanser hastalığı gibidir; yayılmadan, yoğunlaşmadan ayakta duramaz. Sonuç, kendini sürekli üreten savaş ve devlet, iktidar parçası olma arayışıdır. Tıpkı avının peşindeki avcı gibidir iktidar elitleri ve kurumları... devletler ise bu işin meşrulaştırılmış biçimleri olmaktadır.

Şüphesiz ki devletlerin meşrulaştırılmasında, toplumların genel yönetim ihtiyaçları da tam bir maske olarak kullanılır. Hatta bazı toplumsal yönetimler, gerekli bir ihtiyaç olarak meşru görülebilir: Güvenlik, büyük sulama ve endüstri girişimleri, adalet işleri gibi...Fakat devlet yönetimlerinde bu toplumsal işler, hep ikinci planda tutulur ve kendilerini meşrulaştırma temelinde kullanılır.

İktidarlı,devletli toplumların bir diğer niteliği; erkek egemenlikli oluşlarıdır. Neolitik toplumda kadın ağırlıklı yönetimler, esas olarak üretim, güvenlik ve üreme amaçlıyken; uygarlık toplumlarında iktidar yönetimleri içte ve dışta, sömürü ve savaş amaçlıdır.

Devlet kavramının kökü ise Arapçadan çıkmadır. Devletin kelime anlamı, ele geçirilen bir kadınla yaşanılacak gece anlamına gelen sözcükten türemedir. Devletin kelime olarak bile tecavüz ve köleleştirmeyle ilişkisi, oldukça ilginçtir. Üstelik Arapça'da iktidarı çağrıştıran tüm kavram ve kurumların da anlamı çıplaktır: Keyif çatma ve sürdürmeyi çağrıştırır. Beş bin yıllık devlet oluşumlarının, ilk kaynağının da köleci devlet modeli olması; zaten gerçek yüzünü ortaya koymaktadır.

Şu hususu önemle belirtmeliyiz ki, Toros-Zağros dağ silsilesinin eteklerine dayalı toplumsal kültür, hiç bir dönemde orijinalliğini kaybetmemiştir. Kendi içinden çıkan askeri ve siyasi, hatta rahip merkezli dini hegemonlara da asla teslim olmamıştır. Büyük direnmiştir. Kuşkusuz ki bunun özünde, yaşadığı ve derin köklere sahip, M.Ö 15000'lerden günümüze kadar varlığını koruyan kabile sistemi ile tarım ve hayvancılık ekonomisinin rolü daima belirleyici olmuştur.

Köleci devletlerin hegemonya ve saldırılarına rağmen, kendilerini kölelik sisteminin dışında tutabilmiş ve sürekli sistemin talan ve köleleştirme seferleriyle yüzyüze kalan ve kabile sisteminde yaşayan aşiret ve kavim isyanlarının ardı arkası asla gelmemiştir. Süreç içinde demokratik uygarlığın bir parçası olarak, tıpkı devletli uygarlık sistemi gibi süreklilik kazanmayı başarmıştır. Egemen sistem ise insanlığın özgürlük özlemi ve tutkusunu temsil eden bu direniş

hareketlerini ‘’barbarlık” olarak tanıtmak istemiştir. Aslında ‘’barbar” olan köleci ve talancı uygarlık sistemidir. İnsancıl yaşamdan kopmak istemeyen ise direnişçi kabile-komün düzenidir. Bu çok açıktır. Çünkü bunlar doğayla iç içe, ana ile çocuk gibi kucak kucağa yaşam sürdüren toplumlardır. Gerçek insan olanlar, doğayla ve kendi içlerinde ana-çocuk gibi sevgiyle yaşayanlardır. Kadının ağırlıklı rol oynadığı toplumlardır. Çevreyi yıkmadan, kirletmeden yaşayanlardır. Baskı, sömürü, gasp ve talanı, kendilerine yabancı sayanlardır.

Öte yandan özellikle kadın icat ve keşifleriyle; çiftçi-çoban-zanaatkar keşif ve icatları, neredeyse neolitik dönemdeki keşif ve icatların tamamı oldukları halde, tarih hiç de bu gerçekliği teslim etmemektedir. Ayrıca köleleştirmeye karşı Semitik, Hurri (proto-Kürt) ve Ural-Altay kabilelerinin direnişi, gerçekten destansıdır. Örneğin bu direniş güçlerinden olan Hurri kabilelerinin M.Ö 4000-3000 döneminde birleşerek aşiretleşmelere doğru evrim gösterdikleri, tarihsel kayıtlardan anlaşılmaktadır. Aşiretler çoğunlukla, kabilelerin ortak savunma ve yönetim ihtiyacı için zorunlu bir aşamadır. Köleci uygarlıklara karşı yok olmamak için birleşme ve direnme ihtiyacı, aşiret örgütlenmesini doğurmuştur. Zaten kendiliğinden bir ordu ve politika gücüdür. Ulus kültürlerinin de ana kaynağı durumundadır. Aşirette komünal ruh güçlüdür. Aşiretlerin özgürlük, komünalizm, demokratik gelenek uğruna görkemli direnişleri olmasaydı; insanlık bir kul, sürü kitlesi olmaktan kurtulamazdı. Nitekim demokratik uygarlık tarihi de, bu güçlerin direniş, isyan ve ahlaki-politik toplum yaşamında ısrarlı tutumlarının tarihidir.

M.Ö 3000-2000 dönemi aşiretlerin konfederasyon tipi gevşek bağlı toplumsal oluşumlara girdiğini göstermektedir Asur güçlerinin köleleştirme saldırılarına karşı, destansı direnişler yaratmışlardır. Yine Mitanni ve Hitit (Proto-Kürt) Konfederasyonları, Hurri kökenli aşiretler oluşumu olarak, güçlü direnişler göstermişlerdir. Hurrilerin M.Ö 2000’lere doğru, yaklaşık olarak bugünkü Kürtlerin yaşadığı Kürdistan topraklarına sahip veya hükmedebilecek konuma geldikleri görülmektedir. Zaten Hurrice dilinin Proto-KÜRTÇE (Ön Kürtçe) olduğu, etimolojik çalışmalardan da tespit edilebilmektedir. M.Ö 1200’lerde Asur belgelerinde, Dicle-Zap kıyılarında Nairi halkı ve aşiret konfederasyonundan söz edilmektedir. Yine aynı kültürden olan Urartular (M.Ö 900-600) bir demir uygarlığı olarak,Asur Köleci-Devleti karşısında ayakta kalan tek güçtür. Medya beylikleri, sürekli direniş içinde olmalarına rağmen, Demirci Kawa efsanesinde gördüğümüz gibi, ancak M.Ö 612’de Asur Köleci İmparatorluğu’na karşı zafere ulaşırlar. Med Aşiret Konfederasyonunun direnişi de yine çok önemlidir; 300 yıl gibi bir zaman dilimine yayılmıştır.

Tarih boyunca kabile direnişlerinin, yaşadıkları tüm ihanet ve yenilgilere rağmen, tarihin motor güçlerinden oldukları, Demokratik uygarlığın eşit, özgür yapılanmalarını sürekli yaşadıkları kesindir. Kabilenin kendisi, demokratik komünalizmin bitmeyen kaynağıdır. Kabile algımızı geliştirirken, sadece geleneksel yapılanmalara da takılmamak gerekir. Sadece kan bağları, kabile olmak için yeterli ve gerekli de değildir. Kabile özünde, toplumun anlamlı yaşamının temel örüntüsüdür. Örneğin bu yaklaşımla, anarşistler tipik kabileci örgütlenmelerdir. Çevreci ve feminist hareketler, bu sıfata daha da yakındır.

Dinsel Nitelikli Direnişler

Köleliğe karşı ikinci direniş eğilimi, dinsel niteliği ağır basan, ideolojik kökenli olan direnişlerdir. Bunlar aşiretler-üstü direniş hareketleridir. Özellikle Mitracılık, Hıristiyanlık, Musevilik, İslamiyet ve Manicilik, başlangıç ve doğuş aşamalarında, köleciliğe karşı çıkan inanç akımlarıdır. Zerdüştiliğin devamı niteliğindeki Zerdestçilik, Ezidilik, Alevilik ayrı bir direniş kolu niteliğindedir; daha çok da yoksulların saflarında etkilidir. Sonuç olarak Ortadoğu’da kabile ve din direnişçiliği, günümüzde bile hala canlılığını koruyorsa, bu durum tarihsel temellerinin ne kadar eski ve güçlü olduğunu göstermektedir.

Önemle vurgulamamız gereken gerçek şudur: Tarih sadece devletli uygarlık yürüyüşü değildir. Daha fazlasıyla demokratik uygarlık, yani komünal yürüyüşlüdür. Teorisi ve yeniden yapılanması gereken de, tarihin bu soylu yürüyüşüdür. M.Ö 3500-3000 yılları, tarihsel yürüyüşün çatallaştığı, ikili bir yürüyüşün başladığı yıllardır. Kentleşme, sınıflaşma ve devletleşme ile nitelenen devletli uygarlık sisteminin yürüyüşüyle, tarihin derinliklerinden

gelen demokratik uygarlık sisteminin yürüyüşüdür. Temelinde devlet-toplum çelişkisi bulunan, bu iki yürüyüş kolu arasında, o dönemde başlayan mücadele, özünde aydınlığın karanlığa karşı mücadelesi olarak günümüzde de sürmektedir.

Tarih, M.Ö 3500-3000 yıllarında ilk kentin, Dicle-Fırat nehirlerinin denizle birleştiği alüvyonlu sahada Sümerlerce inşa edilen Uruk şehri olduğu konusunda hemfikirdir. Hatta bugünkü Irak adı da, Uruk'tan kaynaklanmış olabilir. Evrensel tarih için Uruk dönemi, uygarlığın başlangıcını, diğer bir deyişle çatallaşmasını, teşkil etmesi açısından önemlidir. Etrafı surlarla çevrili olan bu kent, üç katlı tapınağı olan Zigguratların da tarih sahnesine çıkmasının sembolü olmuştur. Sümerlerde Zigguratlar, öncelikle ideolojik bir karargahtı. İdeolojik kölelik, ilk adımda bu tapınaklarda inşa edilirdi. Orada hem insanlar köle olarak çalışır hem de üretim ve siyaset planlanırdı. Hatta inanç da orada inşa olunurdu. İnançla zihniyet fethedilir ve kölelik meşrulaştırılırdı. Eşit ve özgür kabile insanından, her bakımdan farklı bir toplumsal inşa söz konusuydu.

Bir kere ana-tanrıçalı dinden, baba-tanrılı, erkeğin egemen olduğu dine; yerdeki totemden gökteki tanrıya; her kabilenin tanrısından kent tanrısına; kentlerin birliğini temsilen, yerin ve göğün genel tanrılarına doğru bir dönüşüm gerçekleşmektedir. Aslında Sümer Panteonu, yükselen yeni sınıfın tanrısallaşmasıdır. Zigguratlar üç katlıdır. En üst kat, tanrıların panteonudur. Orası zihinlere hükmeden tanrı mekanı olarak düşünülür. Orta kat Rahiplerin, yani tanrı elçilerinin, politik yönetim karargahlarıdır. En alt kat ise çalıştırılan kul-kölelerin, yani en alttakilerin, ezilenlerin yeridir. Bu model, günümüze kadar özde değişmemiştir.

Hatta tüm dinlerde, şu üçlüyle karşılaşmıyor muyuz? Tanrı-elçi-kullar düzeni... Peki temel sınıf düzeni de şöyle değil midir? Asker+siyasi yönetici+rahip, üst tabakayı oluştururken; orta tabakayı orta sınıf+bürokrasi+meşrulaştırma kurumları (üniversite, mabed,medya) oluşturur. En alttakiler ise ilk iki sınıfın dışında kalan herkestir: Proleter, köylü, memur, öğrenci, kadın, çocuk, işsiz v.s

Merkezi uygarlık sistemi'nin beş bin yıllık bu öyküsü, gerçeğe en yakın bir tarih kurgusudur. Daha doğrusu ampirik olarak gözlemlenen bir gerçekliktir. ziggguratı çözümlemek, merkezi uygarlık sistemini çözümlemektir; dolayısıyla günümüzün kapitalist dünya sistemini, gerçek temellerine oturtarak çözümlemektir. Kapitalizmde, sermaye ve iktidarın kümülatif olarak sürekli gelişimi madalyonun bir yüzü iken, diğer yüzünde korkunç kölelik, açlık, yoksulluk, vahşet ve belki de en kötüsü sürüleşme vardır.

Devletli uygarlık sistemi içinde Akad, Babil ve Asur köleci imparatorluklarına geldiğimizde, çok tanrılı panteondan giderek bir tanrının yükselmeye, diğerlerinin üstüne çıkarak, onları kendisine yardımcı kılmaya başladığını gözlemliyoruz. Çok açık ki İKTİDAR gücü merkezileştikçe, panteon da merkezileşiyor. Her dediği kural, kanun olan tanrı-krallara sıra gelince, mutlak tek tanrılı inançlara da kapı aralanmış oluyor.

Özcesi neolitik toplumda, her klan ve kabilenin bir totemi yani tanrısı vardır. Toplum büyüyüp birleşik hale gelince, sınıflaşıp üst yönetimler oluştukça, hatta tek kişilik yönetimler ortaya çıktıkça, tanrıların sayısı da çokluktan bire doğru azalmaya başlamaktadır. Ayrıca KADIN toplumda etkisini yitirdikçe, tanrıların cinsiyeti de değişmekte; kadın tanrıçalar yerine erkek, ata, baba-tanrı peydahlanmaktadır.

Bu kapsamda Mısır, Akad, Babil kralları kendilerini binlerce yıl, Firavunlar, Nemrutlar, yani tanrı-krallar olarak meşrulaştırmışlardır. Buna sistemli bir biçimde karşı çıkan İbrahimi gelenektir. Hz. İbrahim'in (M.Ö 1700'ler) Urfa'daki Nemrut'a karşı geliştirdiği direniş eylemi, en az 3000 yıllık bir tanrı-kral ideolojisiyle mücadele etme gerçekliği açısından büyük önem arzetmektedir. İlk defa kullar, ''tanrı''ya karşı çıkmaktadır. Bu durumun, o dönemde çok büyük bir ideolojik devrim olduğu açıktır. Yeni anlayışa göre, Tanrı-Krallar da basit insanlardır. Tanrı ise insan değildir. Her şeyi yaratandır. Eşi görülmemiş, mucizevi olay budur. Hem maddi eylem, put kırımı vardır; hem de yeni ideolojik arayışlar söz konusudur. İnsanların asla tanrı olamayacakları, İbrahimi dinlerin (Musevilik, Hıristiyanlık, İslamiyet) temel ilkesidir. İnsanlar ancak Peygamber (Tanrı Elçisi) olabilirler. İbrahimi dinler, bu çok köklü olan köle-tanrı ilişkisini tümden yıkmamışsa da, önemli ölçüde yumuşatıp reformdan geçirmiştir. Her üç dinin de sonradan

saptırılıp, uygarlık dinlerine dönüştürülmeleri, farklı bir olgu olarak değerlendirilmelidir.

Köleliğe direniş, her üç İbrahimi dinde de meşrudur ve teşvik edilir. Ekonomide de ciddi reformlara yol açmışlardır. Daha eşitlikçi bir yapı hedeflenmiştir. Sadaka, zekât, vakıf önemli araçlardır. Siyasi alanda demokrasi ve cumhuriyet hedeflenmese de, tanrı-kral otoritesi yumuşatılmıştır. İnsanın tanrının vekili, elçisi olabilme sıfatı, teolojik bir devrimdir. Evrensel tarih üzerindeki etkileri büyük olmuştur.

Unutmamalıyız ki, M.Ö 3500-1500'ledeki iki bin yılda, tarihin derinliklerinden gelen ahlaki ve politik toplum, büyük darbe yemiştir. İbrahimi geleneğin oluşturduğu yeni paradigma da, elbette metafiziktir. Ama yine de çok önemli bir tarihsel çıkıştır. Yeni dönemde, ''AHLAK''ın tamamen ''din'' olarak sunulduğu anlaşılmaktadır. Bu yeni durum ortaya şu soruyu çıkarmaktadır: Dinselleştirilmiş ahlak ve politika, acaba ne derece devletli uygarlık karşıtıydı? Veya bu adımın kendisinin, bir yeni uygarlık oluşturup oluşturmadığıdır. İbrahimi dinlerin bugüne kadar geçirdikleri evrim dikkate alındığında, bu soruyu iki yönlü yanıtlamak mümkündür: Üst tabakada yansımasını bulan birinci eğilim; bizzat tanrı olmak yerine, tanrı elçiliği örtüsü altında yerel krallık ve beylikler oluşturma peşindedir. Mesela Hz. Musa'nın, kavmiyle Mısır'dan çıkması, yıllar sonra yeni bir beylik kurmasıyla sonuçlanır. Nihayet bu ütopya, M.Ö 1000'ler civarında, bugünkü İsrail-Filistin alanında Samuel, Davut ve Süleyman peygamberlerce gerçekliğe ulaştırılmaktadır. İkinci eğilim, daha yoksul ve radikal kesimin anti-uygarlık eğilimidir ki, Hz.İsa'nın çıkışında da, bu gerçeklik vardır.

Özellikle belirtmek gerekir ki; Museviliğin peygamberi olarak Hz.Musa'nın yoksul, yarı-kölelik koşullarında yaşayan ibranilere dayanarak, Mısır'da Firavun'a isyan etmesi ve kırk yıllık çöl öyküsü, baskıya ve zulme karşı büyük bir direniştir.

Yine tarihte etnik temelli olmayıp, ilk ciddi sosyal hareketlerden biri olan Hıristiyanlık dininin çıkışı da, yine büyük bir önem taşımaktadır. Çıkışında özgürleşme ve eşitlik hedefi ağır basar. Ortadoğu'da yaklaşık 3500 yıllık merkezi uygarlık sisteminde oluşan alt-sınıf ve tabakalaşma sürecinin, Köleci Roma İmparatorluğu'nda doruk noktasına varmasına bir tepki olarak gelişir. Tam da o dönemde Roma'da yaygın bir çarmıha germe cezalandırması uygulanmaktadır. Büyük köle ayaklanması olarak Spartaküs Hareketi'nin direniş anıları hala çok tazedir. Bu direniş sırasında, Roma yollarında beş bin kölenin çarmıha gerildiği rivayet edilmektedir. Hz.İsa'nın o dönemde KUDÜS Eyaleti'nde, bir Yoksullar Hareketi olan Musevi Essenİ tarikatından etkilendiği ve dönemin üst din adamlarına tepki duyması nedeniyle çarmıha gerildiği (M.S 34); İhbarın ise 13.Havarisi Yehuda İskaryot tarafından yapıldığı söylenmektedir. Hz.İsa'nın katledilmesinden sonra, Hareketi asıl toparlayan Havarisi Tarsus'lu Paul'dur. İlk Hıristiyanlar 300 yıl yeraltında açlık, işkence ve arenalarda aç aslanlara yem edilmeyi göze alarak destansı bir direniş sergilemişlerdir. Günümüzdeki Kapadokya yeraltı şehri o dönemin direniş mevzileridir. Ancak daha sonraları, politikleşen üst yönetim Rahipler konseyi, Bizans'ta inşa edilen yeni imparatorluğun ideolojik organı haline gelerek, Hz.İsa'nın çizgisine ihanet etmişlerdir. Hıristiyanlığın direnişçi yanı törpülenerek, devletli uygarlık güçlerinin silahına dönüştürülmüştür.

Ayrıca bu dönemde, Mani ve Mitra hareketleri de önemli bir çıkıştır. Sistem tutunabilseydi, erken bir Ortadoğu Rönesansı olabilirdi. Ancak yine de toplumun ahlaki gelişiminde önemli bir rol sahibidirler.

Merkezi uygarlık sistemi'ne karşı ideolojiler arasında, Zerdüştiliğin de özel bir yeri ve anlamı vardır. Uygarlık sisteminin sinsi ideolojik hegemonyasına karşı, ahlaki toplum direnişiyle yanıt vermek istemiştir. Eski Aryen inancı olan Ahura Mazda geleneğinde reform yapmıştır. İbrahimi dinleri de en çok etkileyen bir kaynak olan Zerdüşti gelenek, Zağros dağ kökenli ziraat ve hayvancılık toplumunun ahlaki ve politik, yarı-felsefe, yarı-din ağırlıklı öğretisidir. Greklerin özellikle Med'ler kanalıyla, Zerdüşt geleneğine çok şey borçlu olduklarını, Heredot tarihinin büyük kısmında, MED'lere ilişkin anlatımlardan da çıkarsamak mümkündür. Köleliğin fazla gelişmediği, özgür toplum yaşamının güçlü olduğu bir toplumun, ahlaki ve politik gerçekliğini ifade etmesi anlaşılır bir husustur. Halen bu gelenek Zerdeştler, Aleviler ve Ezidi toplumu içinde yaşamaktadır. Özellikle

sosyal yaşama ilişkin net ilkeleri vardır. Sağlam bir eş ilişkisine büyük önem verilir. Eşler arasında kökleşmiş hiyerarşiden ziyade, eşitlik ve özgürlüğe yakın bağlar geçerlidir. Yalan söylemek, en büyük ahlaksızlıktır. Kulluk ilişkilerinden uzak sosyal yaşam önemsenmektedir. Ziraat ve hayvancılığı gözde ekonomik faaliyetler olarak belirler. Hatta hayvanlara karşı, tam bir çevreci yaklaşım vardı. Et yemekten uzak durulurdu. Ziraat işleri ibadetle eşdeğerdi. Nitekim Filozof Nietzsche'nin Zerdüşt hayranlığı önemli ve öğreticidir. Aslında günümüze çok cılız yansıması, insanlık adına büyük bir kayıptır.

Mazdek, Hürrem ve Babek gibi ünlü komünalistler tarafından, devletli uygarlık güçlerine karşı yapılan isyan ve direnişler, alan ve karakter unsurları nedeniyle, Zerdüştiliğin son temsili gibidirler. Her üçü de, hem İran-Sasani çürümüş monarşizmine, hem de sefahat içindeki Abbasi Sultanlarına karşı direnişiyle, kahramanlığın simgesi oldular. Bu nedenle demokratik uygarlığın, Ortadoğu kültüründe sahip çıkılması ve beslenmesi gereken ana damarlarından birinin, Zerdüşti gelenek olduğu gözardı edilmemelidir.

Üçüncü İbrahimi din olan İslamiyet de, Musevilik ve İsevilik ile Sabilik ve Zerdüştilikten etkilenmiştir. Bu dinin doğuşu döneminde Mekke, Arap Aşiret Konfederasyonunun yönetimi altındadır. Köleci sistemin yaygınlığı, kadınların daha da derinleşmiş köleliği, kız çocuklarının diri olarak toprağa gömülecek kadar değersizliği, aristokratik yönetimin kölecil karakterini açığa çıkarmaktadır. Ayrıca Mekke panteonundaki üç büyük putun (Laat,Menaat,Uzza) Kabe'deki varlığı, geleneksel uygarlık sistemindeki tanrısal üçlünün Mekke kolunun da oluştuğunun işaretidir. Aristokrasinin paganizmi resmi din olarak yaşaması, Peygamber Hz.Muhammed'in neden çok şiddetli bir anti-putçu olduğunu da izah etmektedir.

Hz.Muhammed, eşi varlıklı Hatice sayesinde, Mekke'deki orta ticaret sınıfının öncüsü konumundadır. Bu nedenle Mekke'deki paganist üst aristokrasi ile bu yeni orta-sınıf tüccar arasında, şiddetli bir çatışma vardır. Medine kentine zorunlu olarak hicretinden sonra, burada yeni bir sosyal ve siyasal sözleşme gerçekleştirmiştir. Bu Medine Sözleşmesi'ne Arap Aşiretlerini ortak etmek, Hz.Muhammed'in ilk büyük başarılarından biridir. Ustalığının daha da önemli bir yanı, dönemin maddi gerçekliğini, muhteşem bir dinsel söylemle, manevi bir gerçekliğe yani İslam dinine dönüştürmesidir. Kabile yoksulları İslamiyetin inanç sistemine gerçekten inanmış ve aktif eylemde idiler. Fakat aynı şeyi kabile aristokrasisi ve komuta kademesi için söylemek mümkün değildir.

Hz. Muhammed'in Medine'deki çalışma tarzı, konumuz açısından büyük önem taşımaktadır. Cami denilen yer, aslında demokratik meclis işlevindedir. Başlangıçta tüm sorunlar camide tartışılmakta ve karara bağlanmaktadır. Herkes söz alıp, düşüncesini dile getirmektedir. Toplantı bileşimi ve işleyişi, kesinlikle demokratiktir. Kadınlardan, kölelerden ve Araplar dışındaki diğer etnik gruplardan, bu tartışmalara özgürce katılım olabilir. Örneğin, Bilal-i Habeşi bir Afrikalı siyah köledir. Selman-ı Farisi, Fars kökenli bir sahabedir. Kadınlar erkeklerle ortak namaz bile kılabilmektedir. Başlangıçta cinsiyet ve kavim şovenizmi kesinlikle yoktur. Demokratik katılımcılık ilkesi yürürlüktedir. Hatta yönetici ve komutanların belirlenmesi, yine bu tür toplantılarda kararlaştırılmaktadır. Hz.Muhammed'in örgütlenme anlayışı, zor temelinde değil, Allah aşkı adına ikna temelli bir örgütlenme yaklaşımıdır. Hatta dört halife döneminde bile, işleyişte henüz bir saltanat emaresi yoktur. Cumhuriyet ve demokrasiye yakın bir dönem yaşanmaktadır.

Ne var ki M.S 650-660 yılları arası Hz.Ali, Osman ve Muaviye arasında rekabet kızışır. Ardından Ali ve Osman öldürülür. Kureyş aristokrasisi Muaviye şahsında, sadece devrimci islamdan intikam almakla yetinmez; ŞAM merkezli EMEVİ saltanat rejimini de hızla inşa eder. İslam görüntüde ad olarak korunmakta; fakat özde büyük bir ihanete uğramış bulunmaktadır. Zaten islamiyetin asıl talihsizliği, Musevi ve İsevi hareketten çok daha kısa sürede, uygarlıkçı güçlere alet edilmesidir. Doğuşunun üzerinden daha elli yıl bile geçmeden, Şam'da Muaviye sülalesi ile birlikte, karşı - devrimin silahına dönüştürülmüştür. M.S 681'de Ehli Beytin katledilmesiyle, aslında İslamiyet de Kerbela'da öldürülmüştür. Geriye kalan islam değil, artık ''karşı-islam" dır. Emevi, Abbasi, Selçuki, Osmani, Safevi dönemlerine, Hz.Muhammed'in yaklaşımı açısından islam demek mümkün değildir. Böylece son İbrahimi din de, çok kapsamlı bir

ihanete uğramıştır. Hatta günümüzde El-Kaide, Daiş vahşetine dönüşmüş ve adına kapitalizm denilen merkezi uygarlık sistemi'ne eklemlenmiştir. Bu ''islam''ın diğer bir adı ''Sünni'' islamdır. Geleneksel, sağ, aristokratik islamdır. Özcesi, ''karşı-islam''dır.

İktidar gücü olan bu kabile aristokrasisine karşı, kabile yoksulları, giderek ihanete uğradıklarının bilincine vararak, çok köklü bir iç savaşa yöneldiler. İlk direniş örneği, ''Hariciler'' hareketidir. Muaviye-Hz.Ali çelişkisine tepki duyarak eyleme geçen ilk büyük fraksiyondur. Hepsi yoksul bedevilerdir. Daha sonraları On İki İmam Hareketi, İsmaili ve Fatımi hareketleri, ehli beyt adına yola çıkmakla birlikte, Sünni İslamı iktidardan etmeyi başaramadılar. Bunların 16.Yüzyıl başlarındaki İran kolları, ''şia'' adı altında resmi uygarlık gücü haline geldiler. Yani Fatımi Devleti gibi bir sağ sapmaya uğradılar. Ancak yoksullar, Aleviler ve bunların benzerleri olan Karmatiler, Murabitonlar ve Hasan Sabah yandaşları, daha radikal direnişçiler olarak, iktidarlara karşı dikilmeyi sürdürdüler.

Özetlersek; Ortadoğu'nun Toros-Zağros sıradağlarınca çevrilen Verimli Hilal'inde, yaklaşık on bin yıl yaşanan ve son beş bin yılını Merkezi uygarlık merkezii olarak sunabileceğimiz bu tarih, insanlığın ana nehridir. Diğer uygarlıklar, sonuçta bu ana nehire katılmaktan kurtulamazlar. Ancak en son temsiciliğine İslam adı altında soyunan hegemonik güçler, Merkezi Uygarlığın Ortadoğu coğrafyasından kayacağını hiç düşünmediler. Çünkü değişmez kader anlayışı, onlarda bir iman meselesi gibiydi. Hem manevi kültürün, hem de maddi kültürün yani üretim, ticaret, para ve pazar olarak ekonominin de ana vatanıydı Ortadoğu. Ve hep öyle kalacağını düşündüler.

Uygarlığın Kökü Ortadoğudur

Miladi 1000'li yılların başında İtalyan yarımadasında kıyı kentleri, ilk defa tarih sahnesine çıkarken, Avrupa halen uygarlığın çok uzağındaydı. Ortadoğu kültürünün bir parçası olan Hıristiyanlık tarafından fethi, henüz yeni tamamlanmıştı. Kent devrimleri ilk adımlarını atıyorlardı. O dönemde Avrupa, Doğulu hegemonlar tarafından işgale bile değmez addediliyordu. Hatta gerçekte işgalin masrafına değmeyecek kadar, yoksulluk içindeydi. Ancak tam da o dönemde, başta İtalyan kentleri, Ortadoğu ile önce bilgi ticareti; sonra da maddi ürün ticaretine başladılar. M.S 1250 yılına kadar, bu taşıma işi bütün hızıyla devam etti. Bu tarih, aynı zamanda Ortadoğu'nun kısır döngüye girdiği tarihtir. Oysa Avrupa, o aşamada dinden felsefeye çıkış yapıyordu. Ortadoğu ise deyim yerindeyse, felsefeyi boğmakla meşguldü. Mesela İmam Gazali, din adına felsefeyi mahkum etmişti. İslamda içtihad kapısının bu şekilde kapanışı, dini bir doğmatik yapıya dönüştürmüştü. Oysa Avrupa, tam tersine maddi ve manevi kültür devrimine kapılarını sonuna kadar açmıştı.

Uzun sözün kısası; uygarlık merkezi artık Ortadoğu'dan Avrupa'ya kayma süreci içindeydi. Sonuçta Avrupa Modernizmi, üç sacayağı üzerinde yükselmeye başlamıştı: Kapitalizm, ulus-devlet, Sanayi Devrimi... ve son 500 yıldır da, uygarlık sisteminin merkezi artık Avrupa' dadır.

Ulus ve Demokratik Ulus İkilemi

Klan, kabile ve aşiretler halinde gelişme kaydeden toplum doğası, daha yerleşik hale gelip, ortak dil ve kültürünü geliştirdikçe, kavim(milliyet) ve ulus olarak şekillenmeye başlamıştı. Daha doğrusu, orta çağda kavim ve yakınçağda da ulus kimliğine çok daha fazla yaklaşmışlardır. Kavim, ulusun bir nevi kimlik malzemesiydi. Yakınçağla birlikte iki yoldan uluslaştıkları görülmekteydi. Biri devlet-ulusu'dur. Hakim bir etnik grup, temel çekirdek rolünü oynar; farklılıklar bu pota içinde eritilir. ''vahşi uluslaştırma'' denen yol da budur. Türkiye Cumhuriyeti devletinin, bu zihniyet temelinde, başta Kürtler olmak üzere tüm farklı etnik kimlikleri Türklük potası içinde asimile ederek, kültürel bir soykırım gerçekleştirmesi, ''vahşi uluslaştırma'' ya en somut örnektir.

İkinci yol uluslaşma, ahlaki ve politik toplum kapsamındaki ayrı veya benzer dil ve kültür gruplarının, demokratik siyaset temelinde, demokratik topluma dönüştürülmesiyle gerçekleştirilir. Demokratik ulus olarak kavramlaştırdığımız oluşum da budur. Kürt uluslaşması, Rojava'da yarattığı demokratik ulus modeliyle, buna en çarpıcı bir örnek olmuştur.

Diğer bir tanımla, Merkezi uygarlık sistemi'nde devlet, ulus'u zor temelinde tek tipleştirmekte ve

farklılıkları bir potada eritmektedir. Adına ulus-devlet dediğimiz olgu da budur. Ancak kökleri tarihin derinliklerinden gelen, ahlaki ve politik toplumu esas alan demokratik uygarlık sistemi ise farklılıkları zenginlik ve insanlığın ortak mirası kabul ederek, özgür yaşamalarını ve varlıklarını korumayı güvence altına almaktadır. Beş bin yıldır, çatallaşarak ikilemsel bir süreç halinde ilerleyen iki uygarlık sisteminin niteliksel farkı, bu kadar net ve açıktır. Biri ‘’öl-öldür !” ; diğeri ‘’ yaşa-yaşat !” felsefesini temel almaktadır. Biri hegemonik, diğeri demokratiktir. Biri militarist özlü, diğeri barışçıl ve hümanisttir. Biri ezen, diğeri baskıya, zulme ve adaletsizliğe karşı direnendir...

Bu nitelikleri nedeniyle ulus-devlet, kapitalizmin toplumu fethetme ve sömürgeleştirme eyleminin, en temel araçsal formu olmaktadır. Her şeyden önce ulus-devlet, iktidarın azami formu olarak düşünülmelidir. Bu aşamada ticari, sınai ve finans tekelciliği, iktidar tekelciliği ile azami ittifak kurmuş durumdadır. Sermayenin devlet olarak örgütlenmesinin en tipik ve en kestirme halidir. Tüm toplum, ulus-devlet içinde adeta eritilir. İktidar her şeyleşir; toplum ise hiçleşir. Tam da bu nedenle, ulus-devlet aslında cumhuriyetçiliğin inkarıdır.

Nitekim katı ulus-devletçilik, politik toplumun ortadan kaldırılması anlamında, Hitler faşizmi ile özdeştir. Politik ilkesi işlemeyen bir toplum, ancak ve ancak bir kadavradır. Zaten modern demokratik toplum, bu olumsuzluklara direnen, kendi toplumsal işleri üzerinde hem düşünen, söyleyen, hem de kendini kararlaştırarak eyleme geçiren toplum olarak farklılaşmayı, çok kültürlülüğü, bu temelde eşitliği yaşamsallaştırarak üstünlüğünü kanıtlar. Cumhuriyet ve demokrasi, ancak ulus-devlet tekelciliğine karşı çoğulcu demokratik siyaset oluşumlarıyla gerçek anlamına kavuşurlar.

Bir diğer yaklaşımla ulus-devlet, özünde askeri bir sistemdir. Savaşların ürünü olmayan, tek bir ulus-devlet düşünülemez. Toplumu tamamen askerileştirir. Ekonomiyi dahi militaristleştirir. Sivil kurumlar da esas olarak, bu askeri zırhı örten perde durumundadır. Nitekim Türkiye’de çok duyduğumuz asker-millet denilen olgu da, kaynağını buradan alır. Zaten süreç içinde de FAŞİZME evrilir. Günümüz Türkiye’si işte böyle bir belayla yüzyüzedir. Bu nedenle, özsavunma boyutu, toplumlar için kimliğini koruma, politikleşmelerini sağlama ve demokratikleşmelerini gerçekleştirme olgusuyla iç içedir.

Özsavunma konusunda, iki yanlışa düşmemek önemlidir: Birinci yanlış, kendi özgüvenliğini tekelci düzene teslim etmektir. Halk arasında buna kuzuyu kurda teslim etmek denir; anlamlıdır. Bunun yıkıcı sonuçları, binlerce örnekle ortaya çıkmıştır. İkinci yanlış, devlete karşı hemen devlet gibi olmak parolasıyla, iktidar aygıtı olmaya çalışmaktır. Reel Sosyalizm deneyleri de, ders çıkarmak açısından, bu konuda yeterince aydınlatıcıdır.

Göz önünde tutmamız gereken bir diğer gerçeklik, ulus-devlet’in temel ideolojik formunun, milliyetçilik olduğudur. İkinci sıradaki eklektik ideolojisi pozitivist bilimciliktir. Üçüncü ideolojik formu toplumsal cinsiyetçiliktir. Kadının çok amaçlı sömürgeleştirilmesi; erkeğin ise azami iktidarlaşmasıdır. Dördüncüsü ise dini miliyetçilikle iç içe kullanmaktır. Zaten faşizm de, bu dört eklektik ideolojinin hegemonik kullanımını şart kılar. İdeolojik hegemonyasız faşizm sürdürülemez.

Ulus-devletin zirvesi olan faşizmin, politik toplumu ortadan kaldırma hedefinde yoğunlaşması, toplumsal politika üzerinde biraz daha durmamızı, gerekli kılmaktadır.

Devlet Toplum Çelişkisindeki Direniş

Toplumsal politika ile özgürlük bağlantısı çok güçlüdür. Toplumsal politika geliştiremeyen her toplum, bunun karşılığının özgürlükten yoksunluk olarak kendisine döneceğini mutlaka görecektir. Politikasını geliştiremeyen her toplum (klan, kabile, aşiret, kavim, ulus, sınıf hatta devlet ve iktidar aygıtları) kaybetmeye mahkumdur. Zaten politika geliştirememek demek, kendi vicdanını, hayati çıkarlarını ve öz kimliğini tanımamak demektir. Herhangi bir toplum için bundan daha ağır bir düşüş, kaybediş söz konusu olamaz. Özgürlük talebi bu tür toplumlar için ancak öz çıkar, kimlik ve kolektif vicdanları için ayağa kalktıklarında, direndiklerinde, diğer bir deyişle politik mücadeleye atıldıklarında söz konusu olabilir. Varlıkları için bedel ödeyip direnemeyenlerin ebediyen kaybedecekleri kesindir.

Tarihte tanıktır ki, iktidar ve devlet olgusunun kendileri, toplumsal politikanın inkarının sağlandığı aşamada vücut bulurlar. Toplumsal politikanın bittiği yerde, iktidar ve devlet yapıları iş başında olur. Yani iktidar ve devlet, politik sözün ve dolayısıyla özgürlüğün bittiği yerdir. Orada sadece idare etme, söz dinleme, buyruk alma ve verme söz konusudur; kanun, tüzük, yönetmelik ve kararnameler vardır. Yani ''ne kadar devlet, o kadar az özgürlük...'' ilkesi işlemektedir. Hatta kapitalist dünya sisteminde ve özellikle de ulus-devletin zirvesi olan faşizmde, politikanın gerçek ölümünden de bahsetmek mümkündür. Bu nedenle ille de özgürlük diyorsak, en başta toplumun kolektif vicdanı olarak ahlakı ve ortak akıl olarak politikayı, tüm yönleriyle ve entellektüel gücümüzle yeniden ayağa kaldırıp, işlevsel kılmak kesinlikle zorunludur. Politikleşmeyi özgürleşmenin ana biçimi olarak kabul edersek, toplumu politikleştirdikçe özgürleştirebileceğimizi, tersi olarak da toplumu özgürleştirdikçe daha fazla politikleştirdiğimizi bilmek durumundayız.

Toplumsal politikayı aynı şekilde demokrasi ile de bağlantılandırabiliriz. Zaten toplumsal politikanın en somut hali demokratik siyasettir. Demokratik siyaset yürütmeden, genelde toplumun, özelde de her halkın ve topluluğun, ne politikleşmesi, ne de politik yoldan özgürleşmesi mümkündür. Özcesi, demokratik siyaset özgürlüğün öğrenildiği, yaşandığı gerçek okullardır. politika işleri ne kadar demokratik özneler yaratırsa, demokratik siyaset de toplumu o denli politikleştirir, dolayısıyla özgürleştirir.

Yine özgürlükle eşitliği bağdaştırmak, toplumsal politikanın gerçek hedeflerindendir. Özgürlüğün farklılaşma kavramına çok bağımlı olduğunu belirlediğimizde, ancak eşitliğin de farklılaşmaya bağlanması halinde, özgürlükle anlamlı bir bağı kurulabilir. Ve de gerçek adalet, ancak farklılıkları temel alan bir eşitlik anlayışı içinde gerçekleşebilir.

Bu gerçeklikten hareket ettiğimizde, demokratik toplumun bireysel özgürlüklerle, kollektif özgürlükleri uyumlulaştırmada en elverişli zemin olduğu, 20.Yüzyılın büyük yıkım getiren bireyci (vahşi liberalizm) ve kolektivist (firavun sosyalizmi) modellerinin denenmesinden sonra, iyice açığa çıkmış bulunmaktadır. Buradan da hareketle, demokratik toplumun, bireysel ve kolektif özgürlükleri dengelemek kadar, farklılıkları esas alan eşitlik anlayışını gerçekleştirmede de, en uygun politik rejim olduğunu saptamak mümkündür.

Demokratik Uygarlık, Bir İnşa Yürüyüşüdür

Detaylarına girmeden dikkat çekmek isteriz ki, kapitalist modernite için temel, özgün nitelikler olarak düşünülen kapitalist üretim toplumu, endüstri toplumu ve ulus-devlet toplumuna karşılık; demokratik uygarlığın (Uygarlık,çağ kelimesinin öz türkçe karşılığıdır ve modernite anlamına gelmektedir) ahlaki ve politik toplum (yani Demokratik Toplum), eko-endüstriyel toplum ve demokratik konfederalist toplum boyutları öne çıkar ve alternatif oluşturur. Demokratik modernite, devletli uygarlık ile ikilem halinde, devlet oluştuğundan beri de her yerde, her zaman vardır ve bundan sonra da var olacaktır. Zira bu yürüyüş, insanılğın özüyle yüklüdür. İnsan ve insani değerler yaşadığı müddetçe, o da varlığını hep savunacak ve koruyacaktır.

Demokratik uygarlık (Modernite); hem bir düşünce sistematiği, hem de ahlaki kurallar ve politik organların bütünlüğüdür. Böyle tanımlanabilir. Resmi dünya sisteminin tüm baskı ve sömürüsüne rağmen, toplumun öteki ve aydınlık yüzü, yok edilememiştir.

Özetlersek; demokratik uygarlık sistemi'nin ana birimine ilişkin özelliklerini de şöyle sıralayabiliriz: Ahlaki ve politik toplum, insan toplumunun başlangıcından, bitimine kadar devamlı aranması gereken temel özelliğidir. Kent-sınıf-devlet üçlüsü üzerinde yükselen uygarlık sistemlerinin karşı kutbunda yer alır. Toplumsal doğanın tarihi olarak, demokratik uygarlık sistemi ile uyum içinde gelişir. En özgür toplumdur. Ahlaki ve politik toplum, aynı zamanda demokratik toplumdur. Devlet olgusuyla karşılıklı diyalektik çelişki içindedir. Bu iki sistem arasındaki barış; ancak her iki gücün silahsız, öldürmesiz bir arada yaşama (yani demokratik uzlaşı) iradeleriyle mümkündür. Unutulmamalı ki komünal ve sosyalist sistemler, demokratik oldukları oranda, ahlaki ve politik toplumla özdeşleşebilirler. Devlet

hali olarak özdeşleşme,mümkün değildir. Ve nihayet güncel tartışma ve kararlar kadar, stratejik kararları da, toplumun ahlaki-politik irade ve ifadesi belirler. Esas olan tartışmak ve karar gücü olabilmektir.

Kutsallık Baskıya Karşı Direnme Hakkıdır

Devletin ilk doğuşundan günümüze kadar varlık sürdüren tüm devletlerde, hep ahlaki toplum yerine hukuki toplum ikame edilmektedir. Şüphesiz ki adil olmak kaydıyla, toplumda hukukun da yeri vardır; bu anlamıyla vazgeçilmezdir. Ne var ki pozitif hukuk adı altında, devletçe topluma dayatılan adil hukuk değil, hukuka içerilmiş hakim sınıf tekelciliğidir. Günümüz devletlerinde de ulus tekelciliği ve ulus-devlet kuralcılığıdır. Ret ettiğimiz de budur...

Ancak egemenlerin ve onların baskı gücü olan devletin tüm kısıtlamalarına rağmen; tarihsel süreçte insanın ve toplumun direnme hakkı, hukuk dışı eylem ve davranışlarıyla, baskı ve zulüm aracı durumuna gelen iktidara karşı başkaldırma hakkı olarak , evrensel hukukta kabul görmüştür. Şüphesiz ki bu hak, insanlığın ödediği büyük bedeller sayesindedir. Ve yine şüphesiz ki bu hak, kaynağını doğal hukuktan almaktadır. Doğal hukuk ise, doğuştan kazanılan haklar varsayımına dayanır. Bu haklar, adalet kavramı içinde yer almakta, eşitlik ve özgürlük esasları üzerine temellenmektedir. Doğal hukuka göre, insan hakları devletten önce gelir; çünkü bunlar bireyin insan olması nedeniyle sahip olduğu özgürlüklerdir. Zaten direnme hakkı da, insanın doğuştan sahip olduğu tüm hakların, son aşamada korunması anlayışına dayanmaktadır.

Bu yaklaşımdan hareketle, birçok tarihsel Bildirge'de yer bulmuştur. Örneğin 1789 Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'nde ; ''Her siyasal kuruluşun amacı, insanın zaman aşımına uğramayan doğal haklarının korunmasıdır. Bu doğal haklar özgürlük, mülkiyet, güvenlik ve baskıya karşı direnme hakkı'dır."

Amerikan Bağımsızlık Bildigesinde de şöyle bir hüküm vardır: '' Yönetenler, bireylerin yaşam, özgürlük ve mutluluğa erişmek gibi doğal, devredilmez haklarını sağlamak içindir; halk bu amaçtan sapan yönetimi, değiştirmek ve devirmek hakkına sahiptir."

1948 BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin başlangıç kısmında ise; ''İnsanın zulüm ve baskıya karşı, son çare olarak ayaklanmaya mecbur kalmaması için, insan hakları hukuk rejimi ile korunmalıdır" ibaresi yer almaktadır.

Ancak tüm bu hukuki ilkelerin dinamosunun da, tarih boyunca demokratik uygarlık güçlerinin sürdürdüğü direniş'ten kaynaklandığı apaçıktır.

Son Söz

Velhasılı işlediğimiz konunun başlığındaki soru hayli çarpıcıydı: ''Tarihte son sözü, hep direnenler söyler, neden?" sorusuydu. Artık net olarak biliyoruz ki, direnenler, tarihin derinliklerinden günümüze kadar büyük bedeller ödeyerek ulaşabilen demokratik uygarlık güçleridir. Baskıya, zulme ve adaletsizliğe karşı direnerek, insani değerleri yaşatanlar, tarihe hep son sözleri söyleyenlerdir. Sonuçta kazananlar hep onlardır. Son söz bazen eğemenlerin zindanlarındaki Kemal Pir'ler, Hayri Durmuş'lar, Avukat Ebru Timtik'lerin ölüm orucundaki son nefesleridir; Bazen Mazlum Doğan'ın, bir Newroz gecesinde yaktığı üç kibrit ve Amed zindanındaki Dörtlerin meşale haline gelen fedai ruhudur; Bazen Seyid Rıza'ların, Şeyh Said'lerin, Kadı Muhammed'lerin,Deniz Gezmiş'lerin idam sehpasındaki son haykırışlarıdır. Tarihe söylenen son söz, bazen sömürgeci zalimlere karşı sıkılan bir gerilla kurşunudur; Bazen Arin Mirkan'ların, DAİŞ'in beyninde patlayan atom gücündeki öfkesidir. Son söz bazen, bilim ahlakının tarihsel abidesi Bruno'dur, Hallac-ı Mansur'dur. Son söz bazen de İmralı Adası'ndaki tek kişilik hücresinde, 22 yıldır merkezi uygarlığın küresel güçlerine karşı sebatla direnen Abdullah Öcalan'dır.

Hiç şüphe yok ki, sömürgeci, hegemonist devletli uygarlık güçlerinin baskı ve zulümleri sürdükçe; demokratik modernite'nin direngen güçleri, bin bir yolla, insanlığın son sözlerini tarihe kaydetmeye devam edeceklerdir. Karanlık aydınlığı; vahşet, insani değerleri; baskı-zulüm, özgürlüğü; adaletsizlik, haklılık ve meşruluk direncini, asla yok edemeyecektir. Tarih, sonuçta hep direnenlerin kazanacağına, tanıklık yapmayı sürdürecektir.

İçindekiler İçin Tıklayınız...